ମହିଳାମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ହିଂସା ସଂପର୍କୀତ ବିଧିବିଧାନ

-ସୂଚୀପତ୍ର-

କ୍ର.ସଂ.	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
୧.	ପୃଷ୍ଠଭୂମି	
୨.	ସମ୍ବିଧାନରେ ମହିଳା ଅଧିକାର	
୩.	ପ୍ରାକ୍-ସ୍ୱାଧୀନତା ଯୁଗରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରଣୀତ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଆଇନ୍‌ସମୂହ	
୪.	ସ୍ୱାଧୀନୋତ୍ତର କାଳରେ ପ୍ରଣୀତ ମହିଳା-ସଂପର୍କୀତ ଆଇନ୍‌ସମୂହ:	
୫.	ବଧୂ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଓ ଘରୋଇ ହିଂସା	
୬.	ଘରୋଇ ହିଂସାରୁ ମହିଳାଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ଆଇନ୍, ୨୦୦୫	
୭.	ଦେୱାନି ଆଇନ୍ ଓ ଫୌଜଦାରୀ ଆଇନ୍	
୮.	ପରିବାର ଅଦାଲତ	
୯.	ମହିଳା ଥାନା	
୧୦.	ମାଗଣା ଆଇନ୍ ସହାୟତା	
୧୧.	ଭରଣପୋଷଣ ପାଇଁ ଅଧିକାର	
୧୨.	ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିବାହ ଆଇନ୍, ୧୯୫୪	
୧୩.	ଯୌତୁକ ମୃତ୍ୟୁ (ଦଣ୍ଡବିଧି ସଂହିତାର ଧାରା ୩୦୪-ବି)	
୧୪.	ଧର୍ଷଣ ଆଇନ୍ (ଦଫା ୩୭୫)	
୧୫.	କାର୍ଯ୍ୟସ୍ଥଳୀରେ ଯୌନ ଉତ୍ପୀଡନରୁ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା	
୧୬.	ଦ୍ୱିତୀୟ ବିବାହ (ଦଫା ୪୯୪)	
୧୭.	ବ୍ୟଭିଚାରିତା (ଦଫା ୪୯୭)	
୧୮.	ଦାମ୍ପତ୍ୟ ବହିର୍ଭୁତ ସମ୍ପର୍କ (ଦଫା- ୪୯୪)	
୧୯.	ପରସ୍ତ୍ରୀକୁ ଫୁସୁଲେଇ ନେବା (ଦଫା ୪୯୮)	
୨୦.	ବାଲ୍ୟ ବିବାହ ନିଷେଧ ଆଇନ୍, ୧୯୨୯	
୨୧.	ବିଧବା ପୁନର୍ବିବାହ ଆଇନ୍, ୧୮୫୬	
୨୨.	ଯୌତୁକ ନିରୋଧ ଆଇନ୍, ୧୯୬୧	
୨୩.	ଡାକ୍ତରୀ ପଦ୍ଧତିରେ ଗର୍ଭପାତ ଆଇନ୍, ୧୯୭୧	
୨୪.	ଲିଂଗ ନିରୁପଣ ନିରୋଧ ଆଇନ୍ ୧୯୯୪	
୨୫.	ଅନୈତିକ ଚାଲାଣ ନିଷେଧ ଆଇନ୍, ୧୯୫୬	
୨୬.	ଜାତୀୟ ମହିଳା କମିଶନ୍ ଆଇନ୍, ୧୯୯୦	
୨୭.	ଓଡିଶା (ରାଜ୍ୟ) ମହିଳା କମିଶନ୍ ଆଇନ୍, ୧୯୯୩	
୨୮.	ମାନବାଧିକାର ସୁରକ୍ଷା ଆଇନ୍, ୧୯୯୩	
୨୯.	ଓଡିଶା ମାନବାଧିକାର କମିଶନ୍	
୩୦.	କେଶ୍ ଦାଏର୍ ପ୍ରଣାଳୀ	
୩୧.	ଅଭିଯୁକ୍ତ ଓ ଅପରାଧୀ ମହିଳାର ଅଧିକାର	
୩୨.	କେଶ୍‌ର କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ପ୍ରକ୍ରିୟା	

ମହିଳାମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ହିଂସା ସଂପର୍କୀତ ବିଧିବିଧାନ

ପୃଷ୍ଠଭୂମି

ଜାତୀୟ ଅପରାଧ ପରିସଂଖ୍ୟାନ ସଂସ୍ଥା (ନାସନାଲ୍ କ୍ରାଇମ୍ ରେକର୍ଡ୍ସ୍ ବ୍ୟୁରୋ)ରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ତଥ୍ୟରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଭାରତବର୍ଷରେ ପ୍ରତି ୨୬ ମିନିଟ୍‌ରେ ଜଣେ ମହିଳା ହିଂସାର ଶୀକାର ହେଉଛି, ପ୍ରତି ୪୬ ମିନିଟ୍‌ରେ ଜଣେ ମହିଳା ଯୌନଗତ ଉତ୍ପୀଡନର ସାମନା କରୁଛି, ଏବଂ ପ୍ରତି ୯୯ ମିନିଟ୍‌ରେ ଜଣେ ମହିଳା ଯୌତୁକ ଦାବୀ ଯୋଗୁଁ ନିର୍ଯ୍ୟାତିତ ହେଉଛି । ପ୍ରଚଳିତ ପୁରୁଷ-ପ୍ରଧାନ ସମାଜରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉପରେ ହିଂସା ଏଭଳି ଏକ ମାମୁଲି ବ୍ୟାପାରରେ ପରିଣତ ହୋଇପଡ଼ିଛି ଯେ, ଶତକଡା ୫୬ ଭାଗ ଭାରତୀୟ ମହିଳା ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ଯେ, ଯଥାର୍ଥ କାରଣ ଥିଲେ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଶାରିରୀକ ଦଣ୍ଡ ଦେବାର ଅଧିକାର ଜଣେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ରହିଛି ।

ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉପରେ ଘଟୁଥିବା ବିବିଧ ହିଂସାର ପ୍ରତିକାର ପାଇଁ ଆମ ଦେଶରେ ଯଦିଓ ଇଂରେଜ ଶାସନ ଅମଳରୁ କେତେକ ବିଧିବିଧାନ ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ସଠିକ୍ ଅର୍ଥରେ କହିଲେ ଏହା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଶାସନ କଳ ତରଫରୁ ଏକ ସାମଗ୍ରୀକ ଓ ସଂଗଠିତ ଯୋଜନା ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ୧୯୭୫ ମସିହାରେ ତଦାନୀନ୍ତନ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାରେ ଗଠିତ କମିଶନ୍ ତରଫରୁ 'ସମତା ଅଭିମୁଖେ' ଶୀର୍ଷକ ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରକାଶନ ହେବାପରେ । ଶିକ୍ଷା, ନିଯୁକ୍ତି ଓ ଜୀବନର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଲିଙ୍ଗଗତ ବୈଷମ୍ୟ ଉପରେ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ ଆଲୋକପାତ କରିବା ସହିତ ସବୁସ୍ତରରେ ଦେଶର ମହିଳାମାନଙ୍କର ଦୟନୀୟ ସ୍ଥିତିକୁ ଏହା ପ୍ରଥମେ ଲୋକଲୋଚନକୁ ଆଣିଥିଲା । ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ ଦର୍ଶାଇଥିଲା ଯେ, ଦେଶର ଯୋଜନା ପ୍ରକ୍ରିୟା ବ୍ୟାପକ ସଂଖ୍ୟକ ଗରୀବ ମହିଳାମାନଙ୍କର ମୌଳିକ ଆବଶ୍ୟକତାଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ ଦେଇ ନାହିଁ । କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ, ଏହା ପୁଣି ଦର୍ଶାଇଥିଲା ଯେ, ସ୍ୱାଧୀନୋତ୍ତର ଭାରତରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସ୍ଥିତି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦୟନୀୟ ହୋଇ ଚାଲିଛି; ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଯୁକ୍ତିରୁ ମହିଳାମାନେ ବଞ୍ଚିତ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ସମାଜ ଭିତରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଘରୋଇ ହିଂସା ବଢିବାରେ ଲାଗିଛି; ବାଲ୍ୟ ବିବାହ ଏବଂ ଘରୋଇ ହିଂସା ଏକ ନିତିଦିନିଆ ଓ ଦେହସୁହା ଘଟଣାରେ ପରିଣତ ହୋଇପଡ଼ିଛି ତଥା ଦେଶରେ ଚାଲୁ ରହିଥିବା ବିକାଶ ଧାରା ସମାଜର ସବାତଳ ସ୍ତରରେ ଥିବା ଶ୍ରେଣୀ ଓ ଜାତି ବିରୁଦ୍ଧରେ କେବଳ ଯେ ସାମାଜିକ-ଆର୍ଥିକ ବୈଷମ୍ୟକୁ ବଢାଇଛି, ତାହା ନୁହେଁ, ଲିଙ୍ଗଗତ ବୈଷମ୍ୟକୁ ମଧ ଆହୁରି ତୀବ୍ରତର କରିଛି ।

ଏକଥା ସତ, ଗତ ଅଶୀ ଦଶନ୍ଧିରେ ସବୁ ସ୍ତରର ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ନିଜନିଜ ସ୍ଥିତିରେ ଭୌତିକ ସମୃଦ୍ଧି ହାସଲ ପାଇଁ ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ଆକାଂକ୍ଷା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବିଡମ୍ବନାର ବିଷୟ, ଏହି ନୂତନ ଆକାଂକ୍ଷା ସହିତ ତାଳ ଦେଇ ସାମଗ୍ରୀକ ଭାବେ ସମାଜ ଭିତରେ ସାମୂହିକ ଭୌତିକ ସମ୍ପଦ ଓ ସୁଯୋଗଗୁଡ଼ିକର ବୃଦ୍ଧି ଘଟି ପାରି ନଥିଲା, ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପ, ଆମଭଳି ପୁରୁଷ-ପ୍ରଧାନ ସମାଜରେ ପରିବାରମାନେ ନିଜର ଆର୍ଥିକ ସମ୍ବଳ ବଢାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିବାହ ବେଳେ କନ୍ୟାପକ୍ଷ ଠାରୁ ଯୌତୁକ ଦାବୀ ବଢାଇ ଚାଲିଲେ । ଯୌତୁକ ନିରୋଧ ଆଇନ୍ ୧୯୬୧ ପ୍ରବର୍ତ୍ତୀତ ରହିଥିବା ସ୍ଥଳେ ଯୌତୁକ ଦାବୀ ହୁହୁ ହୋଇ ବଢିଚାଲିଲା ଏବଂ ଯେଉଁସ୍ଥଳେ ଏହା ପୂରଣ ହେଉନଥିଲା, ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନବବିବାହିତା ବୋହୁମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା କରାଗଲା ଓ ଏପରିକି ନିଆଁରେ ଜଳେଇ ହତ୍ୟା କରାଗଲା । କିନ୍ତୁ କ୍ରମବର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଣୁ ଯୌତୁକ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଦେଶ ଭିତରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଆନ୍ଦୋଳନ ବଢିଚାଲିବାରୁ ଯୌତୁକ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ସଂପର୍କୀତ ବିଧିବିଧାନକୁ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରାଗଲା ।

ଆମ ଦେଶରେ ଆଉ ଏକ ବିଡମ୍ବନା ହେଲା, ଆଇନ୍ ଶୃଙ୍ଖଳାର ରକ୍ଷାକର୍ତ୍ତାମାନେ ହିଁ ଆଇନ୍‌ର ଉଲ୍ଲଂଘନ କରିଥାନ୍ତି । ୧୯୭୨ ମସିହାରେ ମହାରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଗୋଟିଏ ଥାନା ହାଜତରେ ମଥୁରା ନାମ୍ନୀ ଜଣେ ଆଦିବାସୀ ତରୁଣୀ ପୋଲିସ୍‌ମାନଙ୍କର ବଳାତ୍କାରର ଶୀକାର ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଏହା ବିରୁଦ୍ଧରେ ସାରାଦେଶରେ ମହିଳା ସଂଗଠନମାନେ ସକ୍ରିୟ ପ୍ରତିବାଦ କରିବାକୁ ଆଗେଇ ଆସିଲେ । ଅଦାଲତ ପୋଲିସ୍‌ଙ୍କୁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମହିଳା ସଂଗଠନମାନଙ୍କ ଆନ୍ଦୋଳନ ଫଳରେ ସଂପୃକ୍ତ ବିଧିବିଧାନରେ କେତେକ ସଂଶୋଧନ ଅଣାହେଲା ଏବଂ ହାଜତରେ ଘଟୁଥିବା ବଳାତ୍କାର ପାଇଁ ଦଣ୍ଡବିଧାନକୁ ଅଧିକ କଠୋର କରାଗଲା ।

ସୁତରାଂ ବିଗତ ଦଶନ୍ଧିଗୁଡିକର ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ଏହି ଶିକ୍ଷା ମିଳୁଛି ଯେ, ଆଇନ୍‌କାନୁନ୍ ଓ ପ୍ରଶାସନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଯେତେଯାହା ତ୍ରୁଟି ଥାଉନା କାହିଁକି, ଯଦି ଉଭୟ ସହର ଓ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରୁଥିବା ସାଧାରଣ ମହିଳା ମାନେ ସେମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଘଟୁଥିବା ହିଂସା ବିରୁଦ୍ଧରେ ନିଜେ ସଂଘବଦ୍ଧ ହୋଇ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରନ୍ତି, ତେବେ କାଳକ୍ରମେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବୈଧାନିକ ସଂସ୍କାର ଘଟିବା ସହିତ ହିଂସାମୂଳକ ଘଟଣାଗୁଡିକର ପ୍ରତିକାର କିଛି ମାତ୍ରାରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ । ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଯେ, ଗତ ଦୁଇ ଦଶନ୍ଧି ଭିତରେ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ଓ ସହରାଞ୍ଚଳର ସାଧାରଣ ମହିଳାମାନେ ନିଜର ସାମାଜିକ-ଆର୍ଥିକ ସ୍ଥିତିରେ ଉନ୍ନତି ଆଣିବା ପାଇଁ ଗ୍ରାମ ଓ ସାହି ଭିତ୍ତିରେ ସ୍ୱୟଂ-ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀମାନ ଗଠନ କରି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଉନ୍ନୟନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହାତକୁ ନେଉଛନ୍ତି । ଏହି ସ୍ୱୟଂ-ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀଗୁଡିକ ଚାହିଁଲେ ନିଜନିଜ ଇଲାକାରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉପରେ ଘଟୁଥିବା ହିଂସା ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିବାଦ କରିପାରିବେ ଏବଂ ସଫଳତା ମଧ୍ୟ ହାସଲ କରିପାରିବେ । ଏଥିପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମହିଳା ଉପରେ ହିଂସା ସଂପର୍କୀତ ବିଧିବିଧାନ ସଂବନ୍ଧରେ ସଚେତନତା ପ୍ରସାର କରିବା ବର୍ତ୍ତମାନ ଜରୁରୀ ଅଟେ । ଏହି ସଚେତନତା ପ୍ରସାରଣର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନମାନଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡିବ । ବିଶେଷ କରି ମହିଳା ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନମାନଙ୍କର ଆଗୁଆ କର୍ମୀଗଣ, ଯେଉଁମାନେକି ମହିଳା ସ୍ୱୟଂ-ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀର

ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଲିଙ୍ଗନ୍ୟାୟ ଓ ମହିଳା ସୁରକ୍ଷା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସଚେତନତା ପ୍ରସାରଣ ଦିଗରେ ପ୍ରୟାସ ଜାରି ରଖିବେ, ସେମାନଙ୍କର ବୌଦ୍ଧିକ ଓ ମାନସିକ ସଶକ୍ତୀକରଣ ପାଇଁ ଏହି ଆଇନ୍ ସଚେତନତା ପୁସ୍ତିକା ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ।

ସମ୍ବିଧାନରେ ମହିଳା ଅଧିକାର

୧୯୫୦ ଜାନୁଆରୀ ୨୬ ଠାରୁ ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଆସୁଛି। ଏହି ସମ୍ବିଧାନ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାଙ୍କୁ ସମାନ ଅଧିକାର ଦେଇଅଛି। ସମ୍ବିଧାନର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାବଧାନରେ ବିଭିନ୍ନ ଅଧିକାରମାନ ସ୍ଥାନିତ ହୋଇଛି । ଏଥିରେ ଥିବା ବିଧିବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଭିତ୍ତିକରି ବିଭିନ୍ନ ଆଇନ୍‌କାନୁନ, ସରକାରୀ ନୀତିନିୟମ ଏବଂ ଯୋଜନାସମୂହର ପ୍ରଣୟନ କରା ହୋଇଆସୁଛି । ଏହି ସମ୍ବିଧାନରେ ମୋଟ ୨୨ଟି ଭାଗ, ୩୯୫ଟି ଧାରା ଏବଂ ୧୨ଟି ଅନୁସୂଚୀ ରହିଛି। ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଯେ, ଏହାର ଭାଗ-୩ରେ ଧାରା ୧୨ ରୁ ୩୫ ଯାଏଁ ନାଗରିକମାନଙ୍କର ମୌଳିକ ଅଧିକାରସମୂହ ସ୍ଥାନିତ ହୋଇଛି ଏବଂ ଭାଗ-୪ରେ ଧାରା ୩୬ ରୁ ୫୧ ଯାଏଁ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ନୀତି ପ୍ରଣୟନ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ସୂଚୀତ ହୋଇଛି । ସମ୍ବିଧାନର ଯେଉଁସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥାମାନ ମହିଳା ସ୍ୱାର୍ଥ ସହିତ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ, ସେଗୁଡ଼ିକର ଏକ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ସୂଚନା ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଉଛି ।

ମୌଳିକ ଅଧିକାର :

ଧାରା ସଂଖ୍ୟା	ମୌଳିକ ଅଧିକାରର ନାମ
ଧାରା ୧୪	: ଆଇନ୍ ସମ୍ମୁଖରେ ସମାନତାର ଅଧିକାର ତଥା ଦେଶର ଯେ କୌଣସି ଅଞ୍ଚଳରେ ଆଇନ୍‌ର ସମାନ ପ୍ରୟୋଗ ପାଇଁ ଅଧିକାର।
ଧାରା ୧୫	: ଧର୍ମ, ବର୍ଣ୍ଣ, ଜାତି, ଲିଙ୍ଗ ବା ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ଭିତ୍ତିରେ କାହାକୁ ବାଛବିଚାର କରାନଯିବାର ଅଧିକାର।
ଧାରା ୧୫(୩)	: ମହିଳା ଓ ଶିଶୁମାନଙ୍କ ବିକାଶ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥାମାନ ପ୍ରଣୟନ ପାଇଁ ରାଜ୍ୟକୁ କ୍ଷମତା ପ୍ରଦାନ।
ଧାରା ୧୬	: ନିଯୁକ୍ତି ପ୍ରଦାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଧର୍ମ, ବର୍ଣ୍ଣ, ଜାତି, ଲିଙ୍ଗ ବା ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ଭିତ୍ତିରେ କୌଣସି ନାଗରିକଙ୍କୁ ବାଛବିଚାର କରାନଯିବାର ଅଧିକାର।
ଧାରା ୧୯	: ଭାଷଣ ଓ ମତପ୍ରକାଶ, ସଭାସମିତି, ସଂଗଠନ, ଦେଶଭିତରେ ଚଳପ୍ରଚଳ ଓ ବସବାସ କରିବା, ତଥା ଯେ କୌଣସି ବୃତ୍ତି ଓ ବ୍ୟବସାୟ କରିବାର ସ୍ୱାଧିନତା।
ଧାରା ୨୧	: ଜୀବନ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ୱାଧୀନତାରୁ ବଞ୍ଚିତ ନହେବା ପାଇଁ ଅଧିକାର।
ଧାରା ୨୩	: ମଣିଷ ଚାଲାଣ ଉପରେ ନିଷେଧ।

ଯେଉଁ ସ୍ଥଳେ ସମ୍ବିଧାନ-ସ୍ୱୀକୃତ ଏକ ଅଧିକାରର ଉଲଂଘନ ଘଟେ, ବ୍ୟଥିତ ବ୍ୟକ୍ତି ହାଇକୋର୍ଟ କିମ୍ବା ସୁପ୍ରିମ କୋର୍ଟର ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ହୋଇପାରିବେ। ପୁଣି ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟାପାରରେ ନିମ୍ନ ଅଦାଳତ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ଏକ ରାୟରେ ଯଦି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନ ହୁଅନ୍ତି, ତେବେ ସେ ଉଚ୍ଚତର କୋର୍ଟରେ ଆବେଦନ କରିପାରିବେ ଏବଂ ସେହି କ୍ରମରେ ହାଇକୋର୍ଟରେ ମଧ୍ୟ ଆବେଦନ କରିପାରିବେ। ଯଦି ହାଇକୋର୍ଟଙ୍କ ରାୟରେ ସେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନ ହୁଅନ୍ତି ତେବେ ସୁପ୍ରିମ କୋର୍ଟରେ ମଧ୍ୟ ଆବେଦନ କରିପାରିବେ। କେଉଁ ରାଜ୍ୟ ପାଇଁ କେଉଁ ହାଇକୋର୍ଟ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ତହିଁର ଏକ ତାଲିକା ସମ୍ବିଧାନର ପରିଶିଷ୍ଟ (ଆପେଣ୍ଡିକ୍ସ)-୧୫ରେ ସୂଚୀତ ହୋଇଛି ।

ରାଷ୍ଟ୍ରର ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାତ୍ମକ ନିୟମାବଳୀ :

ଏକ ଜନହିତକାରୀ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ନାଗରିକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବୈଷମ୍ୟକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଦୂର କରିବା ତଥା ସମାଜର ଦୁର୍ବଳ ଏବଂ ପଛୁଆ ଶ୍ରେଣୀମାନଙ୍କର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ବିକାଶକୁ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଦେବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ନେଇ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ସମ୍ବିଧାନର ଭାଗ-୪ରେ ସ୍ଥାନିତ କରାଯାଇଛି । ଏହି ଭାଗରେ ଧାରା-୩୬ରୁ ଧାରା-୫୧ ସୂଚୀତ ହୋଇଛି । ଏହି ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାଗୁଡ଼ିକର ଉଲ୍ଲଂଘନ ହେଲେ ଆମେ ଅଦାଲତରେ ଆବେଦନ କରିପାରିବା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏହି ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାଗୁଡ଼ିକ ରାଷ୍ଟ୍ର ପରିଚାଳନାରେ ଦିଗଦର୍ଶକ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ବୋଲି ସମ୍ବିଧାନ-ପ୍ରଣେତାମାନେ ଆଶା ପୋଷଣ କରି ଯାଇଛନ୍ତି । ଏହି ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାଗୁଡ଼ିକ ସାହାଯ୍ୟରେ ଆମେ କେନ୍ଦ୍ର କିମ୍ବା ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଉପରେ ଏକ ଲୋକାଭିମୁଖୀ ଆଇନ୍ ବା ନୀତି ପ୍ରଣୟନ ପାଇଁ ଅଥବା ସେସବୁକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ଚାପ ପକାଇ ପାରିବା । ଏହି ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାବଳୀ ସମ୍ବିଧାନର ବିବେକ ସ୍ୱରୂପ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା କଥା ।

ସମ୍ବିଧାନର ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ବିଧିବ୍ୟବସ୍ଥା

ଧାରା ୩୯(ଏ) : ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳା ନିର୍ବିଶେଷରେ ଭାରତବର୍ଷର ସମସ୍ତ ନାଗରିକଙ୍କର ଉପଯୁକ୍ତ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ ପାଇଁ ସମାନ ଅଧିକାର ଅଛି ଏବଂ ଏହାକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ସରକାରଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱ ଅଟେ।

ଧାରା ୩୯ (ଡ଼ି) : ନିଯୁକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳା ଉଭୟ ସମାନ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ସମାନ ମଜୁରୀ ପାଇବା ସକାଶେ ହକଦାର ଅଟନ୍ତି।

ଧାରା ୩୯(ଇ) : କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି (ମହିଳା, ପୁରୁଷ ବା ଶିଶୁ)ଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଶକ୍ତି ଅପବିନିଯୁକ୍ତ ହେବ ନାହିଁ ଅବା ଆର୍ଥିକ ଅନାଟନ କାରଣରୁ ତାଙ୍କର ବୟସ ଓ ଶକ୍ତିର ପ୍ରତିକୂଳ ହେଉଥିବା କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଯୁକ୍ତ ହେବାପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟ କରାଯିବ ନାହିଁ।

ଧାରା ୩୯(ଏଫ୍): ସ୍ୱାଧୀନ, ମର୍ଯ୍ୟାଦାପୂର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ସୁସ୍ଥ ବାତାବରଣରେ ଶିଶୁର ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ସୁଯୋଗ ଓ ସୁବିଧାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବ। ଯୁବକ ଓ ଶିଶୁମାନେ ଶୋଷଣର ଶିକାର ହେବେ ନାହିଁ।

ଧାରା ୩୯-ଏ: ସମ୍ବିଧାନର ୪୨ତମ ସଂଶୋଧନ ଆଇନ୍, ୧୯୭୬ ବଳରେ ଏହି ପ୍ରାବ୍ଧାନ ଯୋଡା ଯାଇଛି। ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ଯେଉଁ ନାଗରିକ ଗୋଷ୍ଠୀ ଆର୍ଥିକ ବା ଅନ୍ୟ କାରଣରୁ ନ୍ୟାୟ ପଇବାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେଉଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ମାଗଣା ଆଇନ୍ ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ଯଥୋଚିତ ସୁଯୋଗମାନ ସୃଷ୍ଟି କରିବେ।

ଧାରା ୪୨: କାର୍ଯ୍ୟସ୍ଥଳୀରେ ଉପଯୁକ୍ତ ଏବଂ ମାନବୀୟ ପରିବେଶକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରବା ତଥା ମାତୃତ୍ୱ କାଳୀନ ସୁବିଧାସୁଯୋଗ ଯୋଗାଇଦେବା ପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ପ୍ରଚେଷ୍ଟା କରିବ।

ଧାରା ୪୪: ଦେଶର ସମଗ୍ର ଅଞ୍ଚଳରେ ଗୋଟିଏ ସମରୂପ ଦେଓ୍ୱାନି ଆଇନ୍‌ର ପ୍ରଚଳନ ପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଉଦ୍ୟମ ଅବ୍ୟାହତ ରହିବ।

ଧାରା ୪୭: ରାଷ୍ଟ୍ରର ପ୍ରାଥମିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେବ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ପୁଷ୍ଟିସାଧନ, ଜୀବନଧାରଣର ମାନଦଣ୍ଡ ଓ ସାର୍ବଜନୀନ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଘଟାଇବା ତଥା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପାଇଁ କ୍ଷତିକାରକ ନିଶାଦ୍ରବ୍ୟକୁ ନିଷେଧ କରିବା ଦିଗରେ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିବା।

ସମ୍ବିଧାନରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ନାଗରିକମାନଙ୍କର ମୌଳିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟାବଳୀ-

୧୯୭୬ରେ ସମ୍ବିଧାନର ୪୨ତମ ସଂଶୋଧନ ବଳରେ ଧାରା ୫୧-ଏ ଯୋଡାଗଲା, ଯେଉଁଥିରେ କି ନାଗରିକମାନଙ୍କର ୧୦ଟି ମୌଳିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଅବତାରଣା କରାଯାଇଛି। ଏହାର କ୍ରମସଂଖ୍ୟା (ଇ) ରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ, ଧର୍ମୀୟ, ଭାଷାଗତ ଏବଂ ଆଞ୍ଚଳିକ ତଥା ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ବିଭେଦଗୁଡିକର ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ରହି ଭାରତର ସମସ୍ତ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଭିତରେ ସଂହତି ଏବଂ ସମଭାବାପନ୍ନ ଭ୍ରାତୃଭାବର ଭାବଧାରାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେବା ତଥା ମହିଳାମାନଙ୍କ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପ୍ରତି ଅବମାନନା ସୂଚକ ଆଚରଣସବୁକୁ ପରିହାର କରିବା।

ପ୍ରାକ୍-ସ୍ୱାଧୀନତା ଯୁଗରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରଣୀତ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଆଇନ୍‌ସମୂହ

ଆମଦେଶର ଆଧୁନିକ ଇତିହାସରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିବା ବିବିଧ ସଂସ୍କାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଭିତରୁ ହିନ୍ଦୁ ବିଧବା ପୁନଃବିବାହ ଆଇନ୍ ୧୮୫୬ ଥିଲା ପ୍ରଥମ ସୋପାନ। ସେହିଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ୧୯୪୭ ମସିହାରେ ସ୍ୱାଧିନତା ପ୍ରାପ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କ୍ରମାଗତ ଭାବେ ବହୁ ବିଷୟ ଯଥା, ବିବାହ, ବିବାହ ବିଚ୍ଛେଦ, ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ସତ୍ତ୍ୱ, ସମ୍ପତ୍ତିଗତ ଅଧିକାର, ବାଲ୍ୟ ବିବାହ, ଯୌତୁକ କାରବାର ତଥା ଦେବଦାସୀ ପ୍ରଥା ଆଦି ଉପରେ ନୂତନ ଓ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଆଇନ୍ ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଫଳତଃ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସାମାଜିକ ସ୍ଥିତିରେ କେତେକ ସୁଦୃଶ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲା। ସେହି ଗୁରିତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଧିବିଧାନଗୁଡିକ ହେଲା-

ବର୍ଷ		**ଆଇନ୍**
୧୮୫୬	-	ହିନ୍ଦୁ ବିଧବା ପୁନଃବିବାହ ଆଇନ୍
୧୮୬୦	-	ଭାରତୀୟ ପିଙ୍ଗଳ ସଂହିତା
୧୮୬୫	-	ପାର୍ଶି ବିବାହା ଓ ଛାଡ଼ପତ୍ର ଆଇନ୍
୧୮୬୬	-	ଦେଶୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଧର୍ମାନ୍ତରଣ କାରଣରୁ ବିବାହର ଅବସାନ ଆଇନ୍
୧୮୬୯	-	ଭାରତୀୟ ଛାଡ଼ପତ୍ର ଆଇନ୍
୧୮୭୨	-	ଭାରତୀୟ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ବିବାହ ଆଇନ୍
୧୮୭୨	-	ଭାରତୀୟ ସାକ୍ଷ୍ୟ-ପ୍ରମାଣ ଆଇନ୍
୧୮୭୪	-	ବିବାହିତ ମହିଳାଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତିଗତ ଅଧିକାର ଆଇନ୍
୧୮୭୫	-	ଭାରତୀୟ ସାବାଳକ ଆଇନ୍
୧୮୭୬	-	ବଂଗୀୟ ମହମଡାନ୍ ବିବାହ ଓ ବିବାହ ବିଚ୍ଛେଦ ପଞ୍ଜୀକରଣ ଆଇନ୍

୧୮୯୦	-	ଅଭିଭାବକ ଓ ପ୍ରତିପାଲ୍ୟ ଆଇନ୍
୧୮୯୧	-	ସମ୍ମତି ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ବୟସ ଆଇନ୍ (ବିବାହ ପାଇଁ ସମ୍ମତି ପ୍ରଦାନ ସକାଶେ ଝିଅର ନ୍ୟୂନତମ ବୟସ ୧୨ ବର୍ଷ ବୋଲି ଧାର୍ଯ୍ୟ)
୧୮୯୨	-	ବିବାହସମୂହର ବୈଧୀକରଣ ଆଇନ୍
୧୯୦୯	-	ଆନନ୍ଦ ବିବାହ ଆଇନ୍ (ଶିଖ୍ ସଂପ୍ରଦାୟ ପାଇଁ)
୧୯୨୧	-	ହିନ୍ଦୁ ସମ୍ପତ୍ତି ହସ୍ତାନ୍ତର ଏବଂ ଦାନ (ମାଡ୍ରାସ ସହର) ଆଇନ୍
୧୯୨୩	-	ଆଇନ୍ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପେଷାଦାର (ମହିଳା) ଆଇନ୍
୧୯୨୪	-	ଦେବଦାସୀ ପ୍ରଥାର ନିଷେଧ ପାଇଁ ଭାରତୀୟ ପିଙ୍ଗଳ ସଂହିତା, ୧୮୬୦ର ଦଫା ୩୭୨ ଓ ୩୭୩ର ସଂଶୋଧନ
୧୯୨୫	-	ବିବାହ ପାଇଁ ସମ୍ମତି ପ୍ରଦାନ ବୟସ (ସଂଶୋଧନ) ଆଇନ୍ (ଝିଅମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅନ୍ୟୂନ ୧୩ବର୍ଷକୁ ବୃଦ୍ଧି)
୧୯୨୯	-	ବାଲ୍ୟବିବାହ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଆଇନ୍ (ଝିଅମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅନ୍ୟୂନ ୧୪ବର୍ଷକୁ ବୃଦ୍ଧି)
୧୯୩୩	-	ମହୀଶୁର ହିନ୍ଦୁ ବିଧି ମହିଳାମାନଙ୍କ ଅଧିକାରସମୂହ ଆଇନ୍
୧୯୩୪	-	ବମ୍ବେ ଦେବଦାସୀ ସୁରକ୍ଷା ଆଇନ୍
୧୯୩୫	-	ଆସାମ ମୁସଲିମ ବିବାହ ଓ ବିବାହ-ବିଚ୍ଛେଦ ପଞ୍ଜୀକରଣ ଆଇନ୍
୧୯୩୬	-	ପାର୍ଶୀ ବିବାହ ଓ ବିବାହ ବିଚ୍ଛେଦ ଆଇନ୍
୧୯୩୭	-	ମୁସ୍‌ଲିମ୍ ବ୍ୟକ୍ତି-ସଂପର୍କୀତ ବିଧି (ଶାରିୟାତ) ପ୍ରୟୋଗ ଆଇନ୍
	-	ହିନ୍ଦୁ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତିଗତ ଅଧିକାର ଆଇନ୍
	-	ଆର୍ଯ୍ୟ ବିବାହ ଆଇନ୍
୧୯୩୯	-	ମୁସଲମାନ ବିବାହ ଅବସାନ ଆଇନ୍
୧୯୪୬	-	ବମ୍ବେ ହିନ୍ଦୁ ଦୁଇ-ବିବାହ ନିଷେଧ ଆଇନ୍
୧୯୪୬	-	ହିନ୍ଦୁ ବିବାହିତା ମହିଳାଙ୍କର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବସବାସ କରିବା ଏବଂ ଭତ୍ତା ପାଇବାର ଅଧିକାର ଆଇନ୍
୧୯୪୭	-	ମାଡ୍ରାସ ଦେବଦାସୀ (ସମର୍ପଣକୁ ନିଷେଧ) ଆଇନ୍, ୧୯୪୭

ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଯେ, ଉନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ରକ୍ଷଣଶୀଳ ସମାଜରେ ମଧ୍ୟ ବିବାହ ବିଚ୍ଛେଦ ଆଇନ୍, ବିଧବା ପୁନଃବିବାହ ଆଇନ୍ ଓ ବାଲ୍ୟବିବାହ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଆଇନ୍ ପରି ବୈପ୍ଳବିକ ଆଇନ୍‌ମାନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ହୋଇ ପାରିଥିଲା। ଯଦିଓ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏହି ଆଇନ୍‌ସବୁ ପ୍ରଣୀତ ହୋଇଥିଲା, କିନ୍ତୁ ସେଥିପାଇଁ ଭାରତର ସମାଜ-ସଂସ୍କାରକ ଓ ବିଶେଷକରି ଅଗ୍ରଦ୍ରଷ୍ଟା ମହିଳା ନେତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇଥିଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିବା ବାଲ୍ୟବିବାହ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଆଇନ୍, ୧୯୨୯ ବା ଶାରଦା ଆଇନ୍‌କୁ ଆମେ ଯଦି ଏକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଭାବେ ନେବା, ତେବେ ଜାଣିପାରିବା ଯେ, ଏହି ଆଇନ୍ ପ୍ରଣୟନକୁ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସରକାର ନିଜ ତରଫରୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେଇନଥିଲେ । ଏଥିପାଇଁ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସରକାରଙ୍କ ଉପରେ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କାରଧର୍ମୀ ରାଜନେତା ଏବଂ ସମାଜସେବୀଗଣଙ୍କୁ ବେଶ୍ ଚାପ ପକାଇବାକୁ ପଡିଥିଲା ।

ସ୍ୱାଧୀନୋତ୍ତର କାଳରେ ପ୍ରଣୀତ ମହିଳା-ସଂପର୍କୀତ ଆଇନ୍‌ସମୂହ:

ପ୍ରାକ୍ ସ୍ୱାଧୀନତା ଯୁଗର ନାରୀ ଜାଗରଣର ଧାରା ସ୍ୱାଧୀନୋତ୍ତର ଭାରତବର୍ଷରେ ବଜାୟ ରହିଲା। ଏହାର ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ ମହିଳା ସଂପର୍କୀତ ବହୁ ଉନ୍ନତ ଆଇନ୍‌ମାନ ପ୍ରଣୟନ ହୋଇ ଆସୁଥିବାର ଏକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଆମେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥାଉ।

ବର୍ଷ		ଆଇନ୍
୧୯୪୯	-	ବାଲ୍ୟବିବାହ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ (ସଂଶୋଧନ) ଆଇନ୍
୧୯୫୨	-	ପ୍ରତ୍ୟାହାର ଓ ସଂଶୋଧନ ଆଇନ୍ (ଭାରତୀୟ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ ବିବାହ ଆଇନ୍‌ର ବୈଧୀକରଣ)

	–	'ବି' ଶ୍ରେଣୀ ରାଜ୍ୟସମୂହର ବିବାହର ବୈଧୀକରଣ ଆଇନ୍
୧୯୫୪	–	ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିବାହ ଆଇନ୍
୧୯୫୫	–	ହିନ୍ଦୁ ବିବାହ ଆଇନ୍
୧୯୫୬	–	ହିନ୍ଦୁ ପୌଷ୍ୟସନ୍ତାନ ଗ୍ରହଣ ଏବଂ ଭରଣପୋଷଣ ଆଇନ
	–	ହିନ୍ଦୁ ନାବାଳକତ୍ୱ ଏବଂ ଅଭିଭାବକତ୍ୱ ଆଇନ୍
	–	ହିନ୍ଦୁ ଉତ୍ତରାଧିକାରିତ୍ୱ ଆଇନ୍
	–	ଅନୈତିକ ଚାଲାଣ ପ୍ରତିଷେଧ ଆଇନ୍
	–	ମହିଳା ଓ ଶିଶୁମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅନୁଷ୍ଠାନସମୂହ (ଲାଇସେନସ୍ ପ୍ରଦାନ) ଆଇନ୍
୧୯୫୯	–	ବିବାହିତା ମହିଳାଙ୍କ ସଂପତ୍ତି (ସଂପ୍ରସାରଣ) ଆଇନ୍
୧୯୬୦	–	ଶିଶୁ ଆଇନ୍
	–	ଅନାଥାଶ୍ରମ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦାତବ୍ୟ ଗୃହ (ତଦାରଖ ଏବଂ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ) ଆଇନ୍
୧୯୬୦	–	ହିନ୍ଦୁବିବାହ (କାର୍ଯ୍ୟବିଧିର ବୈଧୀକରଣ) ଆଇନ୍
୧୯୬୧	–	ଯୌତୁକ ନିଷେଧ ଆଇନ୍
୧୯୬୯	–	ବିଦେଶରେ ବିବାହ ଆଇନ୍
୧୯୭୧	–	ଡ଼ାକ୍ତରୀ ପଦ୍ଧତିରେ ଗର୍ଭପାତ ଆଇନ୍
୧୯୭୩	–	ଫୌଜଦାରୀ କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସଂହିତା
୧୯୭୬	–	ବାଲ୍ୟବିବାହ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ (ସଂଶୋଧନ) ଆଇନ୍
	–	ସମାନ ପାରିଶ୍ରମିକ ଆଇନ୍
୧୯୮୪	–	ପରିବାର ଅଦାଲତ ଆଇନ୍
୧୯୮୬	–	ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଅଶ୍ଳୀଳ ଢଙ୍ଗରେ ପ୍ରଦର୍ଶନ(ନିଷେଧ) ଆଇନ୍
	–	ମୁସିଲିମ୍ ମହିଳା (ବିବାହ ବିଚ୍ଛେଦ ପରେ ଅଧିକାରର ସୁରକ୍ଷା) ଆଇନ୍
୧୯୮୬	–	ଶିଶୁ ଶ୍ରମ (ନିଷେଧ ଓ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ) ଆଇନ୍
୧୯୮୭	–	ସତୀପ୍ରଥା (ପ୍ରତିଷେଧ) ଆଇନ୍
୧୯୯୦	–	ଜାତୀୟ ମହିଳା କମିଶନ୍ ଆଇନ୍
୧୯୯୩	–	ମାନବିକ ଅଧିକାରସମୂହ ସୁରକ୍ଷା ଆଇନ୍
୧୯୯୪	–	ପ୍ରାକ୍-ପ୍ରସବ ପରୀକ୍ଷଣ ପଦ୍ଧତିସମୂହ (ଅପବ୍ୟବହାରର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଓ ପ୍ରତିଷେଧ) ଆଇନ୍
୨୦୦୨	–	ଭାରତୀୟ ସାକ୍ଷ୍ୟ-ପ୍ରମାଣ (ସଂଶୋଧନ) ଆଇନ୍
	–	ପ୍ରାକ୍-ପ୍ରସବ ପରୀକ୍ଷଣ ପଦ୍ଧତିସମୂହ (ଅପବ୍ୟବହାରର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଓ ପ୍ରତିଷେଧ) ସଂଶୋଧନ ଆଇନ୍
୨୦୦୫	–	ଘରୋଇ ହିଂସା କବଳରୁ ମହିଳାଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ଆଇନ୍
	–	ହିନ୍ଦୁ ଉତ୍ତରାଧିକାର (ସଂଶୋଧନ) ଆଇନ୍
	–	ଶିଶୁ ଅଧିକାରର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ କମିଶନ୍‌ସମୂହ ଆଇନ୍

ଭାରତର ପୁରୁଷ-ପ୍ରଧାନ ସମାଜରେ ଏସବୁ ନୂତନ ଆଇନ୍‌ର ପ୍ରଣୟନ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥରକ୍ଷା ଓ ବିକାଶ ସାଧନ ସହ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ସହିତ ସେମାନଙ୍କର ସମାନ ସୁଯୋଗ ହାସଲ କରିବାର ମାର୍ଗକୁ ପ୍ରଶସ୍ତ କରିପାରିଛି, ଯଦିଓ ମହିଳା ସଶକ୍ତୀକରଣର ମୂଳ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ପହଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ଏକ ଲମ୍ବା ପଥ ଅତିକ୍ରମ କରିବା ବାକୀ ରହିଛି।

ମଥୁରା କେଶ୍- ଏକ ନୂଆ ଦିଗନ୍ତର ଉନ୍ମୋଚନ :

ଆଇନ୍‌ର ରକ୍ଷାକର୍ତ୍ତାମାନେ କିପରି ଆଇନ୍‌ର ନଗ୍ନ ଉଲ୍ଲଂଘନ ଘଟାଇ ପାରନ୍ତି, ୧୯୭୨ ମସିହାର ମଥୁରା କେଶ୍ ଏଥିପ୍ରତି ସମସ୍ତଙ୍କର ଆଖି ଖୋଲିଦେଇଥିଲା । ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ନିବାସୀ ମଥୁରା (୧୬ବର୍ଷ) ଗୋଟିଏ ଆଦିବାସୀ ଯୁବତୀ, ଯେ କି ଅଶୋକ ନାମକ ଗୋଟିଏ ଯୁବକକୁ ବିବାହ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତା'ର ପିତାମାତା ଏହାର ବିରୋଧ କରିବାରୁ ଦୁହେଁ ଘର ଛାଡି ଚାଲିଯାଇଥିଲେ। ମଥୁରାର ମାତାପିତା ଅଶୋକ ବିରୋଧରେ ପୋଲିସ୍ ଥାନାରେ ଏକ ଅପହରଣ ମାମଲା ରୁଜୁ କରିଥିଲେ। ୧୯୭୨ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ୧୨ ତାରିଖ ରାତିରେ ପୋଲିସ୍ ଅଶୋକ, ମଥୁରା ଏବଂ ତାଙ୍କର କେତେକ ସମ୍ପର୍କୀୟଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି ଥାନାକୁ ନେଇ ଆସିଥିଲେ। ସେମାନଙ୍କର ବୟାନ୍ ଲିପିବଦ୍ଧ କରିସାରିବା ପରେ ପୋଲିସ୍ ମଥୁରା ବ୍ୟତୀତ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଛାଡି ଦେଇଥିଲେ। ଦୁଇ କନେଷ୍ଟବଳ ଗଣପତି ଏବଂ ତୁକାରାମ୍ ମଥୁରାକୁ ଥାନାହାଜତରେ ଅଟକ କରି ରଖିଲେ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସେହି ସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ। ଅଶୋକ ତା'ର ସମ୍ପର୍କୀୟଙ୍କ ସହ ବାହାରେ ବହୁ ସମୟଧରି ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମଥୁରା ନଆସିବାରୁ ପୁଣି ଥାନାକୁ ଫେରି ମଥୁରା ବିଷୟରେ ଜାଣିବାକୁ ଚାହିଁଲେ। ତୁକାରାମ ଓ ଗଣପତି କହିଥିଲେ ଯେ ମଥୁରା ଅନେକ ବେଳୁ ଚାଲିଗଲାଣି। କିନ୍ତୁ ସେତିକି ବେଳେ ମଥୁରା କାନ୍ଦିକାନ୍ଦି ଆସି ଏହି କନେଷ୍ଟବଳ ଦ୍ୱୟ ତାକୁ ଧର୍ଷଣ କରିଛନ୍ତି ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ କରିଥିଲେ। ଏହି ଘଟଣା ଚାରିଆଡେ ବ୍ୟାପି ଯାଇଥିଲା ଏବଂ ତା' ପରଦିନ ସମସ୍ତ ଗ୍ରାମବାସୀ ଥାନା ଉପରେ ଚଢ଼ଉ କରିଥିଲେ । ଏହି କନେଷ୍ଟବଳ ଦ୍ୱୟଙ୍କୁ ଗିରଫ କରାଯାଇଥିଲା।

ବିଭିନ୍ନ ଅଦାଲତର ଶୁଣାଣି ଓ ରାୟ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରକୃତ କାହାଣୀ ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇଥିଲା। ପ୍ରଥମେ ଦୌରାଜଜ୍ ଧର୍ଷଣର କୌଣସି ପ୍ରମାଣ ନଥିବାରୁ ମଥୁରା ମିଛ କହୁଛି ବୋଲି ଟିପ୍‌ପଣୀ କରିଥିଲେ। ଏପରିକି ଡାକ୍ତରୀ ରିପୋର୍ଟରେ ଧର୍ଷଣର କୌଣସି ପ୍ରମାଣ ମିଳିନଥିଲା। ଏହି ଆସାମୀ ଦ୍ୱୟ ପ୍ରମାଣ ଅଭାବରୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷରେ ଖଲାସ୍ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ। ଏହାପରେ ବମ୍ବେ ହାଇକୋର୍ଟରେ ପୁନଃବିଚାର ପାଇଁ ଆବେଦନ କରାଗଲା। ସମସ୍ତ ଯୁକ୍ତିକୁ ବିଚାର କରି ହାଇକୋର୍ଟ ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ ଯେ, ମଥୁରା ଶରୀରରେ କୌଣସି ଚିହ୍ନ ନଥିବା ଏବଂ ସେ ଚିତ୍କାର ନକରିବା ଦ୍ୱାରା ଏହା ପ୍ରମାଣ ହେଉନାହିଁ ଯେ ମଥୁରା ସ୍ୱଇଚ୍ଛାରେ ଏହି କନେଷ୍ଟବଳ ଦ୍ୱୟଙ୍କ ସହ ଯୌନ ସମ୍ପର୍କ ରଖିଅଛି। ପୁଣି ଅଶୋକ ବିରୋଧରେ ଥିବା କେସ୍ ଏବଂ ରାତ୍ରିକାଳ ହୋଇଥିବା କାରଣରୁ ହୁଏତ ମଥୁରା ମନରେ ଭୟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଇପାରେ। ସୁତରାଂ ହାଇକୋର୍ଟ ଏହି କନେଷ୍ଟବଳ ଦ୍ୱୟଙ୍କୁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରି ଜଣକୁ ୫ ବର୍ଷ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣକୁ ୧ ବର୍ଷ କାରାଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ କରିଥିଲେ। ଏହି କନେଷ୍ଟବଳ ଦ୍ୱୟ ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟରେ ଏହି ରାୟ ବିରୋଧରେ ଆବେଦନ କରିଥିଲେ। ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟ ସେମାନଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଯୁକ୍ତି ଦେଇ କହିଥିଲେ ଯେ, ମଥୁରା ଯେହେତୁ ପୋଲିସ୍‌ମାନଙ୍କୁ ଧର୍ଷଣ ବେଳେ ବାଧା ଦେଇନାହିଁ, ତେଣୁ ଏହାକୁ ଧର୍ଷଣ କୁହାଯିବ ନାହିଁ (ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ: ତୁକାରାମ, ୧୯୭୮ ସି.ଆର୍.ଏଲ୍..ଜେ. ୧୮୬୪ ଏସ୍.ସି.) । ସମଗ୍ର ଭାରତ ବର୍ଷର ନାରୀ ସମାଜ ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟର ଏପରି ଏକ ବ୍ୟାଖ୍ୟାରେ ମର୍ମାହତ ହୋଇ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ ଏବଂ ସେହି ସମୟରେ ଧର୍ଷଣ ଆଇନ୍‌ର ସଂଶୋଧନ ପାଇଁ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ ହୋଇଥିଲା। ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଫଳରେ ୧୯୮୩ରେ ଫୌଜଦାରି ଆଇନ୍ ସଂଶୋଧନ ଗୃହୀତ ହେଲା। ଏହି ସଂଶୋଧନ ଫଳରେ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡବିଧି ସଂହିତା ୧୮୬୦ର ଦଫା ୩୭୫ (ଧର୍ଷଣ) ଓ ୩୭୬(ଧର୍ଷଣ ପାଇଁ ଦଣ୍ଡବିଧାନ)ରେ ବ୍ୟାପକ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯିବା ସହ କେତେକ ନୂଆ ଉପଦଫା ଯୋଡାଗଲା, ଯଥା, ୩୭୬-ଏ (ନ୍ୟାୟିକ ବିଚ୍ଛେଦ ସମୟରେ ସ୍ତ୍ରୀର ଅନିଚ୍ଛା ସତ୍ତ୍ୱେ ସ୍ୱାମୀ ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କ ସହ ଯୌନସଂଭୋଗ), ୩୭୬-ବି (ହେପାଜତ୍‌ରେ ଥିବା ମହିଳା ସହ ଜଣେ ସର୍ବସାଧାରଣ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଯୌନ ସଂଭୋଗ), ୩୭୬-ସି (ଜେଲ୍ ବା ଆଶ୍ରୟ ଗୃହର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଯୌନସଂଭୋଗ) ଏବଂ ୩୭୬-ଡି (ଜଣେ ରୋଗୀ ସହିତ ଡାକ୍ତରଖାନାର ପରିଚାଳକ ବା କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଯୌନସଂଭୋଗ)। ଏହାଛଡା ସାକ୍ଷ୍ୟ-ପ୍ରମାଣ ଆଇନ୍‌ରେ ଏକ ନୂଆ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯୋଡାଗଲା, ଦଫା-୧୧୪(ଏ), ଯାହା ଅନୁଯାୟୀ ଯଦି ଅପରାଧର ଶିକାର ହୋଇଥିବା ମହିଳା ଜଣକ କୁହନ୍ତି ଯେ, ସେ ଯୌନସଂଭୋଗ ପାଇଁ ସମ୍ମତି ଦେଇନଥିଲେ, ତେବେ ତାଙ୍କର ବକ୍ତବ୍ୟକୁ ସତ୍ୟ ବୋଲି ଧରିନିଆଯିବ।

ବଧୂ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଓ ଘରୋଇ ହିଂସା

ପରିବାର ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ମହିଳା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ହିଂସା ଓ ନିର୍ଯ୍ୟାତନାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିଲେ ହେଁ ସେ ପ୍ରକାର ଘଟଣା କ୍ୱଚିତ୍ ପଦାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥାଏ । ପାରିବାରିକ ହିଂସାର ବିବିଧ ରୂପ ଭିତରୁ ଯୌତୁକ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଅନେକ ସମୟରେ ବାହାରକୁ ଜଣାପଡିଥାଏ; ପୁଣି ଜଣେ ମଦ୍ୟପ ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା କରୁଥିବାର ଘଟଣା ମଧ୍ୟ ବାହାରକୁ ଜଣାପଡିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଗାଳିଗୁଲଜ, ଅପମାନ ଏବଂ କଥା କଥାରେ ପୁରୁଷ ତାକୁ ଏକ ନୀଚ୍ଚ ସ୍ଥାନରେ ରଖି ମାନସିକ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଦେବାର ଆଚରଣ ପଦାକୁ ଆସି ପାରିନଥାଏ । କିନ୍ତୁ ପରିବାର ମଧ୍ୟରେ ଏପରି ହିନିମାନିଆ ଆଚରଣ, ଯାହାକି ହିଂସାର ଅନ୍ୟନାମ, ତାହା ଫଳରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହୀନମନ୍ୟତା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥାଏ, ଏବଂ ନିଜକୁ ଅକ୍ଷମ ଏବଂ ଅଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି ଜଣେ ମହିଳାଙ୍କ ଭିତରେ ଏକ ବିଶ୍ୱାସ ଜମାଟ ବାନ୍ଧିଚାଲେ ଏବଂ ଏପରି ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର ପାଇବାର ପାତ୍ରୀ ବୋଲି ସେ ନିଜକୁ ମନେ କରି ନେଇଥାଏ। କିନ୍ତୁ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ସହ୍ୟ କରିବାର ସୀମା ଅତିକ୍ରମ କଲାପରେ ଜଣେ ମହିଳା ଶେଷ ମୂହୁର୍ତ୍ତରେ ଆଇନ୍‌ର ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥାଏ। ତେଣୁ ପାରିବାରିକ ହିଂସା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଇନ୍ ସହାୟତା ଚାହୁଁଥିବା ମହିଳାର ସ୍ଥିତି ବୁଝିବା ହେଉଛି ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟ।

ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପାରିବାରିକ ହିଂସାର ସଂଜ୍ଞାୟନ:

୧. ପ୍ରହାର କରି ଶାରୀରିକ ଆଘାତ ଦେବା।

୨. ପିତା, ମାତା ଓ ସନ୍ତାନଙ୍କ ସହ ସମ୍ପର୍କ ରଖିବା ପାଇଁ ଅନୁମତି ନଦେବା।

୩. ଘରେ ବନ୍ଦୀ କରି ରଖିବା ଏବଂ ସାମାଜିକ ସମ୍ପର୍କ ରଖିବାରେ ବାଧା ଦେବା।

୪. ବାରମ୍ବାର ସନ୍ତାନମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଅପମାନିତ କରିବା ଏବଂ ସର୍ବଦା ଆଶଂକିତ ଅବସ୍ଥାରେ ରଖିବା।

୫. ସନ୍ତାନମାନଙ୍କର ସେ ଜନ୍ମଦାୟୀ ପିତା ନୁହଁନ୍ତି ବୋଲି ବାରମ୍ବାର କହି ମାନସିକ ଆଘାତ ଦେବା।

୬. ତାଲା ବନ୍ଦକରି କୋଠରୀରେ ରଖିବା।

୭. ଯୌତୁକ ନଆଣିଲେ ଛାଡପତ୍ରର ଧମକ ଦେବା।

୮. ସର୍ବଦା ଗାଳିଗୁଲଜ କରିବା ଓ ହୀନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖି ମାନସିକ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଦେବା।

୯. ଘରର ଖର୍ଚ୍ଚପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ଅର୍ଥ ନଦେବା ଏବଂ ଭୋକିଲା ରହିବା ପାଇଁ ବାଧ କରିବା।

୧୦. ଅପ୍ରାକୃତିକ ଯୌନ ସମ୍ପର୍କ ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ କରିବା।

ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡବିଧି ସଂହିତାର ଦଫା ୪୯୮-ଏ

ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣୀତ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡବିଧି ସଂହିତା, ୧୮୬୦ର ମୂଳ ଟୀକାରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବହୁ ଅପରାଧ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଶଦ୍ ପ୍ରାବ୍ଧାନମାନ ସ୍ଥାନିତ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ୧୯୮୩ର ସଂଶୋଧନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଥିରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅହୋରାତ୍ର ଘଟୁଥିବା ଘରୋଇ ହିଂସା ଉପରେ କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ନଥିଲା। ଉପରୋକ୍ତ ସଂଶୋଧନ ଫଳରେ ଏକ ନୂଆ ଦଫା (୪୯୮-ଏ) ଯୋଡାଗଲା। ଏଥରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ, ଜଣେ ବିବାହିତା ମହିଳା ଉପରେ ଯଦି ତାଙ୍କର ସ୍ୱାମୀ ବା ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସଂପର୍କୀୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କ୍ରୁରତା ଆଚରଣ କରାଯାଉଥାଏ, ତେବେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ତିନିବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜେଲ୍ ତଥା ଜୋରିମାନାରେଦଣ୍ଡିତ କରାଯିବ। ଏହି ଅପରାଧ ଧର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଓ ଜାମିନ୍ ବିହୀନ ଅଟେ ଏବଂ ଏହାର ଫଇସଲା ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ବିଚାରବିଭାଗୀୟ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ଅଦାଲତରେ କରାଯିବ। ଏହି ଦଫାରେ 'କ୍ରୁରତା' ଶବ୍ଦର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦୁଇଟି ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣ ଦଆଯାଇଛି। ପ୍ରଥମ ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣ ଅନୁଯାୟୀ କ୍ରୁରତା କହିଲେ ଜଣେ ମହିଳାଙ୍କ ପ୍ରତି ଏପରି ଆଚରଣ, ଯାହା ଫଳରେ ସେ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବା ପାଇଁ ପଛେଇବେନି ଏବଂ ଯାହା ଫଳରେ ସେ ଗୁରୁତର ଭାବେ ଆଘାତପ୍ରାପ୍ତ ହେବା ବା ତାଙ୍କ ଜୀବନ ବା ଅଙ୍ଗପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ ବା ଶାରିରୀକ ଅବା ମାନସିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପ୍ରତି ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ଥାଏ। ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣ ଅନୁଯାୟୀ, କ୍ରୁରତା କହିଲେ କୌଣସି ସମ୍ପତ୍ତି ବା ମୂଲ୍ୟବାନ ପ୍ରତିଭୂ ପାଇବା ପାଇଁ ଏକ ଅବୈଧ ଦାବୀ ସକାଶେ ଅଥବା ଏପରି ଦାବୀ ସଂପୃକ୍ତ ମହିଳା ବା ତାଙ୍କର ସଂପର୍କୀୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପୂରଣ କରାନଯିବାରୁ ସେହି ମହିଳାଙ୍କୁ ଦିଆଯାଉଥିବା ନିର୍ଯ୍ୟାତନା।

ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ଦେଖାଗଲା ଯେ, ଦଫା-୪୯୮(ଏ)କୁ କେବଳ ଯୌତୁକ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟବହାର କରାଗଲା, ଯାହା ଫଳରେ କି ଜଣେ ବିବାହିତା ମହିଳା ଅନ୍ୟ ଯେତେ କାରଣରୁ ନିର୍ଯ୍ୟାତନାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥାଏ ସେଗୁଡିକ ପୋଲିସ୍ କିମ୍ବା ଅଦାଲତ ସାମନାକୁ ଅସିଲା ନାହିଁ। ଏହାଛଡା ଯେଉଁସ୍ଥଳରେ ଅନ୍ୟକାରଣରୁ ସ୍ୱାମୀ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଭିତରେ ବିବାଦ ଥାଏ, ସେପରି ସ୍ଥଳେ ମଧ୍ୟ ମହିଳା ପକ୍ଷ କପୋଳକଳ୍ପିତ ଯୌତୁକ କାରଣ ଦେଖାଇ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ପକ୍ଷ ବିରୁଦ୍ଧରେ କେଶ୍ ରୁଜୁ କରିଚାଲିଲେ। ଏହା ଫଳରେ ଯୌତୁକ ନିରୋଧ ଆଇନ୍ ୧୯୬୧ ଭଳି ଦଫା ୪୯୮(ଏ)ର ମଧ୍ୟ ବହୁଳ ଅପବ୍ୟବହାର ଘଟିଲା।

ଘରୋଇ ହିଂସାରୁ ମହିଳାଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ଆଇନ୍, ୨୦୦୫

ଆମେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିସାରିଛେ ଯେ, ଅଦ୍ୟାବଧି ଘରୋଇ ହିଂସାର ପ୍ରତିକାର ପାଇଁ ଆମ ଦେଶରେ କୌଣସି ସାମଗ୍ରୀକ ଆଇନ୍ ନଥିଲା । ଏହାଛଡା ଘରୋଇ ହିଂସାର ଶିକାର ହୋଇଥିବା ମହିଳା ଓ ତା'ର ପିଲାପିଲିଙ୍କର ତୁରନ୍ତ ଆଶ୍ରୟ, ଖାଦ୍ୟପେୟ ଏବଂ ଦୀର୍ଘସ୍ଥାୟୀ ଥଇଥାନର ମଧ୍ୟ କୌଣସି ବୈଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନଥିଲା । ଏହି ବିରାଟ ଅଭାବର ଦୂରୀକରଣ ନିମନ୍ତେ ସଂସଦ ଦ୍ୱାରା ଘରୋଇ ହିଂସାରୁ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ଆଇନ୍ ୨୦୦୫ ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଛି ।

ମହିଳା ସଂଗଠନମାନଙ୍କର ଲଗାତାର ଆନ୍ଦୋଳନ ଫଳରେ ପ୍ରଥମେ ୨୦୦୧ରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଲୋକସଭାରେ ଘରୋଇ ହିଂସା ସମ୍ପର୍କୀତ ଚିଠାବିଧେୟକ ଆଗତ କରିଥିଲେ। ତା'ପରେ ସଂସଦୀୟ କମିଟି ଏହି ଚିଠା ବିଧେୟକ ଉପରେ ସାରାଦେଶରୁ ମତାମତ ଲୋଡିଥିଲେ। ସେତେବେଳେ ବହୁ ମହିଳା ସଂଗଠନ ସଭାସମିତି, ବିକ୍ଷୋଭ ଓ ଶୋଭାଯାତ୍ରା ଇତ୍ୟାଦି ମାଧ୍ୟମରେ ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଘରୋଇ ହିଂସା ନିରୋଧ ଆଇନ୍ ଚାଲୁ କରିବା ପାଇଁ ଦାବୀ ଜଣାଇଥିଲେ। କିନ୍ତୁ ବିଧେୟକଟି ସଂସଦରେ ଗୃହୀତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଲୋକସଭା ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥିଲା। ନୂତନ ୟୁ.ପି.ଏ. ସରକାର କେନ୍ଦ୍ରରେ କ୍ଷମତାସୀନ ହେବା ପରେ ୨୦୦୫ରେ ଘରୋଇହିଂସାରୁ ମହିଳାଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ଆଇନ୍ ସଂସଦରେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା। କିନ୍ତୁ ଏହାର ନିୟମାବଳୀ ପ୍ରଣୟନ ହୋଇନଥିବାରୁ ଆଇନଟି ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ବଳବତ୍ତର ହୋଇପାରିନଥିଲା। କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଠାରୁ ନିୟମାବଳୀ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମତାମତ ଲୋଡିଥିଲେ। ତା'ପରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ନିୟମାବଳୀ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ ଓ ୧୭ ଅକ୍ଟୋବର ୨୦୦୬ରେ ଏହାର ବିଜ୍ଞପ୍ତି ଜାରି କରିଥିଲେ। ଏହି ବିଜ୍ଞପ୍ତି ଅନୁଯାୟୀ ୨୬ ଅକ୍ଟୋବର ୨୦୦୬ଠାରୁ ଘରୋଇ ହିଂସା କବଳରୁ ମହିଳାଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ଆଇନ୍ ସାରା ଦେଶରେ ବଳବତ୍ତର ହେଲା। ପ୍ରତି ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଏହି ଆଇନର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପାଇଁ ପ୍ରତି ଜିଲ୍ଲାରେ ଆବଶ୍ୟକ ସଂଖ୍ୟକ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀ ଏବଂ ସେବା-ପ୍ରଦାନକାରୀ ଏବଂ ପରାମର୍ଶଦାତା ସଂସ୍ଥାଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରିବେ ବୋଲି ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ଦେଓ୍ୱାନି ଆଇନ୍ ରୀତିରେ ସମୟବଦ୍ଧ ଢଙ୍ଗରେ ବ୍ୟଥିତା ମହିଳା ଓ ଶିଶୁଙ୍କୁ ଆଶ୍ରୟ ତଥା ତୁରନ୍ତ ଓ ଦୀର୍ଘସ୍ଥାୟୀ ଥଇଥାନର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ଏହି ଆଇନର ପ୍ରମୁଖ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ।

ଘରୋଇ ହିଂସା କବଳରୁ ସୁରକ୍ଷା ଆଇନ୍‌ର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟମାନ-

ଏହି ଆଇନ୍‌ରେ ୫ଟି ଅଧ୍ୟାୟ ଓ ୩୭ଟି ଧାରା ରହିଛି। ଏହାର ମୁଖ୍ୟ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଗୁଡିକ ହେଲା,

୧- 'ବ୍ୟଥିତ ବ୍ୟକ୍ତି' ର ସଂଜ୍ଞା ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟାପକ । କେବଳ ବିବାହିତ ସ୍ତ୍ରୀ ନୁହେଁ, ବରଂ ଯେ କୌଣସି ମହିଳା ଯଦି ଗୋଟିଏ ପୁରୁଷ ସହ ଯୌନ ସଂପର୍କରେ ଜଡିତ ହୋଇଥିବେ, ତେବେ ସେ ମଧ୍ୟ ଏହି ସଂଜ୍ଞାର ପରିସରଭୁକ୍ତ ହେବେ । ପୁଣି ଝିଅ, ମା, ଭଉଣୀ, ଶିଶୁ (ପୁଅ ବା ଝିଅ), ବିଧବା, ବସ୍ତୁତଃ ଯେ କୌଣସି ମହିଳା ଯେ କି ପରିବାର ଭିତରେ ରହୁଥିବେ ଏବଂ କୌଣସି ନା କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କ ସହ ସଂପର୍କୀତ ହୋଇଥିବେ, ସେ ଏହି ସଂଜ୍ଞାର ପରିସରଭୁକ୍ତ ହୋଇପାରିବେ । **(ଧାରା ୨-ଏ) ।**

୨- ଘରୋଇ ହିଂସା'ର ସଂଜ୍ଞାକୁ ଏପରି ବ୍ୟାପକ କରି ଦିଆଯାଇଛି, ଯାହା ଫଳରେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ହିଂସା ଏହା ଭିତରେ ପରିସରଭୁକ୍ତ ହୋଇପାରିବ । ଶାରୀରୀକ, ଯୌନଗତ, ବାକ୍-ଜନିତ, ଆବେଗଗତ, ଅଥବା ଆର୍ଥିକ ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର ଯାହା ଫଳରେ ଅଭିଯୋକ୍ତାଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ନିରାପତ୍ତା, ଜୀବନ, ଦୈହିକ ଅଙ୍ଗ ଅଥବା ଦୈହିକ ବା ମାନସିକ ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେଉଥିବ ବା ହେବାର ଆଶଙ୍କା ଥିବ, ତାହା 'ଘରୋଇ ହିଂସା'ର ସଂଜ୍ଞାର ପରିସରଭୁକ୍ତ ହୋଇପାରିବ । **(ଧାରା ୨-ଜି) ।**

୩- 'ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍' ବୋଇଲେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀର ଜୁଡିସିଆଲ୍ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଅଥବା ସ୍ଥଳ ବିଶେଷରେ ମେଟ୍ରୋପଲିଟାନ୍ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଯାହାଙ୍କର ଫୌଜଦାରୀ କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସଂହିତା ୧୯୭୩(୧୯୭୪) ଅନୁଯାୟୀ ସଂପୃକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳ ଉପରେ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ରହିଥିବ । ସଂପୃକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳ ବୋଇଲେ ସେହି ଅଞ୍ଚଳ, ଯେଉଁଠି ଅଭିଯୋକ୍ତା ଅସ୍ଥାୟୀ ବା ସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ ବାସ କରୁଥିବେ ବା ଅଭିଯୁକ୍ତ ବାସ କରୁଥିବେ ଅଥବା ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳରେ ଘଟଣାଟି ଘଟିଛି ବୋଲି ଅଭିଯୋକ୍ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦର୍ଶୀତ ହୋଇଥିବ । **(ଧାରା ୨-ଆଇ) ।**

୪- 'ଅଭିଯୁକ୍ତ' ବୋଇଲେ ଯେ କୌଣସି ବୟସ୍କ ପୁରୁଷ ବ୍ୟକ୍ତି ଯେ କି ଅଭିଯୋକ୍ତାଙ୍କ ସହ ଘରୋଇ ସଂପର୍କରେ ଆବଦ୍ଧ ଥିବେ, ଏବଂ ଯାହାଙ୍କବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋକ୍ତା ଅଭିଯୋଗ କରିଛନ୍ତି । ଏହାଛଡା ଅଭିଯୋକ୍ତା ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସଂପର୍କୀୟଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ତଥା ପୁରୁଷ ଯୌନ-ସାଥୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ଅଭିଯୋଗ ଆଣିପାରନ୍ତି । **(ଧାରା ୨- କ୍ୟୁ) ।**

୫- ଘରୋଇ ହିଂସା ସଂବନ୍ଧରେ ଗୋଟିଏ ଅଭିଯୋଗ କେବଳ ଯେ ବ୍ୟଥିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦାଏର୍ ହେବା ଜରୁରୀ, ତାହା ନୁହେଁ । ବରଂ ଏହା ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ଦାଏର୍ ହୋଇପାରିବ, ଯେ କି ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ଯେ, ଘରୋଇ ହିଂସାର ଗୋଟିଏ ଘଟଣା ଘଟିଛି । ଏହାର ଅର୍ଥ, ଜଣେ ପଡୋଶୀ, ସମାଜକର୍ମୀ ଅଥବା ସଂପର୍କୀୟ ମଧ୍ୟ ଅଭିଯୋଗ ଦାଏର୍ କରିପାରିବେ । ଏଭଳି ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି ଦେୱାନି କିମ୍ବା ଫୌଜଦାରୀ ଦାୟଦାୟିତ୍ୱ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହେବନି । **(ଧାରା ୪) ।**

୬- ପୋଲିସ୍ ଅଧିକାରୀ, ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀ, ସେବୀ-ସଂସ୍ଥା, ଅଥବା ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ , ଯେ କି ଘରୋଇ ହିଂସାର ଏକ ଘଟଣା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ରିପୋର୍ଟ ପାଆନ୍ତି ଅଥବା ନିଜେ ସେଭଳି ଏକ ଘଟଣାକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରନ୍ତି, ତାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେବ ବ୍ୟଥିତ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ବିଷୟରେ ଜଣାଇବା- (କ) ସେ ଯଦି ସୁରକ୍ଷା, ଆର୍ଥିକ ସହାୟତା, ନିରାପଦ ରହଣି, ବାସସ୍ଥାନ ବା କ୍ଷତିପୂରଣ ଚାହୁଁଥିବେ, ତେବେ ଏଥିପାଇଁ ଆବେଦନ କରିବାର ଅଧିକାର, (ଖ) ବିଭିନ୍ନ ସେବାସଂସ୍ଥା ଠାରେ ଉପଲବ୍ଧ ହେଉଥିବା ସହାୟତା, (ଗ) ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଠାରୁ ମିଳିବାକୁ ଥିବା ସହାୟତା, (ଘ) ମାଗଣା ଆଇନ୍ ସହାୟତା ପାଇବାର ଅଧିକାର, (ଙ) ଏବଂ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡବିଧି ସଂହିତାର ଧାରା ୪୯୮-ଏ ଅଧୀନରେ ଅଭିଯୋଗ କରିବା ପାଇଁ ଅଧିକାର । **(ଧାରା-୫) ।**

୭- ପ୍ରତି ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଗୋଟିଏ ଜିଲ୍ଲା ପାଇଁ ବିଜ୍ଞପ୍ତି ଦ୍ୱାରା ଆବଶ୍ୟକ ମତେ ଯଥେଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟକ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀ ନିଯୁକ୍ତ କରିବେ, ଯେଉଁମାନେ କି ଯଥାସମ୍ଭବ ମହିଳା ହୋଇଥିବେ । ପ୍ରତି ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀ କେଉଁ ଅଞ୍ଚଳ ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କ୍ଷମତା ଓ ଦାୟିତ୍ୱକୁ ସଂପାଦନ କରିବେ ତାହା ମଧ୍ୟ ବିଜ୍ଞପ୍ତିରେ ସୂଚୀତ ହୋଇଥିବ । **(ଧାରା-୮) ।**

୮- ଜଣେ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେବ- (କ) ଗୋଟିଏ କେଶ୍ ଫଇସଲାରେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କୁ ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ କରିବା; (ଖ) ଘରୋଇ ଘଟଣା ବିବରଣୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଏ ବିଷୟରେ ପୋଲିସ୍ ଓସେବା-ସଂସ୍ଥାକୁ ଜଣାଇବା, (ଗ) ଯଦି ଅଭିଯୋକ୍ତା ନିଜ ପାଇଁ ସୁରକ୍ଷା ଆଦେଶ ଚାହୁଁଥାନ୍ତି, ତେବେ ଏ ବିଷୟରେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ନିକଟରେ ଆବେଦନ କରିବା; (ଘ) ବ୍ୟଥିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଆଇନ୍ ସହାୟତା ଯୋଗାଇଦେବା; (ଙ) ଆଇନ୍ , ଚିକିତ୍ସା ଓ ରହଣି ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବା ବିଭିନ୍ନ ସେବା-ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କର ସୁପ୍ରସ୍ତୁତ ତାଲିକା ନିଜ ପାଖରେ ରଖିବା; (ଚ) ଅଭିଯୋକ୍ତା ଚାହିଁବା ମତେ ତାଙ୍କୁ ଏକ ଆଶ୍ରୟ ଗୃହରେ ଆଶ୍ରୟର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଇବା ଏବଂ ସେହି ଆଶ୍ରୟ ଗୃହ ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅବସ୍ଥିତ, ତହିଁର ସଂପୃକ୍ତ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଓ ପୋଲିସ୍ ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ଏ ବିଷୟରେ ଜଣାଇଦେବା; (ଛ) ଆବଶ୍ୟକ ମତେ ବ୍ୟଥିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଡାକ୍ତରୀ ମାଇନା କରିବା; (ଜ) ଆର୍ଥିକ କ୍ଷତିପୂରଣ ପାଇଁ ଜାରି ହୋଇଥିବା ଆଦେଶର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା; (ଝ) ଅନ୍ୟ ଯେଉଁ ଦାୟିତ୍ୱସବୁ ବିହିତ କରାଯିବ, ସେସବୁକୁ ସଂପାଦନ କରିବା । ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସଂପାଦନ କଲାବେଳେ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀ ସଂପୃକ୍ତ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେବେ । **(ଧାରା -୯) ।**

୯- ଯଦି ବ୍ୟଥିତ ବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା ତାଙ୍କ ତରଫରୁ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀ କିମ୍ବା ସେବା ସଂସ୍ଥା କୌଣସି ଏକ ଆଶ୍ରୟ ଗୃହର ପରିଚାଳକଙ୍କୁ ଆଶ୍ରୟ ଯୋଗାଇଦେବା ସକାଶେ ଅନୁରୋଧ ଜଣାନ୍ତି, ତେବେ ସଂପୃକ୍ତ ଆଶ୍ରୟ ଗୃହର ପରିଚାଳକ ବ୍ୟଥିତ ନାଗରିକଙ୍କୁ ନିଜ ଆଶ୍ରୟ ଗୃହରେ ଆଶ୍ରୟ ଯୋଗାଇ ଦେବେ **(ଧାରା-୬) ।** ସେହିପରି ଯଦି ଚିକିତ୍ସା ସେବା ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ଏତାଦୃଶ ଅନୁରୋଧ କରାଯାଏ, ତେବେ ସେହି ଅଧିକାରୀ ତାଙ୍କ ସଂସ୍ଥା ତରଫରୁ ବ୍ୟଥିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଚିକିତ୍ସା ସେବା ଯୋଗାଇଦେବେ । **(ଧାରା ୭) ।**

୧୦- ବ୍ୟଥିତ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜେ ବା ତାଙ୍କ ତରଫରୁ ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ସିଧାସଳଖ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ନିକଟରେ କୌଣସି ଧରଣର ପ୍ରତିକାର ପାଇଁ ଆବେଦନ କରିପାରିବେ । କିନ୍ତୁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଏ ବ୍ୟାପାରରେ କୌଣସି ଆଦେଶ ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀ କିମ୍ବା ସେବା-ସଂସ୍ଥା ନିକଟରୁ ଯଦି କିଛି ବିବରଣୀ ପାଇଥାନ୍ତି, ତେବେ ତାହାକୁ ବିଚାରକୁ ନେବେ । ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ତାଙ୍କ ଆଦେଶରେ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେବା ପାଇଁ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇପାରନ୍ତି । ଆବେଦନ ମିଳିବାର ୩ ଦିନ ଭିତରେ ଅଭିଯୋଗର ପ୍ରଥମ ଶୁଣାଣି ହେବ । ଏବଂ ପ୍ରଥମ ଶୁଣାଣିର ୩୦ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଅଭିଯୋଗର ଫଇସଲା କରାଯିବ । **(ଧାରା ୧୨) ।**

୧୧- ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଶୁଣାଣି ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଯେ କୌଣସି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଉଭୟ ପକ୍ଷଙ୍କୁ ଏକାବେଳେ ବା ପ୍ରତି ପକ୍ଷଙ୍କୁ ଅଲଗା ଅଲଗା ଭାବେ ସୁଯୋଗ୍ୟ ପରାମର୍ଶଦାତା ସଂସ୍ଥାଙ୍କ ଠାରୁ ପରାମର୍ଶ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇପାରନ୍ତି । ଏଭଳି ସ୍ଥିତିରେ ସେ ଶୁଣାଣିର ପରବର୍ତ୍ତୀ ତାରିଖ ଏଭଳି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବେ, ଯାହାକି ଉପରୋକ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ଦେବାର ତାରିଖଠାରୁ ଦୁଇମାସରୁ ଅଧିକ ବିଳମ୍ବ ହେଉନଥିବ । **(ଧାରା ୧୪) ।**

୧୨- ବ୍ୟଥିତ ମହିଳା ସେ ପୂର୍ବରୁ ରହୁଥିବା ବାସଗୃହରେ ରହିବାର ଅଧିକାର ଉପଭୋଗ କରିବେ, ଏପରିକି ସେହି ବାସଗୃହରେ ତାଙ୍କର କୌଣସି ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱ, ଅଧିକାର ବା ସ୍ୱାର୍ଥ ଥାଉ ବା ନଥାଉ । ଆଇନାନୁମୋଦିତ ପନ୍ଥା ବ୍ୟତିରେକ ତାଙ୍କୁ ଏକ ସହଭାଗୀବାସସ୍ଥଳୀରୁ ନିକାଲି ଦିଆଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । **(ଧାରା ୧୭) ।**

୧୩- ବ୍ୟଥିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଅସଦାଚାରୀ କବଳରୁ ସୁରକ୍ଷିତ ରଖିବା ପାଇଁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଯେଉଁ ସୁରକ୍ଷା ଆଦେଶ ଜାରି କରିବେ, ସେଥିରେ ଅସଦାଚାରୀଙ୍କୁ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ପ୍ରକାର ହିଂସା ଘଟାଇବାରୁ ବାରଣ କରିପାରିବେ, ଯଥା (କ) ଆଉ କୌଣସି ଘରୋଇ ହିଂସା ନଘଟାଇବାକୁ; (ଖ) ଏପ୍ରକାର ହିଂସାକୁ ସହାୟତା ବା ଉସ୍‌କାନି ଦେବା, (ଗ) ବ୍ୟଥିତ ବ୍ୟକ୍ତି କାରବାର କରୁଥିବା କାର୍ଯ୍ୟସ୍ଥଳୀ ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ପ୍ରବେଶ ନକରିବାକୁ, ଅଥବା ଯଦି ନିର୍ଯ୍ୟାତିତ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଜଣକ ଗୋଟିଏ ଶିଶୁ ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ସେ ପଢୁଥିବା ବା ରହୁଥିବା ସ୍କୁଲ୍‌କୁ ପ୍ରବେଶ ନକରିବାକୁ, (ଘ) ନିର୍ଯ୍ୟାତିତ ବ୍ୟକ୍ତି ସହ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଯୋଗାଯୋଗ ନକରିବାକୁ, (ଙ) ବ୍ୟାଙ୍କ ଡିପୋଜିଟ୍ ସମେତ କୌଣସି ସମ୍ପତ୍ତି, ଯାହାକି ନିର୍ଯ୍ୟାତିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏକାକୀ ବା ଯୁଗ୍ମଭାବେ ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିବ, ସେଥିରେ ନିର୍ଯ୍ୟାତିତାଙ୍କର ହାନି ହେଲା ଭଳି କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅଦଳବଦଳ ନକରିବାକୁ, (ଚ) ଘରୋଇ ହିଂସା ବିରୁଦ୍ଧରେ ନିର୍ଯ୍ୟାତିତାଙ୍କ ଲଢେଇରେ ସହାୟତା କରୁଥିବା ତାଙ୍କର କୌଣସି ସଂପର୍କୀୟ ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବିରୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି ହିଂସାତ୍ମକ ଆଚରଣ ନକରିବାକୁ, (ଛ) ଏହାଛଡା ସୁରକ୍ଷା ଆଦେଶରେ ଆଉ ଯେଉଁ ପ୍ରକାର ବାରଣ ରହିପାରେ । (ଧାରା ୧୮) ।

୧୪- ସଂପୃକ୍ତ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଯେଉଁ ବାସସ୍ଥଳୀ ଆଦେଶ ଦେବେ, ସେଥିରେ (କ) ସହଭୁକ୍ତ ବାସସ୍ଥଳୀରେ ଅଭିଯୋକ୍ତାଙ୍କ ଅଧିକାରକୁ କୌଣସି ମତେ କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ କରିବା କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କୁ ନିବୃତ୍ତ କରିପାରିବେ, (ଖ) ସହଭୁକ୍ତ ବାସସ୍ଥଳୀରୁ ନିଜକୁ ଅଲଗା କରିବା ପାଇଁ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇପାରିବେ, (ଗ) ଅଭିଯୋକ୍ତା ସହଭୁକ୍ତ ବାସସ୍ଥଳୀର ଯେଉଁ ଅଂଶରେ ରହୁଛନ୍ତି, ସେଠାକୁ ଅଭିଯୁକ୍ତ କିମ୍ବା ତାଙ୍କର କେହି ସଂପର୍କୀୟ ଯେମିତି ପ୍ରବେଶ ନକରିବେ, ସେଥିପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇପାରିବେ, (ଘ) ସହଭୁକ୍ତ ବାସସ୍ଥଳୀକୁ ବିଭାଜିତ କରିବା, ହସ୍ତାନ୍ତର କରିବା ଅଥବା ତାକୁ ବନ୍ଧକ ରଖିବା ଭଳି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରୁ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କୁ ନିବୃତ୍ତ କରିବେ, (ଙ) ସହଭୁକ୍ତ ବାସସ୍ଥଳୀରେ ଥିବା ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କ ଅଧିକାରକୁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ବିନା ଅନୁମତିରେ ସେ ଯେପରି ବର୍ଜ୍ଜନ ନକରନ୍ତି, (ଚ) ଅଭିଯୋକ୍ତା ପୂର୍ବରୁ ଭୋଗ କରୁଥିବା ବାସସ୍ଥଳର ସମତୁଲ୍ୟ ବିକଳ୍ପ ବାସସ୍ଥଳୀ ଅଥବା ଏହା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସମାନୁପାତିକ ଘରଭଡା ଯୋଗାଇ ଦେବା ପାଇଁ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଯାଇପାରିବ । ପରନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ମହିଳାର ସ୍ୱାର୍ଥ ଉପରେ ଆଞ୍ଚ ଆଣୁଥିବା କୌଣସି ବାସସ୍ଥଳୀ ଆଦେଶ ଦିଆଯାଇ ପାରିବନି । **(ଧାରା ୧୯-୧) ।**

୧୫- ବ୍ୟଥିତ ବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା ତାଙ୍କ ପିଲାର ନିରାପତ୍ତାର ସ୍ୱାର୍ଥରେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଅତିରିକ୍ତ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ଆରୋପ କରିପାରନ୍ତି, ନତୁବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ଜାରି କରିପାରନ୍ତି; ଯଥା, ଘରୋଇ ହିଂସା ନଘଟେଇବା ପାଇଁ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ ସନ୍ତକ ସହିତ ବା ସନ୍ତକ ବ୍ୟତୀତ ଏକ ଚୁକ୍ତିନାମା ଲେଖାଇ ନେଇ ପାରନ୍ତି; ସଂପୃକ୍ତ ଆଦେଶର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟଥିତ ନାଗରିକ ବା ତାଙ୍କ ତରଫରୁ ଆବେଦନ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ଯୋଗାଇ ଦେବା ବା ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ ନିମିତ୍ତ ନିକଟତମ ପୋଲିସ୍ ଥାନାର ଭାରପ୍ରାପ୍ତ ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇପାରିବେ; ସଂପୃକ୍ତ ପକ୍ଷମାନଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ଏବଂ ସମ୍ବଳକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଘରଭଡା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେୟ ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ଦାୟିତ୍ୱ ନ୍ୟସ୍ତ କରିପାରନ୍ତି; ସୁରକ୍ଷା ଆଦେଶର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତାରେ ସହାୟତା କରିବା ପାଇଁ ସଂପୃକ୍ତ ଥାନାର ଭାରପ୍ରାପ୍ତ ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇପାରନ୍ତି; ସ୍ତ୍ରୀଧନ ଅଥବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ସମ୍ପତ୍ତି ବା ବସ୍ତୁ, ଯେଉଁଥିରେ ବ୍ୟଥିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ହକ୍ ରହିଛି, ସେସବୁକୁ ତାଙ୍କୁ ଫେରସ୍ତ ଦେବା ସକାଶେ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇପାରନ୍ତି । **[ଧାରା ୧୯ (୨- ୮)] ।**

୧୬- ଗୋଟିଏ ଆବେଦନର ବିଚାର କରି ଘରୋଇ ହିଂସା ଫଳରେ ନିର୍ଯ୍ୟାତିତା ଅଥବା ତା'ର ପିଲା ସହିଥିବା କ୍ଷତି ଓ ଅର୍ଥବ୍ୟୟକୁ ଭରଣା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ସଂପୃକ୍ତ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କୁ ଆର୍ଥିକ କ୍ଷତିପୂରଣ ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇପାରନ୍ତି । ଏବଂ ଏହି କ୍ଷତିପୂରଣ ଭିତରେ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ପାଉଣାମାନ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇପାରେ (କ) ରୋଜଗାର ହରାଇବା ଜନିତ କ୍ଷତି, (ଖ) ଚିକିତ୍ସା ଖର୍ଚ୍ଚ, (ଗ) ବ୍ୟଥିତ ବ୍ୟକ୍ତିରନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ଥିବା ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ନଷ୍ଟ, ଭଙ୍ଗାରୁଜା ବା ସ୍ଥାନାନ୍ତର କରିବା ଫଳରେ ଘଟିଥିବା କ୍ଷତି, ଏବଂ (ଘ) ବ୍ୟଥିତ ବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ ଯଦି ତାଙ୍କର ପିଲା ଥାଏ, ତେବେ ଉଭୟଙ୍କର ଭରଣପୋଷଣ । ଯେଉଁ ଆର୍ଥିକ କ୍ଷତିପୂରଣ ମଞ୍ଜୁର କରାଯିବ, ତାହା ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ, ଓ ଯଥୋଚିତ ହୋଇଥିବା ବିଧେୟ ତଥା ତାହା ବ୍ୟଥିତ ବ୍ୟକ୍ତି ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁ ଜୀବନର ମାନଦଣ୍ଡରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ, ତାହା ସହିତ ସମତୁଲ୍ୟ ହେଉଥିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଭରଣପୋଷଣ ବାବଦରେ ମଞ୍ଜୁର ହୋଇଥିବା ଯଥାର୍ଥ ଅର୍ଥରାଶିକୁ ଏକାଥରେ ମୋଟା ଆକାରରେ ଅଥବା ଆବଶ୍ୟକ ପଡିଲେ ମାସିକ କିସ୍ତି ଆକାରରେ ଦିଆଯିବ ବୋଲି ଆଦେଶ ଦେବା ସକାଶେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କର କ୍ଷମତା ରହିବ । ଆର୍ଥିକ କ୍ଷତିପୂରଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାଙ୍କର ଆଦେଶକୁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ସଂପୃକ୍ତ ପକ୍ଷମାନଙ୍କୁ ତଥା ଏହାର ନକଲକୁ ସଂପୃକ୍ତ ପୋଲିସ୍ ଥାନାକୁ ପଠାଇବେ । ଅଭିଯୁକ୍ତ ବିନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା ସମୟସୀମା ଭିତରେ ସେହି ଆର୍ଥିକ କ୍ଷତିପୂରଣକୁ ବ୍ୟଥିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରିବେ । ଯଦି ଅଭିଯୁକ୍ତ ସମୟୋଚିତ ଢଙ୍ଗରେ ଏହି ଅର୍ଥ ପ୍ରଦାନ କରିବାରେ ବିଫଳ ହୁଅନ୍ତି, ତେବେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କ ନିଯୁକ୍ତିକର୍ତ୍ତା ବା ଋଣଗ୍ରହୀତାଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇପାରିବେ, ସେମାନେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ପାଇବାକୁ ଥିବା ଯଥାସ୍ଥିତି ପାରିଶ୍ରମିକ ବା ଋଣ ପରିଶୋଧ ବାବଦ କିଛି ଅର୍ଥକୁ ସିଧାସଳଖ ବ୍ୟଥିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଦେଇଦେବେ ନଚେତ୍ କୋର୍ଟ ପାଖରେ ଜମା କରିବେ, ଯାହାକି ବ୍ୟଥିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ କ୍ଷତିଭରଣା ଅର୍ଥ ଭିତରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବ । **(ଧାରା ୨୦) ।**

୧୭- ବ୍ୟଥିତ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ କୌଣସି ଆବେଦନ ପାଇଲା ପରେ ଯଦି ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ହୃଦବୋଧ କରନ୍ତି ଯେ, ପରିସ୍ଥିତିରେ ଏପରି କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଛି, ଯାହା ଫଳରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବଳବତ୍ତର ଥିବା ଆଦେଶରେ କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ, ସଂଶୋଧନ ବା ଅଦଳବଦଳ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ, ତେବେ ସେ ଲିଖିତ କାରଣ ଦର୍ଶେଇ ଆଉ ଏକ ସମୁଚିତ ଆଦେଶ ଜାରି କରିପାରନ୍ତି । **(ଧାରା ୨୫)।**

୧୮- ଏହି ଆଇନ୍ ଅଧୀନରେ ବ୍ୟଥିତ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରୁଥିବା ପ୍ରତିକାରଗୁଡିକ ଦେଓ୍ୱାନୀ ଅଦାଲତ, ପରିବାର ଅଦାଲତ ବା ଫୌଜଦାରି ଅଦାଲତରେ ଚାଲୁଥିବା ଯେ କୌଣସି କେଶ୍ ପରିପ୍ରେକ୍ଷିରେ ମଧ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇପାରିବ, ଯଦିଓ ଏହି କେଶ୍‌ର କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ଏହି ଆଇନ୍ ଲାଗୁ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ବା ପରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଇପାରେ । ଏହି ଆଇନ୍‌କୁ ଛାଡି ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଆଇନ୍‌ର କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ଫଳରେ ଯଦି ବ୍ୟଥିତ ନାଗରିକଙ୍କୁ କିଛି ପ୍ରତିକାର ମିଳିଥାଏ, ତେବେ ବ୍ୟଥିତ ନାଗରିକଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେଉଛି, ସଂପୃକ୍ତ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କୁ ଏ ବିଷୟରେ ଅବଗତ କରାଇବା । **(ଧାରା ୨୬)।**

୧୯- ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ଆଦେଶ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସେସନ୍‌ସ କୋର୍ଟ ସମ୍ମୁଖରେ ଅପିଲ୍ ମଧ୍ୟ କରାଯାଇପାରିବ, କିନ୍ତୁ ଏହି ଆଦେଶ ବ୍ୟଥିତ ବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କୁ ମିଳିବାର ୩୦ ଦିନ ଭିତରେ ଏପ୍ରକାର ଅପିଲ୍ କରାଯାଇପାରିବ । **(ଧାରା ୨୯)।**

୨୦- ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କୁ ମିଳିଥିବା ଆଦେଶକୁ ଉଲ୍ଲଂଘନ କଲେ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଶ୍ରମ ବା ଅଶ୍ରମ କାରାଦଣ୍ଡ ଅଥବା ୨୦ ହଜାର ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୋରିମାନା ଅଥବା ଉଭୟ ଦଣ୍ଡପ୍ରଦାନର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ଯଦି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଏ ଯେ, ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ଆଇନ୍‌କୁ ଛାଡି ଅନ୍ୟ ଆଇନ୍‌ର ଧାରାକୁ ଉଲ୍ଲଂଘନ କରିଛନ୍ତି, ତେବେ ଏହି ଆଇନ୍ ଅଧୀନରେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଅପରାଧୀ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗପତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲାବେଳେ, ସେ ଭାରତୀୟ ପିଙ୍ଗଳ ସଂହିତା ୧୮୬୦ର ଧାରା ୪୯୮-ଏ ବା ଏହାର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଧାରା ନତୁବା ଯୌତୁକ ନିବାରଣ ଆଇନ୍ ୧୯୬୧ର କୌଣସି ଧାରାର ଉଲ୍ଲଂଘନ କରାଯାଇଛି ବୋଲି ତାଙ୍କ ଆଦେଶରେ ଦର୍ଶାଇପାରନ୍ତି । **(ଧାରା ୩୧)।**

୨୧- ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ଆଦେଶର ଉଲ୍ଲଂଘନକୁ ଏକ ଧର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଏବଂ ଜାମିନ-ବିହୀନ ଅପରାଧ ବୋଲି ଗଣାଯିବ । ଏତାଦୃଶ ଉଲ୍ଲଂଘନ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଘଟିଛି କି ନାହିଁ, ତାହା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ବ୍ୟାପାରରେ କେବଳ ବ୍ୟଥିତ ନାଗରିକଙ୍କ କୋର୍ଟ ସମ୍ମୁଖରେ ବୟାନ୍‌ହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ ହେବ । **(ଧାରା- ୩୨)।**

୨୨- ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଦେଇଥିବା ସୁରକ୍ଷା ଆଦେଶକୁ ଅନୁପାଳନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯଦି ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀ ଯଥାର୍ଥ କାରଣ ନଥାଇ ବିଫଳ ହୋଇଥାନ୍ତି ନଚେତ୍ ଅମଙ୍ଗ ହୋଇଥାନ୍ତି, ତେବେ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଶ୍ରମ ବା ଅଶ୍ରମ କାରାଦଣ୍ଡ ଅଥବା ୨୦ ହଜାର ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୋରିମାନା ଅଥବା ଉଭୟ ଦଣ୍ଡ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇ ପାରିବ । **(ଧାରା ୩୩)।** କିନ୍ତୁ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି ଆଇନ୍‌ଗତ ଦୋଷାରୋପ ବା କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ଆରମ୍ଭ ହୋଇପାରିବନି, ଯଦି ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏତାଦୃଶ ଅଭିଯୋଗ ଦାଏର୍ ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ବା ରାଜ୍ୟସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାଧିକୃତ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଠାରୁ ଅଗ୍ରୀମ ଅନୁମୋଦନ ଅଣାଯାଇ ନଥାଏ । **(ଧାରା ୩୪)।**

୨୩- ଏହି ଆଇନ୍ ଅଧୀନରେ ନିୟମାବଳୀ ପ୍ରଣୟନ କରିବାର କ୍ଷମତା କେବଳ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କର ହିଁ ରହିଛି । ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନଙ୍କ ଭୂମିକା ହେଲା- ଏହି ଆଇନ୍‌ର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଯେଉଁ ସବୁ ବିଶେଷ ବ୍ୟାପାରରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିବା ବିଧେୟ ବୋଲି ଦର୍ଶାଯାଇଛି, ସେହିସବୁ ବ୍ୟାପାରରେ ବିଜ୍ଞପ୍ତି ବଳରେ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡିକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା । କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃକ ପ୍ରଣୀତ ନିୟମାବଳୀ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ବ୍ୟାପାର ସହ ସଂପର୍କୀତ- (କ) ଜଣେ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀଙ୍କର କି ପ୍ରକାର ଯୋଗ୍ୟତା ଓ ଅଭିଜ୍ଞତା ରହିଥିବା ଜରୁରୀ, (ଖ) ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀ ଓ ତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ କାର୍ଯ୍ୟରତ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କର ଚାକିରୀ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ କ'ଣ ହେବ, (ଗ) କେଉଁ ଢାଞ୍ଚା ଓ ପଦ୍ଧତିରେ ଘରୋଇ ଘଟଣା ବିବରଣୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯିବ, (ଘ) କେଉଁ ଢାଞ୍ଚା ଓ ପଦ୍ଧତିରେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ନିକଟରେ ସୁରକ୍ଷା ଆଦେଶ ପାଇଁ ଏକ ଆବେଦନ ଦାଖଲ କରାଯାଇପାରିବ, (ଙ) କେଉଁ ଫର୍ମରେ ଅଭିଯୋଗ ଦାଖଲ ହେବ, (ଚ) ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ପାଦିତ ହେବାକୁ ଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦାୟିତ୍ୱସମୂହ, (ଛ) ସେବା-ସଂସ୍ଥାଗୁଡିକର ପଂଜିକରଣ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ନିୟମାବଳୀ, (ଜ) ପ୍ରତିକାର ପାଇଁ କରାଯିବାକୁ ଥିବା ଆବେଦନର ଢାଞ୍ଚା ଓ ପଦ୍ଧତି, (ଝ) କେଉଁ ଉପାୟରେ ନୋଟିସ୍ ପ୍ରେରଣ କରାଯିବ, (ଞ) ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ନୋଟିସ୍‌ର ଘୋଷଣାନାମାର ଢାଞ୍ଚା, (ଟ) ସେବା-ସଂସ୍ଥା ତରଫରୁ ପରାମର୍ଶ ଦେବା ପାଇଁ ମନୋନୀତ ହେବାକୁ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର କି ପ୍ରକାର ଯୋଗ୍ୟତା ଓ ଅଭିଜ୍ଞତା ରହିବା ବିଧେୟ, (ଠ) ଧାରା ୨୩(୨) ଅଧୀନରେ ବ୍ୟଥିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦାଖଲ ହେବାକୁ ଥିବା ଆଫିଡେଭିଟ୍‌ର ଢାଞ୍ଚା, (ଡ) ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟାପାର ଯାହାକି ବିହିତ ହୋଇପାରେ । **(ଧାରା ୩୭)।**

ଘରୋଇ ହିଂସାରୁ ମହିଳାଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ଆଇନ୍, ୨୦୦୫ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉପରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ସୂଚନାବଳୀରୁ ଏହା ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ, ଘରୋଇ ହିଂସାରେ ନିର୍ଯ୍ୟାତିତା ଜଣେ ବିବାହିତା ମହିଳା ନିଜର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରଚଳିତ ଥିବା ସଂପୃକ୍ତ ଫୌଜଦାରି ଆଇନ୍‌ଗୁଡିକର ସହାୟତା ନେବା ସହିତ ଏହି ନୂତନ ଆଇନ୍‌ର ସୁଯୋଗ ମଧ୍ୟ ନେଇ ପାରିବେ ।

ଓଡିଶାରେ ଘରୋଇ ହିଂସାରୁ ମହିଳାଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ଆଇନ୍‌ର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା-

ରାଜ୍ୟ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗର ବିଜ୍ଞପ୍ତି ସଂଖ୍ୟା ୭୬୨୧ ତାରିଖ ୨୦ ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୦୦୭ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରତି ଜିଲ୍ଲାରେ ଏହି ବିଭାଗର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀ ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତି ଦିଆଯାଇଛି ଏବଂ ବିଜ୍ଞପ୍ତି ସଂଖ୍ୟା ୧୧୮୧୦ ତାରିଖ ୧୫ ମେ ୨୦୦୭ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରତି ଜିଲ୍ଲା ସକାଶେ ସେବା-ଯୋଗାଣ ସଂସ୍ଥା ଏବଂ ପରାମର୍ଶଦାତାମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ କ୍ଷୋଭର କଥା, ଏ ବିଷୟରେ ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜାଣି ପାରି ନାହାନ୍ତି କିମ୍ବା ସଂପୃକ୍ତ ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରୀ ବା ଅଦାଲତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟଥିତ ନାଗରିକମାନଙ୍କର ଅଭିଯୋଗ ଗ୍ରହଣ, ଶୁଣାଣି ବା ଫଇସଲା ପାଇଁ ଯେଉଁସବୁ ନ୍ୟୂନତମ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସ୍ଥାନିତ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ, ସେଦିଗରେ କୌଣସି ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇନାହିଁ, ଯାହାକି ମହିଳା ସଂଗଠନମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ବଡ ଆହ୍ୱାନ୍ ।

ଦେୱାନି ଆଇନ୍ ଓ ଫୌଜଦାରୀ ଆଇନ୍

ଆମେ କେମିତି ଜାଣିବା, କେଉଁ ମାମଲା ଦେୱାନୀ ଆଇନ୍ ଏବଂ କେଉଁ ମାମଲା ଫୌଜଦାରୀ ଆଇନ୍‌ର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ? ଜଣେ ମହିଳା କେଶ୍ ଦାଏର୍ କଲାବେଳେ କେଉଁ ଆଇନ୍ ବଳରେ ଏହା କରିବେ ? ଏହି ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନ ମହିଳା ଆଇନ୍ ସହାୟକ କର୍ମୀମାନେ ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ପ୍ରଥମେ ଏହି ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀର ଆଇନ୍ ଭିତରେ ଥିବା ଫରକ୍ ବିଷୟରେ ଆମେ ଅବଗତ ହେବା ଉଚିତ୍।

ଏହି ଦୁଇଟି ଭିତରେ ମୌଳିକ ପାର୍ଥକ୍ୟ ହେଲା, ଦେଓ୍ୟାନୀ ଆଇନ୍ ଅଧିନରେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଆଉଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଠାରୁ ଅଧିକାର ଏବଂ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀତ ବ୍ୟାପାର ଗୁଡିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ, କିନ୍ତୁ ଫୌଜଦାରୀ ଆଇନ୍ ଅଧୀନରେ ବ୍ୟକ୍ତିର ରାଷ୍ଟ୍ର ଏବଂ ସର୍ବସାଧାରଣ ଶୃଙ୍ଖଳା ପ୍ରତି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀତ ବ୍ୟାପାରସମୂହ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ। ଦେଓ୍ୟାନୀ ଆଇନ୍ ଅଧୀନରେ ଗୋଟିଏ କେଶ୍ ସବୁବେଳେ ବିବାଦରେ ଲିପ୍ତ ଥିବା ଦୁଇଟି ପକ୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ, ଏବଂ ସେହି ପକ୍ଷ ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ ବା ସଂସ୍ଥା ହୋଇଥାଇପାରନ୍ତି। କିନ୍ତୁ ଫୌଜଦାରୀ ଆଇନ୍ ଅଧୀନରେ ଗୋଟିଏ କେଶ୍‌ରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ସବୁବେଳେ ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷ ରହିଥିବ। ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅପରାଧ ସଂଗଠିତ ହୋଇଥିବ, ସେ ଅଭିଯୋଗ କଲାମାତ୍ରେ ତା' ସପକ୍ଷରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷ ରୂପେ ଅପରାଧୀ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଢେଇ କରିବ। ଦେଓ୍ୟାନୀ ଆଇନ୍ ଅଧୀନରେ ଉଲ୍ଲଂଘନ ସାଧାରଣତଃ ଦୁଇପକ୍ଷ ଭିତରେ ସଂପର୍କ ଏବଂ ସମ୍ପତ୍ତି କାରବାରକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଦଣ୍ଡବିଧାନ ମଧ୍ୟ ତଦନୁଯାୟୀ ସଂପର୍କର ପୁନଃପ୍ରତିଷ୍ଠା ବା ବିଚ୍ଛେଦ ଅଥବା ସମ୍ପତ୍ତିର ଭାଗବଣ୍ଟା ବା କ୍ଷତିପୂରଣ ଆକାରରେ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଥାଏ। କିନ୍ତୁ ଫୌଜଦାରି ଆଇନ୍ ଅଧୀନରେ ଉଲ୍ଲଂଘନ ପାଇଁ ଅପରାଧିକୁ ଜେଲ୍, ଜୋରିମାନା ଓ ଏପରିକି ମୃତ୍ୟୁଦଣ୍ଡ ମାଧ୍ୟମରେ ଦଣ୍ଡବିଧାନ କରାଯାଇଥାଏ। ଉଦାହରଣ ଦେଇ କହିଲେ, ଜମିଜମାକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ବା ଅନ୍ୟ ସମ୍ପତ୍ତିଗତ ବିବାଦ ଏବଂ ବିବିଧ ପାରିବାରିକ ବିବାଦ ଯଥା, ବିବାହ, ଛାଡପତ୍ର, ଭରଣପୋଷଣ, ସନ୍ତାନମାନଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱ, ପୋଷ୍ୟ ସନ୍ତାନ ଗ୍ରହଣ ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟ ଭାରତୀୟ ଦେୱାନୀ ଆଇନ୍‌ର ପରିସରଭୁକ୍ତ । ଦେଓ୍ୟାନି ମାମଲା ପାଇଁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଦେୱାନୀ ଅଦାଲତରେ ଆବେଦନ କରିପାରିବେ। ହତ୍ୟା, ଆତ୍ମହତ୍ୟା, ଚୋରି, ଡକାୟତି, ଖଣ୍ଡଯୁଦ୍ଧ, ଧର୍ଷଣ, ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଆଦି ମାମଲା ଭାରତୀୟ ଫୌଜଦାରୀ ଆଇନ୍‌ର୍ ପରିସରଭୁକ୍ତ ଏବଂ ଏହି ସବୁ ମାମଲାର ଅଭିଯୋଗ ଫୌଜଦାରୀ ଅଦାଲତରେ କରିବାକୁ ପଡିଥାଏ ।

ଦେୱାନୀ ଆଇନ୍ ଓ ଫୌଜଦାରୀ ଆଇନ୍‌ର କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ଭିତରେ ଫରକ୍‌ର ଆଉ ଏକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେବା ସମୀଚୀନ ମନେହୁଏ। ଦେୱାନୀ ଆଇନ୍‌ରେ ଆବେଦନକାରୀ କ୍ଷତିପୁରଣ କିମ୍ବା ହୃତ ସମ୍ପତ୍ତି ଫେରି ପାଇବା ପାଇଁ ଦାବୀ କରି ପାରିବେ। ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ସମ୍ପତ୍ତିଗତ ମାମଲାରେ ଯଦି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଦେୱାନୀ ଅଦାଲତରେ ଆବେଦନ କରିବେ ଯେ, ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ବେଆଇନ୍ ଭାବେ ଦଖଲ କରି ରହିଛନ୍ତି ଏବଂ ସେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ନିଜ ଅଧିକାରକୁ ଆଣିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି, ତେବେ ସେ ତାଙ୍କ ଘରର ମାଲିକାନା-ସତ୍ତ୍ୱ ମକଦ୍ଦମାରେ ଜିତିଲେ ଫେରି ପାଇବାର ସମ୍ଭାବନା ଅଛି। କିନ୍ତୁ ଯଦି ଜଣେ ଆବେଦନକାରୀ ପୋଲିସ୍ ଥାନାରେ ଅଭିଯୋଗ କରନ୍ତି ଯେ, ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କରି କ୍ଷତବିକ୍ଷତ କରିଛନ୍ତି, ତେବେ ଏକ ଫୌଜଦାରୀ ମାମଲା ରୁଜୁ ହୋଇ ପାରିବ। ଯଦି ଏହି ଅପରାଧ ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ, ତେବେ ଦୋଷୀ ଦଣ୍ଡ ପାଇବାକୁ ହକ୍‌ଦାର ହେବେ। ଏହି ପଦ୍ଧତି ମଧରେ ଆବେଦନକାରୀ କୌଣସି କ୍ଷତିପୁରଣ ପାଇବେ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଏତିକି ମାତ୍ର ସନ୍ତୋଷ ମିଳିବ ଯେ, ସେ ଅନ୍ୟାୟର ପ୍ରତିବାଦ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଅପରାଧୀ ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ଦଣ୍ଡିତ ହୋଇଛନ୍ତି। ଫୌଜଦାରୀ ଆଇନ୍ ଦୋଷୀକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଦଣ୍ଡ ଦେବା ସହ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଏପ୍ରକାର ଅପରାଧ କରିବାରୁ ନିବୃତ୍ତ କରାଇଥାଏ।

ପୁଣି ଦେୱାନୀ ଆଇନ୍ ଏବଂ ଫୌଜଦାରୀ ଆଇନ୍‌ର ଅନ୍ୟ ଏକ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଏହି ଯେ, ଦେୱାନୀ ମକଦ୍ଦମାରେ ଯେ କୌଣସି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଉଭୟ ପକ୍ଷଙ୍କ ମଧରେ ଆପୋଷ ବୁଝାମଣା ହୋଇ ସେମାନେ ମୋକଦ୍ଦମାରୁ ଓହରି ଯାଇପାରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଫୌଜଦାରୀ ଆଇନ୍‌ରେ ଥରେ ମକଦ୍ଦମା ରୁଜୁ ହେବା ପରେ ତାହା ଆଉ ପ୍ରତ୍ୟାହାର ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । କାରଣ, ଏହି ମାମଲା କେବଳ ଆବେଦନାକାରୀ ଓ ଦୋଷୀଙ୍କ ମଧରେ ସୀମିତ ହୋଇ ନଥାଏ । ଏଠାରେ ମାମଲାଟି ରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ଦୋଷୀଙ୍କ ମଧରେ ଏକ ମାମଲାରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ। ଗୋଟିଏ ଫୌଜଦାରି ମାମଲା ରୁଜୁ ହେବା ପରେ ଦୋଷୀ ଦୋଷ ସ୍ୱୀକାର କଲେ ମଧ୍ୟ ଏବଂ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ସହ ଆପୋଷ ବୁଝାମଣା କଲେ ମଧ୍ୟ ମୋକଦ୍ଦମା ଆପେ ଆପେ ପ୍ରତ୍ୟାହାର ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । କେବଳ କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥଳ ବିଶେଷରେ ଆପୋଷ ବୁଝାମଣା ଜରିଆରେ ଏକ ରଫାନାମାରେ ପହଞ୍ଚିବାର ସୁଯୋଗ ରହିଛି।

ଫୌଜଦାରୀ ଆଇନ୍ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେତେକ ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ବିଷୟ:

ଜାମିନ ଯୋଗ୍ୟ/ଜାମିନ୍ ଅଯୋଗ୍ୟ:

କେତେକ ମୋକଦ୍ଦମାରେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ତଳ କୋର୍ଟରେ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ଜାମିନ୍ ପାଇପାରନ୍ତି। ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ବେଆଇନ୍ ଭାବେ ଅଟକ ରଖିବା ମାମଲା (ଭାରତୀୟଦଣ୍ଡବିଧି ସଂହିତାର ଦଫା ୩୪୦)। କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ କେତେକ କେଶ୍‌ରେ ଅପରାଧୀ କୌଣସି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଜାମିନ୍ ପାଇବା ପାଇଁ ହକ୍‌ଦାର ହେବେ ନାହିଁ; ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ, ଧର୍ଷଣ ମାମଲା (ଉକ୍ତ ସଂହିତାର୍ ଦଫା ୩୭୬) ।

ଧର୍ତ୍ତବ୍ୟ/ଅଧର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅପରାଧ :

କେତେକ ଅପରାଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ବିନା ଅନୁମତିରେ ପୋଲିସ୍ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଗିରଫ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ସେଗୁଡ଼ିକ ଅ-ଧର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅପରାଧ ଅଟେ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୁପ, ଠକାମି (ଉକ୍ତ ସଂହିତାର ଦଫା ୪୧୭) । କିନ୍ତୁ ଆଉ କେତେକ ଅପରାଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅପରାଧୀକୁ ସିଧାସଳଖ ଗିରଫ କରିବାର କ୍ଷମତା ପୋଲିସ୍‌ର ରହିଛି। ଏହାକୁ ଧର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅପରାଧ କୁହାଯାଏ । ଉଦାହରଣ, ପାରିବାରିକ ହିଂସା ବା ଯୌତୁକ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା (ଉକ୍ତ ସଂହିତାର ଦଫା ୪୯୮-ଏ)।

ରଫା-ଯୋଗ୍ୟ/ରଫା ରହିତ ଅପରାଧ :

ଏହା ଛଡା କେତେକ ଫୌଜଦାରୀ ଅପରାଧକୁ ରଫା-ଯୋଗ୍ୟ ଓ ଆଉ କେତେକ ଅପରାଧକୁ ରଫା-ରହିତ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଛି। ଯେଉଁସବୁ ଅପରାଧ ଗୁଡ଼ିକ ଆପୋଷ ବୁଝାମାଣାରେ ରଫାନାମା ବା ମୀମାଂସା ହୋଇପାରିବ, ସେଗୁଡ଼ିକ ରଫାଯୋଗ୍ୟ, ଯଥା. ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡବିଧି ସଂହିତାର ଦଫା ୩୪୧ ଓ ୩୪୨ରେ ବେଆଇନ୍ ଭାବେ ଅଟକ ଓ ବନ୍ଦୀ କରି ରଖିବାକୁ ରଫା-ଯୋଗ୍ୟ ଅପରାଧ ଭାବେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି। କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଏଭଳି ଅଟକ ବା ବନ୍ଦୀ ରଖାଯାଇଥିବ, ସେ ଚାହିଁଲେ ଏହି ଅପରାଧ ଦୁଇଟିର ରଫାନାମା ହୋଇପାରିବ। କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଅପରାଧଗୁଡ଼ିକର ଆପୋଷ ବୁଝାମଣାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁନି ସେଗୁଡ଼ିକ ରଫା-ରହିତ, ଯଥା ଉକ୍ତ ସଂହିତାର ଦଫା ୩୦୪-ବି ବା ଯୌତୁକ ହତ୍ୟା।

ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଏକ ଫୌଜଦାରି ଅପରାଧର ମାମଲା ଥାନାରେ ବା ଅଦାଲତରେ ରଜୁ କରିବେ, ସେ ସଚେତନ ରହିବା ଉଚିତ୍ କେଉଁ ଦଫାରେ ମାମଲା ରଜୁ କରାଯଉଛି, ଏବା ତାହା ଜାମିନ୍-ଯୋଗ୍ୟ କି ଜାମିନ-ଅଯୋଗ୍ୟ, ଧର୍ତ୍ତବ୍ୟ କି ଅ-ଧର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଏବଂ ରଫା-ଯୋଗ୍ୟ ନା ରଫା-ରହିତ।

ଦେଓ୍ୱାନି ଓ ଫୌଜଦାରୀ ଅଦାଲତ :

ଅଦାଲତଗୁଡ଼ିକ ମୂଳତଃ ଦୁଇପ୍ରକାର କେଶ୍ ଫଇସଲା କରିଥାନ୍ତି, ଦେଓ୍ୱାନୀ ଓ ଫୌଜ୍‌ଦାରି। କେଶ୍‌ର ପ୍ରକୃତି ଦେଖି ମହିଳାମାନେ, ବିଶେଷ କରି ଓଡିଶାରେ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଅଦାଲତମାନଙ୍କର ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ହୋଇପାରିବେ।

ଦେଓ୍ୱାନୀ ଅଦାଲତ	**ଫୌଜଦାରୀ ଅଦାଲତ**
ସବର୍ଡିନେଟ୍ କୋର୍ଟ	ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ କୋର୍ଟ
ଜିଲ୍ଲା ନ୍ୟାୟାଳୟ/ପରିବାର ଅଦାଲତ	ଦୌରା ଜଜ୍‌ଙ୍କ ଅଦାଲତ
ଉଚ୍ଚ ଅଦାଲତ (ହାଇକୋର୍ଟ)	ଉଚ୍ଚ ଅଦାଲତ (ହାଇକୋର୍ଟ)
ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟ (ସୁପ୍ରୀମ୍ କୋର୍ଟ)	ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟ (ସୁପ୍ରୀମ୍ କୋର୍ଟ)

ସୁପ୍ରୀମ୍ କୋର୍ଟ ରାଷ୍ଟ୍ରର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏବଂ ଉଭୟ ଦେଓ୍ୱାନି ଓ ଫୌଜଦାରି ମାମଲା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ କ୍ଷମତାର ଅଧିକାରୀ ଅଟନ୍ତି । ସୁପ୍ରୀମ୍ କୋର୍ଟର ଆଦେଶ ଚୁଡାନ୍ତ ଅଟେ। ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଅଦାଲତ ଏହାକୁ ଖଣ୍ଡନ କରିପାରିବେ ନାହିଁ।

ମହିଳାମାନଙ୍କର ଦେଓ୍ୱାନି ମାମଲାଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣତଃ ପରିବାର ଅଦାଲତରେ ବିଚାର କାରାଯାଇଥାଏ ଏବଂ ଏଗୁଡ଼ିକ ଦେଓ୍ୱାନୀ କୋର୍ଟର ପରିସରଭୁକ୍ତ ଅଟେ। ମହିଳାମାନଙ୍କର ଫୌଜଦାରୀ କେଶ୍‌ଗୁଡ଼ିକର ଶୁଣାଣି ଓ ଫଇସଲା କରିବା ପାଇଁ ବିଧିବଦ୍ଧ ଭାବେ ମହିଳା ଅଦାଲତ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ମହଲରୁ ସୁପାରିଶ୍ କରାଯାଇଛି। କେତେକ ସରକାରୀ ଓ ବେସରକାରୀ ସଂସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ମହିଳା ଅଦାଲତ ଆୟୋଜନ କରୁଛନ୍ତି। କିନ୍ତୁ ଓଡିଶାରେ ମହିଳା ଅଦାଲତ କୌଣସି ରୂପରେ ନାହିଁ।କେବଳ ପରିବାର ଅଦାଲତ କଟକ ଓ ରାଉରକେଲା, ଏହି ଦୁଇ ସ୍ଥାନରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି।

ପରିବାର ଅଦାଲତ

୧୯୮୪ରେ ପରିବାର ଅଦାଲତ ଆଇନ୍ ସଂସଦ ଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା, କିନ୍ତୁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ପରିବାର ଅଦାଲତସମୂହ (ଅଦାଲତ) ନିୟମାବଳୀ, ୧୯୮୮କୁ ୧୨ ଜାନୁଆରି ୧୯୯୦ରେ ଗେଜେଟ୍‌ରେ ବିଜ୍ଞପ୍ତି କଲାପରେ ସେହି ତାରିଖ ଠାରୁ ଏହି ଆଇନ୍ ସାରା ଦେଶରେ ବିଧିବଦ୍ଧ ଭାବେ ଲାଗୁ ହୋଇଥିଲା। ଆଇନ୍‌ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ମତେ ଓଡିଶା ହାଇକୋର୍ଟ ଏହି ରାଜ୍ୟ ପାଇଁ ନିୟମାବଳୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛନ୍ତି, ଯାହାକି ୧୯ ଅକ୍ଟୋବର ୧୯୯୦ରେ ରାଜ୍ୟ ଗେଜେଟ୍‌ରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା। ମନେ ରଖିବାକୁ ପଡିବ, ପରିବାର ଅଦାଲତ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଦାଲତ ଅଟେ, ଯାହାର ନିୟମାବଳୀ ଅନ୍ୟ ଅଦାଲତମାନଙ୍କରୁ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭିନ୍ନ।

ପରିବାର ଅଦାଲତର ମୁଖ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା:

- ☐ ଅଦାଲତରେ କୌଣସି ଦେୟ ଦେବାକୁ ପଡେନାହିଁ ।
- ☐ ଏଠାରେ ଓକିଲଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ହୁଏ ନାହିଁ ଏବଂ ନିଜର ମାମଲାରେ ଆବେଦନକାରୀ ନିଜେ ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ି ପାରିବେ।
- ☐ କେଶ୍‌ର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ହେଉ ଅବା ଯେ କୌଣସି ସ୍ତରରେ ବିଚାରପତି ଉଭୟପକ୍ଷ ସହ ପରାମର୍ଶ କରି ପାରିବେ ଏବଂ ପରସ୍ପର ବୁଝାମଣାରେ ମଧ୍ୟ କେଶ୍‌ର ସମାଧାନ ହୋଇପାରିବ।

- ☐ ଅନ୍ୟ ଅଦାଲତ ପରି ଏଠାରେ ସାକ୍ଷୀଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ହୁଏ ନାହିଁ । କେଶ୍‌ର ଅନୁସନ୍ଧାନ ଖୁବ୍ ସଂକ୍ଷେପରେ ହୋଇଥାଏ ।
- ☐ ଏହି ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଏବଂ ସମାଜସେବୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆଗତ ହୋଇଥିବା କେଶ୍‌ଗୁଡ଼ିକୁ ଗ୍ରହଣ ଓ ମୀମାଂସା କରିପାରିବେ ।
- ☐ ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳେ କେଶ୍‌ର ଶୁଣାଣି ଆବଦ୍ଧ କୋଠରୀରେ କରାଯିବ ।

ପରିବାର ଅଦାଲତ ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ୧୦ ଲକ୍ଷ ଜନସଂଖ୍ୟା ବିଶିଷ୍ଟ ଏକ ଅଞ୍ଚଳ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ କୋର୍ଟ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଇପାରିବ । ଭରଣପୋଷଣ ଭତ୍ତା, ଛାଡପତ୍ର, ସନ୍ତାନମାନଙ୍କର ହେପାଜତ୍, ପୋଷ୍ୟ ସନ୍ତାନ ଗ୍ରହଣ ଏବଂ ସମ୍ପତ୍ତିଗତ ଅଧିକାର ଆଦି କେଶ୍ ପାଇଁ ଏହି ଅଦାଲତରେ ଆବେଦନ କରାଯାଇପାରିବ ।

ମହିଳା ଥାନା

ପାରିବାରିକ ଓ ଘରୋଇ ହିଂସା ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ମାମଲାଗୁଡ଼ିକର ଅଭିଯୋଗ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଏହି ଥାନାର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ଅଭିଯୋଗ ପାଇବା ପରେ ଏହି ଥାନା କ୍ଷିପ୍ର ଅନୁସନ୍ଧାନମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା କଥା । ଏହି ଥାନା ନିକଟରେ ଜଣେ ମହିଳା, ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀ ତଥା ସମ୍ପର୍କୀୟମାନେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ହେଉଥିବା ନିର୍ଯ୍ୟାତନାର ଅଭିଯୋଗ କରି ପାରିବେ । ଏହି ଥାନାର କର୍ମଚାରୀ ଭାବେ ସାଧାରଣତଃ ମହିଳା ପୋଲିସ୍‌ଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତିଦିଆଯାଇଥାଏ । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାରାଦେଶରେ ପ୍ରାୟ ୩୦୦ ମହିଳା ଥାନା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇପାରିଛି ।

ଆଇନ୍‌ର କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ ସଂସ୍ଥା ମଧ୍ୟରୁ ଅଦାଲତ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆମେ ଆଲୋଚନା କରିସାରିଛେ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଆମେ ନ୍ୟାୟ ପାଇବା ଆଶାରେ ପ୍ରଥମେ ପୋଲିସ୍ ଥାନାରେ ହିଁ ଅଭିଯୋଗ କରିଥାଉ । ଫୌଜଦାରୀ କେଶ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଥମେ ପୋଲିସ୍ ଥାନାରେ ଜଣାଇବା ଉଚିତ୍ । ଯଦି କୌଣସି କାରଣରୁ ପୋଲିସ୍ ଥାନା ଅଭିଯୋଗକୁ ପ୍ରାଥମିକ ସୂଚନା ବିବରଣୀ (ଏଫ୍.ଆଇ.ଆର୍.) ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରେ ନାହିଁ, ତେବେ ସି.ଆର.ପି.ସି.(ଫୌଜଦାରି କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସଂହିତା) ୧୯୭୩ ର ଦଫା ୧୫୪(୩) ଅନୁଯାୟୀ ବ୍ୟଥିତ ବ୍ୟକ୍ତି ତାଙ୍କର ଅଭିଯୋଗକୁ ସିଧାସଳଖ ପୋଲିସ୍ ସୁପରିନ୍‌ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ୍‌ଙ୍କ ନିକଟକୁ ଡାକଯୋଗେ ପଠାଇପାରିବେ । ଏହାଛଡା ସେହି ସଂହିତାର ଦଫା ୨୦୦ ଅନୁଯାୟୀ ଏକ ଅଭିଯୋଗ ପତ୍ର ସିଧାସଳଖ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ନିକଟରେ ମଧ୍ୟ ଦାଖଲ କରାଯାଇପାରିବ । କିନ୍ତୁ ଦେୱାନୀ କେଶ୍‌ଗୁଡ଼ିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଥମେ ପୋଲିସ୍ ଥାନାରେ ଅଭିଯୋଗ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ ।

ମାଗଣା ଆଇନ୍ ସହାୟତା

ସାଧାରଣତଃ ଦେଖାଯାଇଥାଏ ଯେ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଗରିବ, ଜାତିଗତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦଳିତ ଏବଂ ସାମାଜିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପଛୁଆ ଏବଂ ଅବହେଳିତ ଲୋକେ ତଥା ମହିଳା ଓ ନାବାଳକ ମାନେ ସମାଜର ଉଚ୍ଚବର୍ଗଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିଭିନ୍ନ ଉପାୟରେ ଅତ୍ୟାଚାରିତ ଓ ଶୋଷିତ ହୋଇ ଆସୁଛନ୍ତି । କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ, ଏହି ଉଚ୍ଚବର୍ଗର ଲୋକେ ନିଜର ଅର୍ଥ ଓ ବୁଦ୍ଧି ବଳରେ ଦେଶର ସମ୍ବିଧାନ, ଆଇନ୍‌ଅଦାଲତ ତଥା ପ୍ରଶାସନକୁ ମଧ୍ୟରେ ନିଜର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଓ ଆଧିପତ୍ୟକୁ ବଜାୟ ରଖିବାରେ ସଫଳ ହୋଇଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଲା, ଏହି ବଞ୍ଚିତ ଗୋଷ୍ଠୀମାନେ କିପରି ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା ୧୪ରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ସମାନତାର ଅଧିକାର ଓ ଧାରା ୨୧ରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଜୀବନ ଓ ସ୍ୱାଧୀନତାର ଅଧିକାର ଭଳି ମୌଳିକ ଅଧିକାରମାନ ଉପଭୋଗ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ୱଳ୍ପବ୍ୟୟରେ ଏବଂ ସହଜରେ ନ୍ୟାୟାଳୟର ସୁଯୋଗ ନେଇପାରିବେ । ଏହି ବାସ୍ତବତାକୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ୧୯୭୬ରେ ସମ୍ବିଧାନର ୪୨ତମ ସଂଶୋଧନ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା, ଯାହାର ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରାବଧାନ ଥିଲା, ରାଷ୍ଟ୍ର ପାଇଁ ନୀତି-ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ଅଧ୍ୟାୟର ଧାରା ୩୯ ଅଧୀନରେ ଉପଧାରା ୩୯(ଏ)କୁ ଯୋଗ କରାଯାଇ କୁହାଗଲା ଯେ, ନିଜର ଅସାମର୍ଥ୍ୟ କାରଣରୁ ମହିଳାଙ୍କ ସମେତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଅଭାବଗ୍ରସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ନ୍ୟାୟାଳୟକୁ ଯିବାର ସୁଯୋଗରୁ ବଞ୍ଚିତ ନହେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ସେମାନଙ୍କୁ ମାଗଣା ଆଇନ୍ ସହାୟତା ଯୋଗାଇ ଦେବ । ଏହି ସଂବିଧାନ ସଂଶୋଧନ ହେବାର କିଛିବର୍ଷ ପରେ ୧୯୮୭ରେ ଆଇନ୍ ସେବା ପ୍ରାଧିକରଣସମୂହ ଆଇନ୍ ସଂସଦ ଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତ ହୋଇ ଲାଗୁହେଲା ।

ଏହି ଆଇନ୍ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାଜ୍ୟରେ ରାଜ୍ୟ ଆଇନ୍ ସହାୟତା ଏବଂ ପରାମର୍ଶ ପରିଷଦ ଗଢାଯାଇଛି । ଓଡିଶାରେ ମଧ୍ୟ ଏପରି ଏକ ପରିଷଦ ଗଠିତ ହୋଇଛି, ଏବଂ ଏହାର ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ କଟକର କାଣ୍ଟନ୍‌ମେଣ୍ଟ୍ ରୋଡ୍‌ରେ ଅବସ୍ଥିତ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆବେଦନ ପତ୍ରରେ ନିଜର ସମସ୍ୟା ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଏହାକୁ ପରିଷଦର ସଂପୃକ୍ତ ପଦାଧିକାରୀଙ୍କ ନିକଟରେ ଦାଖଲ କଲେ, ସେ ତାକୁ ଯାଞ୍ଚ କରିବା ପରେ ବିଚାରଣା ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ମନେକଲେ ମାଗଣା ଓକିଲ ତଥା ମୋକଦ୍ଦମାର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ୟୟ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ବହନ କରାଯିବ ବୋଲି ପ୍ରାବଧାନ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇଛି ଯେ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବହୁ ସରକାରୀ ସଂସ୍ଥା ଭଳି ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାଟି ମଧ୍ୟ ନାଲିଫିତା ଏବଂ କାଳକ୍ଷେପଣ ଭଳି ବିଭିନ୍ନ ଦୁର୍ବଳତାଗୁଡିକର ଶିକାର ହୋଇପଡିବା ଫଳରେ ନିଜର ଘୋଷିତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ କରିପାରିନାହିଁ ।

ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟଙ୍କ ମାଗଣା ଆଇନ୍ ସେବା

ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଯେ, ଉପରୋକ୍ତ ଆଇନ୍ ବଳରେ ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ଆଇନ୍ ସେବା କମିଟି (ଏସ୍.ସି.ଏଲ୍.ଏସ୍.ସି.) କାର୍ଯ୍ୟକରୁଛି, ଯାହାର ଦ୍ୱିବିଧ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି, ବଞ୍ଚିତ ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମାଗଣାରେ ମୋକଦ୍ଦମା ଲଢିବା ଏବଂ କୌଣସି ଏକ ବ୍ୟାପାରରେ ଆଇନ୍‌ଗତ ପରାମର୍ଶ ଯୋଗାଇଦେବା । ପରାମର୍ଶ ମାଗିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ କୌଣସି କଟକଣା ନାହିଁ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ପରାମର୍ଶ ମାଗି ପାରିବେ । କିନ୍ତୁ ଆଇନ୍ ସହାୟତା ପାଇବା ପାଇଁ କେବଳ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଧରଣର ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ହକ୍‌ଦାର ହେବେ ।

ଆଇନ୍ ସହାୟତା ପାଇବାକୁ କିଏ ଯୋଗ୍ୟ ?

- ଅନୁସୂଚୀତ ଜାତି ବା ଅନୁସୂଚୀତ ଜନଜାତିର ସଭ୍ୟ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ;
- ମାନବ ଚାଲାଣର ଶିକାର ହୋଇଥିବା ବା ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା-୨୩ରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ବେଗାରିର ଶିକାର ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ;
- ଯେ କୌଣସି ମହିଳା ବା ନାବାଳକ ;
- ମାନସିକ ଭାବେ ଅସୁସ୍ଥ ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଭିନ୍ନକ୍ଷମ ବ୍ୟକ୍ତି ;
- କୌଣସି ଏକ ବଡ ଧରଣର ବିପର୍ଯ୍ୟୟ, ସାଂପ୍ରଦାୟିକ ଦଙ୍ଗା, ଜାତିଗତ ଉତ୍ପୀଡନ, ବନ୍ୟା, ମରୁଡି, ଭୂମିକମ୍ପ ବା ଶିଳ୍ପଜନିତ ବିପର୍ଯ୍ୟୟର ଶିକାର ହୋଇ ଏକ ଅଭାବନୀୟ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଭୋଗୁଥିବା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ;
- ଜଣେ ଶିଳ୍ପ ଶ୍ରମିକ ;
- ମହିଳା ଗୃହ, କିଶୋର ଗୃହ ଓ ମାନସିକ ଚିକିତ୍ସା ଗୃହ ଭଳି ସୁରକ୍ଷା ଗୃହ ସମେତ ସମସ୍ତ ଜେଲ୍ ଏବଂ ହାଜତ୍‌ରେ ଥିବା ଯେ କୌଣସି ଅନ୍ତେବାସୀ ; ତଥା
- ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ପଚାଶ ହଜାର ଟଙ୍କାରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ହୋଇନଥିବ ।

କିନ୍ତୁ ଉପରୋକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଛଡା ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଆବେଦନ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ, ଯଦି ତାହା ବ୍ୟାପକ ସର୍ବସାଧାରଣ ସ୍ୱାର୍ଥ ସହ ଜଡିତ ହୋଇଥିବ ।

କେଉଁ ସବୁ ମାମଲାରେ ଆଇନ୍ ସହାୟତା ମିଳିବ ?

- କୌଣସି ଦେଓ୍ୱାନି ବା ଫୌଜଦାରି ମାମଲାରେ ହାଇକୋର୍ଟ ଦେଇଥିବା ଆଦେଶ ବିରୁଦ୍ଧରେ ;
- ମୌଳିକ ଅଧିକାରର ଉଲ୍ଲଂଘନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆବେଦନ, ଯାହା ଭିତରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଧରଣର ମାମଲାମାନ-
- ଯଦି ତୁମର କୌଣସି ନିକଟ ସଂପର୍କୀୟ ବା ବନ୍ଧୁ ନିଖୋଜ ବା ଅପହରଣ ହୋଇଥାନ୍ତି ତେବେ

  ତାଙ୍କୁ ଖୋଜି ବାହାର କରି ହାଜର କରାଇବା ;
- କୌଣସି ବ୍ୟାପାରରେ ସରକାରଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ବା ନିଷ୍କ୍ରିୟତା ଦ୍ୱାରା କେହି ବ୍ୟକ୍ତି କ୍ଷୁବ୍‌ଧ ହୋଇଥିଲେ ; ଏବଂ
- ସରକାରଙ୍କ କୌଣସି ଆଇନ୍ ବା ଆଦେଶ ଯଦି ମୌଳିକ ଅଧିକାରକୁ ଉଲ୍ଲଂଘନ କରୁଥିବ ;
- ଭାରତ ବର୍ଷର କୌଣସି ଏକ ରାଜ୍ୟର ଅଦାଲତରେ ଚାଲୁଥିବା ଏକ ଦେଓ୍ୱାନି ବା ଫୌଜଦାରି ମକଦ୍ଦମାକୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ରାଜ୍ୟକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରଣ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲେ ।

ଆଇନ୍ ସହାୟତା ବା ପରାମର୍ଶ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରକ୍ରିୟା

ଆଇନ୍ ପରାମର୍ଶ ପାଇଁ କୌଣସି ଫର୍ମ କିମ୍ବା ଫିସ୍ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନାହିଁ । ଯେ କୌଣସି କର୍ମ ଦିବସରେ ପୂର୍ବାହ୍ନ ୧୦.୩୦ରୁ ଅପରାହ୍ନ ୫ଟା ଭିରେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଟେଲିଫୋନ୍ କରିପାରନ୍ତି । ଅଥବା ଡାକ ଯୋଗେ ବା ଇମେଲ୍ ଯୋଗେ ନିଜର ପ୍ରଶ୍ନ ଲେଖି ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟ ଆଇନ୍ ସେବାସମୂହ କମିଟିର

ସଚ୍ଚୀବଙ୍କ ନିକଟକୁ ପତ୍ର ଲେଖି ପାରନ୍ତି । ପତ୍ରପ୍ରେରକ ଡାକ ଯୋଗେ ପଠାଇଥିଲେ ୧୫ ଦିନ ଭିତରେ ନତୁବା ଇମେଲ୍ ଯୋଗେ ପଠାଇଥିଲେ ଏହାଠାରୁ ଶୀଘ୍ର କମିଟିଙ୍କ ଠାରୁ ଉତ୍ତର ପାଇପାରିବେ ।

କିନ୍ତୁ ଆଇନ୍ ସହାୟତା ପାଇଁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଫର୍ମରେ ଆବେଦନ କରିବାକୁ ପଡିବ । ଏହି ଫର୍ମ ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟଙ୍କ ୱେବ୍‌ସାଇଟ୍‌ରେ ଉପଲବ୍ଧ ଏବଂ ଏହାଛଡା ମାଗଣାରେ ସିଧାସଳଖ ଡାକଯୋଗେ ବା ଇମେଲ୍ ଯୋଗେ ଏହାକୁ ଉପରୋକ୍ତ କମିଟିଙ୍କ ନିକଟରୁ ମଗାଇ ହେବ । ଆବେଦନ ସହିତ ସମସ୍ତ ଆବଶ୍ୟକୀୟ କାଗଜପତ୍ରକୁ ସଂଲଗ୍ନ କରି ପଠାଇବାକୁ ପଡିବ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଯଦି ଆପଣ ଗୋଟିଏ ହାଇକୋର୍ଟର ରାୟ ବା ଆଦେଶ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆବେଦନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥାନ୍ତି, ତେବେ ତହିଁର ନକଲ, ତଳ କୋର୍ଟର ଆଦେଶ ଥିଲେ ତହିଁର ନକଲ ତଥା ହାଇକୋର୍ଟଙ୍କ ରାୟ ବା ଆଦେଶ ଉପରେ ଓକିଲମାନଙ୍କ ମନ୍ତବ୍ୟକୁ ଆବେଦନ ସହ ଗୁନ୍ଥି ପଠାଇବାକୁ ପଡିବ । ଏହି ଦଲିଲ୍‌ଗୁଡିକ ଇଂରାଜୀ ଭିନ୍ନ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଭାଷାରେ ଲେଖା ହୋଇଥିଲେ, ସେଗୁଡିକର ଇଂରାଜୀ ଅନୁବାଦ ପଠାଇବାକୁ ପଡିବ ।

ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟର ଜଣେ ବିଚାର ପତି ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଥାଇ ତଥା ମୁଖ୍ୟ ବିଚାରପତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମନୋନୀତ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତମାନଙ୍କୁ ସଭ୍ୟଭାବେ ନେଇ ଗଠିତ ଏହି ଆଇନ୍ ସେବା କମିଟିରେ କେତେକ ଅଭିଜ୍ଞ ଓକିଲ ନିଯୁକ୍ତ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ହିଁ ପ୍ରଥମେ ଆପଣଙ୍କର ଆବେଦନର ଯୋଗ୍ୟତା ଯାଞ୍ଚ କରିବେ ଏବଂ ୧୫ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଆପଣଙ୍କୁ ଉତ୍ତର ଦେବେ । ଯଦି ଆପଣଙ୍କର ଆବେଦନ ଯୋଗ୍ୟତା-ବହିର୍ଭୁତ ବୋଲି ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ ହୋଇଯାଏ, ତେବେ ଆପଣ ଏହି ନିଷ୍ପତ୍ତିର ପୁନର୍ବିଚାର ଦାବୀ କରି କମିଟିର ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କୁ ଆବେଦନ କରିପାରନ୍ତି ।

ଯଦି ଆଇନ୍ ସହାୟତା ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କ ଆବେଦନ ଗୃହୀତ ହୁଏ, ତେବେ ଆପଣଙ୍କ ନିକଟକୁ ଏକ ଆଫିଡେଭିଟ୍ ଏବଂ ଓକିଲାତିନାମା ଡାକଯୋଗେ ଆସିବ ଏବଂ ସେଗୁଡିକୁ ପୂରଣ ଓ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରି ଜଣେ ନୋଟାରୀ ବା ଶପଥ କମିଶନରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରମାଣୀକୃତ କରି ଆପଣଙ୍କୁ ଯଥାଶୀଘ୍ର ପୁଣି ଡାକଯୋଗେ କମିଟିଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଇଦେବାକୁ ପଡିବ । ଯଦି ଆପଣ ଜେଲ୍‌ରେ ଥାଆନ୍ତି, ତେବେ ଜେଲ୍ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସେହି ଦଲିଲ୍‌ଗୁଡିକ ସହସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇଥିବ ।

ଏହାପରେ କମିଟିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆପଣଙ୍କ କେଶ୍ ପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତ ଓକିଲ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପ୍ରତିବେଦନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟରେ ବିଚାର ପାଇଁ ଦାଖଲ କରିବେ । ଯଦି ଆପଣ ଜଣାନ୍ତି ଯେ, ଉକ୍ତ ଓକିଲଙ୍କ ଠାରୁ ଜଣେ ବରିଷ୍ଠ ଓଳିଲଙ୍କୁ ଆପଣଙ୍କ କେଶ୍ ପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତ କରାଯିବା ଦରକାର, ତେବେ କମିଟି ସେହି ଅନୁରୋଧ ରକ୍ଷା କରିପାରନ୍ତି । ପ୍ରତି କେଶ୍ ପାଇଁ କମିଟି ସଂପୃକ୍ତ ଓକିଲଙ୍କୁ ଦୁଇହଜାର ଟଙ୍କା ଦେଇଥାନ୍ତି । ଓକିଲ ବାବଦ କୌଣସି ଖର୍ଚ୍ଚ ଆପଣଙ୍କୁ ବହନ କରିବାକୁ ପଡିବନି ।

କେଶ୍‌ର ବିଚାରରେ ଅଗ୍ରଗତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତଥା ଉଭୟ ପକ୍ଷ ତରଫରୁ ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା କାଗଜପତ୍ର ତଥା ଚୂଡାନ୍ତ ରାୟ ବା ଆଦେଶ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆବେଦକ ଘରେ ବସି ଡାକ ଯୋଗେ କମିଟିଙ୍କ ଠାରୁ ସୂଚନା ପାଇପାରିବେ ।

ମୋଟ ଉପରେ କହିଲେ କେବଳ ଆଫିଡେଭିଟ୍ ଖର୍ଚ୍ଚ ଛଡା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଖର୍ଚ୍ଚ ଆପଣଙ୍କୁ ବହନ କରିବାକୁ ପଡିବନି । ଜେଲ୍‌ରେ ଥିଲେ ଏହି ଖର୍ଚ୍ଚ ମଧ୍ୟ ଦେବାକୁ ପଡିବନି ।

କମିଟିଙ୍କ ସହ ଯୋଗାଯୋଗ ଠିକଣା-

ସଚ୍ଚୀବ , ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟ ଆଇନ୍ ସେବାସମୂହ କମିଟି,
୧୦୯, ଲୟର୍ସ ଚାମ୍ବର୍ସ, ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟ କମ୍ପାଉଣ୍ଡ, ନୂଆ ଦିଲ୍ଲୀ- ୧୧୦ ୦୦୧
ଟେଲିଫୋନ୍- (୦୧୧) ୨୩୩୮୮୩୧୩, ୨୩୦୭୩୯୭୦ ଏବଂ ୨୩୩୮୧୨୫୭, ଇମେଲ୍ - sclsc@nic.in

ଭରଣପୋଷଣ ପାଇଁ ଅଧିକାର

ପ୍ରଚଳିତ ବିଧିବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ ଆମ ସମାଜରେ ସାଧାରଣତଃ ସ୍ତୀର ସମସ୍ତ ଭରଣପୋଷଣର ଦାୟିତ୍ୱ ସ୍ୱାମୀ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଆଇନ୍ ଦ୍ୱାରା ଏହା ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୀକୃତ । ଭାରତୀୟ ଫୌଜଦାରୀ କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସଂହିତା, ୧୯୭୩ର ଧାରା ୧୨୫ ଅନୁଯାୟୀ ଯେଉଁ ସ୍ତୀର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଆୟ ନାହିଁ, ତାଙ୍କର ଭରଣପୋଷଣ ଦାୟିତ୍ୱ ତାଙ୍କର ସ୍ୱାମୀ ବହନ କରିବେ । ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମନରେ ସ୍ୱତଃ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିପାରେ ଯେ, ଭରଣପୋଷଣ ଅଧିକାର କିପରି ଭାରତିୟ ଫୌଜଦାରୀ କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସଂହିତାରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଲା ? ଏହାର ଉତ୍ତରରେ ଏହା କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ, ଯଦି କୌଣସି କାରଣରୁ ସ୍ତ୍ରୀ, ସନ୍ତାନ ବା ପିତମାତା ଉପଯୁକ୍ତ ଭରଣପୋଷଣ ନପାଇ ଅବହେଳିତ ହୁଅନ୍ତି, ତେବେ ସେମାନେ ହୁଏତ ବାଧ୍ୟହୋଇ କୌଣସି ବେଆଇନ୍ ଓ ଅନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲିପ୍ତ ହୋଇପାରନ୍ତି ଏବଂ ଏହାଦ୍ୱାରା ସମାଜରେ ଆଇନଶୃଙ୍ଖଳା ଭଂଗ ହେବାର ବିପଦ ଲାଗି ରହିବ । ତେଣୁ ଯେପରି ସମାଜରେ କୌଣସି ପରିବାରରେ ସ୍ତ୍ରୀ,ସନ୍ତାନ ଓ ପିତାମାତା ଅବହେଳାର ଶିକାର ନହୁଅନ୍ତି ତାହା ଦେଖିବା ସରକାରଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱ ଅଟେ । କେବଳ ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏହି ଭରଣପୋଷଣର ଅଧିକାର ଫୌଜଦାରୀ କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସଂହିତାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ଯଦି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ଦାୟିତ୍ୱ ସଂପାଦନରେ ଅବହେଳା କରନ୍ତି, ତେବେ ତାହା ଏକ ଅପରାଧ ଭାବେ ଗଣ୍ୟ ହେବ ଓ ଅପରାଧୀ ଦଣ୍ଡିତ ହେବ ।

ଫୌଜଦାରି କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସଂହିତାର ଦଫା ୧୨୫ -

- ☐ ଯଦି ସ୍ତ୍ରୀ ନିଜ ଆୟ ବଳରେ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ ହୋଇଥାନ୍ତି, ତେବେ ସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଠାରୁ ଭରଣପୋଷଣ ଦାବୀ କରିପାରିବେ।
- ☐ ନାବାଳକ ସନ୍ତାନସନ୍ତତି, ଯେଉଁମାନେ ଆଇନ୍ ଦୃଷ୍ଟିରେ ବୈଧ ବା ଅବୈଧ ହୋଇପାରନ୍ତି, ଏବଂ ବିବାହିତ ବା ଅବିବାହିତ ହୋଇପାରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଭରଣପୋଷଣର ଦାୟିତ୍ୱ ପିତା ହିଁ ବହନ କରିବେ।
- ☐ ବିବାହିତ କନ୍ୟାକୁ ଛାଡି ଅନ୍ୟ ସନ୍ତାନସନ୍ତତି, ସେମାନେ ସାବାଳକ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ଯଦି ଶାରିରୀକ ବା ମାନସିକ ଅକ୍ଷମତା କାରଣରୁ ନିଜର ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ, ସେପରି ସ୍ଥଳେ ସେମାନଙ୍କର ଭରଣପୋଷଣ ପିତାଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱ।
- ☐ ପିତା ବା ମାତା ଯଦି ନିଜ ଆୟ ବଳରେ ନିଜର ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ ହୁଅନ୍ତି, ତେବେ ତାଙ୍କର ଭରଣପୋଷଣ ଦାୟିତ୍ୱ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର/କନ୍ୟାମାନେ ଗ୍ରହଣ କରିବେ।

କିନ୍ତୁ ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀ ଭରଣପୋଷଣ ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟା ବୋଲି ବିବେଚିତ ହେବେନାହିଁ, ଯଦି ସେ ଅବୈଧ ସଂପର୍କ ରଖି ଜୀବନ ନିର୍ବାହ କରୁଥାନ୍ତି, ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ କାରଣ ନଥାଇ ସ୍ୱାମୀ ଠାରୁ ଅଲଗା ବାସ କରୁଥାନ୍ତି ଅଥବା ପରସ୍ପରର ସହମତି କ୍ରମେ ସ୍ୱାମୀ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଅଲଗା ବାସ କରୁଥାନ୍ତି ; ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ: ଫୌଜଦାରି କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସଂହିତା, ଦଫା ୧୨୫(୪ ଓ ୫)।

ଭରଣପୋଷଣ କିପରି ମିଳିପାରିବ ?

ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଇଲାକା ଉପରେ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ଥିବା ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ବିଚାର ବିଭାଗୀୟ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ନିକଟରେ ଆବେଦନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ।

- ☐ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ସ୍ୱାମୀ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିବେ ;
- ☐ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ସ୍ୱାମୀ ବା ସ୍ତ୍ରୀ ବସବାସ କରୁଥିବେ ; ଅଥବା
- ☐ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଶେଷଥର ପାଇଁ ସ୍ୱାମୀ ଯଥାସ୍ଥିତି ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସହିତ ବା ଅବୈଧ ସନ୍ତାନଙ୍କ ମା' ସହିତ ଏକତ୍ର ବାସ କରିଥିବେ। (ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ: ଫୌଜଦାରି କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସଂହିତା, ୧୯୭୩ର ଦଫା ୧୨୬)

ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଯେ, ପୂର୍ବରୁ ଉପରୋକ୍ତ ସଂହିତାର ଦଫା ୧୨୫(୧) ଅନୁସାରେ ସର୍ବାଧିକ ମାସିକ ୫୦୦ ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭରଣପୋଷଣ ଭତ୍ତା ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା। ପରନ୍ତୁ ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଯଦି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ୨୫ହଜାର ଟଙ୍କାର ମାସିକ ଆୟ ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ବି ସେ ୫୦୦ ଟଙ୍କାରୁ ଅଧିକ ଭତ୍ତା ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଦେବା ପାଇଁ ଆଦେଶ ଦେବାର କ୍ଷମତା ଅଦାଲତର ନଥିଲା। ବହୁ ମହିଳା ସଂଗଠନ ଏବଂ ବୁଦ୍ଧିଜୀବିମାନେ ଏହି ସୀମିତ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବା ପାଇଁ କ୍ରମାଗତ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରି ଆସୁଥିଲେ । ଅବଶେଷରେ ୨୦୦୧ ମିହାରେ ଫୌଜଦାରୀ କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସଂହିତାର ଦଫା ୧୨୫ର ଏକ ସଂଶୋଧନ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା, ଯାହାଫଳରେ କି ମାତ୍ର ୫୦୦ଟଙ୍କାର ସୀମିତ ଭତ୍ତା ପରିମାଣକୁ ଉଚ୍ଛେଦ କରାଯାଇ କୁହାଗଲା ଯେ ମାଜଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ସମୁଦାୟ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ ଭରଣପୋଷଣ ଭତ୍ତାର ପରିମାଣ ସ୍ଥିର କରିବେ।

ଏଠାରେ ପୁଣି ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଯେ, ୨୦୦୧ରେ ସଂହିତାର ଉପରୋକ୍ତ ସଂଶୋଧନ ପରେ ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଆଇନ୍ ବଳରେ ଦଫା-୧୨୫ ଅଧୀନସ୍ଥ ଭତ୍ତାର ପରିମାଣକୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ମାତ୍ରାରେ ବୃଦ୍ଧି କରିଛନ୍ତି। ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ୧,୫୦୦/-, ରାଜସ୍ଥାନ ୨,୫୦୦/-, ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶ ୫,୦୦୦/- ଓ ପଶ୍ଚିମ ବଙ୍ଗଳା ୧,୫୦୦/- କୁ ବୃଦ୍ଧି କରିଛନ୍ତି। କିନ୍ତୁ ଦିଲ୍ଲୀ, ପଞ୍ଜାବ ଓ ହରିଆନା ଭଳି ରାଜ୍ୟ କୌଣସି ସର୍ବାଧିକ ଭତ୍ତାପରିମାଣ ସ୍ଥିର କରିନାହାନ୍ତି, ଯାହା ଫଳରେ ସେସବୁ ରାଜ୍ୟରେ ଯେ କୌଣସି ପରିମାଣର ମାସିକ ଭରଣପୋଷଣ ଭତ୍ତା ଦେବା ପାଇଁ ଆଦେଶ ଦେବାର କ୍ଷମତା ଅଦାଲତର ରହିଛି। ସୁତରାଂ ଯଥାର୍ଥ କାରଣରୁ ଅବହେଳାର ଶିକାର ହୋଇଥିଲେ ମହିଳା, ପିଲାପିଲି ଏବଂ ବୟସ୍କ ପିତାମାତାଙ୍କ ଭରଣପୋଷଣ ପାଇଁ ଦଫା-୧୨୫ର ଆଶ୍ରୟ ନେବା ଶ୍ରେୟସ୍କର।

ଅଦାଲତରେ ଆବେଦନ କରିବା ସମୟରେ ଆବେଦକ କେଉଁ ପ୍ରକାରର ଅବହେଳାର ଶିକାର ହୋଇଛନ୍ତି ଏବଂ କିପରି ତାଙ୍କ ଅଧିକାରରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଛନ୍ତି ସେସବୁର ବିସ୍ତୃତ ବିବରଣୀ ଆବେଦନପତ୍ରରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ। ମକଦ୍ଦମା ଚାଲିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କୁ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତବ୍ୟକୁ ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ। ଯଦି ସାକ୍ଷ୍ୟ-ପ୍ରମାଣ ଦ୍ୱାରା ଆବେଦକଙ୍କ ଅଭିଯୋଗ ସତ୍ୟ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ, ତେବେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିମାଣର ମାସିକ ଆର୍ଥିକ ଭତ୍ତା ଆବେଦକଙ୍କୁ ଦେବାପାଇଁ ଅଦାଲତ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇପାରନ୍ତି। ଏହାଛଡା ଦଫା-୧୨୬(୩) ଅନୁଯାୟୀ ମକଦ୍ଦମାର ଖର୍ଚ୍ଚ ବାବଦ ଅର୍ଥଭରଣା ପାଇଁ ଅଦାଲତ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇପାରନ୍ତି।

ଅତୀତରେ ବହୁ ମାମଲା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ସ୍ୱାମୀ ଯୁକ୍ତି ଦର୍ଶାଇ ଥାଆନ୍ତି ଯେ, ସେ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରତି କୌଣସି ଅବହେଳା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ନାହାନ୍ତି ବରଂ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱଇଚ୍ଛାରେ ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି କିମ୍ବା ସ୍ତ୍ରୀ କୌଣସି ପର୍ବପର୍ବାଣୀ ଆଳରେ ବାପଘରକୁ ଯାଇ ଆଉ ଫେରି ନାହାନ୍ତି କିମ୍ବା ସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କ ନିଜ ବାପଘରେ ରହିବା ପାଇଁ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ଇତ୍ୟାଦି। ଏପରି ସ୍ଥଳେ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀଙ୍କଠାରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ବାପଘରେ ବସବାସ କରିବା ସପକ୍ଷରେ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ

କାରଣ ଦର୍ଶାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଯଥା, ସ୍ୱାମୀ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିବାହ କରିଛନ୍ତି କିମ୍ବା ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ସହ ଅବୈଧ ସଂପର୍କ ଅଛି, ଇତ୍ୟାଦି, ଇତ୍ୟାଦି। ଏପ୍ରକାର ଯୁକ୍ତି ଏଭଳି ମାମଲାରେ ଯଥାର୍ଥ କାରଣ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହୋଇପାରେ।

ଯଦି ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଦାଲତଙ୍କ ଆଦେଶ ଅବମାନନା କରନ୍ତି, ତେବେ ତାଙ୍କ ନାମରେ ଗିରଫ ପରଓ୍ୱାନା ଜାରି କରାଯାଏ। ଯଦି ସେ ତଥାପି ଅବମାନନା କରନ୍ତି ତେବେ ୧ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜେଲ୍ ଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ ହୁଅନ୍ତି।

ବୃଦ୍ଧ ପିତାମାତାଙ୍କ ଭରଣପୋଷଣ ପାଇଁ ଉପାର୍ଜନକ୍ଷମ କନ୍ୟା ମଧ୍ୟ ଦାୟୀ-

ପୂର୍ବରୁ ସୂଚୀତ ହୋଇଛି ଯେ, ଫୌଜଦାରି କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସଂହିତା (ଦଫା ୧୨୫) ଏବଂ ହିନ୍ଦୁ ପୋଷ୍ୟସନ୍ତାନ ଗ୍ରହଣ ଓ ଭରଣପୋଷଣ ଆଇନ୍ (ଧାରା ୨୦ଏବଂ ୨୧) ଅନୁଯାୟୀ ବୃଦ୍ଧ ବା ଅକ୍ଷମ ପିତାମାତାଙ୍କୁ ଭରଣପୋଷଣ କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଅଛି। କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ମାମଲାରେ ଡା: ବିଜୟା ଅର୍ବତ ନାମକ ଜଣେ ମହିଳା ଅଦାଲତ ସାମନାରେ ଯୁକ୍ତି କରିଥିଲେ ଯେ, ବୃଦ୍ଧ ପିତାମାତାଙ୍କର ଭରଣପୋଷଣ ଦାୟିତ୍ୱ କେବଳ ପୁତ୍ରମାନଙ୍କର, କନ୍ୟାଙ୍କର ନୁହେଁ। କିନ୍ତୁ ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ, ଆଇନ୍‌ରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବା 'ବ୍ୟକ୍ତି' ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ କେବଳ ପୁତ୍ର ନୁହେଁ, କନ୍ୟା ମଧ୍ୟ, ଯଦି କନ୍ୟା ରୋଜଗାରକ୍ଷମ ହୋଇଥିବେ ।

ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିବାହ ଆଇନ୍, ୧୯୫୪

ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିବାହ ଆଇନ୍, ୧୯୫୪ ଜାତି ଓ ଧର୍ମ ନିର୍ବିଶେଷରେ ଯେ କୌଣସି ଦମ୍ପତିଙ୍କର ବିବାହର ବୈଧୀକରଣ ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଟେ। ନିଜ ଧର୍ମୀୟ ପରମ୍ପରା ଅନୁଯାୟୀ ଦମ୍ପତିଙ୍କର ବିବାହ ଏହି ଆଇନ୍ ବଳରେ ପଂଜିକୃତ ହୋଇପାରିବ।

ବିବାହ ପଂଜିକୃତ ହେବା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରକ୍ରିୟା:

ପଂଜିକୃତ ବିବାହ ସାଧାରଣତଃ ଅଦାଲତ ବିବାହ ବା କୋର୍ଟ ମ୍ୟାରେଜ୍ ନାମରେ ପରିଚିତ। ଦମ୍ପତିଙ୍କର ଜାତି ବା ଧର୍ମରେ ଅମେଳ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ସଂପୃକ୍ତ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ସେମାନେ ପରସ୍ପର ବେକରେ ଫୁଲମାଳ ପକେଇ ବିବାହ କରିଥାଆନ୍ତି । ଏହି ବିବାହ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଆଇନ୍‌ସିଦ୍ଧ ଅଟେ । ଏହି ଆଇନ୍ ଅନୁଯାୟୀ ବିବାହ କରିବାକୁ ହେଲେ ଦମ୍ପତିଙ୍କୁ କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଦ୍ଧତି ଅନୁସରଣ କରିବାକୁ ପଡିଥାଏ, ଯଥା ପ୍ରଥମେ ଉଭୟ ଦମ୍ପତି ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ବିବାହ ନିମନ୍ତେ ଏକ ଲିଖିତ ଆବେଦନପତ୍ର ଦାଖଲ କରିବେ। ସ୍ଥିରୀକୃତ ହୋଇଥିବା ତାରିଖର ମାସେ ପୂର୍ବରୁ ଅନ୍ତତଃ ଆବେଦନ କରାଯିବ। ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେରିଆଲ କ୍ଷମତା ଥିବା ସଂପୃକ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ଅଧିକାରୀଙ୍କ ନିକଟରେ ଏହି ଆବେଦନ ପତ୍ର ଦାଖଲ କରିବାକୁ ହୁଏ।

ବିବାହ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ଅଫିସ୍‌ର ନୋଟିସ୍ ବୋର୍ଡରେ ବିବାହ ପାଇଁ ଇଚ୍ଛୁକ ଦମ୍ପତିଙ୍କର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯିବ। ଏହି ନୋଟିସ୍ ଲଗାଯିବାର ୩୦ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଯଦି କାହାର କିଛି ଅଭିଯୋଗ ଥାଏ, ସେ ଜଣାଇ ପାରିବେ। କିନ୍ତୁ ଏହି ଅଭିଯୋଗ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ହୋଇ ନଥିବ ଏବଂ ଏହା ଆଇନ୍‌ସଂଗତ କାରଣ ସମ୍ବଳିତ ହୋଇଥିବ। ଯଦି କୌଣସି ଆପତ୍ତି ଅଭିଯୋଗ ନଥାଏ, ତେବେ ବିବାହଟି ରେଜେଷ୍ଟ୍ରିଭୁକ୍ତ ବା ପଂଜିକୃତ ହୋଇପାରିବ। ଏହି ବିବାହ ବେଳେ ୩ ଜଣ ସାକ୍ଷୀ ଉପସ୍ଥିତ ରହି ବିବାହ ପ୍ରମାଣପତ୍ରରେ ଦସ୍ତଖତ କରିବେ। ବିବାହ ପଂଜିକରଣ ସଂପାଦନା କରୁଥିବା ଅଧିକାରୀ ମଧ ସେଥିରେ ଦସ୍ତଖତ କରିବେ। ଏହିପରି ବିବାହ ରେଜେଷ୍ଟ୍ରିଭୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ। ଯଦି କୌଣସି କାରଣରୁ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ଅଫିସ୍‌ର ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ମନା କରନ୍ତି, ତେବେ ଦମ୍ପତି ଏ ପ୍ରକାର ସୂଚନା ପାଇବାର ୩୦ଦିନ ମଧରେ ବିବାହ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଜିଲ୍ଲା ଅଦାଲତରେ ଆବେଦନ କରିପାରିବେ।

ଏହି ବିବାହ କେବଳ ଯେ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍‌ଙ୍କ ଅଫିସ୍‌ରେ ହୋଇପାରିବ, ତାହା ଜରୁରୀ ନୁହେଁ। ଏହା ଦମ୍ପତି ଦ୍ୱୟ ସ୍ଥିର କରିଥିବା ସ୍ଥାନରେ ମଧ ହୋଇ ପାରିବ। ଯଦି କିଛି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କାରଣ ନଥାଏ, ଏହି ସ୍ଥାନ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ଅଫିସ୍ ଠାରୁ ବେଶି ଦୂର ହୋଇନଥିବ।

ଦମ୍ପତି ସ୍ଥିର କରିଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ ଏହି ବିବାହ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇ ପାରିବ। ଉଭୟ ଦମ୍ପତି ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଏକ ଶପଥ ପାଠ କରି କହିବେ ଯେ, "ମୁଁ 'କ' (ପୁରୁଷଙ୍କର ନାମ) 'ଖ' (ମହିଳାଙ୍କ ନାମ)ଙ୍କୁ ଆଇନତଃ ସ୍ତ୍ରୀ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରୁଛି ।

ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିବାହ ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ବିବାହ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ଦମ୍ପତିଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ :

୧. ଉଭୟ ଦମ୍ପତିଙ୍କର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଦାମ୍ପତ୍ୟ ସମ୍ପର୍କ ନଥିବ।

୨. ଉଭୟ ମାନସିକ ସ୍ତରରେ ସୁସ୍ଥ ଥିବେ ଏବଂ ବିବାହରେ ସମ୍ମତି ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ସକ୍ଷମ ଥିବେ।

୩. ଉଭୟ ପକ୍ଷ ବିବାହ ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇଥିବେ; ଅପସ୍ମାର ବା ବାତରୋଗରେ ପୀଡ଼ିତ ନଥିବେ ଏବଂ ଉଭୟଙ୍କର ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମ କରିବାର କ୍ଷମତା ଥିବା ।

୪. ପୁରୁଷଙ୍କର ବୟସ ୨୧ବର୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଏବଂ ମହିଳାଙ୍କର ୧୮ ବର୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ।

୫.	ଉଭୟ ଦମ୍ପତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି ଜଣେ ନିଷିଦ୍ଧ ସମ୍ପର୍କରେ ଜଡ଼ିତ ନଥିବେ। ଯଦି ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣଙ୍କର ଧର୍ମୀୟ ପରମ୍ପରା ଏହି ବିବାହକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦିଏ, ତେବେ ଆଇନ୍ ମଧ୍ୟ ଏହି ବିବାହକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇଥାଏ।

ଜଣେ ବିବାହିତ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଜୀବିତାବସ୍ଥାରେ ପୁନର୍ବିବାହ କରିବା ନିଷେଧ

ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ଉଦାହରଣ ନିଆ ଯାଇପାର । ଜଣେ ହିନ୍ଦୁ ମହିଳା ଜଣେ ମୁସଲମାନ୍ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ବିବାହ କରିଥିଲେ। ଉଭୟ କିଛି ଦିନ ଏକାଠି ରହିବା ପରେ ମୁସଲମାନ ପୁରୁଷ ଏକାକୀ ତାଙ୍କ ଗ୍ରାମକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କଲେ । ଗ୍ରାମରେ ୧୦/୧୨ ଦିନ ରହିବା ପରେ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନିକଟକୁ ଫେରି ଜଣାଇଲେ ଯେ, ପିତାମାତାଙ୍କ ବାଧ୍ୟବାଧକତା ଯୋଗୁଁ ସେ ଜଣେ ମୁସଲିମ୍ ମହିଳାଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଧର୍ମୀୟ ପରମ୍ପରା ଅନୁସାରେ ବିବାହ କରିଛନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ପ୍ରଥମ ସ୍ତ୍ରୀ ଅନ୍ତଃସତ୍ତ୍ୱା ହୋଇସାରଛନ୍ତି । ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେ, ସତନ୍ତ୍ର ବିବାହ ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ଉକ୍ତ ମହିଳା କିପରି ନ୍ୟାୟ ପାଇବେ ? ସତନ୍ତ୍ର ବିବାହ ଆଇନ୍‌ର ଧାରା-୪୪ ଅନୁଯାୟୀ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ପୂର୍ବରୁ ବିବାହ କରିନଥିବେ କିମ୍ବା ପରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିବାହ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ଧର୍ମୀୟ ପରମ୍ପରାକୁ ନେଇ ଜଣେ ଥରେ ବିବାହ କରିପାରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଆଇନତଃ ପୁନଶ୍ଚ ବିବାହ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଏହି ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ବିବାହ କରିଥିବା ପ୍ରଥମ ସ୍ତ୍ରୀ ହିଁ ତାଙ୍କର ଆଇନ୍‌ଗତ ପତ୍ନୀ ଭାବେ ମାନ୍ୟତା ପାଇବେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ସନ୍ତାନମାନେ ହିଁ ତାଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତିର ଆଇନ୍‌ଗତ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ରୂପେ ବିବେଚିତ ହେବେ।

ଯୌତୁକ ମୃତ୍ୟୁ (ଦଣ୍ଡବିଧି ସଂହିତାର ଧାରା ୩୦୪-ବି)

ଯଦି ଗଭୀର ଆଘାତ କାରଣରୁ ଜଣେ ବିବାହିତା ମହିଳାଙ୍କର ବିବାହର ସାତ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଥାଏ ଏବଂ ସେ ସ୍ୱାମୀ ଓ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ସମ୍ପର୍କୀୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଯୌତୁକ ନିମନ୍ତେ ନିର୍ଯ୍ୟାତିତା ହେଉଥିବାର ଘଟଣା ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ, ତେବେ ୧୯୮୬ ମସିହାରେ ସଂଶୋଧିତ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡବିଧି ସଂହିତାର ଦଫା ୩୦୪ (ବି) ଅନୁସାରେ ଏହି ମୃତ୍ୟୁ ଯୌତୁକ ଜନିତ ମୃତ୍ୟୁ ରୂପେ ବିବେଚିତ ହୁଏ।

ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଯେ, ଯୌତୁକ ନିରୋଧ ଆଇନ୍, ୧୯୬୧ ବଳବତ୍ତର ଥାଇ ସୁଦ୍ଧା ଆମ ଦେଶରେ ଯୌତୁକ ଜନିତ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଓ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟଣା ବଢ଼ିବଢ଼ି ଚାଲିଥିଲା। ଏହାର କାରଣ ଅନୁଧ୍ୟାନ ଏବଂ ଦୂରୀକରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ୧୯୮୦ ମସିହାରେ ଏକ ଯୁଗ୍ମ ସଂସଦୀୟ କମିଟି ଗଢ଼ାଯାଇଥିଲା। ଏହି କମିଟିର ସୁପାରିଶ୍ ତଥା ବିଧି କମିଶନ୍‌ଙ୍କ ୯୧ତମ ରିପୋର୍ଟ, ୧୯୮୩ ମତେ ଯୌତୁକ ନିରୋଧ ଆଇନ୍ ୧୯୬୧ରେ ସଂଶୋଧନ ହେବା ସହିତ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡବିଧି ସଂହିତା ୧୮୬୦, ଭାରତୀୟ ସାକ୍ଷ୍ୟ-ପ୍ରମାଣ ଆଇନ୍ ୧୮୭୨ ଏବଂ ଫୌଜଦାରି କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସଂହିତା ୧୯୭୩ରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂଶୋଧନମାନ ଅଣାଯାଇଥିଲା। ଯୌତୁକ ନିରୋଧ ଆଇନ୍ ଅଦ୍ୟାବଧି ସଂସଦ ଦ୍ୱାରା ଦୁଇଥର ଯଥା ୧୯୮୪ ଏବଂ ୧୯୮୬ରେ ସଂଶୋଧିତ ହୋଇ ପୂର୍ବାପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୋଇପାରିଛି।

ସାଧାରଣତଃ ଭାରତୀୟ ଫୌଜଦାରୀ ବିଧିବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଭିଯୁକ୍ତର ଦୋଷ ପ୍ରମାଣ ନହେବା ଯାଏଁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରେ ନାହିଁ। ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କୁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବା ଦାୟିତ୍ୱ ପ୍ରଥମେ ଥିଲା ନିର୍ଯ୍ୟାତିତାଙ୍କର; କିନ୍ତୁ ଫୌଜଦାରି ଆଇନ୍ (ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂଶୋଧନ) ଆଇନ୍ ୧୯୮୩ ଅନୁଯାୟୀ ଭାରତୀୟ ସାକ୍ଷ୍ୟ-ପ୍ରମାଣ ଆଇନ୍ ୧୮୭୨ର ଏକ ସଂଶୋଧନ କରାଯାଇ ଏଥିରେ ଏକ ନୂଆ ପ୍ରାବଧାନ ଦଫା-୧୧୩(ବି) ଭର୍ତ୍ତି କରାଗଲା । ଏହି ଦଫା ୧୧୩-ବି ଅନୁଯାୟୀ ଯଦି ମୃତ ମହିଳା ଜଣକ ଜୀବିତାବସ୍ଥାରେ ଯୌତୁକ ଜନିତ କ୍ରୁରତା ବା ନିର୍ଯ୍ୟାତନାର ଶିକାର ହୋଇଥିବା ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ, ତେବେ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତାରେ ନୂତନ ଭାବେ ଯୋଡା ହୋଇଥିବା ଦଫା ୩୦୪-ବି ଅନୁସାରେ ସେହି ମୃତ୍ୟୁ ଯୌତୁକ ହତ୍ୟା ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହେବ ଏବଂ ଅଭିଯୁକ୍ତମାନେ ଏହି ଅପରାଧ ପାଇଁ ଦଣ୍ଡିତ ହେବେ। ଏବଂ ନିଜକୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ବୋଲି ଦର୍ଶାଇବାର ପ୍ରମାଣ-ଭାର ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ରହିବ। ଉପରୋକ୍ତ ସଂଶୋଧନ ଅନୁଯାୟୀ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତାରେ ଏକ ନୂତନ ଅଧ୍ୟାୟ-୨୦-ଏ ପ୍ରଣୟନ କରାଗଲା ଏବଂ ଏହା ଅଧୀନରେ ଏକ ନୂତନ ପ୍ରାବଧାନ ଦଫା-୪୯୮(ଏ) ସ୍ଥାନିତ କରାଗଲ। ଏହି ଦଫା ଅନୁଯାୟୀ କୌଣସି ସମ୍ପତ୍ତି ହାସଲ ପାଇଁ ଜଣେ ବିବାହିତା ମହିଳାଙ୍କୁ ଯଦି ତାଙ୍କର ସ୍ୱାମୀ ବା ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସଂପର୍କୀୟମାନେ ନିଷ୍ଠୁରତା ଆଚରଣ କରନ୍ତି, ତେବେ ତାହା ଦଣ୍ଡନୀୟ ହେବ। ଫୌଜଦାରି କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସଂହିତା, ୧୯୭୩ର ଦଫା ୧୭୪କୁ ସଂଶୋଧନ କରି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଗଲା ଯେ, ବିବାହର ୭ବର୍ଷ ଭିତରେ ମରୁଥିବା ପ୍ରତି ମହିଳାଙ୍କର ଶବ ବ୍ୟବଚ୍ଛେଦ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ।

ସୁତରାଂ ଯୌତୁକ ମୃତ୍ୟୁ ବୋଲି ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ୪ଟି ପ୍ରମାଣର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି-

- କୌଣସି ପୋଡାଜଳା ବା ଆଘାତ ଦ୍ୱାରା ବା କୌଣସି ଅସ୍ୱାଭାବିକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ମହିଳାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଛି ;
- ବିବାହର ସାତବର୍ଷ ଭିତରେ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଛି ;
- ମୃତ୍ୟୁର ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବରୁ ମହିଳା ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀ ବା ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସଂପର୍କୀୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଷ୍ଠୁରତା ଓ ନିର୍ଯ୍ୟାତନାର ଶୀକାର ହେଉଥଲେ ;
- ଏପ୍ରକାର ନିଷ୍ଠୁରତା ବା ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଯୌତୁକ ପାଇଁ ଦାବୀକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି କରା ଯାଉଥିଲା।

ଦଣ୍ଡ ବିଧାନ :

ଯଦି ଅଭିଯୁକ୍ତ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନ୍ତି, ତେବେ ଅତି କମ୍‌ରେ ୭ବର୍ଷ ଜେଲ୍ କିମ୍ବା ଆଜୀବନ କାରାଦଣ୍ଡରେ ସେ ଦଣ୍ଡିତ ହେବେ। ଏହା ଏକ ଧର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅପରାଧ ଏବଂ ଦୌରା ଜଜ୍ କୋର୍ଟରେ ଏହାର ଶୁଣାଣି ହେବ।

ଧର୍ଷଣ ଆଇନ୍ (ଦଫା ୩୭୫)

ଦୁଇମାସର ଶିଶୁ କନ୍ୟା ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ୮୦ ବର୍ଷ ବୟସ୍କା ବୃଦ୍ଧା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଧର୍ଷଣର ଶିକାର ହେବା ଘଟଣା ସହିତ ଆମେ ପରିଚିତ୍। ଜାତି, ଧର୍ମ, ଶ୍ରେଣୀ ଓ ବୟସ ନିବିଶେଷରେ ସମସ୍ତ ମହିଳାଙ୍କ ପାଇଁ ଧର୍ଷଣ ଏକ ଚିରନ୍ତନ ବିପାଦ ରୁପେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ।

ଜଣେ ମହିଳାର ପରିଧାନ କିମ୍ବା କଥା କହିବା ଭଙ୍ଗୀକୁ ନେଇ ଧର୍ଷଣ ଘଟିତ ହୋଇନଥାଏ। ଏହା ମହିଳା ମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ ହିଂସା, ନିଜର ପୌରୁଷ ଏବଂ କ୍ଷମତା ଜାହିର କରି ମହିଳାକୁ ନିଜର ଆୟତ୍ତକୁ ଆଣିବା ନିମନ୍ତେ ପୁରୁଷର ଏକ ପ୍ରବୃତ୍ତି । ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖାଯାଏ ଯେ, ସ୍ଥଳ ବିଶେଷରେ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଜାତି, ଶ୍ରେଣୀ, ଧର୍ମ ଓ ଗୋଷ୍ଠୀର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଉଚିତ୍ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରତିଶୋଧ ପରାୟଣ ହୋଇ ପୁରୁଷମାନେ ସେହି ସଂପ୍ରଦାୟର ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଧର୍ଷଣ କରିଥାଆନ୍ତି। ପ୍ରକୃତରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ, ଏପରି କ୍ରୁରତା/ହିଂସାର ମୂଳ କାରଣ ବୁଝିବା ନିମନ୍ତେ ଯେଉଁ ସଂବେଦନଶୀତା ବା ସଚେତନତାର ଆବଶ୍ୟକ, ତାହା ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନ ଥାଏ, ବିଶେଷତଃ ରାଜନେତା, ଅଦାଲତ, ଓକିଲ ଓ ପୋଲିସ ଅଫିସରମାନଙ୍କର ତ ଆଦୌ ନଥାଏ । ଫଳରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ନାନା ପ୍ରତିବନ୍ଧକର ସାମ୍ନା କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ। ନ୍ୟାୟ ମିଳିବା ତା ଦୁରର କଥା ବରଂ କିପରି ଧର୍ଷଣର ସମ୍ମୁଖୀନ ନ ହେବ ସେଥିପାଇଁ ଅନେକ ଅବାଞ୍ଛିତ, ଶୁଖିଲା ଉପଦେଶ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଶୁଣିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ, ଯଥା-

୧. ମହିଳାମାନେ ସମସ୍ତ ଶରୀରକୁ ଆଚ୍ଛାଦିତ କରି ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିବା ଉଚିତ।

୨. ରାତ୍ର କାଳରେ ଏକାକୀ ରାସ୍ତାରେ ଯିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ।

୩. ଅନ୍ୟ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ସହ ଉଚ୍ଚସ୍ୱରରେ କଥା କହିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ ।

୪. ଘର ମଧ୍ୟରେ ଏକାକୀ ଥିଲେ ଘରର କବାଟ ବନ୍ଦ ରଖିବା ଉଚିତ୍ ।

କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମେ ଦେଖିବାକୁ ପାଉ ଯେ, ଦୁଇ ମାସର ଶିଶୁ, ପାରମ୍ପରିକ ପୋଷାକ ପରିହିତା ଏବଂ ଅନ୍ୟ ପୁରୁଷଙ୍କ ସହ ଆଦୌ କଥାବର୍ତ୍ତା କରୁନଥିବା ମହିଳାମାନେ ମଧ୍ୟ ଧର୍ଷଣର ଶିକାର ହେଉଛନ୍ତି

ଦଣ୍ଡବିଧି ସଂହିତାର ଦଫା ୩୭୫:

ଏହି ଦଫା ଅନୁଯାୟୀ ଜଣେ ପୁରୁଷ ଏକ ମହିଳାଙ୍କ ସହ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଅବସ୍ଥାରେ ଯଦି ଶାରିରୀକ ସଂଭୋଗ କରିଥିବ, ତେବେ ଏହା ଧର୍ଷଣ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହେବ-

୧. ମହିଳାଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ବରୁଦ୍ଧରେ।

୨. ତାଙ୍କର ଅସହମତିରେ।

୩. ହତ୍ୟା ବା କୌଣସି ସମ୍ପର୍କୀୟ କିମ୍ବା ତାଙ୍କର କ୍ଷତି ଘଟାଇବାର ଧମକ ଦେଇ ମହିଳାଙ୍କର ସମ୍ମତି ହାସଲ କରି ।

୪. ଆଇନତଃ ବିବାହିତ ସ୍ୱାମୀ ଭାବେ ପ୍ରତାରଣା କରି ଶାରିରୀକ ସମ୍ପର୍କ ରଖିବା।

୫. ଯଦି କୌଣସି ମହିଳା ମାନସିକ ସ୍ତରରେ ଅସୁସ୍ଥ କିମ୍ବା ନିଶାସକ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ସହମତି ପ୍ରଦାନ କରିଥିବେ ଏବଂ ଏହାର ଫଳାଫଳ ସମ୍ପର୍କରେ ବୁଝିବା କିମ୍ବା ଜାଣିବା ଅବସ୍ଥାରେ ନଥିବେ ।

୬. ମହିଳା ଯଦି ୧୬ ବର୍ଷ ବୟସରୁ କମ୍ ବୟସର ହୋଇଥିବେ, ତେବେ ତାଙ୍କର ସହମତି ଥାଉ ବା ନଥାଉ ।

କୌଣସି ଧର୍ଷଣ ଅପରାଧର ଅଭିଯୋଗ ଆଣିବା ନିମନ୍ତେ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାଙ୍କ ଭିତରେ ପୂର୍ବ ସହବାସ ହୋଇଥିବା ଜରୁରୀ ନୁହେଁ ।

ଧର୍ଷଣ ଆଇନ୍‌ର ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଦାବୀ :

୧୯୭୨ ମସିହା ମଥୁରା ଧର୍ଷଣ କେସ୍ ପରେ ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ଧର୍ଷଣ ଆଇନକୁ ସଂଶୋଧିତ କରିବା ପାଇଁ ମହିଳା ଆନ୍ଦୋଳନ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଉଠିଲା। ସୁପ୍ରୀମ୍ କୋର୍ଟଙ୍କ ରାୟ ବରୁଦ୍ଧରେ ସମ୍ବାଦ ପତ୍ର ଠାରୁ ସଂସଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକ କ୍ରମାଗତ ତର୍କବିତର୍କର ଝଡ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା। ଅବଶେଷରେ ତତ୍କାଳୀନ କେନ୍ଦ୍ରସରକାର ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଏହି ଦଣ୍ଡବିଧି ସଂହିତାରେ ଧର୍ଷଣ ସଂବନ୍ଧରେ ଥିବା ପୁରୁଣା ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସଂଶୋଧନ ଆଣିବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ।

ବିଧି କମିଶନ୍‌ଙ୍କ ସୁପାରିଶ୍ :

୧ ଆଇନ୍ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱାମୀକୁ ସ୍ତ୍ରୀର ଅସହମତିରେ ସହବାସ କରିବା ପାଇଁ ଅନୁମତି ଦେଇନାହିଁ ।

୨. କୌଣସି ମହିଳାଙ୍କର ଧର୍ଷଣ ମାମଲାର ବିଚାର ବେଳେ ମହିଳାଙ୍କର ପୂର୍ବ ଯୌନଗତ ଆଚରଣ ବିଚାର ବିଭାଗୀୟ କାଗଜ ପତ୍ରରେ ଉଲ୍ଲେଖ ହେବନାହିଁ ।

୩. ଯଦି ନିର୍ଯ୍ୟାତିତା ମହିଳାଙ୍କର ଏତଲା ପୋଲିସ୍ ଗ୍ରହଣ ନକରେ, ତେବେ ଏହା ପୋଲିସ୍‌ର ଏକ ଅପରାଧ ଭାବେ ଗଣାଯିବ ।

୪. ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ରାତ୍ରିକାଳରେ ଗିରଫ କରାଯିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ପୋଲିସ୍ ହାଜତ୍‌ରେ ରଖାଯିବ ନାହିଁ।

୫. ଯଦି ଅଭିଯୋଗକାରିଣୀ କୁହନ୍ତି ଯେ, ସହବାସ ପାଇଁ ତାଙ୍କର ସମ୍ମତି ନଥିଲା, ତେବେ ଅଦାଲତ ଏହାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବେ। ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କୁ ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ହେବ ଯେ, ମହିଳାଙ୍କର ସମ୍ମତି ଥିଲା, ନଚେତ୍ ସେ ଦୋଷୀ ସାବସ୍ତ ହେବେ।

୬. ଧର୍ଷଣ ମୋକଦ୍ଦମାର ସମସ୍ତ ସାକ୍ଷ୍ୟପ୍ରମାଣ କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ରୁଦ୍ଧଦ୍ୱାର ପ୍ରକୋଷ୍ଠରେ ହେବା ଉଚିତ୍ ।

୭. ପୋଲିସ୍, ଜେଲ୍ ଓ ହଷ୍ଟେଲ୍‌ର ପରିଚାଳକ ଓ ଡ଼ାକ୍ତରଖାନାର କର୍ମଚାରୀ, ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱ ଅଧୀନରେ ଜଣେ ଧର୍ଷିତା ମହିଳା ଆଶ୍ରିତ ଥିବେ, ସେମାନେ ଯଦି ସେହି ମହିଳାଙ୍କୁ ପୁନର୍ବାର ଧର୍ଷଣ କରନ୍ତି, ତେବେ ଉକ୍ତ ଅଭିଯୋଗ ନିମନ୍ତେ କଠିନରୁ କଠିନତର ଦଣ୍ଡ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେବା ଉଚିତ୍।

୮. ଅନୁସନ୍ଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ କ୍ଷିପ୍ର ଗତିରେ ପରିଚାଳିତ ହୋଇ ତୁରନ୍ତ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା ଉଚିତ୍।

ଏହି ସବୁ ସୁପାରିଶ୍ ମଧ୍ୟରୁ ସରକାର କେତେକ ସୁପାରିଶ୍‌କୁ ଗ୍ରହଣ କରି ୧୯୮୦ ମସିହାରେ ଧର୍ଷଣ ଆଇନ୍‌ର ସଂଶୋଧନ ନିମନ୍ତେ ଏକ ଚିଠା ପ୍ରସ୍ତୁତି କରିଥିଲେ । ଦୀର୍ଘ ୩ ବର୍ଷର ଆଲୋଚନା ଓ ପୁନରାଲୋଚନା ପରେ ୧୯୮୩ ମସିହାରେ କେତେକ ସଂଶୋଧନା ଅଣାଯାଇଥିଲା । ଧର୍ଷଣ ମାମଲାରେ ମହିଳାଙ୍କର ଅତୀତର ଯୌନଗତ ଆଚରଣକୁ ବିଚାରକୁ ନିଆଯିବ ନାହିଁ ବୋଲି ଏହି ଆଇନ୍‌ରେ ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇପାରିଛି । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ସୁପାରିଶ୍ ଗୁଡ଼ିକ ଗ୍ରହଣ କରାନଯିବାରୁ ଅଭିଯୁକ୍ତ ମାନେ ଏହାର ସୁଯୋଗ ନେଇ ଖସି ଯାଉଛନ୍ତି। ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ୨୦୦୨ ମସିହାରେ ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟଙ୍କ ଏକ ମନ୍ତବ୍ୟ ଅନୁସାରେ, ଯଦି ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କ ବରୁଦ୍ଧରେ ଧର୍ଷଣର ଦୃଢ଼ ଏବଂ ହୃଦବୋଧ ହେବା ପରି ସାକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ନଥାଏ, ତେବେ ମାମଲଟି ଖାରଜ ହୋଇଯିବ ଏଙ୍ଗ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରମାଣ ଅଭାବାରୁ ଅଭିଯୁକ୍ତ ନର୍ଦୋଷରେ ଖଲାସ ହୋଇଯିବ। ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଯେ, କଳାହାଣ୍ଡି ଜିଲ୍ଲାର ମ୍ୟାଲେରିଆ ବିଭାଗର ଜଣେ କର୍ମକର୍ତ୍ତା ନିଜର ଜଣେ ଅଧସ୍ତନ ମହିଳା କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ଧର୍ଷଣ କରିବା ଅପରାଧରେ କଳାହାଣ୍ଡି ସେସନସ୍ କୋର୍ଟ ଦ୍ୱାରା ୭ ବର୍ଷ କଠିନ ସଶ୍ରମ କାରାଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ ହୋଇଥିଲେ। ସେ ଏହା ପରେ ସୁପ୍ରୀମ୍ କୋର୍ଟରେ ଏହି ଦଣ୍ଡାଦେଶ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆବେଦନ କରିଥିଲେ। ସୁପ୍ରୀମ କୋର୍ଟ ନିର୍ଯାତିତାଙ୍କର ବୟାନ୍ (ସେ ଆଉ କାହାରି ସହିତ ଶାରିରୀକ ସଂପର୍କ ରଖିନଥିଲେ) ଉପରେ ସନ୍ଦେହ ପ୍ରକଟ କରି ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷରେ ଖଲାସ କରିଦେଇଥିଲେ । ଏହିପରି ଅଭିଯୁକ୍ତ ଜଣକ ସନ୍ଦେହଯୁକ୍ତ ସାକ୍ଷ୍ୟପ୍ରମାଣର ସୁଯୋଗ ନେଇ ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ଖଲାସ ହୋଇ ଯାଇଥଲେ ।

କିନ୍ତୁ ମହିଳା ଆନ୍ଦୋଳନର କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନେ ଏହି ଆଇନ୍‌ର ଏପରି ଏକ ସଂଶୋଧନ ଚାହୁଁଥିଲେ, ଯଦ୍ୱାରା ଧର୍ଷିତା ମହିଳାଙ୍କର ସହମତିରେ ଘଟଣାଟି ଘଟଅଛି ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ଅଭିଯୁକ୍ତ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ହେବ, ଧର୍ଷିତା ମହିଳା ଉପରେ ନୁହେଁ । ଏହାର ଅର୍ଥ, ଯଦି ମହିଳା କୁହନ୍ତି ଯେ, ତାଙ୍କ ସହମତିରେ ଯୌନସଂପର୍କ ହୋଇ ନାହିଁ, ତେବେ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କୁ ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ପଡିବ ଯେ, ଏଥିରେ ମହିଳାଙ୍କ ସହମତି ଥିଲା। ବିଧି କମିଶନ୍ ମଧ୍ୟ ଏହି ସୁପାରିଶ୍ କରିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଆଇନ୍‌ର ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବିତ ସଂଶୋଧନ ଗୃହୀତ ହୋଇପାରିନାହିଁ ।

ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡବିଧି ଅନୁଯାୟୀ ଧର୍ଷଣ ପାଇଁ ଦଣ୍ଡବ୍ୟବସ୍ଥା:

କେଉଁ ଧରଣର ଧର୍ଷଣ ଅପରାଧ	ଦଣ୍ଡ
ଯଦି ଜଣେ ପୁରୁଷ ଧର୍ଷଣ ପାଇଁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୁଏ	ଜେଲ୍‌ଦ ଣ୍ଡ ୭ବର୍ଷରୁ କମ୍ ହେବନି ; କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଜୀବନ କାରାଦଣ୍ଡ ବା ୧୦ବର୍ଷର ଜେଲ୍ ଦଣ୍ଡ ସହ ଜୋରିମାନା
ଯଦି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜ ବାରବର୍ଷ ବୟସର ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଧର୍ଷଣ କରି ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୁଏ	ଦୁଇବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜେଲ୍‌ଦଣ୍ଡ ନଚେତ୍ ଜୋରିମାନା ନଚେତ୍ ଉଭୟ ଦଣ୍ଡ
ପୋଲିସ୍ ଅଫିସର୍, ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ, ଜେଲ୍ କର୍ମଚାରୀ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟାର୍ପଣ ଗୃହର ପରିଚାଳକ, ଡାକ୍ତରଖାନାର ପରିଚାଳକ ଏବଂ କର୍ମଚାରୀ ଯଦି ତାଙ୍କର ସଯରକ୍ଷା ବା ଅଭିରକ୍ଷା ଅଧୀନରେ ଥିବା ମହିଳାଙ୍କୁ ଧର୍ଷଣ କରନ୍ତି	ସାତବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜେଲ୍ ଦଣ୍ଡ
- ଯଦି ଜାଣିଶୁଣି ଜଣେ ଅନ୍ତସତ୍ତ୍ୱା ମହିଳାଙ୍କୁ ଧର୍ଷଣ କରାଯାଏ - ଯଦି ବାରବର୍ଷରୁ କମ୍ ବୟସର ଝିଅକୁ ଧର୍ଷଣ କରାଯାଏ - ଯଦି ଗଣଧର୍ଷଣ କରାଯାଏ	ସାତବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜେଲ୍‌ଦଣ୍ଡ

କେଉଁ କାରଣରୁ ଧର୍ଷଣରେ ଅଭିଯୁକ୍ତକୁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରାଯାଇପାରେ ନାହିଁ ?:

୧. ପୁରୁଷ ଲିଙ୍ଗ ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥାଏ କି ନାହିଁ ସନ୍ଦେହ ଥିବାରୁ ।

୨.	ପୋଲିସ୍‌ର ଅବହେଳା ହେତୁ ମହିଳାଙ୍କ ବସ୍ତ୍ର ଓ ପୁରୁଷର ବୀର୍ଯ୍ୟକୁ ସାଇତା ରଖାଯାଇନଥାଏ ଏବଂ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସାକ୍ଷ୍ୟପ୍ରମାଣ ସଂଗ୍ରହ କରିବାରେ ବିଳମ୍ବ କରାଯାଇଥାଏ ବା ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରମାଣଗୁଡ଼ିକୁ ନଷ୍ଟ କରଯାଇଥାଏ ।

୩.	କେଶ୍‌ର କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ଚାଲୁଥିବା ବେଳେ ନିର୍ଯ୍ୟାତିତାଙ୍କୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ମାନସିକ କି ଆର୍ଥିକ ସହାୟତା ମିଳି ନଥାଏ ।

ଏକ ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ସୂଚନା :

ଜଣେ ମହିଳା ଯୌନକର୍ମୀଙ୍କ ସମ୍ମତି ନଥାଇ ତାଙ୍କ ସହ ଯୌନ ସଂଭୋଗ କରିବା ମଧ୍ୟ ଧର୍ଷଣ । ପୁଣି ୧୫ ବର୍ଷ ବୟସରୁ କମ୍ ବୟସର ସ୍ତ୍ରୀ ସହ ସହବାସ କଲେ ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଧର୍ଷଣ ଅଭିଯୋଗ ଦାଏର୍ ହୋଇପାରିବ।

ଧର୍ଷଣ ହେବା ପରେ କ'ଣ କ'ଣ କରିବା ଉଚିତ୍ ? :

ଏପରି ଘଟଣା ପରେ ପରେ ଧର୍ଷିତା ମହିଳା ପିନ୍ଧିଥିବା ଲୁଗାପଟା ବଦଳାଇବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ ଏବଂ ସେ ସ୍ନାନ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ, କାରଣ ତଦ୍ୱାରା ପୋଲସ୍ କିଛି ପ୍ରମାଣ ପାଇପାରିବ ନାହିଁ । ରକ୍ତ ଏବଂ ଶୁକ୍ରାଣୁ ଲାଗିଥିବା ଲୁଗାପଟା ଓ ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ ଜିନିଷଗୁଡ଼ିକୁ ଯତ୍ନର ସହ ଏକାଠି କରି, ସିଲ୍ ଦେଇ ପରୀକ୍ଷାଗାରକୁ ପଠାଇବାକୁ ପଡିବ । ତାପରେ ଧର୍ଷିତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ସରକାରୀ ଚିକିତ୍ସାଳୟକୁ ନେଇ ସେଠାରେ ତାଙ୍କର ଡାକ୍ତର ମାଇନା କରିବାକୁ ପଡିବ । ସେହି ପରୀକ୍ଷାରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରକୃତରେ ଯୌନସଂଭୋଗ କରାଯାଇଛି କି ନାହିଁ ? ତାହା ପରେ ଯାଇ ମାମଲାର ତଦନ୍ତ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ ।

ମନେ ରଖିବା ଦରକାର-

୧. ପୋଲିସ୍‌କୁ ରିପୋର୍ଟ ଦେବାରେ ବିଳମ୍ବ କରିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ ।

୨. ଅଭିଯୁକ୍ତକୁ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ସାହାଯ୍ୟ କରିନ୍ତି ବା ଧର୍ଷିତାକୁ ଚିତ୍କାର କରିବାରୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରନ୍ତି ଏବଂ ଧମକ ଦିଅନ୍ତି ବା ଠିଆହୋଇ ସୁରକ୍ଷା ଦିଅନ୍ତି, ସେମାନେ ମଧ ଉକ୍ତ ମାମଲାରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାନ୍ତି।

କାର୍ଯ୍ୟସ୍ଥଳୀରେ ଯୌନ ଉତ୍ପୀଡନରୁ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା

ରାଜସ୍ଥାନରେ ଭନୱାରି ଦେବୀ ନାମକ ଜଣେ ସମାଜ-କର୍ମୀ ମହିଳା ପ୍ରତିପତ୍ତିଶାଳୀ ଠାକୁର ସଂପ୍ରଦାୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନୁସୃତ ହେଉଥିବା ଶିଶୁ ବିବାହ ପରମ୍ପରାକୁ ବିରୋଧ କରି ସେମାନଙ୍କ ଆକ୍ରମଣର ଶିକାର ହୋଇଥିଲେ। ୧୯୯୨ ମସିହା ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସରେ ଦିନେ ସେ ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସହ କାମ କରୁଥିବା ବେଳେ ୫ଜଣ ଠାକୁର ଭନ୍‌ୱାରିଙ୍କୁ ଗଣଧର୍ଷଣ କରିଥିଲେ। ଦୃଢ଼ମନା ଭନ୍‌ୱାରି କିନ୍ତୁ ଏହି ଘଟଣାରେ ଦବି ଯାଇନଥିଲେ। ତାଙ୍କର ଅଭିଯୋଗ ପ୍ରଥମେ ତଳ କୋର୍ଟରେ ଶୁଣାଣି ହୋଇଥିଲା। ତଳକୋର୍ଟ ଦୋଷୀମାନଙ୍କୁ ଖଲାସ କରିଦେଇଥିଲା। ଏହାପରେ ଡିସେମ୍ବର ୧୯୯୩ରେ ରାଜସ୍ଥାନ ହାଇକୋର୍ଟ ନିଜ ରାୟରେ ଘଟଣାକୁ ଗଣଧର୍ଷଣ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ ହେଁ ଏହା ଏକ ପାରସ୍ପରିକ କଳହରୁ ଘଟିଛି ବୋଲି ମନ୍ତବ୍ୟ କରିଥିଲେ। ତା'ପରେ ରାଜସ୍ଥାନ ହାଇକୋର୍ଟଙ୍କ ରାୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ କେତେକ ସମାଜସେବୀ ସଂଗଠନ ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟରେ ଅପିଲ୍ କରିଥିଲେ, ଏବଂ ଏହି କେଶ୍ ସେବେଠାରୁ 'ବିଶାଖା ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ରାଜସ୍ଥାନ ସରକାର ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ' ଅଥବା ସଂକ୍ଷେପରେ ବିଶାଖା କେଶ୍ ବୋଲି ଦେଶରେ ଜଣାଶୁଣା ହେଲା। ଏହି କେଶ୍‌ର ଶୁଣାଣି କଲା ବେଳେ ଅନୁଭବ କରାଗଲା ଯେ, କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ଜଣେ ମହିଳାଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବାରେ ଆଇନ୍ ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଛି। ଆବେଦନକାରୀ ସମାଜ-କର୍ମୀମାନଙ୍କର ଯୁକ୍ତି ଥିଲା ଯେ, ପ୍ରଚଳିତ ଆଇନ୍ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ଯୌନ ନିର୍ଯ୍ୟାତନାରୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେଇ ପାରୁନାହିଁ, ଏବଂ ଏହା ଫଳରେ ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା ୧୪, ୧୯ ଏବଂ ୨୧ରେ ବିନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା ମୌଳିକ ଅଧିକାରସମୂହକୁ ଉଲ୍ଲଂଘନ ଘଟୁଛି। ଯେହେତୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ କୌଣସି ଆଇନ୍ ନାହିଁ, ତେଣୁ ଆବେଦକମାନେ ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟଙ୍କୁ ତତ୍‌ସଂକ୍ରାନ୍ତ ବିଧିବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ କରିବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ। ସୁପ୍ରିମ୍‌କୋର୍ଟ ଅତି ଗୁରୁତ୍ୱର ସହିତ ଏହି ବିଷୟ ବିଚାରକୁ ନେଇ ୧୩ ଅଗଷ୍ଟ ୧୯୯୭ରେ ନିଜର ରାୟ ମଧ୍ୟରେ କେତେକ ମାର୍ଗଦର୍ଶୀକା ସ୍ଥାନିତ କରିଥିଲେ। ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟ ପୁଣି ସୂଚାଇ ଥିଲେ ଯେ, ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ବ୍ୟାପାରରେ ସରକାର ବିଧିବଦ୍ଧ ଆଇନ୍ ପ୍ରଣୟନ କରିନାହାନ୍ତି, ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା ୧୪୧ ଅନୁଯାୟୀ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏହି ମାର୍ଗଦର୍ଶୀକାକୁ ଆଇନ୍‌ର ମାନ୍ୟତା ଦେଇ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ମାନେ ଆଚରଣ କରିବେ। ଏହାପରେ ସୁପ୍ରୀମ୍ କୋର୍ଟଙ୍କ ମାର୍ଗଦର୍ଶୀକାକୁ ଭିତ୍ତି କରି ଜାତୀୟ ମହିଳା କମିଶନ୍୧୫ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୯୯୮ରେ 'କାର୍ଯ୍ୟସ୍ଥଳୀରେ ଆଚରଣବିଧି' ନାମରେ ଏକ ଘୋଷଣାନାମା ପ୍ରକାଶ କଲେ। କିନ୍ତୁ ଏସବୁ ସତ୍ତ୍ୱେ କାର୍ଯ୍ୟସ୍ଥଳୀରେ ଯୌନ ଉତ୍ପୀଡନ ସମସ୍ୟା କମିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ବଢ଼ିବଢ଼ି ଚାଲିଲା। ତେଣୁ ଏହାକୁ ନେଇ ଏକ ବିଧିବଦ୍ଧ ଆଇନ୍ ପ୍ରଣୟନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଜାତୀୟ ମହିଳା କମିଶନ୍ ଏକ ବିଧେୟକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ। କିନ୍ତୁ ଏହି ବିଧେୟକ ଏବେ ବି ବିତର୍କୀତ ଅବସ୍ଥାରେ ଗତି କରୁଛି। ସୁତରାଂ ଆଇନ୍‌ଗତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁପ୍ରୀମ୍ କୋର୍ଟଙ୍କ ମାର୍ଗଦର୍ଶୀକା ହିଁ କାର୍ଯ୍ୟସ୍ଥଳୀରେ ଯୌନ ଉତ୍ପୀଡନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିବା ମହିଳା ମାନଙ୍କ ହାତରେ ଏକମାତ୍ର ପାଥେୟ।

କାର୍ଯ୍ୟସ୍ଥଳୀରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ପ୍ରଣୀତ ସୁପ୍ରିମ କୋର୍ଟଙ୍କ ମାର୍ଗଦର୍ଶୀକା ଏବଂ ଜାତୀୟ ମହିଳା କମିଶନ୍‌ଙ୍କ ଆଚରଣ ବିଧିର ସାରାଂଶ-

**୧.	ନିଯୁକ୍ତିଦାତା ଏବଂ ଦାୟିତ୍ୱ-ନିର୍ବାହୀଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱ-**

କାର୍ଯ୍ୟସ୍ଥଳୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଂସ୍ଥାସମୂହରେ ଯୌନ ଉତ୍ପୀଡନ ସଂପର୍କୀତ ଘଟଣାକୁ ନିଷେଧ ଓ ବାରଣ କରିବା ତଥା ସେଗୁଡିକର ମୀମାଂସା, ସମାଧାନ ତଥା ଦଣ୍ଡବିଧାନ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ପ୍ରକ୍ରିୟାର ପ୍ରାବ୍‌ଧାନ କରିବା ସକାଶେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିବା ହେଉଛି କାର୍ଯ୍ୟସ୍ଥଳୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଂସ୍ଥାସମୂହରେ ଥିବା ନିଯୁକ୍ତିଦାତା ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦାୟିତ୍ୱ-ନିର୍ବାହୀ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ।

୨. ଯୌନ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା କହିଲେ କଣ ବୁଝାଏ ?

ଯୌନଗତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରୁ ପ୍ରରୋଚିତ ହୋଇ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଏକାକୀ ବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହ ମିଳିତ ହୋଇ ଅଥବା କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଆସନରେ ଥିବା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବେ ବା ଇଙ୍ଗିତ ଆକାରରେ ଯଦି ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଧରଣର କୌଣସି ଅବାଂଛିତ ଆଚରଣ ଘଟାନ୍ତି, ତେବେ ତାହା ଯୌନ ଉତ୍ପୀଡନର ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ ହେବ, ଯଥା-

- ମହିଳାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅଶାଳୀନ ଆଚରଣ
- ଅରୁଚିକର ଏବଂ ଆକ୍ରମକ ମନ୍ତବ୍ୟ
- ସେହିପ୍ରକାର ଥଟ୍ଟାତାମସା, ଯାହାକି ଅଶ୍ୱସ୍ତିକର ଏବଂ ବିରକ୍ତିକର ମନେ ହୋଇପାରେ
- ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ଅର୍ଥ ବହନ କରୁଥିବା ମନ୍ତବ୍ୟ ଏବଂ ତାତ୍ସଲ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ - ଲିଙ୍ଗଭିତ୍ତିକ ଅପମାନ ଏବଂ ଯୌନାର୍ଥ-ପ୍ରଣୋଦିତ ମନ୍ତବ୍ୟମାନ
- ଯୌନାର୍ଥ ଜଡିତ ଥିବା କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଅବାଂଛିତ ଆଳାପ, ଏପରିକି ଟେଲିଫୋନ୍ ଜରିଆରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା (ଅଶ୍ରାବ୍ୟ ଟେଲିଫୋନ୍ କଲ୍) ବା ସେହି ପ୍ରକାରର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଆଚରଣ
- ଶରୀରର କୌଣସି ଅଙ୍ଗକୁ ସ୍ପର୍ଶକରିବା ବା ଘଷିହେବା ଏବଂ ସେହି ପ୍ରକାରର ଯେତେସବୁ ଆଚରଣ
- ଅଶ୍ଳୀଳ ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉତ୍‌କଟ ବା ଅବମାନନାସୂଚକ ଛବି, ରେଖାଚିତ୍ର , ପ୍ରଚାରପତ୍ର ବା ଉକ୍ତିକୁ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା
- ବଳପୂର୍ବକ ଭାବେ ଶରୀର ସ୍ପର୍ଶ କରିବା ବା ବଳାତ୍କାର କରିବା
- ଜଣଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ତାଙ୍କୁ ସଶରୀରେ ଆବଦ୍ଧ କରି ରଖିବା ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଆଚରଣ, ଯାହାଦ୍ୱାରା ଜଣଙ୍କର ଏକାନ୍ତତା ଉଲ୍ଲଂଘିତ ହୋଇଥାଏ।

ଏବଂ ପୁଣି ଏହି ସଂଜ୍ଞା ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ରହିବ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଆସନରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଲିଙ୍ଗର ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଆଚରଣ, ଯାହା ଫଳରେ ଜଣେ ଭିନ୍ନ ଲିଙ୍ଗର ବ୍ୟକ୍ତି କେବଳ ଯୌନଗତ କାରଣରୁ ନିଜର କର୍ମଜୀବନରେ ଉନ୍ନତି ଲାଭ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମାନ ସୁଯୋଗରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଥାନ୍ତି ବା ବଞ୍ଚିତ ହେବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି ଅଥବା ଏହାର ବିକଳ୍ପରେ କାର୍ଯ୍ୟସ୍ଥଳୀର ପରିବେଶ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରତିକୂଳ ବା ଭୀତିପ୍ରଦ କରି ଦିଆ ଯାଇଥାଏ।

୩. ଯୌନ-ନିର୍ଯ୍ୟାତନାକୁ କିପରି ପ୍ରତିହତ କରାଯିବ ?

କ. ପରିଚାଳନା କମିଟି ଏକ ବିଜ୍ଞପ୍ତି ଦ୍ୱାରା ସମସ୍ତ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ଅବଗତ କରାଇବେ ଯେ, ଉପରୋକ୍ତ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଯୌନ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା କଲେ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଦୃଢ଼ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ।

ଖ. ସମସ୍ତ ସରକାରୀ, ଅର୍ଦ୍ଧ-ସରକାରୀ ଦପ୍ତର ଏବଂ ଉଦ୍ୟୋଗଗୁଡିକରେ ଯୌନ ନିର୍ଯ୍ୟାତନାରୁ ସୁରକ୍ଷା ଯିଆଯିବ।

ଗ . ଘରୋଇ ଶିକ୍ଷ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶିକ୍ଷୋଦ୍ୟୋଗ କର୍ମନିଯୁକ୍ତି (ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ଆଦେଶାବଳୀ) ଆଇନ୍ ୧୯୪୬ର ନିୟମାବଳୀରେ ମଧ ଯୌନ ଉତ୍ପୀଡନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କଟକଣାମାନ ସ୍ଥାନିତ କରାଯିବ।

ଘ. କାର୍ଯ୍ୟ, ବିଶ୍ରାମ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଏବଂ ପରିମଳ ଇତ୍ୟାଦି ବ୍ୟାପାରରେ କାର୍ଯ୍ୟସ୍ଥଳୀରେ ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡିକର ପ୍ରାବ୍‌ଧାନ କରିବାକୁ ପଡିବ, ଯାହା ଫଳରେ କାର୍ଯ୍ୟସ୍ଥଳୀର ବାତାବରଣ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଯେପରି ପ୍ରତିକୂଳ ହେବନାହିଁ, ତାହାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରାଯାଇପାରିବ ତଥା କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ବ୍ୟାପାରରେ ତାଙ୍କୁ ହଇରାଣରେ ପକାଯାଉଛି ବୋଲି ଜଣେ ମହିଳା କର୍ମଚାରୀ ଭାବିବାର କୌଣସି ଯଥାର୍ଥ କାରଣ ରହିବ ନାହିଁ।

୪. ଫୌଜଦାରି କାର୍ଯ୍ୟବିଧି

ଯେଉଁ ସ୍ଥଳେ ଉଲ୍ଲିଖିତ ଆଚରଣ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡବିଧି ସଂହିତା ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଆଇନ୍ ଅଧୀନରେ ଏକ ଅପରାଧ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହେବ, ସେପରି ସ୍ଥଳେ ନିଯୁକ୍ତିଦାତା, ଯଥୋଚିତ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଅଭିଯୋଗ ଦାଖଲ ପୂର୍ବକ ଆଇନ୍ ଅନୁଯାୟୀ ଯଥାର୍ଥ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ନେବାର ପ୍ରକ୍ରିୟା ଆରମ୍ଭ କରିବେ। ବିଶେଷ କରି ଯୌନ ଉତ୍ପୀଡନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଅଭିଯୋଗ ଉପରେ ପଦକ୍ଷେପ ନେଲାବେଳେ ଶରବ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସାକ୍ଷୀମାନେ ଯେପରି କୌଣସି ନିର୍ଯ୍ୟାତନା କିମ୍ବା ପାତରଅନ୍ତରର ଶୀକାର ନହୁଅନ୍ତି, ତାହାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବାକୁ ପଡିବ। ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଯୌନ ଉତ୍ପୀଡନର ଶରବ୍ୟ ହୋଇଥିବେ, ସେମାନେ ଉତ୍ପୀଡନକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିର କିମ୍ବା ନିଜର ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ବଦଳି ପାଇଁ ଦାବୀ କରିବାର ସୁଯୋଗ ରହିବା ଉଚିତ୍।

୫. ଶୃଙ୍ଖଳଗତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ :

ଯଦି କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଯୌନ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନିୟମାବଳୀକୁ ଅବମାନନା କରେ, ତା' ବିରୁଦ୍ଧରେ ପରିଚାଳନା କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଚାକିରୀ ନିୟମାବଳୀରେ ଥିବା ଶୃଙ୍ଖଳାଗତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବା ଉଚିତ୍।

୬. ଅଭିଯୋଗ ପଦ୍ଧତି :

ସଂପୃକ୍ତ ଆଚରଣ ଆଇନ୍ ଚକ୍ଷୁରେ ଦଣ୍ଡନୀୟ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହେଉ ବା ନହେଉ ଏବଂ ଚାକିରୀ ନିୟମାବଳୀର ଉଲ୍ଲଂଘନ କରୁଥାଉ ବା ନଥାଉ, ଉତ୍ପୀଡନ ଭୋଗିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ଦାଏର୍ କରାଯାଇଥିବା ଅଭିଯୋଗର ପ୍ରତିକାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତିକର୍ତ୍ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟରେ ଏକ ଯଥୋଚିତ ଅଭିଯୋଗ ପ୍ରତିକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ବିଧେୟ। ଏତାଦୃଶ ଅଭିଯୋଗ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଭିଯୋଗଗୁଡିକର ସମୟବଦ୍ଧ ଫଇସଲାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଉଚିତ୍।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଭାଗୀୟ ମୁଖ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଅଭିଯୋଗ କମିଟି ଗଠନ କରିବା ଉଚିତ୍। ଉକ୍ତ କମିଟିର ମୁଖ୍ୟ ଜଣେ ମହିଳା ରହିବା ଉଚିତ୍ ଓ ଅନ୍ୟୁନ ୫୦ ଭାଗ ମହିଳାଙ୍କର ସେଥିରେ ପଅତିନିଧିତ୍ୱ ରହିବା ଉଚିତ୍।

୭. ଯୌନ ଉତ୍ପୀଡନକୁ ପ୍ରତିହତ କରିବା ପାଇଁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଦକ୍ଷେପ-

- କର୍ମଜୀବି ମହିଳାମାନେ ସଭାରେ ଯୌନ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ସୁଯୋଗ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ୍ ତଥା କମିଟିରେ ଓ ପରିଚଳାନା ସଭାରେ ମଧ୍ୟ ଏସବୁ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ମିଳିବା ଉଚିତ୍।
- କର୍ମଜୀବି ମହିଳାମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ଉପରେ ସଚେତନ ହେବା ଉଚିତ୍। ପ୍ରଚିଳିତ ନିୟମାବଳୀକୁ ନୋଟିସ୍ ବୋର୍ଡରେ ପ୍ରକାଶିତ କରିବା ଏବଂ ବହୁଳ ଭାବେ ପ୍ରସାର କରାଯିବା ଉଚିତ୍।
- ଯଦି କୌଣସି ମହିଳା କର୍ମଜୀବି ବାହାର ଲୋକ ଦ୍ୱାରା ଯୌନଗତ ନିର୍ଯ୍ୟାତନାର ଶିକାର ହୋଇଥାଏ, ସେହି ମୁଦାଲା ବିରୁଦ୍ଧରେ ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ଉଚିତ୍ ଓ ନିର୍ଯ୍ୟାତିତାକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ଉଚିତ୍।
- ବେସରକାରୀ ସଂସ୍ଥାର କର୍ମଜୀବୀ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସୁରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ରାଜ୍ୟ ତଥା କେନ୍ଦ୍ର ସରାକର ଉପଯୁକ୍ତ ଆଇନ୍ ପ୍ରଣୟନ ପାଇଁ ଉଚିତ୍ ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ଉଚିତ୍।
- ଏହିସବୁ ନିୟମାବଳୀ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଆଇନ୍ ୧୯୯୩ର ବିରୁଦ୍ଧାଚରଣ କରେନାହିଁ, ବରଂ ତାହା ସହିତ ସଂଗତିଶୀଳ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ବିବାହ (ଦଫା ୪୯୪)

ଭାରତୀୟ ପିଙ୍ଗଳ ସଂହିତାର ଦଫା ୪୯୪ ଅନୁଯାୟୀ କୌଣସି ପୁରୁଷ ବା ସ୍ତ୍ରୀ ବିବାହିତ ଜୀବନ ଭିତରେ ଆଉ ଥରେ ବିବାହ କରିବା ଅପରାଧ। ସେହି ବିବାହ ବେଆଇନ୍ ଅଟେ। ସେହି ଅପରାଧ ପାଇଁ ୭ବର୍ଷର ଅଶ୍ରମ ବା ସଶ୍ରମ ଜେଲ୍‌ଦଣ୍ଡ ସହିତ ଜୋରିମାନା ଦେବାକୁ ପଡିବ। କିନ୍ତୁ ଯଦି କ୍ରମାଗତ ୭ ବର୍ଷ ଧରି ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନଥାଏ, ତେବେ ପ୍ରତି ପକ୍ଷ ପୁନଃବିବାହ କରିପରିବେ।

ଫୌଜଦାରୀ କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସଂହିତାର ଦଫା ୧୯୮ (୧) (ସି) କୁହେ ଯେ, ଦ୍ୱିତୀୟ ବିବାହ ଅପରାଧରେ ବ୍ୟଥିତ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଯଦି ସ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥାନ୍ତି, ତେବେ ତାଙ୍କ ତରଫରୁ ତାଙ୍କର ବାପା, ମାଆ, ଭାଇ, ଭଉଣୀ, ପୁଅ ବା ଝିଅ ଅଭିଯୋଗ ଦାଖଲ କରିପାରିବେ, ନଚେତ୍ ଅଦାଲତର ଅନୁମତି ନେଇ ରକ୍ତ-ସଂପର୍କ, ବିବାହ ବା ପୋଷ୍ୟତା ଭିତ୍ତିରେ ତାଙ୍କ ସହ ସଂପର୍କୀତ ଅନ୍ୟ ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଅଭିଯୋଗ ଦାଖଲ କରିପାରିବେ।

ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଯେ, ଏହି ପ୍ରାବ୍ଧାନ ମୁସଲିମ୍ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ନୁହେଁ, କାରଣ ସେମାନଙ୍କର ଧର୍ମ ବହୁବିବାହ ପ୍ରଥାକୁ ଅନୁମତି ଦେଇଥାଏ। ସୁନି ଧର୍ମ ଅନୁଯାୟୀ ୫ମ ବିବାହ ଆଇନିସିଦ୍ଧ ନୁହେଁ। କିନ୍ତୁ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ପୂର୍ବ ୪ ଜଣ ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣକୁ ଛାଡପତ୍ର ଦେଇସାରି ୫ମକୁ ବିବାହ କରିପାରିବ। ସିହା ଧର୍ମରେ ୫ଜଣ ପତ୍ନୀ ଗ୍ରହଣ ବେଆଇନ୍ ଅଟେ ଏବଂ ଏହି ଅପରାଧ ପାଇଁ ସ୍ୱାମୀ ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ଦଣ୍ଡ ଭୋଗକରେ ।

ବ୍ୟଭିଚାରିତା (ଦଫା ୪୯୭)

ଜଣେ ପୁରୁଷ ଜାଣିଶୁଣି ଅନ୍ୟର ପତ୍ନୀ ସହିତ ତାଙ୍କର ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବା ପରୋକ୍ଷ ସମ୍ମତି ବିନା ଯୌନ ସଂଭୋଗ କରିବା ହେଉଛି ବ୍ୟଭିଚାରିତା, ଯାହାକି ଦଣ୍ଡନୀୟ । ଏହାକୁ ଧର୍ଷଣ କୁହାଯିବନି। କିନ୍ତୁ ଯଦି ଜଣେ ବିବାହିତା ମହିଳା ଜାଣିଶୁଣି ଅନ୍ୟଜଣେ ପୁରୁଷ ସହିତ ଯୌନ ସଂଭୋଗ କରେ ସେ ଆଇନ୍ ଅନୁଯାୟୀ ଦଣ୍ଡିତ ହୁଏ ନାହିଁ। ଅଥଚ ଯେଉଁ ପୁରୁଷ ବ୍ୟକ୍ତି ତା ସହିତ ସଂଭୋଗରେ ଲିପ୍ତ ହୁଏ, ସେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ୫ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜେଲ୍‌ଦଣ୍ଡ ବା ଜୋରିମାନା ବା ଉଭୟ ଦଣ୍ଡ ହୋଇଥାଏ।

ବ୍ୟଭିଚାରିତା ଅଭିଯୋଗ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଅଦାଲତ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ବିଷୟକୁ ବିଚାରକୁ ନେଥାଏ-

- ପରସ୍ଥିତି ସଂପର୍କୀତ ସବିଶେଷ ତଥ୍ୟ
- ଯୌନସଂପର୍କ ସମ୍ବନ୍ଧୀତ ପ୍ରମାଣ
- କୌଣସି ଯୌନରୋଗର ସଂକ୍ରମଣ ଘଟିଛି କି ନାହିଁ

- ସଂପୃକ୍ତ ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱୀକାରୋକ୍ତି

ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଯେ, ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବହୁବର୍ଷ ଆଗେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଦଣ୍ଡବିଧି ସଂହିତାରେ ବ୍ୟଭିଚାରରେ ଜଡିତ ମହିଳାଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡପାଇବାରୁ ଯେଉଁ ସୁରକ୍ଷା ଦିଆଯାଇଛି ଆଧୁନିକ ସମୟରେ ତାହା ଏକତରଫା ଓ ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ବୋଲି ଅନେକ ମହିଳା ସଂଗଠନଙ୍କ ସମେତ ବିଭିନ୍ନ ବୁଦ୍ଧିଜୀବି ଗୋଷ୍ଠୀ ମନେ କରିବା ସହିତ ଉପରୋକ୍ତ ଧାରାରେ ସଂଶୋଧନ ଘଟାଇ ବ୍ୟଭିଚାରରେ ଲିପ୍ତ ଉଭୟ ପୁରଷ ଓ ମହିଳାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସମାନ ଦଣ୍ଡବିଧାନର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରଖାଯାଉ ବୋଲି ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରି ଆସିଛନ୍ତି। ଏପରିକି ବିଧି କମିଶନ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ୧୯୭୩ରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ୪୨ତମ ରିପୋର୍ଟରେ ଦଫା ୪୯୭କୁ ଉପରୋକ୍ତ ମର୍ମରେ ସଂଶୋଧନ କରାଯାଉ ବୋଲି ସୁପାରିଶ୍ କରାଯାଇଥିଲା। ଦେଶର ଫୌଜଦାରି ଆଇନ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସଂସ୍କାର ପାଇଁ ଗଠିତ ମାଲିମାଥ କମିଟି (୨୦୦୩) ମଧ୍ୟ ଏ ପ୍ରକାର ସୁପାରିଶ୍ କରିଥିଲେ। କିନ୍ତୁ ଜାତୀୟ ମହିଳା କମଶନ୍ ଏ ବିଷୟରେ ସରକାରଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇ କହିଛନ୍ତି ଯେ, ଯେହେତୁ ଏବେ ବି ଆମର ପୁରୁଷ-ପ୍ରଧାନ ସମାଜରେ ମହିଳାମାନେ ମୂଳତଃ ପରିସ୍ଥିତିର ଦାସ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟଭିଚାର ପାଇଁ ଦାୟୀ କରାଯିବା ଉଚିତ୍ ହେବନି, ଓ ଏହି କାରଣରୁ ଦଫା ୪୯୭ରେ କୌଣସି ସଂଶୋଧନର ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ। ବରଂ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ କମିଶନ୍ ସୁପାରିଶ୍ କରିଛନ୍ତି ଯେ, ଫୌଜଦାରି କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସଂହିତା, ୧୯୭୩ର ଦଫା-୧୯୮ରେ ସଂଶୋଧନ ଅଣାଯାଇ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଅଧିକାର ଦିଆଯାଉ ବ୍ୟଭିଚାର କରୁଥିବା ସ୍ୱାମୀ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ ରଜୁ କରିବା ପାଇଁ।

ଦାମ୍ପତ୍ୟ ବହିର୍ଭୁତ ସମ୍ପର୍କ (ଦଫା- ୪୯୪)

ଯଦି କୌଣସି ସ୍ୱାମୀ ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନ ବାହାରେ ଅନ୍ୟ କାହା ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ରଖନ୍ତି ତେବେ ସ୍ତ୍ରୀ ଯିଏକି ମାନସିକ ସ୍ତରରେ ନିର୍ଯ୍ୟାତିତା, ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଦୁଇଟି ରାସ୍ତା ଅଛି । ସେ ପ୍ରଥମେ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତାର ଦଫା ୪୯୪ ଅଧୀନରେ ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏତଲା ଦାଏର୍ କରିପାରନ୍ତି । ଦ୍ୱିତୀୟତଃ ଦେୱାନୀ ଅଭିଯୋଗ ଆଣି ସେଇ କଥା ଉପରେ ଛାଡ଼ପତ୍ର ପାଇଁ ଆବେଦନ କରିପାରିବେ। ଏହା ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲ୍‌ମାନ ଓ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଆନ୍ ଧର୍ମର ଅନୁଗାମୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ଏକଥା ସତ୍ୟ, ଏପ୍ରକାର ଅଭିଯୋଗକୁ ପ୍ରମାଣ କରିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ କଷ୍ଟକର ବ୍ୟାପାର । ଆବେଦନକାରୀ ଅକାଟ୍ୟ ସାକ୍ଷ୍ୟପ୍ରମାଣ ଦେଇପାରିଲେ ଅଦାଲତ ତାଙ୍କ କଥା ଉପରେ ଫଇସଲା ଶୁଣେଇ ପାରିବ । ଦାମ୍ପତ୍ୟ ବହିର୍ଭୁତ ସମ୍ପର୍କକୁ ଅଦଲାତ ଏକ ଗୁରୁତର ଅପରାଧ ଭାବେ ବିବେଚନା କରିଥାଏ, ସେହିକାରଣରୁ କେବଳ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ପ୍ରମାଣ ଭିତ୍ତିରେ ଅଦାଲତ ଗୋଟିଏ ଅଭିଯୋଗକୁ ସତ୍ୟ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରିଥାଏ ।

ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡବିଧି ସଂହିତା ଦାମ୍ପତ୍ୟ ବହିର୍ଭୁତ ସଂପର୍କର ଏକ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ସଂଜ୍ଞା ଦେଇଥିଲା ବେଳେ ବିଭିନ୍ନ ଅଦାଲତ ଏହା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିସ୍ତୃତ ବ୍ୟାଖ୍ୟାମାନ ଦେଇଛନ୍ତି । ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟ କହିଛନ୍ତି, "ସ୍ତ୍ରୀ ହେଉ କି ସ୍ୱାମୀ ହେଉ, ଯଦି ତାଙ୍କ ଭିତରୁ କେହିଜଣେ ଅନ୍ୟ ଜଣଙ୍କର ବିବାହ ବହିର୍ଭୁତ ସଂପର୍କ ବିଷୟରେ ଅଭିଯୋଗ ଆଣନ୍ତି, ତାହା ଏକ ଗୁରୁତର ପ୍ରସଙ୍ଗ ହୋଇପଡେ । ଯଦି ଏହି ଅଭିଯୋଗ ମିଥ୍ୟା ପ୍ରମାଣ ହୁଏ, ତେବେ ବି ଏହାକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ବିବାହ ବିଚ୍ଛେଦ ଘଟିବାର ଆଶଙ୍କା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ । ଯଦି ଏହି ଅଭିଯୋଗ ସତ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ହୁଏ ତେବେ ଏହା ଛାଡ଼ପତ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇପାରେ । ତେଣୁ ଅଦାଲତ ପୁଙ୍ଖାନୁପୁଙ୍ଖ ଭାବେ ସାକ୍ଷ୍ୟପ୍ରମାଣଗୁଡିକୁ ଯାଞ୍ଚ କଲାପରେ ଏକ ନିଷ୍ପତ୍ତିରେ ପହଞ୍ଚିବା ବିଧେୟ"।

ପରସ୍ତ୍ରୀକୁ ଫୁସୁଲେଇ ନେବା (ଦଫା ୪୯୮)

ଏହି ଦଫା ସୂଚାଇ ଥାଏ ଯେ, ସ୍ତ୍ରୀ ହେଉଛି ସ୍ୱାମୀର ସମ୍ପତ୍ତି । ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡବିଧି ସଂହିତାର ଦଫା ୪୯୮ ଅନୁଯାୟୀ ଯଦି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଜାଣିଶୁଣି ଯୌନ ସଂପର୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ତ୍ରୀ ସହିତ ପଳାୟନ କରେ ବା ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଲୁବ୍ଧ କରେ ତେବେ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଦୁଇ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜେଲ୍ ବା ଜୋରିମାନା ବା ଉଭୟ ଦଣ୍ଡ ମିଳିପାରେ । ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଯଦି ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ତ୍ରୀକୁ ନେଇ ଲୁଚି ପଳାଇ ଯାଏ, ତେବେ ଏଥିପାଇଁ କେବଳ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ଅପରାଧୀ ବୋଲି ପରିଗଣିତ ହେବ, ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀର ଏ ବାବଦରେ କିଛି ଭୂମିକା ନାହିଁ । ଯଦି ଜଣେ ମହିଳା ନିଜର ମଦୁଆ କି ନୃସଂଶ ସ୍ୱାମୀ ସହିତ ଜୀବନ ବିତାଇ ନପାରି ନିଜର ପସନ୍ଦ ମୁତାବକ ଜଣେ ପୁରୁଷ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ରଖେ, ତେବେ ତାହା ଉପରୋକ୍ତ ଦଫା ଅନୁଯାୟୀ ଅପରାଧ, ଯଦିଓ ସଂପୃକ୍ତ ମହିଳା ଏଥିପାଇଁ ଅଭିଯୁକ୍ତ ନହୋଇ ସେ ସଂପର୍କୀତ ହୋଇଥିବା ପୁରୁଷ ଅଭିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏହାଛଡା ଉପରେ ଆମେ ଦେଖି ସାରିଛେ ଯେ, ଦଫା-୪୯୭ ଅନୁଯାୟୀ ଅନ୍ୟ ପୁରୁଷ ସହ ବ୍ୟଭିଚାରରେ ଲିପ୍ତ ବିବାହିତା ମହଳାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି କେଶ୍ କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ। କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ, ଫୌଜଦାରି କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସଂହିତା, ୧୯୭୩ର ଦଫା-୧୯୮(୨) ଅନୁଯାୟୀ ବ୍ୟଭିଚାରିତା (ଦଣ୍ଡବିଧି ସଂହିତାର ଦଫା-୪୯୭) କିମ୍ବା ପରସ୍ତ୍ରୀକୁ ଫୁସଲେଇ ନେବା (ଦଫା-୪୯୮) ଅପରାଧ ପାଇଁ କେଶ୍ ରଜୁ କରିବା ସକାଶେ କେବଳ ସେହି ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ସ୍ୱାମୀ ହିଁ ହକ୍‌ଦାର ; ଯେଉଁ ପୁରୁଷ ସହିତ ସେହି ସ୍ତ୍ରୀ ଅବୈଧ ସଂପର୍କ ରଖିଲେ ବା ପଳାଇଗଲେ, ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ନିଜ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ ଦାଏର୍ କରିପାରିବେ ନାହିଁ। ଗୋଟିଏ କଥାରେ କହିଲେ, ବର୍ତ୍ତମାନର ଆଇନ୍ ଅନୁଯାୟୀ କେବଳ ପୁରୁଷ ହିଁ ଅଭିଯୋଗ ଆଣିପାରିବ ଏବଂ କେବଳ ପୁରୁଷ ହିଁ ଦଣ୍ଡିତ ହୋଇପାରିବ ; ସ୍ତ୍ରୀ ଅଭିଯୋଗ ଆଣିପାରିବନି କି ଦଣ୍ଡିତ ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରିବନି।

ଏ ପ୍ରକାର ବୈଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଗଭୀର ଭାବେ ଅନୁଧ୍ୟାନ କଲେ ଏକଥା ସ୍ପଷ୍ଟ ହୁଏ ଯେ, ଆଇନ୍ ପ୍ରଣେତାମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସ୍ତ୍ରୀ ହେଉଛି ସ୍ୱାମୀର ସମ୍ପତ୍ତି, ଯାହା ଉପରେ ସ୍ୱାମୀର ହିଁ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ରହିବ ଏବଂ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀ ଉପରେ ଅନ୍ୟଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଜାହିର ହେବାକୁ ସେ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେବନାହିଁ । ପୁଣି ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ କହିଲେ, ବର୍ତ୍ତମାନର ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସ୍ତ୍ରୀର ନିଜର ସ୍ୱାଧୀନ ଓ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସତ୍ତା ନାହିଁ; ସେ ପୁରୁଷ ହାତରେ ଏକ କ୍ରୀଡନକ ମାତ୍ର; ତା'ର ନିଜ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ କି କାହା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ କରିବାର ନାହିଁ କି ନିଜର କର୍ମ ପାଇଁ ସମାଜ ଓ ବିଚାରାଳୟ ସାମନାରେ ଉତ୍ତରଦାୟୀ ହେବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁନି। ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା ୧୪ ଓ ୧୫ ଅଧୀନରେ ଲିଙ୍ଗ ସମାନତାର ମୌଳିକ ଅଧିକାରକୁ ଉପରୋକ୍ତ ଫୌଜଦାରି ଆଇନ୍ ଉଲ୍ଲଂଘନ

କରୁଛି ବୋଲି ଦର୍ଶାଇ ସମ୍ବିଧାନ ଘୋଷଣା ହେବା ପରପରେ ୧୯୫୧ରେ ଏକ କେଶ୍ (ୟୁସୁଫ୍ ଅବ୍ଦୁଲ୍ ଅଜିଜ୍ ବନାମ ବମ୍ବେ ସରକାର) ବମ୍ବେ ହାଇକୋର୍ଟରେ ଶୁଣାଣି ହୋଇଥିଲା। କିନ୍ତୁ ମୁଖ୍ୟ ବିଚାରପତି ଶ୍ରୀ ଚଗ୍‌ଲା ବର୍ତ୍ତମାନର ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସମର୍ଥନ କରି କହିଥିଲେ ଯେ, ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା ୧୫(୩) ରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବ ବୋଲି ଯେଉଁ ପ୍ରାବ୍ଧାନ ଅଛି, ତାହା ଦ୍ୱାରା ଉପରୋକ୍ତ ଆଇନ୍ ଉଲ୍ଲଂଘିତ ହେଉନାହିଁ। ଏହା ପରେ ୧୯୫୪ରେ ସେହି କେଶ୍ ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟରେ ମଧ୍ୟ ଶୁଣାଣି ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ସୁପ୍ରିମ୍‌କୋର୍ଟର ସାମ୍ବିଧାନିକ ଖଣ୍ଡପୀଠ ବମ୍ବେ ହାଇକୋର୍ଟର ରାୟକୁ ସେହି ଏକା ଯୁକ୍ତିରେ କାଏମ୍ ରଖିଥିଲେ। ଏହାର ୩ଦଶନ୍ଧି ପରେ ସମାନ ଧରଣର ଆଉ ଏକ କେଶ୍ (ସୌମିତ୍ରି ବିଷ୍ଣୁ ବନାମ ଭାରତ ସରକାର, ୧୯୮୫) ରେ ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟ ପୁଣି ନିଜର ପୁରୁଣା ବକ୍ତବ୍ୟକୁ ଦୋହରାଇଥିଲେ। ଭି.ରେବତୀ ବନାମ ଭାରତ ସରକାର କେଶ୍ (୧୯୮୮)ରେ ମଧ୍ୟ ସୁପ୍ରୀମ୍ କୋର୍ଟ ବର୍ତ୍ତମାନର ଅଇନ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମହିଳାଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଠିକ୍ ଅଛି ବୋଲି କହିଥିଲେ।

କିନ୍ତୁ ପଞ୍ଚମ ବିଧି କମିଶନ୍ ୧୯୭୧ରେ ଦଫା-୪୯୭ (ବ୍ୟଭିଚାର)ରେ ସଂଶୋଧନ ଆଣି ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଦଣ୍ଡବିଧାନର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରଖିବା ପାଇଁ ସୁପାରିଶ୍ କଲେ। ସଂସଦୀୟ ଯୁଗ୍ମ କମିଟି ମଧ୍ୟ ଏପ୍ରକାର ସଂସ୍କାର ଚାହୁଁଥିଲେ। କିନ୍ତୁ ବିଭିନ୍ନ କାରଣ ପାଇଁ ଏହା କାର୍ଯ୍ୟରୂପ ନେଇପାରିଲା ନାହିଁ। ପୁଣି ୧୪ତମ ବିଧି କମିଶନ୍ ୧୯୯୭ରେ ତାଙ୍କର ୧୫୬ତମ ରିପୋର୍ଟରେ ଉପରୋକ୍ତ ଧରଣର ସଂସ୍କାର ପାଇଁ ସୁପାରିଶ୍ କଲେ। କିନ୍ତୁ ସୁପ୍ରୀମ୍ କୋର୍ଟ ଏପ୍ରକାର ସଂସ୍କାର ଉପରେ କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ନ ଦେଖାଇ ପାରମ୍ପରିକ ରୀତିରେ ଦଣ୍ଡବିଧି ଦଫା-୪୯୭ ଏନଂ ୪୯୮ ଓ ଫୌଜଦାରି କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ଦଫା-୧୯୮କୁ ଯଥାର୍ଥ ବୋଲି ପ୍ରତିପାଦନ କରିଚାଲିଲେ।

ଆଗରୁ ସୂଚନା ଦିଆଯାଇଛି ଯେ, ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତୀ ମାଲିମାଥ୍ କମିଟି (୨୦୦୨) ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଏବଂ ମହିଳାଙ୍କୁ ସମାନ ଭାବେ ଉତ୍ତରଦାୟୀ କରିବା ପାଇଁ ଏହିସବୁ ଦଫାଗୁଡିକର ସଂଶୋଧନ ପାଇଁ ସୁପାରିଶ୍ କରିଥିଲେ। କିନ୍ତୁ ବିଡମ୍ବନାର ବିଷୟ, ଜାତୀୟ ମହିଳା କମିଶନ୍ ଦଫା-୪୯୭ ଓ ୪୯୮ରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁ ସଖୀକୁଣ୍ଢେଇର ସୁରକ୍ଷା ଦିଆଯାଇଛି, ତାକୁ ସମର୍ଥନ କରିବାକୁ ଯାଇ ପ୍ରଚଳିତ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ କୌଣସି ସଂଶୋଧନ ଚାହୁଁ ନାହାଁନ୍ତି, କେବଳ ଫୌଜଦାରି ସଂହିତାର ଦଫା-୧୯୮(୨)ର ସଂଶୋଧନ ଘଟାଇ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଅବୈଧ ସଂପର୍କ ରଖୁଥିବା ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱାମୀମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ କରିବାର ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ଦାବୀ କରୁଛନ୍ତି।

ଏପ୍ରକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୂଚାଉଛି ଯେ, ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣୀତ ଦଣ୍ଡବିଧି ଓ ଫୌଜଦାରି ଆଇନ୍, ଯାହାକି ଲିଙ୍ଗ ବୈଷମ୍ୟ ଏବଂ ପୁରୁଷ-ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଉପରେ ଆଧାରିତ, ଏବେ ବି ଆମ ଦେଶରେ ପୂର୍ବବତ୍ କାଏମ୍ ରହିଛି, ଯଦିଓ ଇଂଲଣ୍ଡ ସମେତ ସମସ୍ତ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶ ଏବଂ ଆମେରିକା ଭଳି ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ ସମାନ ଅଧିକାର ଏବଂ ଉତ୍ତରଦାୟିତ୍ୱ ଦିଆ ସରିଲାଣି ଏବଂ ଦାମ୍ପତ୍ୟ ବହିର୍ଭୁତ ଯୌନସଂପର୍କ ସମ୍ବନ୍ଧୀତ ଅଭିଯୋଗଗୁଡିକୁ ଦେଓ୍ୱାନି ଆଇନ୍ ଅଧୀନରେ ଫଇସଲା କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କେବେଠାରୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତୀତ ହୋଇସାରିଲାଣି । ସୁତରାଂ ଆମଦେଶର ବିଶେଷ ପରିସ୍ଥିତିରେ ମହିଳା ସଂଗଠନମାନଙ୍କୁ ଏକ କଠିନ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବାକୁ ପଡିବ- ମହିଳାମାନେ ସଖୀକଣ୍ଢେଇ ସାଜି ପୁରୁଷ-ପ୍ରଧାନ ସମାଜର ଅନୁଗ୍ରହରୁ ଆଇନ୍ କବଳରୁ ମିଳିଥିବା ବର୍ତ୍ତମାନର ରିହାତିଗୁଡିକୁ ଉପଭୋଗ କରିଚାଲିବେ ନା ପୁରୁଷ ମାନଙ୍କ ସହିତ ସମପରିମାଣର ଅଧିକାର ଓ ଉତ୍ତରଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିବେ ?

ବାଲ୍ୟ ବିବାହ ନିଷେଧ ଆଇନ୍, ୧୯୨୯

ଏହି ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ୨୧ ବର୍ଷ ବୟସରୁ କମ୍ ବୟସର ବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ ୧୮ ବର୍ଷ ବୟସରୁ କମ୍ ବୟସର ମହିଳାଙ୍କର ବିବାହ ଆଇନ୍ ସମ୍ମତ ନୁହେଁ। ଯଦି ଉପରୋକ୍ତ ବୟସ-ସୀମା ଠାରୁ କମ୍ ବୟସର ପୁଅ ଓ ଝିଅ ବିବାହ କରନ୍ତି, ତେବେ ସଂପୃକ୍ତ ବରକନ୍ୟାଙ୍କ ସମେତ ସେମାନଙ୍କ ପିତାମାତା ଓ ସେହି ବିବାହରେ ସହଯୋଗ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ ଯୋଗଦାନ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଦଣ୍ଡିତ ହେବେ। ଜାମ୍ମୁ ଓ କାଶ୍ମୀର ରାଜ୍ୟ ବ୍ୟତୀତ ଦେଶର ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ରାଜ୍ୟରେ ଏହି ଆଇନ୍ ବଳବତ୍ତର ଅଛି ।

ବାଲ୍ୟ ବିବାହ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେତେକ ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ସୂଚନା

- ☐ ଏହି ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ୧୫ ଦିନ କାରାଦଣ୍ଡ କିମ୍ବା ୫୦୦୦ ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୋରିମନା କିମ୍ବା ଉଭୟ ଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ ହୋଇପାରିବେ।
- ☐ ଯଦି କୌଣସି ୨୧ ବର୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ବୟସର ବ୍ୟକ୍ତି ୧୮ ବର୍ଷରୁ କମ୍ ବୟସର ମହିଳାଙ୍କୁ ବିବାହ କରନ୍ତି ତେବେ ସେ ୩ ମାସ ଜେଲ୍ ସହ ଜୋରିମାନାରେ ଦଣ୍ଡିତ ହେବେ।
- ☐ ଯଦି କେହି ଅଭିଯୋଗ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି, ତେବେ ବିବାହର ୧ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଅଭିଯୋଗ କରିବାକୁ ପଡିବ। ଏକ ବର୍ଷ ପରେ ଏ ଅଭିଯୋଗ କଲେ ତାହା ଆଇନ୍ ପରିସରଭୁକ୍ତ ହେବ ନାହିଁ।
- ☐ ଯଦି କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏପରି ବାଲ୍ୟବିବାହ ହେଉଅଛି, ଏବଂ କେହି ତାହାକୁ ବାଧା ଦେବା ପାଇଁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି, ତେବେ ଦେଓ୍ୱାନୀ ଅଦାଲତରେ ଆବେଦନ କରି ଏହି ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ଏହି ବିବାହକୁ ରଦ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ଅଦାଲତରୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଆଣିପାରିବେ। ଯେ କୌଣସି ସଂଗଠନ ମଧ୍ୟ ଅଦାଲତରେ ଆବେଦନ କରି ଏହି ଆଦେଶ ଆଣିପାରିବେ।
- ☐ ଯଦି ଅଦାଲତକୁ ଅବମାନନା କରି ଏପରି ବିବାହ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏ, ତେବେ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କୁ ୩ ମାସ ଜେଲ୍ ସହିତ ଜୋରିମାନାରେ ଦଣ୍ଡିତ କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି।

- ☐ ହିନ୍ଦୁ ବିବାହ ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ଥରେ ବିବାହିତ ହୋଇ ସାରିବା ପରେ ଏହା ବାଲ୍ୟବିବାହ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବର ବଧୂଙ୍କୁ ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ।

- ☐ ୧୯୭୬ରେ ଏହି ଆଇନ୍‌ର ଏକ ଯଥାର୍ଥ ସଂଶୋଧନ ଅଣାଯାଇଥିଲା। ସଂଶୋଧିତ ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ଯଦି କୌଣସି କନ୍ୟା ୧୫ବର୍ଷ ବୟସରୁ କମ୍ ବୟସରେ ବିବାହ କରିଥିବେ, ତେବେ ସାବାଳିକା ହେବାପରେ ଏ ବିବାହକୁ ରଦ୍ଦ କରିବାର ଅଧିକାର ଅଛି। ଯାହାକି ସମାଜକୁ ନିମ୍ନଗାମୀ

ବାଲ୍ୟ ବିବାହ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦଣ୍ଡବିଧାନ

ବିବାହ କରୁଥିବା ପୁରୁଷର ବୟସ	**ଦଣ୍ଡବିଧାନ**
୧୮ରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଏବଂ ୨୧ରୁ କମ୍	୧୫ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜେଲ ଦଣ୍ଡ କିମ୍ବା ୧୦୦୦ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
୨୧ ବର୍ଷରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ	୩ ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜେଲ୍‌ଦଣ୍ଡ ଏବଂ ଜୋରିମାନା
ସଂପୃକ୍ତ ପିତା, ମାତା କିମ୍ବା ଅଭିଭାବକଙ୍କୁ	୩ ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଶ୍ରମ ଜେଲ ଓ ଜୋରିମାନା

ବିଧବା ପୁନର୍ବିବାହ ଆଇନ୍, ୧୮୫୬

ଇଷ୍ଟଇଣ୍ଡିଆ କମ୍ପାନୀର ରାଜୁତି କାଳରୁ ଏହି ଆଇନ୍‌ର ପ୍ରଚଳନ ହୋଇଥିଲା । ବହୁ ଚାପ ଏବଂ ପ୍ରବଳ ବିରୋଧ ସତ୍ତ୍ୱେ ଏହି ଆଇନ୍‌କୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଥିଲା । ବହୁ ହିନ୍ଦୁ ପଣ୍ଡିତ ତଥା ଜନସାଧାରଣ ସେ ସମୟରେ ଏକ ଦସ୍ତଖତ ସଂଗ୍ରହ ଅଭିଯାନ ମାଧ୍ୟମରେ ଏହାର ବିରୋଧ କରିଥିଲେ । ୩୬,୦୦୦ ଲୋକ ଏହି ଆଇନ୍‌ର ବିରୋଧ କରି ଦସ୍ତଖତ ଦେଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଯୁକ୍ତି ଥିଲା, ବିଧବା ବିବାହ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରର ବିରୁଦ୍ଧାଚରଣ କରୁଅଛି। କିନ୍ତୁ ବିଧବା ବିବାହ ଆଇନ୍ ପାଇଁ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସମର୍ଥନ ଏହା ସପକ୍ଷରେ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରି ଗଢ଼ିତୋଳିଲା । ବିଶେଷତଃ ପଣ୍ଡିତା ରମାବାଇ ସରସ୍ୱତୀ, ଯେ କି ଜଣେ ବିଖ୍ୟାତ ସଂସ୍କୃତ ବିଦୂଷୀ ତଥା ସମାଜ ସଂସ୍କାରିକା ଥିଲେ, ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରି ଏଇ ଆଇନ୍ ସପକ୍ଷରେ ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ିଥିଲେ । ଫଳରେ ଏହି ଆଇନ୍ ଗୃହୀତ ହୋଇ ପାରିଥିଲା। ଏକ ମହିଳା ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁପରେ ପୁନର୍ବିବାହ କରିବା ଆଇନ୍ ସଂଗତ ଅଟେ। ପୁନର୍ବିବାହ ପରେ ଜନ୍ମିତ ସନ୍ତାନମାନଙ୍କର ମଧ ସମସ୍ତ ଆଇନ୍‌ଗତ ଅଧିକାର ରହିବ । ଯଦି କୌଣସିବିଧବା ପୁନର୍ବିବାହ କରନ୍ତି, ତେବେ ତାଙ୍କ ମୃତ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ସେ ଉତ୍ତରାଧିକାର ହରାଇବେ । ଏହି ଆଇନ୍ ଧର୍ମ ଓ ଜାତି ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ।

ଯୌତୁକ ନିରୋଧ ଆଇନ୍, ୧୯୬୧

ଯୌତୁକ କାହାକୁ କୁହାଯାଏ:

ଯୌତୁକ ନିରୋଧ ଆଇନ୍ ଅନୁଯାୟୀ ବିବାହ ଉପଲକ୍ଷେ ବରପକ୍ଷ ଓ କନ୍ୟା ପକ୍ଷ ଭିତରେ ଯେଉଁ ମୂଲ୍ୟବାନ ଧନସମ୍ପତ୍ତିର ଦିଆନିଆ ହୋଇଥାଏ ବା ଦିଆନିଆ ପାଇଁପ୍ରତିଶୃତି ଦିଆଯାଇଥାଏ, ତାହା ହେଉଛି "ଯୌତୁକ"। କିନ୍ତୁ ମୁସ୍‌ଲିମ୍ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆଇନ୍(ଶରିଆତ୍)ରେ ଥିବା ଡାଓର୍ କିମ୍ବା ମାହେର୍ ଯୌତୁକ ସଂଜ୍ଞା ଭିତରେ ପରିସରଭୁକ୍ତ ହେବନାହିଁ। ଯୌତୁକ ଅପରାଧ ଧର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଜାମିନ୍-ବିହୀନ ଓ ରଫା-ରହିତ ଅଟେ।

କେତେକ ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ସୂଚନା:

- ☐ ଯଦି କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଯୌତୁକ ଦିଅନ୍ତି, ନିଅନ୍ତି କିମ୍ବା ଯୌତୁକ ଦିଆନିଅ ପାଇଁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନା ଦିଅନ୍ତି, ତେବେ ଏହା ଏକ ଦଣ୍ଡନୀୟ ଅପରାଧ, ଯାହା ପାଇଁ ଅତିକମ୍‌ରେ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ଜେଲ୍ ଏବଂ ପନ୍ଦର ହଜାର ଟଙ୍କାର ଜୋରିମାନା ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି।

- ☐ ଯୌତୁକ ଦାବୀ ଜନିତ ଅପରାଧରେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ୬ମାସରୁ ୨ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜେଲ୍ ଓ ଦଶହଜାର ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୋରିମାନାର ଦଣ୍ଡବିଧାନ ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି।

- ☐ ଖବର କାଗଜରେ କିମ୍ବା ଗଣ ମାଧମରେ ଯୌତୁକ ଦେବା ଅଭିପ୍ରାୟରେ ଯଦି କେହି ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ବିଜ୍ଞାପନ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି, ତେବେ ତାଙ୍କୁ ୬ ମାସରୁ ୫ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାରାଦଣ୍ଡ ତଥା ପନ୍ଦର ହଜାର ଟଙ୍କା ଜୋରିମାନାର ଦଣ୍ଡବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି।

- ☐ ନବବଧୂଙ୍କୁ ଛାଡି ଯଦି ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଯୌତୁକ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ହସ୍ତଗତ କରିଥାନ୍ତି, ତେବେ ସେ ନିମ୍ନମତେ ନିର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଟ ସମୟସୀମା ମଧରେ ନବବଧୂଙ୍କୁ ତାହା ଫେରାଇବା ଉଚିତ୍, ନଚେତ୍ ସେ ୬ ମାସରୁ ୨ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜେଲ୍ ଓ ପାଞ୍ଚ ହଜାରରୁ ଦଶହଜାର ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୋରିମାନାରେ ଦଣ୍ଡିତ ହେବ-

  (କ) ଯଦି ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ନେଇଥିବେ, ତେବେ ବିବାହର ୩ ମାସ ମଧରେ।

(ଖ) ଯଦି ବିବାହ ସମୟରେ କିମ୍ବା ବିବାହ ପରେ ନେଇଥିବେ, ତେବେ ଯୌତୁକ ତାଙ୍କର ହସ୍ତଗତ ହୋଇଥିବା ତାରିଖର ୩ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ।

(ଗ) ଯଦି ଯୌତୁକ ମିଳିବା ବେଳେ ନବବଧୂ ନାବାଳିକା (୧୮ ବର୍ଷରୁ କମ୍) ଥିବେ, ତେବେ ନବବଧୂ ଯେବେ ସାବାଳିକା ହେବେ, ତହିଁର ୩ମାସ ଭିତରେ।

(ଘ) ଯଦି ନବବଧୂ, ଯେ କି ଯୌତୁକ ପାଇବା ପାଇଁ ହକ୍‌ଦାର, ସେ ଯୌତୁକ ପାଇବା ପୂର୍ବରୁ ମରିଯାନ୍ତି, ତେବେ ତାଙ୍କର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଏହା ପାଇବା ପାଇଁ ହକ୍‌ଦାର ହେବେ; ମାତ୍ର ନବବଧୂ ଯଦି ବିବାହର ସାତବର୍ଷ ଭିତରେ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରନ୍ତି, ତେବେ ସେହି ଯୌତୁକ ସମ୍ପତ୍ତି ତାଙ୍କର ସନ୍ତାନମାନଙ୍କୁ ଅଥବା ସନ୍ତାନ ନଥିଲେ ନବବଧୂର ପିତାମାତାଙ୍କୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରାଯିବ।

ଏହି ଆଇନ୍ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ବିଚାର ବିଭାଗୀୟ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ବା ମେଟ୍ରୋପଲିଟାନ୍ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ଅଦାଲତରେ ଯୌତୁକ ଅପରାଧ ବିଚାର ହେବ। ନିଜ ଅପରାଧକୁ ଅପ୍ରମାଣ କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ଅପରାଧୀ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ରହିବ। ଯୌତୁକ ଅପରାଧ ଦାଏର୍ କରିବା ପାଇଁ ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟଥିତ ବ୍ୟକ୍ତି , ସଂପୃକ୍ତ ବରକନ୍ୟାଙ୍କ ପିତାମାତା, କୌଣସି ସମ୍ପର୍କୀୟ ବା କେନ୍ଦ୍ର ବା ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ସ୍ୱୀକୃତିପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିବା ଗୋଟଏ ସମାଜ ମଙ୍ଗଳ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଯୋଗ୍ୟ ଅଟନ୍ତି। ସର୍ବୋପରି ଏହି ଆଇନ୍‌ରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି ଯେ, ଯଦି ବିବାହ ସମୟରେ ବର ବା ବଧୂକୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ଉପହାର ପଛରେ କୌଣସି ଦାବୀ ନଥାଏ, ପାରମ୍ପରିକ ଧରଣର ହୋଇଥାଏ, ଉପହାରର ମୂଲ୍ୟ ଉପହାରଦାତାଙ୍କ ଆର୍ଥିକ ସ୍ୱଚ୍ଛଳତା ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ହୋଇନଥାଏ ତେବେ ଏହି ଉପହାର ଦିଆନିଆକୁ ଯୌତୁକ ଅପରାଧ ବୋଲି ଗଣାଯିବ ନାହିଁ।

ଯୌତୁକ ନିରୋଧ (ବରବଧୂଙ୍କୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ଉପହାରସମୂହର ତାଲିକା ଅନୁରକ୍ଷଣ) ନିୟମାବଳୀ,୧୯୮୫ -

ଯୌତୁକ ନିରୋଧ ଆଇନ୍, ୧୯୬୧ ଅଧୀନରେ ଭାରତ ସରକାର ୧୯୮୫ରେ ଉପରୋକ୍ତ ନିୟମାବଳୀ ପ୍ରଣୟନ କରିଛନ୍ତି। ଏହି ନିୟମାବଳୀ ଅନୁଯାୟୀ ବଧୂପକ୍ଷ ଓ ବରପକ୍ଷ ବିବାହ ସମୟରେ ମିଳିଥିବା ଉପହାରସମୂହର ତାଲିକା ଅଲଗା ଅଲଗା ରଖିବେ। ବିବାହ ସମୟରେ ଅଥବା ବିବାହ ସରିବା କ୍ଷଣି ଯଥାଶୀଘ୍ର ସମ୍ଭବ ଏହା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯିବ। ଏହି ତାଲିକାରେ ପ୍ରତି ଉପହାର ସଂବନ୍ଧରେ ଏକ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନ ସହିତ ଉପହାରର ଆନୁମାନିକ ମୂଲ୍ୟ, ଉପହାର ଦାତାଙ୍କ ନାମ ତଥା ସେମାନଙ୍କର ବର ବା କନ୍ୟା ସହିତ ସଂପର୍କ ସୂଚୀତ ହୋଇଥିବ। ପ୍ରତି ତାଲିକା ଉଭୟ ବର ଓ କନ୍ୟାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇଥିବା ବିଧେୟ।

କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସଂଶୋଧନ, ୧୯୮୬

ଯୌତୁକ ଆଇନ୍‌କୁ ଅଧିକ କଠୋର କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସଂସଦ ଦ୍ୱାରା ୧୯୮୬ ମସିହାରେ ଏହି ଆଇନ୍‌ର ଏକ ସଂଶୋଧନ ଗୃହୀତ ହେଲା। ଏହି ସଂଶୋଧନ ବଳରେ ୧୯୬୧ ମସିହାର ମୂଳ ଯୌତୁକ ଆଇନ୍‌ର ସଂଶୋଧନ ହେବା ସହିତ ଦେଶର ୩ଟି ମୂଳ ବିଧାନ, ଯଥା ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତା ୧୮୬୦, ଫୌଜଦାରି କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସଂହିତା ୧୯୭୩ ତଥା ଭାରତୀୟ ପ୍ରମାଣ ଆଇନ୍ ୧୮୭୨ରେ ମଧ୍ୟ କେତେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅଣାଗଲା।

ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତାରେ ଅଧ୍ୟାୟ-୨୦(ବିବାହ ସଂବନ୍ଧୀତ ଅପରାଧସମୂହ)ରେ ନୂଆକରି ଦଫା-୩୦୪(ବି) ଯୋଡାଗଲା। ଏହି ନୂତନ ଦଫା ଅନୁଯାୟୀ ବିବାହର ସାତବର୍ଷ ଭିତରେ ଯଦି ଜଣେ ବଧୂଙ୍କର ଅସ୍ୱାଭାବିକ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟେ, ତେବେ ତାହାକୁ ଯୌତୁକ ଜନିତ ମୃତ୍ୟୁ ବୋଲି ଧରିନିଆଯିବ ଏବଂ ଏହି ମୃତ୍ୟୁ ସେହି ମହିଳାଙ୍କର ସ୍ୱାମୀ ଏବଂ ସଂପର୍କୀୟ ମାନେ ଘଟାଇଛନ୍ତି ବୋଲି ବିବେଚନା କରାଯିବ ଓ ସେମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ ଦାଏର୍ ହେବ। ସେମାନେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ ଅନ୍ୟୁନ ୭ ବର୍ଷରୁ ଆଜୀବନ କାରାଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ ହେବେ। ଫୌଜଦାରି କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସଂହିତାର ପ୍ରଥମ ଅନୁସୂଚୀରେ ଦଫା ୩୦୪(ବି) ଭର୍ତ୍ତି କରାଗଲା ଏବଂ ସେଥିରେ ଏହି ଅପରାଧ ଜିଲ୍ଲା ଦୌରା ଜଜ୍‌ଙ୍କ ଅଦାଲତରେ ବିଚାର ହେବ ବୋଲି ସୂଚୀତ କରାଗଲା। ଭାରତୀୟ ପ୍ରମାଣ ଆଇନ୍‌ରେ ୧୧୩(ବି) ଯୋଡାଗଲା, ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି, ଯଦି ସଂପୃକ୍ତ ମହିଳାଙ୍କୁ ମୃତ୍ୟୁର ସ୍ୱଳ୍ପକାଳ ପୂର୍ବରୁ ଯୌତୁକ ଦାବୀକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ନିଷ୍ଠୁରତା ଏବଂ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଯାଇଥିବାର ପ୍ରମାଣ ହୁଏ, ତେବେ ଅଦାଲତ ଧରିନେବେ ଯେ ସେହି ମହିଳାଙ୍କୁ ଯୌତୁକ କାରଣରୁ ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀ ଓ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସଂପର୍କୀୟ ମାନେ ହତ୍ୟା କରିଛନ୍ତି।

ଓଡିଶା ନିୟମାବଳୀ ଓ ସଂଶୋଧନ-

ଓଡିଶାରେ ଯୌତୁକ ଆଇନ୍‌ର ସଂଶୋଧନ ୧୯୭୫ରେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା। ଏହି ସଂଶୋଧନ ଅନୁଯାୟୀ ଯଦି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଯୌତୁକ କାରଣରୁ ତାଙ୍କ ପତ୍ନୀଙ୍କୁ ଦାମ୍ପତ୍ୟ ସୁଖରୁ ବଞ୍ଚିତ କରନ୍ତି, ତେବେ ସେ ଏକବର୍ଷ ଜେଲ୍ ବା ଦଶ ହଜାର ଟଙ୍କା ଜୋରିମାନା ବା ଉଭୟ ଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ ହେବେ। ଯଦି ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ଅଦାଲତ ସାମନାରେ ଅଙ୍ଗୀକାର କରନ୍ତି ଯେ ସେ ଆଉ ଯୌତୁକ ପାଇଁ ଦାବୀ କରିବେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ପତ୍ନୀଙ୍କୁ ଦାମ୍ପତ୍ୟ ସୁଖରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବେ ନାହିଁ, ତେବେ ଅଦାଲତ ତାଙ୍କବିରୁଦ୍ଧରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟବିଧିକୁ ବନ୍ଦ କରିଦେଇପାରନ୍ତି। କିନ୍ତୁ ଯଦି ପତ୍ନୀ ପୁଣି ଅଭିଯୋଗ କରନ୍ତି ଯେ, ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀ ସେହି ଅଙ୍ଗୀକାର ପାଳନ କରିବାରେ ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଛନ୍ତି, ତେବେ ଅଦାଲତ ପୁଣି ଉକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟବିଧିକୁ ଚାଲୁ କରିପାରନ୍ତି ଏବଂ ଏପ୍ରକାର ଉଲ୍ଲଂଘନ ପାଇଁ ଜୋରିମାନା ବାବଦରେ ଲାଗୁ କରାଯାଇଥିବା ଅର୍ଥରାଶିକୁ ପତ୍ନୀଙ୍କୁ ଦେବାପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇପାରନ୍ତି। ଏହାଛଡା ଏହି ସଂଶୋଧନରେ ପୁଣି କୁହାଯାଇଛି ଯେ, ଉପରୋକ୍ତ ପ୍ରକାରେ ଉଲ୍ଲଂଘନ କରୁଥିବା ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଠାରୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଯଦି ଭରଣପୋଷଣ ଦାବୀ କରନ୍ତି, ତେବେ ଅଦାଲତ ସର୍ବାଧିକ ମାସିକ

ଭତ୍ତା ଦେବା ପାଇଁ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇପାରନ୍ତି । ସ୍ୱାମୀ ଯଦି ଏହି ଭରଣପୋଷଣ ଭତ୍ତା ପ୍ରଦାନ ନକରନ୍ତି, ତାହା ତାଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ଆଦାୟ କରାଯିବ ଏବଂ ଭତ୍ତା ଦେବା ପାଇଁ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଉପରେ ଆଦେଶ ଜାରି ହେଲା ପରେ ସ୍ୱାମୀ ତାଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ଯଦି ସେ ସମ୍ପତ୍ତି ହସ୍ତାନ୍ତର କରନ୍ତି, ତେବେ ଏହି ହସ୍ତାନ୍ତର ଅସିଦ୍ଧ ଘୋଷଣା ହେବ । ଉପରୋକ୍ତ ସଂଶୋଧନ ଛଡା ଓଡିଶା ସରକାର ୨୦୦୦ ମସିହାରେ ଯୌତୁକ ନିରୋଧ ଆଇନ୍, ୧୯୬୧ ଅଧୀନରେ ରାଜ୍ୟ ନିୟମାବଳୀ ବିଜ୍ଞପ୍ତି କରିଛନ୍ତି । ଏହି ନିୟମାବଳୀ ଅଧୀନରେ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଯୌତୁକ ନିବାରଣ ଅଧିକାରୀ ନିଯୁକ୍ତ କରିବେ ଏବଂ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ଭିତରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ରହିବ ଏହିସବୁ ଅତିରିକ୍ତ ଦାୟିତ୍ୱ, ଯଥା, ଶିବିରମାନ ଆୟୋଜନ କରି ଜନସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି, ପରିବାର ପରାମର୍ଶ କେନ୍ଦ୍ର ବା ଅନ୍ୟ ସଂସ୍ଥା ବା ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କ ଜରିଆରେ ପରାମର୍ଶ ପ୍ରଦାନ ଓ ଅଭିଯୋଗ ମୀମାଂସା, ପୋଲିସ୍ ସହ ସମନ୍ୱୟ ରଖି ଅଭିଯୋଗଗୁଡିକର ଅନୁସନ୍ଧାନ ଏବଂ ମୀମାଂସାକୁ କ୍ଷିପ୍ରକରାଇବା, ସରକାରୀ ଅଭିଯୋଜକଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ପ୍ରଦାନ କରିବା, ଜିଲ୍ଲା ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍, ଏସ୍.ପି. ସମାଜମଙ୍ଗଳ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଏବଂ ରାଜ୍ୟ ମହିଳା କମିଶନ୍ଙ୍କ ନିକଟକୁ ତ୍ରୈମାସିକ ବିବରଣୀ ପ୍ରଦାନ, ପ୍ରତି ମାମଲା ସଂବନ୍ଧରେ ଅଭିଲେଖଗୁଡିକର ଅନୁରକ୍ଷଣ ତଥା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ଗଠିତ ହୋଇଥିବା ଉପଦେଷ୍ଟା ପରିଷଦଙ୍କ ଠାରୁ ପରାମର୍ଶ ଗ୍ରହଣ କରିବା ତଥା କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମାମଲା ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ଧ୍ୟାନ ଆକର୍ଷଣ କରିବା । ଏହି ନିୟମାବଳୀ ଅନୁଯାୟୀ ଯୌତୁକ ନିବାରଣ ଅଧିକାରୀ ଅଭିଯୋଗ ଗ୍ରହଣ କରିବେ, ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବେ, ଶୁଣାଣି କରିବେ ଏବଂ ଫଇସଲା କରିବେ ଏବଂ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପାଦନ ପାଇଁ ସେ ଅନ୍ୟ ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କର ସହାୟତା ଲୋଡିପାରନ୍ତି । ଫୌଜଦାରି କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସଂହିତାରେ ସବ୍-ଡିଭିଜନାଲ୍ ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ଯେଉଁସବୁ କ୍ଷମତା ଅର୍ପଣ କରାଯାଇଛି, ତାହାସବୁ ଯୌତୁକ ନିବାରଣ ଅଧିକାରୀ ପ୍ରୟୋଗ କରିପାରିବେ । ସେ ଯେତେବେଳେ ଚାହିଁବେ ବିବାହର ଯେ କୌଣସି ପକ୍ଷ ନିଜ ପାଖରେ ରଖିଥିବା ଉପହାରସମୂହର ତାଲିକା ତାଙ୍କୁ ଯୋଗାଇଦେବେ । ଏହାଛଡା ପ୍ରତି ଜିଲ୍ଲାରେ ଜିଲ୍ଲା ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ଙ୍କ ସୁପାରିଶ୍ ମତେ ସରକାର ୫ ଜଣ ସମାଜ କଲ୍ୟାଣ କର୍ମୀଙ୍କୁ ନେଇ ଏକ ଉପଦେଷ୍ଟା ପରିଷଦ ନିଯୁକ୍ତ କରିବେ, ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସଂପୃକ୍ତ ଯୌତୁକ ନିବାରଣ ଅଧିକାରୀଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ଅଧୀନସ୍ଥ ଅଞ୍ଚଳର ଅନ୍ୟୁନ ଦୁଇଜଣ ମହିଳା ଥିବେ । ଉପଦେଷ୍ଟା ପରିଷଦରେ ସମାଜର ଦୁର୍ବଳତର ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ଆଇନ୍ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ଯଥୋଚିତ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ରହିବ । ଯୌତୁକ ନିବାରଣ ଅଧିକାରୀ ପରିଷଦର ଆବାହକ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ ତୁଲାଇବେ କିମ୍ବା ତାଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ତୁଲାଇବା ପାଇଁ ସେ ତାଙ୍କ ପସନ୍ଦ ମୁତାବକ ଜଣେ ଅଧସ୍ତନ ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇପାରନ୍ତି । ପରିଷଦର ମୁଖ୍ୟ ଦାୟିତ୍ୱ ହେବ, ଯୌତୁକ ନିବାରଣ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ତ୍ରୈମାସିକ ବିବରଣୀଗୁଡିକୁ ଆଲୋଚନା କରିବା; ଯୌତୁକ ନିବାରଣ ଅଧିକାରୀ ଯାହା ଏବଂ ଯେତେବେଳେ ଆବଶ୍ୟକ କରିବେ, ତଦନୁଯାୟୀ ତାଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଏବଂ ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ କରିବା; ଏବଂ ଯୌତୁକ ସମସ୍ୟାକୁ ନେଇ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟାପାରରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ଏବଂ ଯୌତୁକ ନିବାରଣ ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ନିଜର ମତ ଜଣାଇଦେବା ।

ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣୀତ ସଂଶୋଧିତ ଯୌତୁକ ନିରୋଧ ଆଇନ୍, ୧୯୯୮

ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଯୌତୁକ ନିରୋଧ ଆଇନ୍ର ଯେଉଁ ସଂଶୋଧନ ଆଣିଲେ, ତଦ୍ୱାରା କେବଳ ଯୌତୁକ ଦେବା ଏବଂ ନେବା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହେଲା ନାହିଁ, ବରଂ ଯୌତୁକ ଜନିତ ଅନ୍ୟ କେତେକ ଅପରାଧର ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ ହ୍ରାସ ପାଇବାରେଲାଗିଲା । ଏହି ସଂଶୋଧନ ଅନୁସାରେ ଯଦି କୌଣସି ଆଇନ୍ ବିରୋଧି ବିବାହ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଉଥାଏ, ତେବେ ସେ ଗ୍ରାମର ସରପଞ୍ଚ, ପ୍ରଶାସନ ଅଧିକାରୀ ଏବଂ ମହିଳା ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀ ଏହି ବିବାହ ଉତ୍ସବରେ ଯୋଗଦାନ କରିବା ପୂର୍ବକ ବିବରଣୀ ସଂଗ୍ରହ କରି ମଣ୍ଡଳ ରାଜସ୍ୱ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ନିକଟରେ ଦାଖଲ କରିବେ । ଏହି ବିବରଣୀ ପାଇବା ପରେ ରାଜସ୍ୱ ଅଧିକାରୀ ୩ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ମକଦ୍ଦମା ଦାୟର କରିପାରିବେ ଏବଂ ଏହି ଅଧିକାରୀ ଏପରି ସବୁ ଘଟଣାର ମାସିକ ବିବରଣୀ ଉପଜିଲ୍ଲାପାଳ ତଥା ବିଭାଗୀୟ ଉଚ୍ଚ କର୍ମକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଦାଖଲ କରିବେ ଏବଂ ପୀଡିତାଙ୍କୁ ଯେପରି ନ୍ୟାୟ ମିଳିବ ସେପରି ଉଦ୍ୟମ କରିବେ ।

ଯୌତୁକ ନିରୋଧ ଆଇନ୍ କେବଳ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସ୍ତରରେ ନୁହେଁ, ଓଡିଶା ସମେତ ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟରେ ସଂଶୋଧନ ହୋଇସାରିଲାଣି । କିନ୍ତୁ ଏହା ସମାଜରୁ ଯୌତୁକ ପ୍ରଥାକୁ ହ୍ରାସ କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ଯଦିଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସ୍ଥିତିର ଉନ୍ନତି ବିଧାନ ପାଇଁ ବହୁ ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ଉଦ୍ୟମ ଜାରି ରହିଛି, ତଥାପି ସମାଜରେ ମହିଳାଙ୍କୁ ନ୍ୟୁନ କରି ଦେଖିବାର ମନୋବୃତ୍ତିର ମୌଳିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ସମାଜ ଯୌତୁକ ପରି ଏକ ଅନ୍ତର୍ଘାତୀ କୁପ୍ରଥା କବଳରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇପାରୁ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ପଟରେ ଯୌତୁକ ନିରୋଧ ଆଇନ୍ ଲାଗୁ ହୋଇଛି, ଅନ୍ୟପଟରେ ଆଇନ୍ କବଳରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ ନାନାଦି କୂଟକପଟର ଆଶ୍ରୟ ନିଆଯାଉଛି । ସାମାଜିକ ସ୍ୱୀକୃତି ଲାଭ କରିଥିବା ଏହି କୁପ୍ରଥାକୁ ଆଇନ୍ ସାହାଯ୍ୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଲୋପ କରିବା ଏକ ଦୁରୁହ ବ୍ୟାପାର । କିନ୍ତୁ ଏହି କୁପ୍ରଥାର ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବକୁ ପ୍ରଶମନ କରିବା ପାଇଁ ସଠିକ୍ ଭାବେ ପ୍ରଣୀତ ହୋଇଥିବା ଏକ ଆଇନ୍ ନିଶ୍ଚିତ ରୂପେ ସହାୟକ । ସୁତରାଂ ପ୍ରଚଳିତ ଆଇନ୍କୁ ଅଧିକ ବାସ୍ତବମୁଖୀ କରିବା ଏବଂ ତାହାର ନିଷ୍ପାପର କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ସହିତ ମହିଳା ସମାଜକୁ ଏମିତି ସଶକ୍ତୀକରଣ କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରାଯିବା ଉଚିତ୍ ଯେ, କୌଣସି ମହିଳା ନିଜେ ଯୌତୁକ ବିନିମୟରେ ବାହା ହେବାକୁ ଚାହିଁବନି, ଏବଂ ଅନ୍ୟପଟରେ ତା'ର ବିବାହ ବାବଦକୁ କେହି ଯୌତୁକ ଦାବୀ କରିବାକୁ ସାହାସ କରିବେନି ।

ଡାକ୍ତରୀ ପଦ୍ଧତିରେ ଗର୍ଭପାତ ଆଇନ୍, ୧୯୭୧

ଜଣେ ମହିଳା ବିଭିନ୍ନ ଯଥାର୍ଥ କାରଣରୁ ଗର୍ଭପାତ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ପଡିପାରେ । ଏବେ ବି ଯଦି ଜଣେ ଅବିବାହିତ ଝିଅ ବା ବିଧବା ଗର୍ଭବତୀ ହୋଇପଡନ୍ତି ସେ ଯେମିତି ହେଲେ ଗର୍ଭନଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଚାହିଁବେ । ଓଡିଶା ଭଳି ରାଜ୍ୟରେ ଏକ ଆଇନ୍ ଅଛି ଯେ, ଯାହାର ଦୁଇଟିରୁ ଅଧିକ ପିଲା ଥିବେ, ସେ ପଞ୍ଚାୟତ ନିର୍ବାଚନରେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହୋଇପାରିବେନି ଏବଂ ଜଣେ ଜିତିବା ପରେ ଯଦି ତୃତୀୟ ସନ୍ତାନ ପ୍ରସବ କରନ୍ତି, ତେବେ ତାଙ୍କୁ ପଦବୀ ହରାଇବାକୁ ପଡିବ । ତେଣୁ ବହୁ ମହିଳା ଏଥିପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଗର୍ଭନଷ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହୀ ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ । କିନ୍ତୁ ଯଥାର୍ଥ କାରଣ ନଥାଇ ମଧ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର କୁସଂସ୍କାର ଯୋଗୁଁ ଅତୀତରୁ ଏ ଯାବତ୍ ଗର୍ଭପାତ କରାହୋଇ ଆସୁଛି । ଏକଥା ସତ, ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡବିଧି ସଂହିତା, ୧୮୬୦ର ଅଧ୍ୟାୟ-୧୬(ମାନବ ଶରୀରକୁ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ କରୁଥିବା ଅପରାଧମାନ)ର ଦଫା-୩୧୨ରୁ ୩୧୬ରେ ବେଆଇନ୍ ଢଙ୍ଗରେ କରାଯାଉଥିବା ଉଭୟ ଗର୍ଭପାତ ଏବଂ ଶିଶୁହତ୍ୟାକୁ ନିଷିଦ୍ଧ କରାଯାଇଛି ।

କିନ୍ତୁ ଏହା ସତ୍ତ୍ୱେ ବେଆଇନ୍ ଗର୍ଭପାତ ଭଳି ସମସ୍ୟାକୁ ରୋକାଯାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ , ଏବଂ ଗର୍ଭପାତ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ କେବଳ ଶିଶୁ ନୁହେଁ, ଗର୍ଭବତୀମା'ମାନଙ୍କର ଜୀବନ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବିପନ୍ନ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା। ପୁଣି ଅନ୍ୟପଟରେ ନାରୀ ଜାଗରଣ ଆଗେଇବା ସହିତ ଗର୍ଭଧାରଣ ପାଇଁ ଅଧିକାର କେବଳ ମହିଳାର ଅଛି ଏବଂ ସେ ଚାହିଁଲେ ଗୋଟିଏ ଅବାଂଛିତ ଗର୍ଭକୁ ନଷ୍ଟ କରିପାରିବ, ଏପ୍ରକାର ଚେତନା ସାରା ବିଶ୍ୱରେ ପ୍ରସାର ଲାଭ କଲା ଏବଂ ଭାରତୀୟ ନାରୀସମାଜର ଅଗ୍ରଣୀ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କଲା। ପୁଣି ଡାକ୍ତରୀ ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରଭୁତ ବିକାଶ ଯୋଗୁଁ ମା'ର ଜୀବନକୁ ବିପନ୍ନ ନକରି କିଭଳି ସହଜ ଉପାୟରେ ଗର୍ଭପାତ କରିହେବ, ତାହା ମଧ୍ୟ ଆମଦେଶରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିଲା। ଅତୀତରେ ଯେଭଳି ଗାଁଗହଳିର ଅଶିକ୍ଷିତ ଧାଈମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗର୍ଭପାତ କରାଯାଉଥିଲା, ତାହା ପରିବର୍ତ୍ତେ ବିଧିବଦ୍ଧଭାବେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଡାକ୍ତରଖାନାଗୁଡିକରେ ସ୍ୱଳ୍ପ ସମୟ, ସ୍ୱଳ୍ପ ବ୍ୟୟ ଏବଂ ସହଜ ଢଙ୍ଗରେ ଗର୍ଭପାତ କରାଇବାର ସମ୍ଭାବନା ଆମଦେଶରେ ଦେଖାଦେଲା। ଏସବୁର ଫଳଶ୍ରୁତି ରୂପେ ଆମ ଦେଶରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତୀତ ହୋଇଛି ଡାକ୍ତରୀ ପଦ୍ଧତିରେ ଗର୍ଭପାତ ଆଇନ୍, ୧୯୭୧ ଏବଂ ନିୟମାବଳୀ, ୨୦୦୩, ଯାହାକୁ ମାନିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ବାଧ୍ୟ।

ଗର୍ଭପାତ ଆଇନ୍ ଓ ନିୟମାବଳୀର ପ୍ରମୁଖ ପ୍ରାବ୍‌ଧାନମାନ-

☐ ମାନସିକ ଭାବେ ସୁସ୍ଥ ଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାବାଳକ ମହିଳାଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସମ୍ମତି ବିନା ଗର୍ଭପାତ କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ।

☐ ଧର୍ଷଣ କାରଣରୁ ଜଣେ ମହିଳା ଗର୍ଭବତୀ ହୋଇପଡିଥିଲେ, ତାଙ୍କର ମତ ନେଇ ତାଙ୍କର ଗର୍ଭପାତ କରାଯାଇପାରିବ।

☐ ଜନ୍ମ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ଗର୍ଭବତୀ ମହିଳା ଚାହିଁଲେ ତାଙ୍କର ଗର୍ଭପାତ କରାଯାଇପାରିବ।

☐ ଅଭିଭାବକଙ୍କର ବିନାନୁମତିରେ ୧୮ ବର୍ଷରୁ କମ୍ ବୟସର ମହିଳାଙ୍କର ଗର୍ଭପାତ ଆଇନ୍‌ସଂଗତ ନୁହେଁ।

☐ ଯଦି କୌଣସି ମାନସିକ ବିକୃତି ଥିବା ମହିଳାଙ୍କର ଗର୍ଭପାତ କରାଯାଏ, ତେବେ ତାଙ୍କର ଅଭିଭାବକଙ୍କର ଲିଖିତ ଅନୁମତି ଆବଶ୍ୟକ।

☐ କେବଳ ସରକାରୀ ଏବଂ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରାପ୍ତ ବେସରକାରୀ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଗର୍ଭପାତ କରାଯାଇ ପାରିବ ।

☐ ଯେଉଁସ୍ଥଳେ ଗର୍ଭଧାରଣର ଅବଧି ୧୨ସପ୍ତାହକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିନଥାଏ ସେପରି ସ୍ଥଳେ ଜଣେମାତ୍ର ପଞ୍ଜିକୃତ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ମତ ନିଆଯାଇ ଗର୍ଭପାତ କରାଯାଇପାରିବ। ଯେଉଁ ଗର୍ଭଧାରଣର ଅବଧି ୧୨ସପ୍ତାହ ରୁ ୨୦ସପ୍ତାହଭିତରେ ହୋଥାଏ, ସେପରି ସ୍ଥଳେ ଗର୍ଭପାତ ପାଇଁ ଅନ୍ୟୁନ ଦୁଇଜଣ ପଞ୍ଜିକୃତ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ସହମତି ଲୋଡା।

☐ ଉପରୋକ୍ତ ଡାକ୍ତରମାନଙ୍କ ମତରେ ଯଦି ଗର୍ଭଧାରଣ ଅବ୍ୟାହତ ରହିଲେ ଅନ୍ତଃସତ୍ତ୍ୱା ମହିଳାଙ୍କର ଜୀବନ ପ୍ରତି ବିପଦ ରହିଛି କିମ୍ବା ତାଙ୍କର ଶାରିରୀକ ବା ମାନସିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଗଭୀରଭାବେ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇପାରେ; କିମ୍ବା ଯଦି ପିଲାଟି ଜନ୍ମ ନିଏ, ତେବେ ସେ ଏକ ଗୁରୁତର ଭାବେ ବିକଳାଙ୍ଗ ହୋଇ ଜନ୍ମ ନେବ, ତେବେ ଗର୍ଭପାତ ଆଇନ୍‌ସିଦ୍ଧ।

☐ କିନ୍ତୁ ଯେଉଁସ୍ଥଳେ ଜଣେ ପଞ୍ଜିକୃତ ଡାକ୍ତର ଅନୁଭବ କରିବେ ଯେ ଜଣେ ଗର୍ଭବତୀ ମହିଳାଙ୍କର ଜୀବନ ବଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ଗର୍ଭପାତ ଜରୁରୀ, ସେ ଗର୍ଭପାତ କରାଇପାରିବେ, ଏବଂ ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗର୍ଭପାତ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ଏବଂ ଗର୍ଭପାତର ସମୟ-ଅବଧିକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପେଷାଦାରୀ ଅଭିମତ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କଟକଣା ଲାଗୁ ହେବନାହିଁ ; ଧାରା- ୫(୧)।

☐ ଜିଲ୍ଲା ମୁଖ୍ୟ ଚିକିତ୍ସା ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାରେ ଗଠିତ ଏକ କମିଟିର ଅନୁମୋଦନ ବିନା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ସାଧାରଣତଃ ଗର୍ଭପାତ କରାଯିବ ନାହିଁ; ଏହାର ଉଲ୍ଲଂଘନ ପାଇଁ ଅନ୍ୟୁନ ଦୁଇବର୍ଷରୁ ସାତ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାରାଦଣ୍ଡ ଦିଆଯାଇପାରେ।

☐ ଯଦି ଯଥାବିଧି ପଞ୍ଜିକୃତ ହୋଇନଥିବା ଜଣେ ଡାକ୍ତର ଗର୍ଭପାତ କରାନ୍ତି, ତେବେ ସେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟୁନ ଦୁଇବର୍ଷରୁ ସାତବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାରାଦଣ୍ଡ ଭୋଗିବେ।

☐ ଯଦି ଗର୍ଭପାତ କରାଉଥିବା ସଂପୃକ୍ତ ଡାକ୍ତର ନିଜର ମତ ଏବଂ ଗର୍ଭପାତ ସଂବନ୍ଧୀୟ ସୂଚନା ବିନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଢଙ୍ଗରେ ନିୟମିତ ପ୍ରେରଣ ନକରନ୍ତି, ତେବେ ସେ ଏକ ହଜାର ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୋରିମାନାରେ ଦଣ୍ଡିତ ହେବେ।

☐ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ଗର୍ଭପାତ କରିବା ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ସୁବିଧାମାନ ଅଛି କି ନାହିଁ, ତାହା ନିରୀକ୍ଷଣ କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ଜିଲ୍ଲା ମୁଖ୍ୟ ଚିକିତ୍ସାଧିକାରୀଙ୍କର। ଯଦି ତାଙ୍କର ହୃଦ୍‌ବୋଧ ହୁଏ ଯେ, କୌଣସି ଏକ ଅନୁମୋଦିତ ସ୍ଥାନରେ ସେସବୁ ସୁବିଧାସୁଯୋଗ ନାହିଁ ଅଥବା ତାହାର ପରିବେଶ ଅପରିଷ୍କାର ଓ ଅପରିଚ୍ଛନ୍ନ, ତେବେ ସେ ସଂପୃକ୍ତ କମିଟିକୁ ଏବିଷୟରେ ଜଣାଇବେ ଏବଂ ସେହି କମିଟି ଉକ୍ତ ସ୍ଥାନର ଅନୁମୋଦନକୁ ବାତିଲ୍ କରିଦେଇପାରନ୍ତି।

ଓଡିଶାରେ ଗର୍ଭପାତ ଆଇନ୍‌ର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା-

ଗର୍ଭପାତ ଆଇନ୍‌ର ଧାରା-୭ ଅନୁଯାୟୀ ଏକ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ସଂପୃକ୍ତ ଡାକ୍ତର କେଉଁ ପ୍ରରୂପ (ଫର୍ମ)ରେ ନିଜର ମତ ଏବଂ ଗର୍ଭପାତ ସଂବନ୍ଧୀୟ ସୂଚନାର ଅନୁରକ୍ଷଣ କରିବେ, ତଥା ଯଥାସ୍ଥିତି ଜିଲ୍ଲା ମୁଖ୍ୟ ଚିକିତ୍ସାଧିକାରୀ ଏବଂ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ନିକଟକୁ ପ୍ରେରଣ କରିବେ, ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିନିୟମାବଳୀ(ରେଗୁଲେସନ୍) ଜାରି କରିବେ, ତଥା ଏହାର ଉଲ୍ଲଂଘନ ପାଇଁ ସର୍ବାଧିକ ଏକ ହଜାର ଟଙ୍କା ମଧ୍ୟରେ ଦଣ୍ଡବିଧାନ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥିର କରିବେ।

କିନ୍ତୁ କ୍ଷୋଭର ବିଷୟ, ଓଡିଶା ସରକାର ଏହି ବିନିୟମାବଳୀ ଘୋଷଣା କରିନାହାନ୍ତି ଏବଂ ଗର୍ଭପାତ ଆଇନ୍‌ର ସୁଚାରୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇନାହାନ୍ତି, ଯାହା ଫଳରେ ସାଧାରଣ ମହିଳା ଗର୍ଭପାତ ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ନ୍ୟାଯ୍ୟ ଅଧିକାରରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେବା ସହିତ ଅବୈଧ ଗର୍ଭପାତର ଘଟଣାବଳୀ ବଢ଼ିବଢ଼ି ଚାଲିଛି।

ଲିଂଗ ନିରୁପଣ ନିରୋଧ ଆଇନ୍ ୧୯୯୪

୧୯୭୨ରେ ଡାକ୍ତରୀ ପଦ୍ଧତିରେ ଗର୍ଭପାତ ଆଇନ୍ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବା ପରଠାରୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଗଲା ଯେ, ଏହି ଆଇନ୍ ଅଧୀନରେ ଗର୍ଭପାତ ପାଇଁ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯାଇଥିବାର ସୁଯୋଗ ନେଇ ଅନେକ ବିବାହିତ ଦମ୍ପତି ଶିଶୁକନ୍ୟା ଜନ୍ମକୁ ଏଡାଇବା ସକାଶେ ଚିକିତ୍ସା-ବିଜ୍ଞାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉଦ୍‌ଭାବିତ ହୋଇଥିବା ଅତ୍ୟାଧୁନିକ କୌଶଳ ସାହାଯ୍ୟରେ ଗର୍ଭାବସ୍ଥାରେ ଥିବା ଶିଶୁର ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣ ସହିତ କନ୍ୟାଭ୍ରୁଣକୁ ନଷ୍ଟ କରିଚାଲିଲେ। ଏହା ଫଳରେ ଦେଶର ଅନେକ ପ୍ରାନ୍ତରେ ମୋଟ ଜନସଂଖ୍ୟାରୁ ମହିଳାଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ହ୍ରାସ ପାଇବାରେ ଲାଗିଲା।

ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଯେ, ଅଲ୍‌ଟ୍ରାସାଉଣ୍ଡ ପଦ୍ଧତି ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱାରା ଜଣେ ଗର୍ଭବତୀ ମହିଳାର ଗର୍ଭାଶୟ ଓ ତହିଁରେ ଶିଶୁଭ୍ରୁଣର ଅବସ୍ଥା ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଇଥାଏ, ଯାହାକି ଉଭୟ ମହିଳା ଏବଂ ଶିଶୁର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏକ ଅତୀବ ଉପାଦେୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା। କିନ୍ତୁ ଏହା ଏକ ବିଡମ୍ବନା ଯେ, ଏହି ପରୀକ୍ଷା ବେଳେ ଗର୍ଭସ୍ଥ ଶିଶୁର ଲିଙ୍ଗ ମଧ୍ୟ ନିରୂପଣ କରାଯାଇପାରେ। ଆମ ଦେଶରେ ଯେହେତୁ କନ୍ୟାଶିଶୁ ପ୍ରତି ଏକ ପାରମ୍ପରିକ ହତାଦର ରହିଆସିଛି, ବହୁ ଦମ୍ପତି ଏହି ପଦ୍ଧତିର ସୁଯୋଗ ନେଇ ଗର୍ଭସ୍ଥ ଶିଶୁର ଲିଂଗ ନିରୂପଣ କଲେ ଏବଂ କନ୍ୟାଶିଶୁ ଗର୍ଭରେ ଥିବା ଜାଣିପାରି ଗର୍ଭପାତ କରାଇଲେ। ଯେହେତୁ ସ୍ୱୀକୃତିପ୍ରାପ୍ତ ବେସରକାରୀ ଚିକିତ୍ସାକେନ୍ଦ୍ରରେ ଗର୍ଭପାତ ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ଆଇନ୍‌ଗତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି, ତେଣୁ ବହୁ ଡାକ୍ତର ଆଗ୍ରହୀ ଦମ୍ପତିମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଅଧିକ ଟଙ୍କା ରୋଜଗାର କରିବା ଆଶାରେ ମନଇଚ୍ଛା କନ୍ୟାଭ୍ରୁଣ ନଷ୍ଟ କରିଚାଲିଲେ। ଏହାର ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପ, ପୁଅ ତୁଳନାରେ ଝିଅ ଜନ୍ମ କମିବାରେ ଲାଗିଲା ଓ ଏହି ଲିଙ୍ଗ ବୈଷମ୍ୟ ଜନସଂଖ୍ୟା ରିପୋର୍ଟରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିଫଳିତ ହେଲା। ସୁତରାଂ ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣ କରିବାକୁ ବେଆଇନ୍ ଘୋଷଣା ପାଇଁ ଦାବୀ କରି ଦେଶର ବହୁ ମହିଳା-ସଂଗଠନ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚଳାଇଥିଲେ। ଏହାର ପରିଣତି ସ୍ୱରୂପ, ୧୯୯୪ ମସିହାରେ ପ୍ରାକ୍-ପ୍ରସବ ପରୀକ୍ଷଣ ପଦ୍ଧତିସମୂହ (ଅପବ୍ୟବହାରର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଓ ପ୍ରତିଷେଧ) ଆଇନ୍, ୧୯୯୪ ବା ସଂକ୍ଷେପରେ ପି.ଏନ୍.ଡି.ଟି. ଆଇନ୍ ଆମ ସଂସଦରେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା।

ପି.ଏନ୍.ଡି.ଟି. ଆଇନ୍ ଓ ନିୟମାବଳୀ

ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣ ନିଷେଧ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଆଇନ୍ ଓ ନିୟମାବଳୀ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସ୍ତରରେ ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଛି-

- ପ୍ରାକ୍-ପ୍ରସବ ପରୀକ୍ଷଣ ପଦ୍ଧତିସମୂହ (ଅପବ୍ୟବହାରର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଓ ପ୍ରତିଷେଧ) ଆଇନ୍, ୧୯୯୪
- ପ୍ରାକ୍-ପ୍ରସବ ପରୀକ୍ଷଣ ପଦ୍ଧତିସମୂହ (ଅପବ୍ୟବହାରର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଓ ପ୍ରତିଷେଧ) ନିୟମାବଳୀ, ୧୯୯୬
- ପ୍ରାକ୍-ପ୍ରସବ ପରୀକ୍ଷଣ ପଦ୍ଧତିସମୂହ (ଅପବ୍ୟବହାରର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଓ ପ୍ରତିଷେଧ) (ଉପଦେଷ୍ଟା କମିଟିସମୂହ) ନିୟମାବଳୀ, ୧୯୯୬
- ପ୍ରାକ୍-ପ୍ରସବ ପରୀକ୍ଷଣ ପଦ୍ଧତିସମୂହ (ଅପବ୍ୟବହାରର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଓ ପ୍ରତିଷେଧ) ସଂଶୋଧନ ଆଇନ୍ , ୨୦୦୨
- ପ୍ରାକ୍-ପ୍ରସବ ପରୀକ୍ଷଣ ପଦ୍ଧତିସମୂହ (ଅପବ୍ୟବହାରର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଓ ପ୍ରତିଷେଧ) ସଂଶୋଧନ ନିୟମାବଳୀ, ୨୦୦୩

ପ୍ରଥମେ କନ୍ୟା ଭ୍ରୂଣହତ୍ୟାକୁ ରୋକିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ 'ପ୍ରାକ୍-ପ୍ରସବ ପରୀକ୍ଷଣ ପଦ୍ଧତିସମୂହ (ଅପବ୍ୟବହାରର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଓ ପ୍ରତିଷେଧ) ଆଇନ୍, ୧୯୯୪ ପ୍ରଣୀତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ୧ ଜାନୁଆରି ୧୯୯୬ ଠାରୁ ଏହାର ନିୟମାବଳୀ ସହିତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଲା। କିନ୍ତୁ ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ କେତେକ ଅଭାବ ଓ ଅସୁବିଧା ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେବାରୁ ଏହି ଆଇନ୍‌କୁ ୨୦୦୨ରେ ସଂଶୋଧନ କରାଯାଇଥିଲା। ଏହା ପରେ ପୁଣି ୨୦୦୩ରେ ଏହାର ନିୟମାବଳୀକୁ ସଂଶୋଧନ କରାଗଲା। ବର୍ତ୍ତମାନ ସଂଶୋଧିତ ଆଇନ୍ ଓ ନିୟମାବଳୀର ଶୀର୍ଷକରେ ପ୍ରାକ୍-ଗର୍ଭଧାରଣ ଶବ୍ଦକୁ ଯୋଡି ଦିଆଯାଇଛି, ଯଥା, ବର୍ତ୍ତମାନର ସଂଶୋଧିତ ନିୟମାବଳୀକୁ କୁହାଯାଉଛି, 'ଲିଙ୍ଗ-ଭିତ୍ତିକ ଗର୍ଭପାତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରାକ୍-ଗର୍ଭଧାରଣ ଏବଂ ପ୍ରାକ୍-ପ୍ରସବ ପରୀକ୍ଷଣ ପଦ୍ଧତି (ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣର ନିଷେଧ) ନିୟମାବଳୀ, ୧୯୯୬'। ଏହି ଆଇନ୍‌ର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲା, ଗର୍ଭଧାରଣ ପୂର୍ବରୁ ବା ପରେ ଲିଙ୍ଗ-ନିରୂପଣ ପଦ୍ଧତିଗୁଡିକର ବ୍ୟବହାର ତଥା ଲିଙ୍ଗ-ଭିତ୍ତିକ ଗର୍ଭପାତ ପାଇଁ ପ୍ରାକ୍-ପ୍ରସବ ପରୀକ୍ଷଣ ପଦ୍ଧତିଗୁଡିକୁ ନିଷିଦ୍ଧ କରିବା ତଥା ଏହିସବୁ ପଦ୍ଧତିର ବ୍ୟବହାରକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା।

ପି.ଏନ୍ ଡି.ଟି. ଆଇନ୍‌ର ମୁଖ୍ୟ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟମାନ-

- ଅପ୍ରସବିତ ଶିଶୁର ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣକୁ ଅବୈଧ ଘୋଷଣା କରିବା;
- ଅଲ୍‌ଟ୍ରା-ସୋନୋଗ୍ରାଫି ଏବଂ ଆମ୍ନିଓସେଣ୍ଟୋସିସ୍‌ର ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ଏକ ଅପ୍ରସବିତ ଶିଶୁର ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣକୁ ଅବୈଧ ଘୋଷଣା କରିବା;
- କେବଳ ଚିକିତ୍ସା ପ୍ରୟୋଜନରୁ କୌଣସି ଅସ୍ୱାଭାବିକ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ, ବିଶୃଙ୍ଖଳା ଏବଂ ଜନ୍ମଜାତ ଅସଙ୍ଗତିକୁ ଠାବ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରାକ୍-ପ୍ରସବ ପରୀକ୍ଷଣ ପଦ୍ଧତିଗୁଡିକୁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ଭ୍ରୂଣର ଲିଙ୍ଗ-ନିରୂପଣ ପାଇଁ ନୁହେଁ ; ଏବଂ ଏହି ପଦ୍ଧତିଗୁଡିକର ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ କେବଳ ପ୍ରସୂତି

କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିୟୋଜିତ ଥିବା ଚିକିତ୍ସା, ଗବେଷଣା ଏବଂ ପରାମର୍ଶ କେନ୍ଦ୍ରମାନଙ୍କୁ ଅନୁମତି ଦିଆଯାଇଥାଏ, ଏବଂ ଏହି କେନ୍ଦ୍ରଗୁଡିକ ଏହି ଆଇନ୍ ଅଧୀନରେ ପଞ୍ଜିକୃତ ହୋଇଥିବା ବିଧେୟ ;

- କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି, ଏପରିକି ବନ୍ଧ୍ୟାତ୍ୱ ଉପରେ କାମ କରୁଥିବା ଜଣେ କି ଦଳେ ବିଶେଷଜ୍ଞ କୌଣସି ପୁରୁଷ ଅବା ମହିଳା ଅବା ଉଭୟଙ୍କ ଠାରୁ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିବା କୌଣସି ପେଶୀ, ଭୃଣ, ଗର୍ଭ, ତରଳ ପଦାର୍ଥ, ବା ବୀଜାଣୁକୁ ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର କରିବେ ନାହିଁ ବା ଏତାଦୃଶ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସହଯୋଗ କରିବେ ନାହିଁ ;

- ଅଲଟ୍ରା-ସାଉଣ୍ଡ ସ୍କାନ୍ କରୁଥିବା ସମସ୍ତ ଚିକିତ୍ସା କେନ୍ଦ୍ର ପଞ୍ଜିକୃତ ହେବେ ଏବଂ ଇଂରାଜୀ ବା ସ୍ଥାନୀୟ ଭାଷାରେ ଏକ ସୁଦୃଶ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଏକଥା ଲେଖିବେ ଯେ, "ଭୃଣର ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣ ଆଇନ୍ ବଳରେ ନିଷିଦ୍ଧ ହୋଇଛି" ;

- ଜଣେ ଗର୍ଭବତୀ ମହିଳାଙ୍କ ଉପରେ ଅଲଟ୍ରାସୋନୋଗ୍ରାଫି କରୁଥିବା ପ୍ରତି ବ୍ୟକ୍ତି ତାଙ୍କର ପ୍ରତି ରିପୋର୍ଟରେ ଏକ ଘୋଷଣା ପ୍ରଦାନ କରିବେ ଯେ, ସେ ଭୃଣର ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣ କରିନାହାନ୍ତି କିମ୍ବା ଭୃଣର ଲିଙ୍ଗ ବିଷୟରେ ସଂପୃକ୍ତ ଗର୍ଭବତୀ ମହିଳାଙ୍କୁ କିମ୍ବା ତାଙ୍କର ସଂପର୍କୀୟ ମାନଙ୍କୁ ମୌଖିକ ଭାବେ ବା ସାଙ୍କେତିକ ଢଙ୍ଗରେ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ କିଛି ପ୍ରକାଶ କରିନାହାନ୍ତି;

- ଯଦି ଜଣେ ଡାକ୍ତର ବା ଗୋଟିଏ ଚିକିତ୍ସା କେନ୍ଦ୍ର ଅପ୍ରସବିତ ଶିଶୁର ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ କୌଣସି ବିଜ୍ଞାପନ ଦେଇଥାନ୍ତି, ତେବେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଏହି ଆଇନ୍ ଅନୁଯାୟୀ ୫ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜେଲ୍‌ଦଣ୍ଡ ଏବଂ ୫୦ହଜାର ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୋରିମାନା ଲାଗୁ ହୋଇପାରେ ; ଏବଂ

- ଏହି ଆଇନ୍ ଅଧୀନସ୍ଥ ଅପରାଧଗୁଡିକ ଧର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଜାମିନ୍-ବିହୀନ ଏବଂ ରଫା-ରହିତ ଅଟେ।

ପି.ଏନ୍.ଡି.ଟି. ଆଇନ୍‌ର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଗଣ-

ଏହି ଆଇନ୍‌ର କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଯଥୋଚିତ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରାଯାଇଛି। ପ୍ରତି ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଆବଶ୍ୟକ ମତେ ଏକ ବା ଏକାଧିକ ଯଥୋଚିତ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଗଠନ କରିପାରନ୍ତି। ପ୍ରତି କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କୁ ସହାୟତା ଏବଂ ପରାମର୍ଶ ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ରହିବେ ଉପଦେଷ୍ଟା କମିଟି । ରାଜ୍ୟସ୍ତରୀୟ ଯଥୋଚିତ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷର ସଦସ୍ୟ ରହିବେ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିବାର କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗର ଯୁଗ୍ମ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ବା ତଦୁର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ପାହ୍ୟାର ଜଣେ ଅଧିକାରୀ (ସେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ରହିବେ), ମହିଳା ସଂଗଠନଗୁଡିକୁ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଥିବା ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ମହିଳା, ଏବଂ ଆଇନ୍ ବିଭାଗର ଜଣେ ଅଧିକାରୀ (ଯେ କି ଆଇନ୍ ଅଧିକାରୀ ରୂପେ ପରିଚିତ ହେବେ)। ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ମତେ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ ମୁଖ୍ୟ ଜିଲ୍ଲା ଚିକିତ୍ସା ଅଧିକାରୀ ବା ସିଭିଲ୍ ସର୍ଜନ୍‌ଙ୍କୁ ଯଥୋଚିତ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଭାବେ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଛି। କିନ୍ତୁ ଉପ-ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରର ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରତି ରାଜ୍ୟ ପାଇଁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହୋଇପାରେ।

ଯଥୋଚିତ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ-

- ପଞ୍ଜିକରଣକୁ ମଞ୍ଜୁର, ନିଲମ୍ବନ ଓ ରଦ୍ଦ କରିବା।

- ପ୍ରସୂତି ପରାମର୍ଶ କେନ୍ଦ୍ର, ଚିକିତ୍ସା କେନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ଗବେଷଣା କେନ୍ଦ୍ର ଗୁଡିକ ଉପରେ ଅନୁସରଣୀୟ ମାନଦଣ୍ଡସମୂହକୁ ଲାଗୁ କରିବା।

- ଆଇନ୍‌ର ପ୍ରାବ୍‌ଧାନଗୁଡିକର ଉଲ୍ଲଂଘନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗଗୁଡିକର ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା।

- ଅଭିଯୋଗଗୁଡିକୁ ଅଦାଲତରେ ଦାଖଲ କରିବା।

- ଜନସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା।

- କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣ ପଦ୍ଧତି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିଲେ, ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ନିଜ ତରଫରୁ ବା ଆଉ କାହା ଦ୍ୱାରା ସୂଚୀତ ହୋଇ ଯଥୋଚିତ କାନୁନୀ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଆରମ୍ଭ କରିବା ତଥା ଏହି ବ୍ୟାପାରରେ ନିଜେ ସାଧୀନ ଭାବେ ଅନୁସନ୍ଧାନ ଆରମ୍ଭ କରିବା।

- ଉପଦେଷ୍ଟା କମିଟି ଠାରୁ ପରାମର୍ଶ ଗ୍ରହଣ କରିବା।

କିନ୍ତୁ ଯଦି ଏକ ଅଭିଯୋଗ ମିଳିବାର ୧୫ ଦିନ ଭିତରେ ଯଥୋଚିତ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରିବାରେ ବ୍ୟର୍ଥ ହୁଅନ୍ତି, ତେବେ ଜଣେ ଜନସ୍ୱାର୍ଥ-ପ୍ରଣୋଦିତ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ବ୍ୟାପାରକୁ ନେଇ ସିଧାସଳଖ ଅଦାଲତଙ୍କ ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ହୋଇପାରିବେ। ଏହି ଆଇନ୍ ଅଧୀନସ୍ଥ ଅଭିଯୋଗକୁ ଯଥାସ୍ଥିତି ଜଣେ ପ୍ରଥମ-ଶ୍ରେଣୀ ବିଚାରବିଭାଗୀୟ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ନତୁବା ମେଟ୍ରୋପଲିଟାନ୍ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ଅଦାଲତ ବିଚାର କରିବେ।

ପି.ଏନ୍.ଡି.ଟି. ଉପଦେଷ୍ଟା କମିଟି

ଯଥାସ୍ଥିତି କେନ୍ଦ୍ର ବା ରାଜ୍ୟ ସରକାର ପ୍ରତି ଯଥୋଚିତ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କୁ ସହାୟତା ଓ ପରାମର୍ଶ ଦେବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଉପଦେଷ୍ଟା କମିଟି ଗଢିବେ ଏବଂ ଏହାର ଜଣେ ସଦସ୍ୟଙ୍କୁ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ରୂପେ ମନୋନୀତ କରିବେ। ଏହି କମିଟିର ସଭ୍ୟ ରହିବେ- ୩ ଜଣ ଚିକିତ୍ସା ବିଶେଷଜ୍ଞ (ସ୍ତ୍ରୀରୋଗ, ପ୍ରସୂତି, ଶିଶୁରୋଗ ଏବଂ ପ୍ରଜନନ ବିଭାଗରୁ), ଜଣେ ଆଇନଜ୍ଞ, ରାଜ୍ୟର ସୂଚନା ପ୍ରସାରଣ ବିଭାଗର ଜଣେ ଅଧିକାରୀ, ତଥା ୩ଜଣ ବିଶିଷ୍ଟ ସମାଜସେବୀ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଅନ୍ତତଃ ଜଣେ ମହିଳା ସଂଗଠନଗୁଡିକର ପ୍ରତିନିଧି ହୋଇଥିବେ। ପଞ୍ଜିକରଣ ପାଇଁ ଏକ ଆବେଦନ କିମ୍ବା ଏକ ପଞ୍ଜିକରଣକୁ ନିଲମ୍ବନ ବା ରଦ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ବିଚାର କରିବା ତଥା ପରାମର୍ଶ ଦେବା ସକାଶେ ଉପଦେଷ୍ଟା କମିଟି ନିଜେ ଚାହିଁବା ମତେ ଯେ କୌଣସି ସମୟରେ ବୈଠକ କରିପାରନ୍ତି ନଚେତ୍ ଯଥୋଚିତ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଅନୁରୋଧ କ୍ରମେ ବୈଠକରେ ବସିପାରନ୍ତି।

କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପରିବେକ୍ଷଣ ପରିଷଦ-

ଏହା ଛଡା କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାରେ ଏକ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପରିବେକ୍ଷଣ ପରିଷଦ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ, ଯେଉଁଥିରେ ବିଭିନ୍ନ ସରକାରୀ ପଦାଧିକାରୀଙ୍କ ସମେତ ସ୍ତ୍ରୀରୋଗ ବିଶେଷଜ୍ଞ, ମହିଳା ସଂଗଠନର ପ୍ରତିନିଧି ଏବଂ କିଛି ସାଂସଦ ସଦସ୍ୟ ରହିବେ। ଏହି ପରିଷଦର କାର୍ଯ୍ୟମାନ ହେଲା-

- ପ୍ରାକ୍-ପ୍ରସବ ପରୀକ୍ଷଣ ପଦ୍ଧତିସମୂହର ପ୍ରୟୋଗକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ନୀତିଗତ ବ୍ୟାପାରରେ ସରକାରଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେବା ;
- ଆଇନ୍ ଓ ନିୟମାବଳୀର କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନକୁ ସମୀକ୍ଷା କରିବା ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକମତେ ସେଥିରେ ସଂଶୋଧନ ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କୁ ସୁପାରିଶ୍ କରିବା;
- ପ୍ରାକ୍-ପ୍ରସବ ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣ ଏବଂ କନ୍ୟା ଭ୍ରୂଣହତ୍ୟା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜନଚେତନା ସୃଷ୍ଟି କରିବା;
- ପ୍ରସୂତି ପରାମର୍ଶ କେନ୍ଦ୍ର, ଚିକିତ୍ସା କେନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ଗବେଷଣା କେନ୍ଦ୍ରଗୁଡିକରେ କର୍ମରତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଆଚାରସଂହିତା ପ୍ରଣୟନ କରିବା; ଏବଂ
- ଅନ୍ୟ ଯାହାକିଛି ବିହିତ ହୋଇପାରେ।

ଏହି ଆଇନ୍ ଅଧୀନରେ କେବଳ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କର ହିଁ ନିୟମାବଳୀ ପ୍ରଣୟନ କରିବାର କ୍ଷମତା ରହିଛି। ଏହାଛଡା କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପରିବେକ୍ଷଣ ପରିଷଦକୁ ବିନିୟମ ପ୍ରଣୟନର କ୍ଷମତା ଦିଆଯାଇଛି।

ପି.ଏନ୍.ଡି.ଟି. ଆଇନ୍ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେତେକ ଜାଣିବା କଥା:-

- ସରକାରଙ୍କର ବିନାନୁମତିରେ କୌଣସି ସଂସ୍ଥା କିମ୍ବା ବ୍ୟକ୍ତି ଏ ପ୍ରକାର ପରୀକ୍ଷା କରିପାରିବେ ନାହିଁ।
- କେବଳ ଗର୍ଭସ୍ଥ ଶିଶୁର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଗତ ସ୍ଥିତି ସମ୍ପର୍କରେ ଜାଣିବା ହିଁ ଆଇନ୍ ସଙ୍ଗତ ।
- ସରକାରୀ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରାପ୍ତ ଅନୁଷ୍ଠାନ କିମ୍ବା ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ପରୀକ୍ଷା କରିବା ପୂର୍ବରୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ୨ଟି ଦିଗ ପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ ଦେବା ଉଚିତ। ପରୀକ୍ଷା କରୁଥିବା ମହିଳାଙ୍କର ବୟସ ୩୦ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ହୋଇଥିବ। (୨) ପୂର୍ବରୁ ୨ଥର କିମ୍ବା ଅଧିକ ଥର ଗର୍ଭପାତ ହୋଇ ନଥିବ।
- ଯଦି ପରୀକ୍ଷା କରୁଥିବା ମହିଳା ବଂଶାନୁକ୍ରମିକଭାବେ ମାନସିକ ସ୍ତରରେ ବିକାରଗ୍ରସ୍ତ ଥିବେ ତେବେ ଅଭିଜ୍ଞ ଡାକ୍ତରଙ୍କର ପରାମର୍ଶ ଚିଠା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ।
- ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛୁକା ମହିଳାଙ୍କର ଲିଖିତ ସମ୍ମତି ଥିବା ଜରୁରୀ।
- ପରୀକ୍ଷା କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି କଥାରେ, ଲିଖିତ ଭାବେ ଅବା ଇଂଗିତ ଦ୍ୱାରା ମହିଳାଙ୍କୁ କିମ୍ବା ତାଙ୍କର ସମ୍ପର୍କୀୟଙ୍କୁ ଭ୍ରୂଣର ଲିଙ୍ଗ ବିଷୟରେ ଜଣାଇବେ ନାହିଁ ଏବଂ ଏହା ଏକ ଦଣ୍ଡନୀୟ ଅପରାଧ ଅଟେ।
- ଏହି ଅପରାଧରେ ଜଡିତ ଡାକ୍ତର ଏବଂ ତାଙ୍କର ସହଯୋଗୀ ଙ୍କୁ ୩ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜେଲ୍‌ଦଣ୍ଡ ତଥା ଦଶ ହଜାର ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୋରିମାନା ହୋଇପାରିବ। ଯଦି ଏହାର ପୁନରାବୃତ୍ତି ଘଟେ, ତେବେ ୫ ବର୍ଷର ଜେଲଦଣ୍ଡ ଏବଂ ପଚାଶ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଜୋରିମନା ଲାଗୁ ହୋଇପାରିବ।
- ଦୋଷୀ ଡାକ୍ତର ତଥା ତାଙ୍କ ସହଯୋଗୀମାନଙ୍କର ସ୍ୱୀକୃତି ଷ୍ଟେଟ୍ ମେଡିକାଲ କାଉନ୍‌ସିଲ୍ ଦ୍ୱାରା ୨ ବର୍ଷ ପାଇଁ ରଦ୍ଦ ହୋଇଯିବ, ଏବଂ ଯଦି ପୁଣି ସେମାନେ ଦ୍ୱିତୀୟଥର ପାଇଁ ଆଇନ୍‌ର ଉଲ୍ଲଂଘନ କରନ୍ତି, ତେବେ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବେ ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱୀକୃତି ରଦ୍ଦ କରି ଦିଆଯିବ।
- ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଏହି ପରୀକ୍ଷାର ଅପପ୍ରୟୋଗ ରୋକିବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟସ୍ତରୀୟ ଉପଦେଷ୍ଟା କମିଟି ଗଠନ କରିବେ।

ଓଡିଶାରେ ପି.ଏନ୍.ଡି.ଟି. ଆଇନ୍‌ର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା -

କିନ୍ତୁ ବଡ କ୍ଷୋଭର କଥା, ଓଡିଶା ସରକାର ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜ୍ୟସ୍ତରୀୟ ଉପଦେଷ୍ଟା କମିଟି ଗଠନ କରିନାହାନ୍ତି କି ଆଇନ୍‌କୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ଭଳି ପଦକ୍ଷେପମାନ ନେବା କଥା ନେଇନାହାନ୍ତି। ଏହାର ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପ, ରାଜ୍ୟସାରା କନ୍ୟା ଭ୍ରୁଣହତ୍ୟା ବଢିବଢି ଚାଲିଛି। ନିକଟ ଅତୀତରେ ନୟାଗଡରେ ବହୁ ପରିମାଣର ମୃତଭ୍ରୁଣର ସନ୍ଧାନ ମିଳିବା ପରେ ସାରା ରାଜ୍ୟରେ ହଇଚଇ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ମହିଳା ସଂଗଠନମାନେ ପି.ଏନ୍.ଡି.ଟି. ଆଇନ୍‌କୁ କଡାକଡି ଭାବେ ଲାଗୁ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରିଥିଲେ। ଜନମତର ଚାପରେ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଲୋକଦେଖାଣିଆ ଭାବେ କିଛି ନର୍ସିଂ

ହୋମ୍ ଏବଂ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଉପରେ ଧରପଗଡ କଲେ, କିନ୍ତୁ ଏବେ ବି ତାଙ୍କର ମୂଳ ଦାୟିତ୍ୱ, ଯଥା ଏକ ରାଜ୍ୟସ୍ତରୀୟ ଉପଦେଷ୍ଟା କମିଟି ଗଠନ କରି ତଳୁ ଉପରଯାଏ ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣ ପରୀକ୍ଷା କାରବାରକୁ ଲଗାତାର ତଦାରଖି ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରଶାସନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ରୂପ ଦେଇପାରି ନାହାନ୍ତି।

ଅନୈତିକ ଚାଲାଣ ନିଷେଧ ଆଇନ୍, ୧୯୫୬

ସଂବିଧାନର ଭାଗ-୩ରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ବିଭିନ୍ନ ମୌଳିକ ଅଧିକାର ଭିତରୁ ମନୁଷ୍ୟର କ୍ରୟ ଓ ବିକ୍ରୟକୁ ନିଷେଧ କରିଥିବା ଧାରା-୨୩ ଅନ୍ୟତମ। ମନୁଷ୍ୟକୁ ଏକ ପଣ୍ୟ ରୂପେ କାରବାରକୁ ରୋକିବା ପାଇଁ ଭାରତୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ର ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ । ଏହାଛଡା ମନୁଷ୍ୟର କ୍ରୟବିକ୍ରୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ୧୯୫୦ରେ ଜାତିସଂଘ ଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତ ହୋଇଥିବା ଘୋଷଣାନାମାରେ ଭାରତ ଏକ ସଭ୍ୟ-ରାଷ୍ଟ୍ର ରୂପେ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଥିଲା। ଏହାର ଫଳଶ୍ରୁତି ରୂପେ ପ୍ରଥମେ ୧୯୫୬ରେ ସଂସଦରେ ଏକ ଆଇନ୍ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା, ଯାହାକୁ ସେତେବେଳେ କୁହା ଯାଉଥିଲା, ସର୍ବଭାରତୀୟ ଅନୈତିକ କାରବାର ଦମନ ଆଇନ୍, ୧୯୫୬, ବା ସଂକ୍ଷେପରେ 'ସୀତା'। କିନ୍ତୁ ପରେ ୧୯୮୬ରେ ସେହି ଆଇନ୍‌ର ସଂଶୋଧନ କରାଯାଇ ତାକୁ ଅନୈତିକ ଚାଲାଣ (ନିଷେଧ) ଆଇନ୍, ୧୯୮୬ ବା ସଂକ୍ଷେପରେ 'ପିତା' କୁହାଗଲା।

ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ହେଲା, ଯେହେତୁ ଯୌନ ବ୍ୟବସାୟ ବା ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତିକୁ ଆଇନ୍ ଦ୍ୱାରା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ବନ୍ଦ କରିହେବନି, ତେଣୁ ଏହି ଅନୈତିକ ବ୍ୟବସାୟର ବଭିନ୍ନ ଦିଗକୁ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଆଇନ୍ ଦ୍ୱାରା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରି ଚୂଡାନ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଦିଗରେ ଅଗ୍ରଗତି କରିବାକୁ ପଡିବ । ଏହି ଆଇନ୍ ଅନେକ ବ୍ୟାପାରରେ ଅସ୍ପଷ୍ଟ। ଗୋଟିଏ ସର୍ବସାଧାରଣ ସ୍ଥାନର ୨୦୦ଗଜ ଭିତରେ ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତି ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ରାଜ୍ୟ ସରକାର କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଟ ଅଞ୍ଚଳକୁ ବିଜ୍ଞାପିତ ଅଞ୍ଚଳ ବା ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତି-ମୁକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିବେ। ଏପ୍ରକାର ପ୍ରାବ୍‌ଧାନର ସ୍ଥୁଳ ନିର୍ଯ୍ୟାସ ହେଲା, ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତି ଏକ ଅପରାଧ ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ସର୍ବସାଧାରଣ ସ୍ଥାନରେ ବା ବିଜ୍ଞାପିତ ଇଲାକା ଭିତରେ ଯୌନବ୍ୟବସାୟ କରିବା ଅପରାଧ। ଏହି ଆଇନ୍‌ର ପୁନରାୟ ସଂଶୋଧନ ପାଇଁ ଜାତୀୟ ମହିଳା କମିଶନ୍ ଏକ ବିଧେୟକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛନ୍ତି।

ଦଣ୍ଡବ୍ୟବସ୍ଥା-

- ଯଦି କେହି ବ୍ୟକ୍ତି ବେଶ୍ୟାଳୟ ପାଇଁ ଘର ଯୋଗାଇ ଦିଅନ୍ତି କିମ୍ବା ନିଜେ ବେଶ୍ୟାଳୟ ପରିଚାଳନା କରୁଥାଆନ୍ତି, ତେବେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ ସେ ୧ ବର୍ଷରୁ ୩ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଶ୍ରମ ଜେଲ୍ ଏବଂ ତତ୍‌ସହିତ ଦୁଇ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଜୋରିମାନାରେ ଦଣ୍ଡିତ ହେବେ। ଯଦି ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ବା ତାଠାରୁ ଅଧିକ ଥର ସେ ସେହି ଅପରାଧରେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ତେବେ ୨ ବର୍ଷରୁ ୫ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଶ୍ରମ ଜେଲ୍ ଏବଂ ଦୁଇ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଜୋରିମାନାରେ ଦଣ୍ଡିତ ହେବେ।
- ଜଣଙ୍କର ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତିରୁ ଉପାର୍ଜନ ହେଉଥିବା ଆୟ ଉପରେ ଯଦି ଆଉ ଜଣେ ସାବାଳକ ବ୍ୟକ୍ତି ନିର୍ଭର କରି ଚଳୁଥିବ, ତେବେ ସେ ଦୁଇବର୍ଷ ଜେଲ୍ ବା ଏକ ହଜାର ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୋରିମାନା ବା ଉଭୟ ଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ ହେବେ। ଯଦି ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତି କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ନାବାଳକ ହୋଇଥିବ, ତେବେ ତା' ଆୟ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଚଳୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସାତବର୍ଷରୁ ଦଶବର୍ଷ ଜେଲ୍‌ଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ କରାଯିବ।
- ଯଦି ଜଣେ ସାବାଳକ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତିରେ ନିୟୋଜିତ କରେ, ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତାଙ୍କୁ ନେବା ଆଣିବା କରେ, ବା ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ବେଶ୍ୟାଳୟକୁ ଯିବା ପାଇଁ 'ସୁଲାଏ, ତେବେ ତାଙ୍କୁ ୩ବର୍ଷରୁ ସାତବର୍ଷ ଜେଲ୍ ସହିତ ଦୁଇ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଜୋରିମାନାରେ ଦଣ୍ଡିତ କରାଯିବ ; ଯଦି ସଂପୃକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ତାଙ୍କୁ ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତିରେ ନିୟୋଜିତ କରାଯାଇଥାଏ, ତେବେ ସାତବର୍ଷରୁ ଚଉଦ ବର୍ଷ ଯାଏଁ ସଶ୍ରମ ଜେଲ୍‌ଦଣ୍ଡ ଦିଆଯିବ ; ଏବଂ ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତିରେ ନିୟୋଜିତ ବ୍ୟକ୍ତି ଯଦି ନାବାଳକ ହୋଇଥାନ୍ତି ତେବେ ସାତବର୍ଷରୁ ଆଜୀବନ କାରାଦଣ୍ଡ ଦିଆଯାଇପାରେ।
- କୌଣସି ମହିଳାଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟ କରି ବେଶ୍ୟାଳୟରେ ରଖିବା ଓ ତାଙ୍କର ସ୍ୱାମୀ ନହୋଇ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ସହ ଯୌନ ସଂଭୋଗ କରିବା ଅପରାଧୀ ପାଇଁ ସାତବର୍ଷରୁ ଆଜୀବନ ଜେଲ୍ ଏବଂ ତତ୍‌ସହିତ ଜୋରିମାନାର ଦଣ୍ଡବିଧାନ କରାଯାଇ ପାରିବ।
- କୌଣସି ସର୍ବସାଧାରଣ ବା ବିଜ୍ଞାପିତ ସ୍ଥାନର ଦୁଇଶହ ମିଟର୍ ଭିତରେ ଯଦି କେହି ବ୍ୟକ୍ତି ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତି କରେ ବା କରାଏ ସେ ତିନିମାସ ଯାଏଁ ଜେଲ୍‌ଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ ହେବେ।
- ଯଦି ଗୋଟିଏ ସର୍ବସାଧାରଣ ସ୍ଥାନ ବା ଅନ୍ୟ ଏକ ପରିସରର ଜଗୁଆଳି , ମାଲିକ ବା ମାଲିକଙ୍କ ଏଜେଣ୍ଟ ଥାଇ ସେହି ସ୍ଥାନରେ ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତି ଚାଲିବା ପାଇଁ ଅନୁମତି ଦିଅନ୍ତି ବା ସେ ସ୍ଥାନକୁ ଭଡାରେ ଲଗାନ୍ତି, ତାହା ଦଣ୍ଡନୀୟ। ପ୍ରଥମ ଥର ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ ତିନିମାସ ଯାଏ ଜେଲ୍ ଏବଂ ଦୁଇଶହ ଟଙ୍କାର ଜୋରିମାନା ଦଣ୍ଡ ବା ଉଭୟ ଦଣ୍ଡ; ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ ଛ' ମାସ ଯାଏଁ ଜେଲ୍ ଏବଂ ଦୁଇଶହ ଟଙ୍କାର ଜୋରିମାନା ଦଣ୍ଡ ଲାଗୁ ହେବ। ଯଦି ସେହି ସ୍ଥାନ ଏକ ହୋଟେଲ୍ ହୋଇଥିବ, ତାହାର ଲାଇସେନ୍‌ସ ୩ମାସରୁ ବର୍ଷକ ଯାଏଁ ନିଲମ୍ବନ କରାଯିବ ଏବଂ ଯଦି ସେଠାରେ ନାବାଳକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତିରେ ନିୟୋଜିତ କରାଯାଉଥାଏ, ତେବେ ହୋଟେଲ୍‌ର ଲାଇସେନ୍‌ସ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ରଦ୍ଦ କରି ଦିଆଯିବ।

- ଯଦି କୌଣସି ସର୍ବସାଧାରଣ ସ୍ଥାନରେ ବା ସର୍ବସାଧାରଣ ସ୍ଥାନରୁ ଦୃଶ୍ୟମାନ ହେଉଥିବା ଏକ ଘରୁ କେହି ବ୍ୟକ୍ତି କିଛି ଇଙ୍ଗିତ ଦ୍ୱାରା ବା ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ 'ସଲାନ୍ତି ବା ପ୍ରଲୁବ୍ଧ କରନ୍ତି, ଏବଂ ଏପ୍ରକାର ବ୍ୟବହାର ଦ୍ୱାରା ସେହି ସ୍ଥାନର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ହାନି ହୁଏ, ତେବେ ସେ ପ୍ରଥମ ଥର ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ ଛ' ମାସଜେଲ୍ ବା ପାଞ୍ଚଶହ ଟଙ୍କା ଜୋରିମାନା ବା ଉଭୟ ଦଣ୍ଡରେ ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ବା ତଦୁର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଥର ପାଇଁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ ଏକ ବର୍ଷ ଜେଲ୍ ସହିତ ପାଞ୍ଚଶହ ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୋରିମାନାରେ ଦଣ୍ଡିତ ହେବେ। ଯଦି ଜଣେ ପୁରୁଷ ଏହି ଅପରାଧ କରନ୍ତି, ତେବେ ତାଙ୍କୁ ସାତ ଦିନରୁ ତିନିମାସ ଯାଏ ଜେଲ୍‌ଦଣ୍ଡ ମିଳିବ।

- ଯଦି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜ ହେପାଜତ୍ ବା କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଅଧୀନରେ ଥିବା ଆଉ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଫୁସୁଲାଫୁସୁଲି କରି ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତି ପାଇଁ ନିୟୋଜନ କରନ୍ତି, ତେବେ ସେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେବା ପରେ ସାତବର୍ଷରୁ ଆଜୀବନ କାରାଦଣ୍ଡ ନଚେତ୍ ଦଶବର୍ଷ ଜେଲ୍ ସହିତ ଜୋରିମାନାରେ ଦଣ୍ଡିତ ହେବେ।

- ଯଦି ଅଦାଲତ ଚାହିଁବେ ଜଣେ ମହିଳା ଅପରାଧୀଙ୍କୁ ଜେଲ୍‌ଦଣ୍ଡ ନଦେଇ କୌଣସି ଏକ ସଂସ୍କାର ଗୃହକୁ ୨ବର୍ଷରୁ ୫ବର୍ଷ ପାଇଁ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବା ସକାଶେ ପଠାଇ ପାରିବେ।

ଅନୈତିକ ଚାଲାଣ ନିଷେଧ ଆଇନ୍ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଉ କେତେକ ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ସୂଚନା -

- ଯଦି ନାବାଳିକାମାନେ ବେଶ୍ୟାଳୟରେ ରହିଥାଆନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତି ପାଇଁ ସେଠାକୁ ଅଣାଯାଇଛି ବୋଲି ଧରି ନିଆଯିବ। ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦୋଷତା ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବାର ପ୍ରମାଣ ଭାର ତାଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ରହିବ ।

- ଯଦି ଡାକ୍ତରୀ ପରୀକ୍ଷାରୁ ଜଣାପଡେ ଯେ, ବେଶ୍ୟାଳୟରେ ଥିବା କୌଣସି ନାବାଳିକା ଯୌନଗତ ନିର୍ଯ୍ୟାତନାର ଶିକାର ହୋଇଛନ୍ତି, ତେବେ ସେମାନଙ୍କୁ ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତି ନିମନ୍ତେ ବାଧ କରାଯାଇଛି ବୋଲି ଧରିନିଆଯିବ ।

- ରାଜ୍ୟସରକାର ଏହି ଆଇନ୍‌ର ପ୍ରୟୋଗ ନିମନ୍ତେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପୋଲିସ୍ ଅଫିସର୍‌ମାନଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରିପାରନ୍ତି (ଯେ କି ପୋଲିସ୍ ଇନସ୍‌ପେକ୍ଟର ପାହ୍ୟାର ହୋଇଥିବେ) ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ସହଯୋଗ କରିବା ପାଇଁ ଅନ୍ତତଃ ୫ଜଣ ବେସରକାରୀ ସମାଜସେବୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ନେଇ ଏକ ପରାମର୍ଶଦାତା କମିଟି ଗଠନ କରିପାରନ୍ତି।

- କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଅନୈତିକ ଚାଲାଣ ରୋକିବା ନିମନ୍ତେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦେବେ, ଯେଉଁମାନଙ୍କର ପୋଲିସ୍ ଅଧିକାରୀର କ୍ଷମତା ରହିବ।

- ସଂପୃକ୍ତ ଅଧିକାରୀମାନେ ଯେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନକୁ ବିନା ପରୱାନାରେ ପ୍ରବେଶ କରିପାରିବେ। ଏପରି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ଅଧିକାରୀମାନେ ଅନ୍ତତଃ ଦୁଇ ଜଣ ବିଶିଷ୍ଟ ପଡୋଶୀଙ୍କୁ ସାକ୍ଷୀ ରୂପେ ନେଇ ପାରିବେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଅନ୍ତତଃ ଜଣେ ମହିଳା ହୋଇଥିବେ, କିନ୍ତୁ ମହିଳା ଜଣକ ଠିକ୍ ସେହି ସ୍ଥାନୀୟ ଅଞ୍ଚଳର ହୋଇ ନପାରନ୍ତି। ଯଦି କେହି ବ୍ୟକ୍ତି ସାକ୍ଷୀ ଭାବେ ଉପସ୍ଥିତ ରହିବା ପାଇଁ ଅନିଚ୍ଛୁକ ହୁଅନ୍ତି, ତେବେ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡବିଧି ସଂହିତା ଅନୁଯାୟୀ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇ ପାରିବ ।

- ପୋଲିସ୍ ତରଫରୁ ଖାନ୍‌ତଲାସ ହେବା ସମୟରେ ଅନ୍ତତଃ ଦୁଇଜଣ ମହିଳା ପୋଲିସ୍ ଅଧିକାରୀ ଉପସ୍ଥିତ ରହିବେ ଏବଂ ମହିଳା ଅଭିଯୁକ୍ତାଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ହିଁ ଜେରା କରାଯିବ।

- କୌଣସି ସ୍ଥାନର ତଲାସି ବେଳେ ସେ ସ୍ଥାନରେ ଥିବା ସମସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ସେଠାରୁ ପୋଲିସ୍ ଧରି ଆଣିପାରିବେ ଏବଂ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ସାମନାରେ ଯଥାଶୀଘ୍ର ଦାଖଲ କରିବେ। ସେହିବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଡାକ୍ତରୀ ମାଇନା କରାଯାଇ ସେମାନଙ୍କର ବୟସ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ସହିତ ଯୌନକାର୍ଯ୍ୟରେ ସେମାନେ ଲିପ୍ତ ଥିଲେ କି ନାହିଁ ଏବଂ ସେମାନେ କୌଣସି ସଂକ୍ରାମକ ଯୌନରୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ କି ନା, ତାହା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରାଯିବ।

- ଯଦି କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତି କରିବା ପାଇଁ ଅଟକ ରଖାଯାଇଛି ବୋଲି ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ଗୋଚରକୁ ଆସିଲା, ତେବେ ସେ ତୁରନ୍ତ ସବ୍-ଇନ୍‌ସ୍ପେକ୍ଟର ପାହ୍ୟାର ଜଣେ ପୋଲିସ୍ ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ସେଠାକୁ ପଠାଇ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବେ ଏବଂ ସେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ତୁରନ୍ତ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ନିକଟରେ ହାଜର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ।

- ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ସମସ୍ତ ଦିଗକୁ ବିଚାର କରି ଉଦ୍ଧାର କରାଯାଇଥିବା ସଂପୃକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଏକ ଆଶ୍ରୟ ଗୃହକୁ ପଠାଇ ପାରନ୍ତି ନଚେତ୍ ତାଙ୍କର ପିତା, ମାତା କିମ୍ବା ଅଭିଭାବକଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଇପାରନ୍ତି।

- ଯଦି କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତି ଚାଲୁଅଛି ବୋଲି ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ସୂଚନା ପାଆନ୍ତି, ତେବେ ତାହା ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ତୁରନ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇ ପାରନ୍ତି। ଏହି ଆଦେଶ ବିରୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି କୋର୍ଟରେ ଅପିଲ୍ କରିହେବ ନାହିଁ। ଯଦି ଏହି ଆଦେଶକୁ ଘର-ମାଲିକ ଅବମାନନା କରନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ପାଞ୍ଚଶତ ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୋରିମାନାରେ ଦଣ୍ଡିତ କରାଯାଇ ପାରିବ।

- ଏହି ଆଇନ୍ ଅଧୀନସ୍ଥ କେଶ୍ ଗୁଡିକର 'ଇସଲା ପାଇଁ ଉଭୟ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନେ ଆବଶ୍ୟକ ସଂଖ୍ୟକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଦାଲତ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିପାରନ୍ତି।

- ଯଦି ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଉଚିତ୍ ମନେକରନ୍ତି ତେବେ ସେ ସଂପୃକ୍ତ ଅଦାଲତମାନଙ୍କୁ ଏହି ଆଇନ୍ ଅଧୀନସ୍ଥ କେଶ୍ ଗୁଡିକର ସରାସରି ଫଇସଲା ପାଇଁ କ୍ଷମତା ଦେଇପାରନ୍ତି।

- ଏହି ଆଇନ୍ ଅଧୀନରେ ନିୟମାବଳୀ ପ୍ରଣୟନ କରିବାର କ୍ଷମତା କେବଳ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କର ହିଁ ରହିଛି।

ଏହି ଆଇନ୍ ୧୯୫୬ରୁ ଆମଦେଶରେ ଚାଲୁ ରହିଥିଲେ ହେଁ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉପରେ ଯୌନ ଶୋଷଣ ବଢିବଢି ଚାଲିଛି ଏବଂ ନୂଆ ନୂଆ ରୂପରେ ନିଜର କାୟା ବିସ୍ତାର କରିଚାଲିଛି। ଅତୀତରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଞ୍ଚଳ, ଯାହାକୁ ଲାଲବତୀ ଅଞ୍ଚଳ ବୋଲି କୁହାଯାଏ, ତାହା ମଧ୍ୟରେ ଯୌନକର୍ମୀମାନଙ୍କର କାରବାର ମୂଳତଃ ସୀମିତ ଥିଲା। କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ରାସ୍ତାଘାଟ, ହୋଟେଲ୍ ଏବଂ ମେଳାମହୋତ୍ସବ ଇତ୍ୟାଦି ସର୍ବସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ 'କଲ୍‌ଗାର୍ଲ'ର ଉପସ୍ଥିତି ବଢିଚାଲିଛି। ରାଜନେତା, ଅଫିସର୍ ଏବଂ ଦେଶୀବିଦେଶୀ କମ୍ପାନୀ କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନେ ମଧ୍ୟ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଦୟନୀୟ ସ୍ଥିତିର ସୁଯୋଗ ନେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଯୌନ ଶୋଷଣ କରିଚାଲିଛନ୍ତି। ସବୁଠାରୁ ଦୁଃଖଦାୟକ ଘଟଣା ହେଉଛି, ବର୍ତ୍ତମାନ ନିପଟ ମଫସଲରୁ ଗରୀବ ଝିଅମାନେ ଦୂରଦୂରାନ୍ତ ସ୍ଥାନକୁ 'ବିବାହ', 'ନିଯୁକ୍ତି', 'ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ଜୀବନ' ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରଲୋଭନରେ ବାପାମାଆଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ବା ଇଙ୍ଗିତ ମତେ ଚାଲାଣ ହୋଇଯାଉଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ କିଛି ବର୍ଷ ପରେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଅନେକଙ୍କର କୌଣସି ପତ୍ତା ମିଳୁନାହିଁ ଓ ଯେଉଁ ଅଳ୍ପ କେଇଜଣ ଫେରୁଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା କହିଲେ ନସରେ। କାହାକୁ ଏଚ୍.ଆଇ.ଭି. ସଂକ୍ରମଣ କରିଛି ତ କେହି ବାରମ୍ବାର ଗର୍ଭପାତ କରିବା ଫଳରେ ବହୁ ଦୁରାରୋଗ୍ୟ ବ୍ୟାଧିର ଶିକାର ହୋଇପଡିଛି, ପୁଣି କେହି ଅବିବାହିତ ମାତା ହୋଇ ଅସହ୍ୟ ମାନସିକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭିତରେ ଅର୍ଦ୍ଧ-ପାଗଳୀ ହୋଇପଡିଛି। ସେମାନଙ୍କୁ କେବଳ ନିଜ ଗାଁ ଭିତରେ ନୁହେଁ, ବାପାମାଆ ଓ ଭାଇଭଉଣୀ ଆତ୍ମୀୟ ସ୍ୱଜନଙ୍କୁ ନେଇ ଗଠିତ ପରିବାର ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ମୁଣ୍ଡ ଗୁଞ୍ଜିବାକୁ ସ୍ଥାନ ମିଳୁନାହିଁ। ଓଡିଶାରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉପରୋକ୍ତ ଆଇନ୍ ଅଧୀନରେ ନିୟମାବଳୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇପାରିନି, ଏହାର ପ୍ରକୃଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ହେବା ଏକ ଭିନ୍ନ ପ୍ରଶ୍ନ।

ଜାତୀୟ ମହିଳା କମିଶନ୍ ଆଇନ୍, ୧୯୯୦

ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ମହିଳା ସଂପର୍କୀତ ଆଇନ୍ ପ୍ରଣୟନ, ଆଇନ୍ ସମୂହର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା, ମହିଳା ସଂପର୍କୀତ ସ୍କିମ୍‌ସମୂହ ଓ ସେଗୁଡିକର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ତଥା ମହିଳାସଂପର୍କୀତ କୌଣସି ବିବଦମାନ କେଶ୍ ବା ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉପରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେବା ତଥା ଲିଙ୍ଗନ୍ୟାୟ ସପକ୍ଷରେ ଜନସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି ଓ ପ୍ରସାର ପାଇଁ ଏକ ଜାତୀୟ ମହିଳା କମିଶନ୍‌ର ଗଠନ ଓ କ୍ରିୟାଶୀଳତା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏହି ଆଇନ୍ ୧୯୯୦ ମସିହାରେ ସଂସଦ ଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା।

କମିଶନ୍‌ଙ୍କ ଗଠନ -

ମହିଳାଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥ ପ୍ରତି ପ୍ରତିବଦ୍ଧ ଥିବା ଜଣେ ମହିଳାଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାରେ ୫ଜଣ ସଦସ୍ୟଙ୍କୁ ନେଇ ଏହି କମିଶନ୍ ଗଢାଯିବ। ଏହି ସଦସ୍ୟ/ସଦସ୍ୟାମାନେ ଆଇନ୍, ଟ୍ରେଡ୍ ୟୁନିୟନ୍ ଆନ୍ଦୋଳନ, ଶିଳ୍ପସଂସ୍ଥା ପରିଚାଳନା, ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନ, ପ୍ରଶାସନ, ଆର୍ଥିକ ଉନ୍ନୟନ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଶିକ୍ଷା ବା ସମାଜ କଲ୍ୟାଣ ଇତ୍ୟାଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଭିଜ୍ଞତା ଅର୍ଜନ କରିଥିବା ତଥା ଦକ୍ଷତା, ସଚ୍ଚୋଟତା ଏବଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବହନ କରିଥିବା ବିଧେୟ। ଏହି ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଅନୁସୂଚୀତ ଜନଜାତି ଓ ଅନୁସୂଚୀତ ଜାତି ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ୟୁନ ଜଣେ ଲେଖାଁ ବ୍ୟକ୍ତି ସଦସ୍ୟ ରହିବେ। ଏହାଛଡା କମିଶନ୍‌ଙ୍କ ସଦସ୍ୟ ସଚୀବ ହେବେ ଏପରି ଜଣେ ଅଧିକାରୀ, ଯେ କି କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପ୍ରଶାସନିକ ସେବାରେ ଅଭିଜ୍ଞତା ଅର୍ଜନ କରିଥିବେ। ପ୍ରତି କମିଶନ୍‌ଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ୩ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ହେବନାହିଁ।

ଜାତୀୟ କମିଶନ୍‌ଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ-

- ସମ୍ବିଧାନ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଆଇନ୍‌ଗୁଡିକ ଅଧୀନରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉନ୍ନତି କଳ୍ପେ ପ୍ରଦତ୍ତ ସୁରକ୍ଷାଗୁଡିକ ସଂବନ୍ଧୀତ ସମସ୍ତ ବିଷୟଗୁଡିକୁ ଅନୁସନ୍ଧାନ ଏବଂ ପରୀକ୍ଷା କରିବା;

- କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ସ୍ତରରେ ଏହିସବୁ ସୁରକ୍ଷାଗୁଡିକର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କୁ ନିଜର ସୁପାରିଶ୍ ସମେତ ବିବରଣୀମାନ ପ୍ରଦାନ କରିବା;

- ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରୁଥିବା ସମ୍ବିଧାନ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଆଇନ୍‌ଗୁଡିକର ସାଂପ୍ରତିକ ପ୍ରାବ୍ଧାନଗୁଡିକୁ ସମୟାନ୍ତରରେ ସମୀକ୍ଷା କରିବା ତଥା ସେଥିରେ ଥିବା କୌଣସି ତୃଟି, ଅଭାବ ବା ବିଚ୍ୟୁତିର ଦୂରୀକରଣ ପାଇଁ ପ୍ରତିକାରାତ୍ମକ ବୈଧାନିକ ପଦକ୍ଷେପମାନ ଗ୍ରହଣ କରିବା ସକାଶେ ସଂଶୋଧନଗୁଡିକର ସୁପାରିଶ୍ କରିବା;

- ସଂବିଧାନ ଓ ଅନ୍ୟ ଆଇନ୍‌ମାନଙ୍କରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଥିବା ପ୍ରାବ୍ଧାନ ଗୁଡିକର ଉଲ୍ଲଂଘନ ମାମଲାଗୁଡିକ ଉପରେ ଯଥୋଚିତ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଧ୍ୟାନ ଆହ୍ୱାନ୍ କରିବା;

- ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟରେ କମିଟିମାନ ଗଠନ କରି ସବିଶେଷ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବା;

- ବଞ୍ଚିତ ଓ ବାଛବିଚାରର ଶିକାର ହେଉଥିବା ମହିଳାମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରରୁ ଆସୁଥିବା ଅଭିଯୋଗଗୁଡ଼ିକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବା;

- ସମସ୍ତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଦିଗରେ ପ୍ରୋତ୍ସାହନମୂଳକ ତଥା ଶୈକ୍ଷଣିକ ଗବେଷଣା ଆୟୋଜନ କରିବା ଏବଂ ମହଳାମାନଙ୍କର ଅଗ୍ରଗତିକୁ ବାଧାଗ୍ରସ୍ତ କରୁଥିବା କାରଣଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବା, ତଥା ମହିଳାମାନଙ୍କର ଉତ୍ପାଦନ-କ୍ଷମତାକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସହାୟତା ସେବା ଏବଂ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟାର ଉନ୍ନତି ଘଟାଇବା ;

- କେନ୍ଦ୍ର ବା କୌଣସି ରାଜ୍ୟରେ ମହିଳା ବିକାଶର ଅଗ୍ରଗତିକୁ ମୂଲ୍ୟାୟନ କରିବା;

- ଗୋଟିଏ ଜେଲ୍, ପ୍ରତିପ୍ରେରଣ ଗୃହ, ମହିଳା ଅନୁଷ୍ଠାନ ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଅଭିରକ୍ଷା ସ୍ଥଳ, ଯେଉଁଠି ମହିଳାମାନଙ୍କୁ କଏଦୀ ବା ଅନ୍ୟ ରୂପରେ ରଖାଯାଇଥାଏ, ସେସବୁ ସ୍ଥାନକୁ ନିଜେ ନିରୀକ୍ଷଣ କରିବା ବା ଅନ୍ୟ କାହାଦ୍ୱାରା ନିରୀକ୍ଷଣ କରାଇବା ଏବଂ ଯଦି କୌଣସି ପ୍ରତିକାରମୂଳକ ପଦକ୍ଷେପ ଆବଶ୍ୟକ ପଡୁଥାଏ, ସେଥିପାଇଁ ସଂପୃକ୍ତ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଧ୍ୟାନ ଆକର୍ଷଣ କରିବା ; ଏବଂ

- ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଓ ଆୟବ୍ୟୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ବାର୍ଷିକ ବିବରଣୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା, ଯାହା କି ସଂସଦରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହେବ।

ସର୍ବୋପରି ମହିଳା ସଂପର୍କୀତ କୌଣସି ବ୍ୟାପାରରେ ନୀତିଗତ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବା ପୂର୍ବରୁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଜାତୀୟ ମହିଳା କମିଶନ୍‌ଙ୍କ ସହ ପରାମର୍ଶ କରିବେ।

ଓଡିଶା (ରାଜ୍ୟ) ମହିଳା କମିଶନ୍ ଆଇନ୍, ୧୯୯୩

ଏହି ଆଇନ୍‌ଟି ଓଡିଶା ଗେଜେଟ୍ ତାରିଖ ୭.୧୦.୧୯୯୪ରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ତା'ପରେ ୧୯.୧୨.୧୯୯୪ ଠାରୁ ବଳବତ୍ତର ହୋଇଥିଲା। ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମନୋନୀତ ହୋଇଥିବା ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ସମାଜସେବୀ ମହିଳା କମିଶନ୍‌ର ଅଧ୍ୟକ୍ଷା ରହିବେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଛଡ଼ା ଦକ୍ଷତା, ସଚ୍ଚୋଟତା ଏବଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବହନ କରିଥିବା ୬ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ସଦସ୍ୟ ରହିବେ। ସେହି ୬ଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ସରକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି, ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ଓକିଲ, ଦୁଇଜଣ ଜଣାଶୁଣା ସାମାଜିକ କର୍ମୀ, ଏବଂ ଶିକ୍ଷା ଏବଂ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରର ଦୁଇଜଣ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଥିବେ ଏବଂ ଏହି ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଜଣେ ଅନୁସୂଚୀତ ଜନଜାତି ଓ ଜଣେ ଅନୁସୂଚୀତ ଜାତିର ବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇଥିବେ। ଓଡିଶା ସରକାରଙ୍କ ମହିଳା କଲ୍ୟାଣ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା ଜଣେ ଅଧିକାରୀ, ଯେ କି ଉପ-ସଚିବ (ଡେପୁଟି ସେକ୍ରେଟାରୀ) ପଦବୀ ଠାରୁ ନିମ୍ନ ପାହ୍ୟାର ହୋଇନଥିବେ, ସେ କମିଶନ୍‌ଙ୍କର ଆବାହକ-ସଚିବ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ।

ରାଜ୍ୟ ମହିଳା କମିଶନ୍‌ଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ-

- ଆଦିବାସୀ-ବହୁଳ ଜିଲ୍ଲା ଏବଂ ଅଞ୍ଚଳସମୂହ, ଯେଉଁଗୁଡିକ କି ମହିଳା ସାକ୍ଷରତା, ମହିଳା ମୃତ୍ୟୁ ଏବଂ ଆର୍ଥକ ଉନ୍ନୟନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅନଗ୍ରସର, ସେଗୁଡିକ ଉପରେ ସବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରିବା ସହିତ ସମଗ୍ର ରାଜ୍ୟରେ ମହିଳାଙ୍କର ଆର୍ଥିକ, ଶିକ୍ଷାଗତ ଏବଂ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଗତ ସ୍ଥିତିକୁ ସମୀକ୍ଷା କରିବା;

- କାରଖାନା, ଶିଳ୍ପସଂସ୍ଥା, ନିର୍ମାଣସ୍ଥଳୀ ଏବଂ ଏତାଦୃଶ ସ୍ଥିତିରେ ମହିଳାମାନେ କେଉଁ ଅବସ୍ଥାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି , ଏବଂ ଉପରୋକ୍ତ କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡିକରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସ୍ଥିତିର ଉନ୍ନତି କଳ୍ପେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିବରଣୀଗୁଡିକ ଭିତ୍ତିରେ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କୁ ସୁପାରିଶ୍ କରିବା ;

- ମହିଳାମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଘଟୁଥିବା ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଅପରାଧର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତକୁ ଭିତ୍ତି କରି ସମୟାନ୍ତରରେ, ବିଶେଷ କରି କେତେକ ବଛାବଛା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସୂଚନା ସଂକଳନ କରିବା. ଯେଉଁଗୁଡିକ ଭିତରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ରହିବ ଏହିସବୁ ବିଷୟ, ଯଥା, ବିବାହ ଏବଂ ଯୌତୁକ, ବଳାତ୍କାର, ଅପହରଣ, ଅପରାଧିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବଳାପହରଣ, ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ହରକତ୍, ମହିଳାଙ୍କୁ ନେଇ ଅନୈତିକ କାରବାର, ପ୍ରସୂତୀ କିମ୍ବା ବନ୍ଧ୍ୟାକରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଡାକ୍ତରୀ ଅବହେଳା ବା ଗର୍ଭଧାରଣ କିମ୍ବା ଶିଶୁପ୍ରସବ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଚିକିତ୍ସାକେନ୍ଦ୍ରର କୌଣସି ଅପକାର୍ଯ୍ୟ ;

- ମହିଳା ନିର୍ଯ୍ୟାତନାର ଘଟଣା ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେବା ମାତ୍ରେ, ସମଗ୍ର ରାଜ୍ୟରେ ବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡିକରେ ଏହା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଜନମତ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ଜିଲ୍ଲା ସେଲ୍‌ଗୁଡିକ ସହ ସମନ୍ୱୟ ବଜାୟ ରଖିବା, ଯଦ୍ୱାରା ଏତାଦୃଶ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଜନିତ ଅପରାଧର ଘଟଣାକୁ ତୁରନ୍ତ ଲୋକଲୋଚନକୁ ଆଣିହେବ ଏବଂ ଠାବ କରିହେବ ତଥା ଅପରାଧୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଜନମତ ସଂଗଠିତ କରିହେବ;

- ମହିଳା ସଂପର୍କୀତ ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟରେ ଅଭିଯୋଗଗୁଡିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା, ଯଥା ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅପରାଧ ; ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରି, ମୌଳିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସେବା ଏବଂ ମାତୃତ୍ୱର ଅଧିକାର ସଂପର୍କୀତ ଅଧିକାରରୁମହିଳାମାନଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବା ; ମହିଳାମାନଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ସରକାରଙ୍କ ନୀତିଗତ ନିଷ୍ପତ୍ତିର ଅବଜ୍ଞା ; ପରିତ୍ୟକ୍ତା ଏବଂ ନିଃସହାୟା ମହିଳା ତଥା ବାଧ୍ୟକରି ଯୌନକର୍ମରେ ଲିପ୍ତ କରାଯାଇଥିବା ମହିଳାଙ୍କର ଥଇଥାନ; ହାଜତ୍ ଭିତରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ନିର୍ଯ୍ୟାତନା; ଏବଂ ଏବଂ ସଂପୃକ୍ତ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଗଣ ଯଥୋଚିତ ପ୍ରତିକାରାତ୍ମକ ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ସକାଶେ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବା;

- ରାଜ୍ୟର ଗରୀବ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଆଇନ୍‌ଗତ ପରାମର୍ଶ ପ୍ରଦାନ କରବା ତଥା ଆଇନ୍‌ଗତ ସହାୟତା ପାଇବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ସକ୍ଷମ କରାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବେସରକାରୀ ସଂଗଠନଗୁଡିକୁ ସାହାଯ୍ୟ ଓ ତାଲିମ୍ ପ୍ରଦାନ କରିବା ତଥା ସେମାନଙ୍କର ମନୋଭାବକୁ ତଦନୁଯାୟୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା; ଏବଂ

- ଗୋଟିଏ ଜେଲ୍, ପ୍ରତିପ୍ରେରଣ ଗୃହ, ମହିଳା ଅନୁଷ୍ଠାନ ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଅଭିରକ୍ଷା ସ୍ଥଳ, ଯେଉଁଠି ମହିଳାମାନଙ୍କୁ କଏଦୀ ବା ଅନ୍ୟ ରୂପରେ ରଖାଯାଇଥାଏ, ସେସବୁ ସ୍ଥାନକୁ ନିଜେ ନିରୀକ୍ଷଣ କରିବା ବା ଅନ୍ୟ କାହାଦ୍ୱାରା ନିରୀକ୍ଷଣ କରାଇବା ଏବଂ ଯଦି କୌଣସି ପ୍ରତିକାରମୂଳକ ପଦକ୍ଷେପ ଆବଶ୍ୟକ ପଡୁଥାଏ, ସେଥିପାଇଁ ସଂପୃକ୍ତ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଧ୍ୟାନ ଆକର୍ଷଣ କରିବା ।

ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ-

ରାଜ୍ୟ ମହିଳା କମିଶନ୍ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କୁ ଦେଇଥିବା ବିବରଣୀ ଓ ସୁପାରିଶ୍‌ସମୂହ ମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁଗୁଡିକ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ସହ ସଂବନ୍ଧୀତ, ସେଗୁଡିକ ଉପରେ ସରକାର ନେଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଏବଂ ଯଦି କୌଣସି ସୁପାରିଶ୍‌କୁ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରାଯାଇଥାଏ, ତେବେ ତହିଁର କାରଣମାନ ଉଲ୍ଲେଖ କରି ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଏକ ବିବରଣୀ ରାଜ୍ୟ ବିଧାନସଭାରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିବେ ।

ରାଜ୍ୟ ମହିଳା କମିଶନ୍‌ଙ୍କ କ୍ଷମତା-

କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ ବା ବିଷୟକୁ ଅନୁସନ୍ଧାନ କଲାବେଳେ କମିଶନ୍‌ଙ୍କର ସେହିସବୁ କ୍ଷମତା ରହିବ, ଯାହାକି ମୋକଦ୍ଦମା ବିଚାର କରୁଥିବା ଗୋଟିଏ ଦେଓ୍ୱାନି ଅଦାଲତର ଥାଏ । ବିଶେଷକରି ନିମ୍ନୋକ୍ତ ବ୍ୟାପାରରେ କମିଶନ୍‌ଙ୍କର କ୍ଷମତା ରହିଛି –

- ଭାରତର ଯେ କୌଣସି ଅଞ୍ଚଳରୁ ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ସମନ୍ କରିବା ଏବଂ ତାଙ୍କର ହାଜିରାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରାଇବା ତଥା ଶପଥ ଭିତ୍ତିରେ ତାଙ୍କୁ ଜେରା କରିବା;

- କୌଣସି ଦଲିଲ୍‌ର ଆବିଷ୍କାର ଓ ଦାଖଲ ପାଇଁ ବରାଦ୍ କରିପାରିବା ;

- ଶପଥ-ପାଠ ଭିତ୍ତିରେ ସାକ୍ଷ୍ୟ-ପ୍ରମାଣ ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବା ;

- କୌଣସି ଅଦାଲତ ବା କାର୍ଯ୍ୟାଳୟରୁ କୌଣସି ସର୍ବସାଧାରଣ ଦଲିଲ୍ ବା ଏହାର ନକଲକୁ ମଗାଇପାରିବା ; ଏବଂ କୌଣସି ସାକ୍ଷୀ ବା ଦଲିଲ୍‌କୁ ଯାଞ୍ଚ କରିବା ପାଇଁ ନୋଟିସ୍ କରିପାରିବା ।

ସର୍ବୋପରି ମହିଳା ସଂପର୍କୀତ କୌଣସି ବ୍ୟାପାରରେ ନୀତିଗତ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବା ପୂର୍ବରୁ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ରାଜ୍ୟ ମହିଳା କମିଶନ୍‌ଙ୍କ ସହ ପରାମର୍ଶ କରିବେ ।

ମାନବାଧିକାର ସୁରକ୍ଷା ଆଇନ୍, ୧୯୯୩

ଦେଶ ଭିତରେ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳା ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତ ନାଗରିକମାନଙ୍କର ମାନବାଧିକାରର ସୁରକ୍ଷା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏହି ଆଇନ୍ ସଂସଦରେ ଗୃହୀତ ହୋଇ ୮ ଜାନୁଆରି ୧୯୯୪ ଠାରୁ ବଳବତ୍ତର ହୋଇଥିଲା । ଏହାପରେ ୨୦୦୬ ମସିହାରେ ଏହି ଆଇନ୍ ଥରେ ସଂଶୋଧନ ହୋଇଛି । ଏଥିରେ 'ମାନବାଧିକାର'ର ଏକ ସଂଜ୍ଞା ଦିଆଯାଇ ଲୁହାଯାଇଛି ଯେ, ଜୀବନ, ସାଧୀନତା, ସମାନତା ଓ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପାଇଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଧିକାରସମୂହ, ଯେଉଁଗୁଡିକ କି ସମ୍ବିଧାନରେ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଘୋଷଣାନାମାରେ ଗୃହୀତ ହୋଇଛି ଏବଂ ଯେଉଁଗୁଡିକୁ ବଳବତ୍ତର କରିବା ପାଇଁ ଭାରତର ନ୍ୟାୟାଳୟଗୁଡିକ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ।

ଜାତୀୟ ମାନବାଧିକାର କମିଶନ୍‌ଙ୍କ ଗଠନ

ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟର ମୁଖ୍ୟ ବିଚାରପତି ପଦବୀ ତୁଲାଇ ସାରିଥିବା ଜଣେ ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତୀଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାରେ କମିଶନ୍ ଗଠିତ ହେବ, ଯେଉଁଥିରେ ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟର ବଚାରପତି ପଦବୀ ତୁଲାଇଥିବା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି, ଗୋଟିଏ ହାଇକୋର୍ଟର ମୁଖ୍ୟ ବିଚାରପତି ପଦବୀ ତୁଲାଇଥିବା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି, ଏବଂ ମାନବାଧିକାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବାସ୍ତବ ଅଭିଜ୍ଞତା ଥିବା ଦୁଇଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ସଭ୍ୟ ରହିବେ । ଏହାଛଡା ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ସଂପ୍ରଦାୟସମୂହ ପାଇଁ ଜାତୀୟ କମିଶନ୍‌ର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ଅନୁସୂଚୀତ ଜାତି ପାଇଁ ଜାତୀୟ କମିଶନ୍‌ର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ଅନୁସୂଚୀତ ଜନଜାତି ପାଇଁ ଜାତୀୟ କମିଶନ୍‌ର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ତଥା ଜାତୀୟ ମହିଳା କମିଶନ୍‌ର ଅଧ୍ୟକ୍ଷା ଏହି କମିଶନ୍‌ର ପଦପ୍ରଯୁକ୍ତ ସଭ୍ୟ ରହିବେ । ଏହାଛଡା କମିଶନ୍‌ର ଜଣେ ମହା-ସଚିବ ରହିବେ, ଯେ କି କେବଳ ବିଚାର-ବିଭାଗୀୟ କ୍ଷମତାକୁ ଛାଡିଦେଲେ ଅନ୍ୟସବୁ ବ୍ୟାପାରରେ କମିଶନ୍‌ର ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହୀ ଅଧିକାରୀ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ । ଏକ ୬ଜଣିଆ ଉଚ୍ଚସ୍ତରୀୟ ଚୟନ କମିଟି ଦ୍ୱାରା କମିଶନ୍‌ଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଓ ସଭ୍ୟବୃନ୍ଦ ମନୋନୀତ ହେବେ; ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାରେ ଗଠିତ ଏହି ଚୟନ କମିଟିରେ ଲୋକସଭାର ବାଚସ୍ପତି, କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ୱରାଷ୍ଟ୍ର ବିଭାଗ ମନ୍ତ୍ରୀ, ଲୋକସଭାର ବିରୋଧିଦଳ ନେତା, ରାଜ୍ୟସଭାର ବିରୋଧି ଦଳ ନେତା, ତଥା ରାଜ୍ୟସଭାର ଉପାଧକ୍ଷ ସଦସ୍ୟ ରହିବେ । ଜାତୀୟ କମିଶନ୍‌ଙ୍କ ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ରାଜଧାନୀ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଅବସ୍ଥିତ ହେବ ।

କମଶନ୍‌ଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ-

- ସ୍ୱୟଂଚାଳିତ ହୋଇ ଅଥବା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରତିବେଦନ ଆଧାରରେ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ମାନବାଧିକାର ଉଲ୍ଲଂଘନ ମାମଲାକୁ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା ;

- ଯେ କୌଣସି ନ୍ୟାୟାଳୟରେ ଚାଲୁଥିବା ମାନବାଧିକାର ସଂପର୍କୀତ ଏକ ମୋକଦ୍ଦମାରେ ସେହି ନ୍ୟାୟାଳୟର ସମ୍ମତି କ୍ରମେ ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ ହେବା ;

- ଯେ କୌଣସି ରାଜ୍ୟରେ ଥିବା ଜେଲ୍ କିମ୍ବା ତଦ୍ରୁପ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଗୃହକୁ ପରିଦର୍ଶନ କରି ଅନ୍ତେବାସୀମାନଙ୍କର ଜୀବନ-ଧାରଣ ଅବସ୍ଥା ଏବଂ ସମସ୍ୟାର ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବା ;

- ସମ୍ବିଧାନ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଆଇନ୍‌ରେ ମାନବାଧିକାରସମୂହର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥାସମୂହର ସମୀକ୍ଷା କରି ଆବଶ୍ୟକୀୟ ସଂସ୍କାର ଓ ସଂଶୋଧନ ପାଇଁ ସୁପାରିଶ୍ କରିବା ;

- ମାନବାଧିକାରସମୂହକୁ ପ୍ରତିହତ କରୁଥିବା ସନ୍ତ୍ରାସବାଦ ଭଳି ବିପଦକୁ ମୁକାବିଲା କରିବା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପଦକ୍ଷେପମାନ ନେବା ପାଇଁ ସୁପାରିଶ୍ କରିବା ;

- ମାନବାଧିକାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଚୁକ୍ତିନାମାଗୁଡିକର ଉପଯୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପାଇଁ ସୁପାରିଶ୍ କରିବା ;

- ମାନବାଧିକାର ସଂବନ୍ଧରେ ଗବେଷଣା, ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ତଥା ଜନସଚେତନତା ପ୍ରସାରଣକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେବା ; ଏବଂ

- କମିଶନ୍ ବାର୍ଷିକ ବିବରଣୀ ସହିତ କୌଣସି ବିଶେଷ ବ୍ୟାପାରରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଏବଂ ସଂପୃକ୍ତ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରିବେ ଏବଂ ସେମାନେ ଏହାକୁ ଯଥାସ୍ଥିତି ସଂସଦ ଓ ରାଜ୍ୟ ଆଇନ୍ ସଭାରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିବେ।

ମାନବାଧିକାର କମିଶନ୍‌ଙ୍କ ତଦନ୍ତ ଓ ଅନୁସନ୍ଧାନ କ୍ଷମତା-

ଦେଓ୍ୱାନି କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସଂହିତା, ୧୯୦୮ ଅଧୀନରେ ଗୋଟିଏ ଦେଓ୍ୱାନି କୋର୍ଟର ଯେଉଁସବୁ କ୍ଷମତା ଥାଏ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଜାତୀୟ ମାନବାଧିକାର କମିଶନ୍ ପ୍ରୟୋଗ କରିପାରିବେ। କମିଶନ୍ ଯେକୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଏକ ତଦନ୍ତାଧୀନ ବିଷୟ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ସୂଚନା ଦେବାପାଇଁ ତଲବ କରିପାରନ୍ତି ଏବଂ ଯଦି ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ଭୁଲ୍ ସୂଚନା ଦିଅନ୍ତି, ତେବେ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡବିଧି ସଂହିତାର ଦ'। ୧୭୬ ଓ ୧୭୭ ଅନୁଯାୟୀ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଦଣ୍ଡବିଧାନ କରାଯାଇପାରିବ। କମିଶନ୍ ଯେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଯେ କୌଣସି ଦଲିଲ୍ ସଂଗ୍ରହ କରିପାରନ୍ତି। ଯଦି କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି କମିଶନ୍‌ଙ୍କୁ ତଦନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସହାୟତା ନକରନ୍ତି, ତେବେ କମିଶନ୍ ସଂପୃକ୍ତ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ନିକଟକୁ ଏହା ଜଣାଇଦେବେ ଏବଂ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଏ ବିଷୟ ବଚାର କରି ବିହିତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରିବେ। ଜାତୀୟ କମିସନ୍ ଚାହିଁଲେ ଗୋଟିଏ ଅଭିଯୋଗକୁ ସଂପୃକ୍ତ ରାଜ୍ୟ କମିଶନ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶୁଣାଣି ଓ 'ଇସଲା ପାଇଁ ପଠାଇ ପାରନ୍ତି। କମିଶନ୍ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କର ଯେ କୌଣସି ଅଧିକାରୀଙ୍କ ସେବା ଉପଯୋଗ କରିପାରନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ଏକ ଅଭିଯୋଗର ତଦନ୍ତ କରାଇପାରନ୍ତି। ଯେ କୌଣସି ବିଷୟରେ ତଦନ୍ତ କଲାବେଳେ କମିଶନ୍ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ବା ଯେ କୌଣସି ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଠାରୁ ବିଶଦ୍ ବିବରଣୀ ତଲବ କରିପାରନ୍ତି।

ମାନବାଧିକାର କମିଶନ୍‌ଙ୍କ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କ୍ଷମତା-

କୌଣସି ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମାନବାଧିକାର ଉଲ୍ଲଂଘନ ଘଟିଥିଲେ, ତେବେ ସଂପୃକ୍ତ ସରକାର ବା କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କୁ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେବାପାଇଁ କମିଶନ୍ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇପାନ୍ତି। ଏପ୍ରକାର ସ୍ଥିତିରେ କମିଶନ୍ ସ୍ୱୟଂ ଏକ କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ଆରମ୍ଭ କରିପାରନ୍ତି। ସଂପୃକ୍ତ ହାଇକୋର୍ଟଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବା ପାଇଁ କହିପାରନ୍ତି। କମିଶନ୍ ନିଜ ଆଦେଶର ନକଲକୁ ସଂପୃକ୍ତ ରାଜ୍ୟ ସରକାର, କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଏବଂ ପ୍ରତିବେଦକଙ୍କୁ ଯୋଗାଇଦେବେ। ଯଦି ସାମରିକ ବାହିନୀ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ଉଲ୍ଲଂଘନ ଘଟିଛି ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ ପହଞ୍ଚେ, ତେବେ କମିଶନ୍ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଠାରୁ ଏ ବିଷୟରେ ରିପୋର୍ଟ ତଲବ କରିବେ। କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଠାରୁ ରିପୋର୍ଟ ପାଇଲା ପରେ କମିଶନ୍ ହୁଏତ୍ ସଂପୃକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟବିଧିକୁ ସେଇଠି ବନ୍ଦ କରିଦେଇପାରନ୍ତି, ନଚେତ୍ ଏବିଷୟରେ ନିଜର ସୁପାରିଶ୍‌କୁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଇ ପାରନ୍ତି। ସରକାର କି ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଛନ୍ତି ତାହା କମିଶନ୍‌ଙ୍କୁ ୩ ମାସ ଭିତରେ ଜଣାଇବେ। କମିଶନ୍ ସଂପୃକ୍ତ ବିଷୟରେ ନିଜର ସୁପାରିଶ୍ ତଥା କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିବରଣୀ ସର୍ବସାଧାରଣରେ ପ୍ରକାଶ କରିବେ। ଆଇନ୍‌ର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା

ଏହି ଆଇନ୍ ଅନୁଯାୟୀ ମାନବାଧିକାର ଉଲ୍ଲଂଘନ ମାମଲାଗୁଡିକର ବିଚାର ପାଇଁ ପ୍ରତି ରାଜ୍ୟ ସରକାର ହାଇକୋର୍ଟ ମୁଖ୍ୟ ବିଚାରପତିଙ୍କ ସହ ପରାମର୍ଶ କରି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମାନବାଧିକାର କୋର୍ଟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିପାରନ୍ତି ଏବଂ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ କେଶ୍‌ଗୁଡିକ ଲଢିବା ପାଇଁ ସରକାରୀ ଅଭିଯୋଜକ ନିଯୁକ୍ତ କରିପାରନ୍ତି। ଏହି ଆଇନ୍ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରତି ରାଜ୍ୟରେ ରାଜ୍ୟ ମାନବାଧିକାର କମିଶନ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବ। ରାଜ୍ୟ କମିଶନ୍‌ଙ୍କ ନିକଟରେ ଏକ ମାମଲା ବିଚାରାଧୀନ ଥିଲାବେଳେ ଜାତୀୟ କମିଶନ୍ ଏହାକୁ ବିଚାର କରିବେ ନାହିଁ । ଘଟଣା ଘଟିବାର ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ପରେ ଜାତୀୟ କିମ୍ବା ରାଜ୍ୟ କମିଶନ୍ ସେହି ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ମାମଲାକୁ ବିଚାର କରିବେ ନାହିଁ। କେନ୍ଦ୍ର ବା ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଚାହିଁଲେ ଗୋଟିଏ ବିଷୟର ତଦନ୍ତ ପାଇଁ ପୋଲିସ୍ ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କୁ ନେଇ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅନୁସନ୍ଧାନ ଦଳ ଗଠନ କରିପାରନ୍ତି। ଉଭୟ ଜାତୀୟ ଏବଂ ରାଜ୍ୟ କମିଶନ୍‌ଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟେକ କର୍ମଚାରୀ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡବିଧି ସଂହିତା, ୧୮୬୦ର ସଂଜ୍ଞାୟନ

ଅନୁଯାୟୀ ସର୍ବସାଧାରଣ କର୍ମଚାରୀ ରୂପେ ବିବେଚିତ ହେବେ। ଏହି ଆଇନ୍ ଅଧୀନରେ ନିୟମାବଳୀ ପ୍ରଣୟନ କରିବାର କ୍ଷମତା କେବଳ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କର ହିଁ ଅଛି।

ଓଡିଶା ମାନବାଧିକାର କମିଶନ୍

ଜାତୀୟ ମାନବାଧିକାର କମିଶନ୍ ଆଇନ୍ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରତି ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଗୋଟିଏ ମାନବାଧିକାର କମିଶନ୍ ଗଠନ କରିବେ। ଗୋଟିଏ ହାଇକୋର୍ଟର ମୁଖ୍ୟ ବିଚାରପତି ପଦବୀ ତୁଲାଇ ସାରିଥିବା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହାର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ରହିବେ , ଏବଂ ଦୁଇଜଣ ସଭ୍ୟ ରହିବେ। ଜଣେ ସଭ୍ୟ ଅତୀତରେ ସଂପୃକ୍ତ ରାଜ୍ୟର ହାଇକୋର୍ଟର ବିଚାରପତି ଅଥବା ଅନ୍ୟୂନ ୭ବର୍ଷ ଧରି ଜିଲ୍ଲା ଜଜ୍ ପଦବୀ ତୁଲାଇଥିବେ। ଅନ୍ୟଜଣେ ସଭ୍ୟ ମାନବାଧିକାର ବ୍ୟାପାରରେ ଜଣେ ଅଭିଜ୍ଞ ବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇଥିବା ଆବଶ୍ୟକ। ଏହାର ଜଣେ ସଚିବ ରହିବେ, ଯେ କି ରାଜ୍ୟ କମିଶନ୍‌ର ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହୀ ଅଧିକାରୀ ରୂପେ ବିବେଚିତ ହେବେ ଏବଂ ସେହିସବୁ ଦାୟିତ୍ୱ ସମ୍ପାଦନ କରିବେ, ଯାହାକି ତାଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରାଯାଇପାରେ। ରାଜ୍ୟର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ, ଗୃହମନ୍ତ୍ରୀ, ବିଧାନସଭାର ବାଚସ୍ପତି ଓ ବିରୋଧୀ ଦଳ ନେତାଙ୍କୁ ନେଇ ଗଠିତ ଏକ ଚୟନ କମିଟି ଦ୍ୱାରା ରାଜ୍ୟ କମିଶନ୍‌ର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଏବଂ ସଦସ୍ୟଗଣ ମନୋନୀତ ହେବେ। ସମ୍ବିଧାନର ଅନୁସୂଚୀ-୭ ଅଧୀନରେ ରାଜ୍ୟ ତାଲିକା ଓ ଯୁଗ୍ମ ତାଲିକା ଅଧୀନରେ ଥିବା ବିଷୟ ଗୁଡିକ ରାଜ୍ୟ କମିଶନ୍‌ଙ୍କ ବିଚାରର ପରିସରଭୁକ୍ତ ରହିବ। କିନ୍ତୁ ଯଦି ଜାତୀୟ କମିଶନ୍ କିମ୍ବା ବିଧିମତେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତଅନ୍ୟ କୌଣସି କମିଶନ୍ ଏକ ମାମଲାକୁ ବିଚାର କରୁଥିବେ ରାଜ୍ୟ କମିଶନ୍ ତାହା ବିଚାର କରିବ ନାହିଁ। ଓଡିଶାରେ ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତୀ ଶ୍ରୀ ଡି.ପି.ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାରେ ଏକ ତିନିଜଣିଆ ରାଜ୍ୟ ମାନବାଧିକାର କମିଶନ୍ ବର୍ତ୍ତମାନ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି , ଯେଉଁଥିରେ ଶ୍ରୀ ଏସ୍.ଏମ୍.ପଟ୍ଟନାୟକ ସଭ୍ୟ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଶ୍ରୀ ହିମାଦ୍ରୀ ମହାପାତ୍ର ସଚୀବ ଅଛନ୍ତି। କମିଶନ୍‌ଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ଓଡିଶା ଷ୍ଟେଟ୍ ଗେଷ୍ଟ ହାଉସ୍, ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି।

କେଶ୍ ଦାଏର୍ ପ୍ରଣାଳୀ

ଆଇନ୍‌ର ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ପୂର୍ବରୁ 'ଆଇନ୍‌ର ଶାସନ' ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ଧାରଣା ଅର୍ଜନ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଅଛି। ଆଇନ୍ ଆଗରେ ସମସ୍ତେ ସମାନ। କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ ନ୍ୟାୟ ସେହି ପରିସ୍ଥିତିରେ ମିଳିପାରିବ, ଯେତେବେଳେ ବିଭିନ୍ନ ପଦପଦବୀରେ ଥିବା ଅଧିକାରୀ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକର୍ତ୍ତାଗଣ ଉତ୍କୋଚ, କ୍ଷମତା ଲାଳସା ଏବଂ ଅନ୍ୟସବୁ ପ୍ରଲୋଭନର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ନ ହୋଇ ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ଭଲ ଭାବେ ଜାଣୁ ଯେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ଥିତିରେ ଏହା ଏକ ଅସମ୍ଭବ ବ୍ୟାପାର। ଏହା ସହିତ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟ ଯେ, ବର୍ତ୍ତମାନର ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଯଦି ଆମେ ବଦଳେଇବାକୁ ଚାହୁଁ, ତେବେ ତାହା ମଧ୍ୟ ଆମର ଦାୟିତ୍ୱ । ବହୁ ସମୟରେ ଆମ ନିଜର ଅବହେଳା ଯୋଗୁଁ ଅନ୍ୟାୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା ଏକ ପ୍ରତିବାଦ ତା'ର ଚୂଡାନ୍ତ ପରିଣତିରେ ପହଞ୍ଚି ପାରେନା କି ପ୍ରକୃତ ଅପରାଧୀ ଦଣ୍ଡିତ ହୋଇପାରେନା । ଏପରି ମଧ୍ୟ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଥାଏ, ଆମେ ଯେଉଁ ଧାରାରେ ପ୍ରତିବାଦ କଲୁ ତାହା ବିଧିସମ୍ମତ ନଥିଲା । ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷେ ଆଇନ୍ ଓ ଆଇନ୍‌ର କାର୍ଯ୍ୟଧାରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆମର ଅଜ୍ଞତା ଏବଂ କୌଣସି ଏକ ମାମଲାକୁ ନିଷ୍ଠାପର ଭାବେ ଅନୁଧାବନ କରିବାରେ ଯତ୍ନଶୀଳତାର ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ଆମର ପ୍ରୟାସଗୁଡିକ ଅଧପନ୍ତରିଆ ହୋଇ ରହିଯାଏ । ସୁତରାଂ ଆମେ ଯେତେବେଳେ ଏକ କୋଣସି ଅନ୍ୟାୟ ବା ଅବିଚାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ କେଶ୍ ରଜୁ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ, ସେତେବେଳେ ପ୍ରଥମେ ଆମକୁ କୌଣସି ଜଣେ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଆଇନଜୀବି ବା ଅଭିଜ୍ଞ ସମାଜକର୍ମୀଙ୍କ ସହ ପରାମର୍ଶ କରି ଠିକ୍ କରିବାକୁ ପଡିବ, କେଉଁ ଆଇନ୍‌ର କରଉଁ ଧାରା ଅଧୀନରେ ଆମେ ଥାନାରେ, ଅଦାଲତରେ କିମ୍ବା ସଂପୃକ୍ତ ପ୍ରଶାସନିକ ଦପ୍ତରରେ ଅଭିଯୋଗ ପତ୍ର ଦାଖଲ କରିବୁ। ବିଶେଷ କରି ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଆବଶ୍ୟକତା ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାକୁ ପଡିବ –

- ଯଦି ଥାନାରେ ଅଭିଯୋଗ କରିବାକୁ ପଡେ, ତେବେ ଲିଖିତ ଆକାରରେ ଏହାକୁ ଦାଖଲ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ।
- ଯେଉଁ ଲିଖିତ ଅଭିଯୋଗ ଦାଖଲ କରାଗଲା, ତହିଁର ଏକ ପ୍ରାପ୍ତି ସ୍ୱୀକାର ରସିଦ୍ ସେହି ଅଫିସ୍‌ରୁ ଆଣିବା ପାଇଁ ଆମେ ଯେମିତି ଭୁଲି ନଯାଉଁ।
- ଆମର ଅଭିଯୋଗ ପଂଜିକୃତ ହୋଇଗଲେ ଆମେ ଏହି ତିନୋଟି ବିଷୟରେ ସବୁବେଳେ ମନେ ରଖିବା, ପ୍ରଥମତଃ ଆମର ଅଭିଯୋଗ ସଂଖ୍ୟାଟି କ'ଣ, ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟତଃ କେଉଁ ଦଫା ବା ଦଫାସମୂହ ଅଧୀନରେ ଆମର ଅଭିଯୋଗ ପଂଜିକୃତ ହୋଇଛି ଏବଂ ତୃତୀୟତଃ ଆମେ କରିଥିବା ଅଭିଯୋଗଟିକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଦଫା ଅନୁସାରେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରାଯାଇଛି କି ନା।
- ଏହା ପରେ ସାକ୍ଷୀ ତଥା ପ୍ରମାଣଗୁଡିକର ତାଲିକା ପୋଲିସ୍‌କୁ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ।
- ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଥରେ ଅଭିଯୋଗ ଫର୍ଦ୍ଦ ଅଦାଲତରେ ଦାଖଲ ହେବାମାତ୍ରେ କେଶ୍ ସଂଖ୍ୟାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଥାଏ । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଥିଲା ଅପରାଧ ସଂଖ୍ୟା, ବର୍ତ୍ତମାନ ଠାରୁ ଏହା ପରିଚିତ ହେବ କେଶ୍ ସଂଖ୍ୟା ଦ୍ୱାରା। ଆମକୁ ଏହି କେଶ୍ ସଂଖ୍ୟା ମନେ ରଖିବାକୁ ପଡିବ।
- ଯଦି ଅଭିଯୁକ୍ତ କିମ୍ବା ତାଙ୍କ ତରଫରୁ କେହି ବ୍ୟକ୍ତି ଅଭିଯୋଗକାରୀ କିମ୍ବା ତାଙ୍କର ସହଯୋଗୀଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କରନ୍ତି ବା ଧମକଚମକ ଦିଅନ୍ତି, ତେବେ ଏ ବିଷୟରେ ସୂଚନା ତୁରନ୍ତ ବିଚାରପତି ଏବଂ ପୋଲିସ ଥାନାଙ୍କୁ ଜଣାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ।

ମୃତ୍ୟୁକାଳୀନ ଜମାନବନ୍ଦୀ- ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଦଲିଲ୍ :

ଯଦି କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ସଂକଟାପନ୍ନ ଅବସ୍ଥାରେ ଥା'ନ୍ତି ଏବଂ ଅଳ୍ପ ସମୟ ଭିତରେ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିବାର ଆଶଙ୍କା ଅଛି, ତେବେ ସେହି ସମୟରେ ସେ ଦେଇଥିବା ବୟାନ୍‌କୁ ମୃତ୍ୟୁକାଳୀନ ଜମାନବନ୍ଦୀ କୁହାଯାଏ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଯଦି ଯୌତୁକ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା କାରଣରୁ ଜଣେ ମହିଳାଙ୍କ ଶରୀର ଶତକଡ଼ା

୭୫ ଭାଗ ଦଗ୍ଧ ହୋଇ ଗୁରୁତର ଅବସ୍ଥା ଭିତରେ ଗତିକରୁଥାଏ, ତେବେ ତାଙ୍କ ଠାରୁ ଏପ୍ରକାର ଜମାନବନ୍ଦୀ ନିଆଯିବା ଜରୁରୀ । ଯଦି ସେ ମରିଯାନ୍ତି, ତେବେ ତାଙ୍କର ସେହି ବୟାନ ମୃତ୍ୟୁକାଳୀନ ଜମାନବନ୍ଦୀ ରୂପେ ଯୌତୁକ ହତ୍ୟାର ଅଭିଯୋଗକୁ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବାରେ ସହାୟକ ହେବ ।

କେଶ୍ ବିଚାର ସମୟରେ ଭାରତୀୟ ସାକ୍ଷ୍ୟପ୍ରମାଣ ଆଇନ୍ ମୃତ୍ୟୁକାଳୀନ ଜମାନବନ୍ଦୀ ଉପରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆରୋପ କରିଥାଏ । କାରଣ ଗୋଟିଏ କଥା ଅଛି, ମରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି କଦାପି ମିଛ କହିବ ନାହିଁ । ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା, 'ମରିବା ଲୋକର ମୁଖରେ ହିଁ ସତ୍ୟ ବାସ କରିଥାଏ' ମୃତ୍ୟୁକାଳୀନ ଜମାନବନ୍ଦୀର ଗୁରୁତ୍ୱ ବୃଦ୍ଧି କରି ଦେଇଛି । ଯଦି ମୃତ୍ୟୁ କାଳୀନ ଜମାନବନ୍ଦୀ ଦେବା ପରେ ବ୍ୟକ୍ତିର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥାଏ ତେବେ, ଏହି ଜମାନବନ୍ଦୀକୁ ବିଚାରକୁ ନିଆଯାଇଥାଏ ।

- ମୃତ୍ୟୁକାଳୀନ ଜମାନବନ୍ଦୀ ଲିଖିତ ଭାବରେ କିମ୍ବା ମୌଖିକ ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥାଏ । ଏହି ଜମାନବନ୍ଦୀ ଜଣେ ପୋଲିସ୍ ଅଫିସର୍ ବା ଜଣେ ଡାକ୍ତରଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତିରେ ନିଆଯାଇଥାଏ ।
- ଯଦି ଜଣେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ଏହି ବୟାନ ନିଆ ଯାଇଥାଏ, ତେବେ ତାହା ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ପ୍ରମାଣ ଭାବେ କାମ ଦେଇଥାଏ ।
- କିନ୍ତୁ ଏକ ଜରୁରୀକାଳୀନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ବୟାନ୍ ଲିପିବଦ୍ଧ କରିପାରନ୍ତି ।
- ଯଦି ମୁମୂର୍ଷୁ ବ୍ୟକ୍ତି କଥା କହିବାକୁ ସମର୍ଥ ନଥାନ୍ତି, ତେବେ ସେ କରୁଥିବା ଇଂଗିତଗୁଡିକୁ ଭିତ୍ତି କରି ତାଙ୍କର ବୟାନ୍ ଲିପିବଦ୍ଧ କରିହେବ ।
- ଏହି ଜମାନବନ୍ଦୀ ଦେବା ସମୟରେ ମୁମୂର୍ଷୁ ବ୍ୟକ୍ତି ମାନସିକ ଭାବେ ସୁସ୍ଥ ଥିଲେ ବୋଲି ଡାକ୍ତର ଏକ ପ୍ରମାଣ ପତ୍ର ଦେଇଥିବା ଜରୁରୀ, ନଚେତ୍ ଏହି ସାକ୍ଷ୍ୟପ୍ରମାଣର ବୈଧତା ରହିବ ନାହିଁ ।
- ଯଦି ବିଚାରବିଭାଗୀୟ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଉପସ୍ଥିତ ନଥିବେ ତେବେ ଜଣେ ଏକ୍‌ଜିକ୍ୟୁଟିଭ୍ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଯଥା, ତହସିଲ୍‌ଦାର୍, ଆର୍.ଡି.ସି. ବା ଜଣେ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ମୃତ୍ୟୁକାଳୀନ ଜମାନବନ୍ଦୀ ନିଆଯାଇ ପାରିବ ।

ପ୍ରାଥମିକ ସୂଚନା ବିବରଣୀ (ଏଫ୍ ଆଇ.ଆର.)

ଅପରାଧର ଏକ ଘଟଣା ଘଟିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ଆମେ ସ୍ଥାନୀୟ ପୋଲିସ୍ ଥାନାରେ ଏହା ଜଣାଇବାକୁ ପଡିଥାଏ । ଅଭିଯୋଗକାରୀର ବୟାନ୍‌କୁ ଭିତ୍ତିକରି ଥାନାରେ ଏକ ବିବରଣୀ ବିଧିବଦ୍ଧ ଭାବେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରାଯାଏ । ଏହାକୁ ପ୍ରାଥମିକ ସୂଚନା ବିବରଣୀ ବା ଏଫ୍.ଆଇ.ଆର୍. କୁହାଯାଏ । ସମସ୍ତେ ଏକ ମାମଲା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଚର୍ଚ୍ଚା କଲା ବେଳେ ତାହା ଉପରେ ଏତଲା ବା ଏଫ୍.ଆଇ.ଆର୍. କରାଯାଇଛି କି ନା ପଚାରିଥାନ୍ତି ।

ପ୍ରାଥମିକ ସୂଚନା ବିବରଣୀ ବା ଏଫ୍.ଆଇ.ଆର୍.ର ନମୁନା ପ୍ରରୂପ

(ଫୌଜଦାରୀ କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସଂହିତାର ୧୫୪ ଧାରା ଅନୁଯାୟୀ)

୧. ଜିଲ୍ଲା .... ଥାନା .... ବର୍ଷ ....

ଏତଲା ନମ୍ବର .... ତାରିଖ ....

୨. (କ) ଆଇନ୍ .... ଦଫା.......

(ଖ) ଆଇନ୍............ ଦଫା ....

(ଗ) ଆଇନ୍............ ଦଫା ....

(ଘ) ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆଇନ୍‌ର ଦଫାସମୂହ . . . .

୩. (କ) ସାଧାରଣ ଡାଏରୀ ପଞ୍ଜିକରଣ ନମ୍ବର ...... ସମୟ ....

(ଖ) ଘଟିତ ଅପରାଧଟି କଣ ?

ଦିନ .... ତାରିଖ .... ସମୟ

(ଗ) ଥାନାରେ ବିବରଣୀଟି କେତେବେଳେ ଗ୍ରହଣ ପହଞ୍ଚିଲା

ତାରିଖ .... ସମୟ .... ସାଧାରଣ ଡାଏରୀ ପୃଷ୍ଠା ନମ୍ବର ....

୪. ବିବରଣୀ ଟି କେଉଁ ରୀତିରେ ଦାଖଲ ହୋଇଛି - ମୌଖିକ / ଲିଖିତ

୫. ଅପରାଧର ସ୍ଥାନ :

(କ) ଥାନାଠାରୁ କେତେ ଦୂର .... ଦିଗ ....

(ଖ) ଠିକଣା ......

ବିଟ୍ ନଂ. ....

(ଗ) ଯଦି ଥାନାର ଇଲାକା ବାହାରେ ହୋଇଥିବ, ତେବେ ସଂପୃକ୍ତ ଥାନା-

ନାମ .... ଜିଲ୍ଲା ....

୬. ଅଭିଯୋଗକାରୀ / ଏତଲାକାରୀ-

(କ) ନାମ :

(ଖ) ବାପା / ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ନାମ :

(ଗ) ଜନ୍ମ ତାରିଖ . . . . ବର୍ଷ . . . .

(ଘ) ଜାତୀୟତା :

(ଙ) ଠିକଣା :

୭. ଜଣା / ଅଜଣା / ସନ୍ଦେହାଧୀନ ଅଭିଯୁକ୍ତ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସବିଶେଷ ସୂଚନା :

୮. ଅଭିଯୋଗକାରୀ/ଏତଲାକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏତଲା ଦେବାରେ ବିଳମ୍ବର କାରଣ :

୯. ଚୋରୀ ହୋଇଥିବା ବା ସମ୍ପୃକ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସବିଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣନ :

(ଆବଶ୍ୟକ ପଡିଲେ ଅତିରିକ୍ତ କାଗଜ ଯୋଡନ୍ତୁ)

୧୦. ହଜିଥିବା କିମ୍ବା ଚୋରି ହୋଇଯାଇଥିବା ସମ୍ପତ୍ତିର ମୋଟ୍ ମୂଲ୍ୟ :

୧୧. ଅସ୍ୱାଭାବିକକ ମୃତ୍ୟୁର ମାମଲା, ପଞ୍ଚନାମା :

୧୨. ଏଫ୍.ଆଇ.ଆର୍.ର ବିଷୟବସ୍ତୁ, ଯଦି ଦରକାର ପଡ଼େ କାଗଜ ଯୋଡନ୍ତୁ :

୧୩. ଉଲ୍ଲିଖିତ ଏତଲା ଭିତ୍ତିରେ ତଦନ୍ତ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଇଛି/ ତଦନ୍ତ ପାଇଁ ଆଦେଶ ଦିଆଯାଇଛି, ସେହି ମାମଲାର ଯାହାକି ପଞ୍ଜିକୃତ ହୋଇଛି ଦଫା. . . . . ରେ ।

ମାମଲାଟି . . . . ଥାନାକୁ ତଦନ୍ତ ପାଇଁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରଣ କରାଯାଇଛି ।

ଏତଲାଟିକୁ ବଡ ପାଟିରେ ଅଭିଯୋଗକାରୀ/ଏତଲାକାରୀକୁ ପଢ଼ାଇ ଶୁଣାଇ ଦିଆଯାଇଛି ଏବଂ ସେ ଏହା ଠିକ୍ ଅଛି ବୋଲି କହିବା ପରେ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଏହାର ଏକ ଅବିକଳ ନକଲ ମାଗଣାରେ ପ୍ରଦାନ କରାଗଲା ।

ଥାନାର ଭାରପ୍ରାପ୍ତ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ସ୍ୱାକ୍ଷର

ନାମ :

ପଦବୀ :

ନମ୍ବର (ଯଦି ଥାଏ) :

ଅଭିଯୋଗକାରୀ/ ଏତଲାକାରୀ ଙ୍କ ଦସ୍ତଖତ / ଟିପଚିହ୍ନ . . . .

ସହାୟକ କର୍ମୀମାନଙ୍କ ଜାଣିବା ପାଇଁ କେତେକ ଜରୁରୀ କଥା :

ମାମଲାଟି କେଉଁ ଦଫାରେ ରଜୁ ହେଲା ? ଏହି ଦଫାର ବିଶଦ୍ ବିବରଣୀ ଏବଂ ଏହା ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ କି ନା ?, ଏ ବିଷୟରେ ସତର୍କ ରହିବା ଜରୁରୀ, କାରଣ ଏକ ମକଦ୍ଦମାର ସଫଳତା ନିର୍ଭର କରୁଛି ସଠିକ୍ ଦଫାରେ ଏହା ରଜୁ ହୋଇଛି କି ନାହିଁ, ତାହା ଉପରେ । ଧରନ୍ତୁ ଯୌତୁକ ଜନିତ ହତ୍ୟା ମାମଲାଟି ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡବିଧି ସଂହିତା (ଆଇ.ପି.ସି.)ର ଦଫା ୩୦୪(ବି) ଅଧୀନରେ ରଜୁ ହେବା କଥା, କିନ୍ତୁ ଅପରାଧୀକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ବା ମାମଲାଟିକୁ ଦୁର୍ବଳ କରିଦେବା ମତଲବ୍ ରଖି ଏହାକୁ ଫୌଜଦାରୀ କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସଂହିତାର ଦଫା ୧୭୬ ଅଧୀନରେ ଥାନାବାଲା ଦରଜ କରିଦେଇପାରନ୍ତି, କାରଣ ଏହି ଦଫାଟି 'ସନ୍ଦେହଜନକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ମୃତ୍ୟୁ' କ୍ଷେତ୍ରରେ ଲାଗୁ ହୋଇଥାଏ । ଥାନାବାଲାଙ୍କର ଏପ୍ରକାର ଏପଟସେପଟ କରିବାର ଅପଚେଷ୍ଟାକୁ ଆମେ ବିରୋଧ କରିବା ଦରକାର । ଯଦି ଆମେ ପ୍ରଥମରୁ ଦଫା ବିଷୟରେ ସତର୍କ ରହିପାରିବା, ତେବେ ଅପରାଧୀକୁ ନ୍ୟାୟାଳୟରେ ଦଣ୍ଡିତ କରିପାରିବା ସମ୍ଭାବନା ଅଧିକ ରହିବ ।

ଅଭିଯୁକ୍ତ ଓ ଅପରାଧୀ ମହିଳାର ଅଧିକାର

ଆମର ବିଧିବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି, ବିଶେଷ କରି ମହିଳା ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରକ୍ଷା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କେତେକ ନିୟମାବଳୀ ସ୍ଥାନିତ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ଲୋକେ ଏବିଷୟରେ ସଚେତନ ନଥିବାରୁ ପୋଲିସ୍ ଏବଂ ପ୍ରଶାସକ ମାନଙ୍କଠାରୁ ସେମାନେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଅମର୍ଯ୍ୟାଦାପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଥଚ ବେଆଇନ୍ ଆଚରଣର ଶୀକାର ହୋଇଥାନ୍ତି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଆଇନ୍‌ରେ ଅଛି ଯେ, ମହିଳାମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଦିନବେଳା ଗିରଫ କରାଯାଇ ପାରିବ ଏବଂ ରାତ୍ରକାଳରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଗିରଫ କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ କି ଥାନାକୁ ନିଆଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ପୁଣି ତଦନ୍ତ ସମୟରେ ପୋଲିସ୍ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଥାନାରେ ହାଜର୍ ହେବା

ପାଇଁ ଡାକି ପାରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଏଥିପାଇଁ ଜଣେ ମହିଳାଙ୍କୁ ଥାନାକୁ ଡକାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ। ଏହାଛଡା ଜଣେ ସାଧାରଣ ଅଭିଯୁକ୍ତ, ସେ ପୁରୁଷ ବା ମହିଳା ହୁଅନ୍ତୁ, ତାଙ୍କ ସହିତ ପୋଲିସ୍ ଆଚରଣ କଲାବେଳେ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ନୀତିନିୟମର ଅନୁପାଳନ କରିବେ।

୧) ଗିରଫ କରିବାକୁ ଆସିଥିବା ପୋଲିସ୍ ଅଧିକାରୀ ଖାକି ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିଥିବେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ନାମ ଏବଂ ବ୍ୟାଜ୍ ସୁଦୃଶ୍ୟ ହେଉଥିବ।

୨) ଜଜ୍‌ଙ୍କ ବିନାନୁମତିରେ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କୁ ହାତକଡ଼ି ପିନ୍ଧାଯିବ ନାହିଁ ।

୩) ଗିରଫ କରିବାର କାରଣ ଦର୍ଶାଇବାକୁ ପୋଲିସ ବାଧ୍ୟ ଏବଂ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ଓକିଲ ସହ ପରାମର୍ଶ ପାଇଁ ଅନୁମତି ଦିଆଯିବ।

୪) ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଜାମିନ୍‌ଦାର ହେବାକୁ ଚାହିଁବେ, ସେ ତାଙ୍କର ବେତନ ଚିଠା ଓ ରେସନ କାର୍ଡ ଇତ୍ୟାଦିକୁ ପ୍ରାମାଣିକ ଦଲିଲ୍ ରୂପେ ଦେଖାଇ ପାରିବେ।

୫) ଯଦି ଜାମିନ୍ ମିଳିଲା ନାହିଁ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଜେଲ୍‌ଦଣ୍ଡର ସୀମା ୧୦ ବର୍ଷରୁ କମ୍ , ତେବେ ୬୦ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ ଫର୍ଦ୍ଦ ଅଦାଲତାରେ ଦାଖଲ କରିବାକୁ ହେବ।

୬. ଯଦି ଜେଲ୍‌ଦଣ୍ଡର ସମୟସୀମା ୧୦ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ, ତେବେ ଅଭିଯୋଗ ଫର୍ଦ୍ଦ ୯୦ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଦାଖଲ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ।

୭. ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କୁ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଦେବା ଆଇନ୍-ସମ୍ମତ ନୁହେଁ।

୮. ଜଜ୍‌ଙ୍କ ବିନାନୁମତିରେ ଗିରଫ କରାଯାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ନିଃସଂଗ ଭାବେ ଅବରୁଦ୍ଧ କରି ରଖାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ, କିମ୍ବା ତାଙ୍କୁ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ବାଧ କରାଯିବ ନାହିଁ, କିମ୍ବା ତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଜେଲ୍‌ଖାନାରୁ ଅନ୍ୟ ଜେଲ୍‌ଖାନାକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର କରାଯିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ତାଙ୍କ ଖାଦ୍ୟପେୟରେ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯିବ ନାହିଁ।

୯. ହାଜତରେ ଥିବା ସମୟରେ ଅପରାଧ ସ୍ୱୀକାର କରିବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯଦି ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କୁ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଦିଆଯାଉଥାଏ, ତେବେ ସେହି ସୂଚନାକୁ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ସଂପୃକ୍ତ ଜଜ୍‌ଙ୍କୁ ଅବଗତ କରାଇବା ଉଚିତ୍ ।

୧୦. ପୋଲିସ୍ ଦ୍ୱାରା ମକଦ୍ଦମା ଦାୟର ହେବା ସମୟରେ ଯେଉଁ ସବୁ ସାକ୍ଷ୍ୟପ୍ରମାଣକୁ ପୋଲିସ୍ ବ୍ୟବହାର କରିଥାଏ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପାଇବା ପାଇଁ ଅଭିଯୁକ୍ତ ହକ୍‌ଦାର କରନ୍ତି ।

୧୧. ଗିରଫ ହେବାର ୨୪ ଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ଗିରଫ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ହାଜର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ; ଯଦି ନ କରାଯାଏ, ତେବେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କୁ ଏକଥା ଜଣାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ।

୧୨. କିଶୋର ନ୍ୟାୟ (ଶିଶୁମାନଙ୍କର ଯତ୍ନ ଓ ସୁରକ୍ଷା) ଆଇନ୍ ୨୦୦୦ ଅନୁଯାୟୀ ୧୮ ମର୍ଷରୁ କମ୍ ବୟସର କିଶୋର ଅପରାଧୀଙ୍କୁ କୌଣସି ପରିସ୍ଥିତିରେ ବୟସ୍କ ବନ୍ଦୀଙ୍କ ସହ ଏକାଠି ରହିବାକୁ ଦିଆଯିବ ନାହିଁ। ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ଗୃହରେ ସେମାନଙ୍କୁ ରଖାଯିବ ।

୧୩. ଜେଲ୍‌ରେ ଥିବା ସମୟରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ପତ୍ର ଲେଖିବା ଓ ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ପତ୍ର ପାଇବାର ଅଧିକାର ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କର ଅଛି। ନିଜ ପରିବାରର ଲୋକ ଓ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରିବା ତଥା ବହିପତ୍ର ଓ ଖବରକାଗଜ ପଢ଼ିବାର ଅଧିକାର ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କର ରହିଛି।

୧୪. ହାଜତରେ ଥିବା ସମୟରେ ଆବଶ୍ୟକ ମତେ ଚିକିତ୍ସା ସହାୟତା ପାଇବା ପାଇଁ ଅଭିଯୁକ୍ତ ହକ୍‌ଦାର ଅଟନ୍ତି।

୧୫. କୌଣସି ଅପରାଧରେ ଦଣ୍ଡିତ ହୋଇ ଜେଲ୍ ଭୋଗୁଥିବା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ପାରୋଲ୍ (ମୌଖିକ ଅଙ୍ଗୀକାର) ବଳରେ ଖଲାସ ହୋଇପାରନ୍ତି, ଯଦି ଆଇନତଃ ସେହି ଅପରାଧ ପାଇଁ ପାରୋଲ୍ ମିଳୁଥାଏ । କିନ୍ତୁ ପାରୋଲ୍ ସମୟ ଗଡିଯିବା ପରେ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ପୁଣି ଜେଲ୍‌ରେ ନିଜକୁ ହାଜର କରାଇବେ।

ଫୌଜଦାରି କାର୍ଯ୍ୟବିଧିରେ ଜଣେ ମହିଳା ଅପରାଧୀର ଅଧିକାରସମୂହ:

ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଅପରାଧୀ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ପୋଲିସ୍ ଦ୍ୱାରା ଏବଂ ନ୍ୟାୟାଳୟରେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଯଥେଚ୍ଛା ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇ ପାରିବନି ଏବଂ ଅପରାଧୀ ଜଣକ ଯଦି ମହିଳା ହୋଇଥାନ୍ତି, ତେବେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି କେତେକ ଅତିରିକ୍ତ ସତର୍କତା ଓ ଶାଳୀନତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଯିବ। ବିଶେଷ କରି ପୋଲିସ୍ ଦ୍ୱାରା ଜଣେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଗିରଫ, ଅଟକ, ତଲାସି, ଜାମିନ୍ ଓ ଖଲାସ୍ ଇତ୍ୟାଦି କରାଯାଉଥିବା ବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯାଇଥିବା ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ଅଧିକାରଗୁଡିକର ଅନୁପାଳନ କରିବାକୁ। ଇଂରେଜମାନେ ପ୍ରଥମେ ୧୮୯୮ରେ ଆମଦେଶ ପାଇଁ ଯେଉଁ ଫୌଜଦାରି କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସଂହିତା ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ମହିଳା ଅପରାଧୀମାନଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ କେତେକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରାବଧାନ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହେବ ବୋଲି କୁହାଯାଇଥିଲା। କିନ୍ତୁ ୧୯୭୩ରେ ସଂସଦ ଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତ ସଂଶୋଧନ ପରେ ଆହୁରି କେତେକ ପ୍ରାବଧାନ ଯୋଡାଗଲା। ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ସଂହିତାକୁ ଫୌଜଦାରି କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସଂହିତା, ୧୯୭୩ ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି। ଏହାପରେ ୨୦୦୫ ମସିହାରେ ଏହି ସଂହିତାର ଆଉ ଏକ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସଂଶୋଧନ କରାଯାଇ ମହିଳା ଓ ନାବାଳକ ଅପରାଧୀ ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆହୁରି ଅଧିକ

ନୂଆ ପ୍ରାବ୍ଧାନ ସ୍ଥାନିତ ହୋଇଛି । ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଯେ, ଓଡିଶାରେ ମଧ୍ୟ ୧୯୯୭ରେ ଏହି ସଂହିତାର ଏକ ସଂଶୋଧନ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲ. କିନ୍ତୁ ଏହା କେବଳ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସଂପର୍କୀତ ନହୋଇ ଏକ ସାଧାରଣ ସଂଶୋଧନ ଥିଲା । ବଡ କ୍ଷୋଭର କଥା, ଫୌଜଦାରି କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ସଂହିତାରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ଓ ଅଧିକାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଥିବା ପ୍ରାବ୍ଧାନଗୁଡିକ ବିଷୟରେ ସାଧାରଣ ମହିଳାମାନେ ସଚେତନ ନଥିବାରୁ ବହୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୋଲିସ୍ କର୍ମଚାରୀମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ପୁରୁଷ ଅପରାଧୀ ଭଳି ବ୍ୟବହାର କରିଥାନ୍ତି, ଯାହାକି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବେଆଇନ୍ ଅଟେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମେ ଆଲୋଚନା କରିବା, ଏହି ସଂହିତାର ବିଭିନ୍ନ ଦଫାରେ କେଉଁସବୁ ଅଧିକାର ଓ ସୁରକ୍ଷା ଦିଆଯାଇଛି, ଯାହା ବଳରେ ଜଣେ ମହିଳା ଅପରାଧୀ ସଂପୃକ୍ତ ପୋଲିସ୍ ଏବଂ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ଠାରୁ ସଭ୍ୟ ଏବଂ ମାର୍ଜିତ ବ୍ୟବହାର ତଥା ସତନ୍ତ୍ର ସୁବିଧାସୁଯୋଗ ଦାବୀ କରିପାରିବେ ।

ଦଫା-୪୬. ଗିରଫ ବେଳେ ଅଧିକାର -

କେବଳ ଅସାଧାରଣ ପରିସ୍ଥିତି ବ୍ୟତିରେକ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ପରେ ଏବଂ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ପୂର୍ବରୁ କୌଣସି ମହିଳାଙ୍କୁ ଗିରଫ କରା ଯାଇପାରିବ ନାହିଁ, ଏବଂ ଯେଉଁ ସ୍ଥଳେ ଅସାଧାରଣ ପରିସ୍ଥିତି ଦେଖାଦେବ, ସେପରି ସ୍ଥଳେ ଜଣେ ମହିଳା ପୋଲିସ୍ ଅଧିକାରୀ ସଂପୃକ୍ତ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ବିଚାରବିଭାଗୀୟ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ଠାରୁ ଅଗ୍ରୀମ ଅନୁମତି ଆଣି ଅଭିଯୁକ୍ତ ମହିଳାଙ୍କୁ ଗିର' କରିପାରିବେ ।

ଦଫା-୪୭. ଗିରଫ ହେବାକୁ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରବେଶ କରିଥିବା ସ୍ଥାନକୁ ତଲାସି କରାଯିବା-

ଯଦି ଗିରଫ ହେବାକୁ ଥିବା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଏଭଳି ଏକ ବାସଗୃହରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥାନ୍ତି, ଯାହାକି ଜଣେ ମହିଳାଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ଭୋଗଦଖଲ ଅଧୀନରେ ଥାଏ ଏବଂ ସେହି ମହିଳା ପରମ୍ପରା ଅନୁଯାୟୀ ବାହାରେ ଆତଯାତ କରନ୍ତି ନାହିଁ, ତେବେ ସେହି ଗୃହରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ସଂପୃକ୍ତ ପୋଲିସ୍ ଅଧିକାରୀ ପ୍ରଥମେ ସେହି ମହିଳାଙ୍କୁ ଘରୁ ବାହାରି ଆସିବା ପାଇଁ ବିଜ୍ଞପ୍ତି କରିବେ ତଥା ସେହି ମହିଳାଙ୍କୁ ବାହାରି ଆସିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ କରିବେ ।

ଦଫା-୫୦. ଗିରଫ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଗିରଫର କାରଣ ଓ ଜାମିନ୍ ପାଇଁ ଅଧିକାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅବଗତ କରାଇବା-

କୋଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ବିନା ପରୱାନାରେ ଗିରଫ କରୁଥିବା ପ୍ରତି ପୋଲିସ୍ ଅଧିକାରୀ ବା ବ୍ୟକ୍ତି ସେ ଯେଉଁ ଅପରାଧ ପାଇଁ ଗିରଫ ହେଉଛନ୍ତି ତହିଁର ସମୁଦାୟ ତଥ୍ୟାବଳୀ ବା ଉକ୍ତ ଗିର' ପଛରେ ଥିବା ଅନ୍ୟ କାରଣଗୁଡିକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ତାଙ୍କୁ ଅବଗତ କରାଇବେ । ଯେଉଁ ସ୍ଥଳେ ଜଣେ ପୋଲିସ୍ ଅଧିକାରୀ ଏଭଳି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ବିନା ପରୱାନାରେ ଗିରଫ କରିଥାନ୍ତି, ଯେ କି ଜାମିନ୍-ଅଯୋଗ୍ୟ ଅପରାଧରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ହୋଇନଥିବେ, ସେ ଗିରଫ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ସୂଚନା ଦେବେ ଯେ, ସେ ଜାମିନ୍‌ରେ ଖଲାସ୍ ହେବା ପାଇଁ ହକ୍‌ଦାର ତଥା ସେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଜାମିନ୍‌ଦାର ଯୋଗାଡ କରିପାରନ୍ତି ।

ଦଫା-୫୦ଏ. ଗିରଫ ଇତ୍ୟାଦି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମନୋନୀତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଜଣାଇବା ଗିରଫକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱ-

ଏହି ସଂହିତା ଅଧୀନରେ ଗିରଫ କରୁଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ପୋଲିସ୍ ଅଧିକାରୀ ଉକ୍ତ ଗିରଫ ତଥା ଯେଉଁଠି ଗିରଫ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ରଖାଯାଇଛି, ସେ ସ୍ଥାନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସୂଚନା ତାଙ୍କର କୌଣସି ବନ୍ଧୁ, ସଂପର୍କୀୟ ବା ଅନ୍ୟ ଏଭଳି କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ପ୍ରଦାନ କରିବେ, ଯାହାଙ୍କ ନାମ ଗିରଫ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଉକ୍ତ ସୂଚନା ପଠାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରକଟ କରିଥିବେ । ଗିରଫ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ପୋଲିସ୍ ଥାନାକୁ ଅଣାଯିବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ପୋଲିସ୍ ଅଧିକାରୀ ତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ଅଧିକାରଗୁଡିକ ବିଷୟରେ ସୂଚନା ଦେବେ । ଉକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଗିରଫ ବିଷୟରେ କାହାଙ୍କୁ ସୂଚନା ଦିଆଯାଇଛି, ସେ ବିଷୟରେ ପୋଲିସ୍ ଥାନାରେ ରଖାଯାଇଥିବା ଏକ ଖାତାରେ ବିହିତ ପ୍ରଣାଳୀରେ ତଥ୍ୟ ଦରଜ କରାଯିବ । ଯେଉଁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ସାମନାରେ ଉକ୍ତ ଗିରଫ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ହାଜର କରାଯିବ, ସେହି ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଗିରଫ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୋଲିସ୍ ଏତାଦୃଶ ଦାୟିତ୍ୱ ପାଳନ କରିଛି କି ନାହିଁ, ତାହା ହୃଦ୍‌ବୋଧ କରିବେ ।

ଦଫା-୫୧. ଗିରଫ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ତଲାସି-

ଯେଉଁସ୍ଥଳେ ଜଣେ ମହିଳାଙ୍କୁ ତଲାସି କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ପଡିବ, ସେପରି ସ୍ଥଳେ ଶାଳୀନତା ପ୍ରତି କଠୋର ଧ୍ୟାନପ୍ରଦାନ ପୂର୍ବକ ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ମହିଳାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତଲାସି କରାଯିବ ।

ଦଫା-୫୩. ପୋଲିସ୍ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଅନୁରୋଧ କ୍ରମେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ କାର୍ଯ୍ୟରତ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରୀକ୍ଷା-

ଯେଉଁ ସ୍ଥଳେ ଏହି ଦଫା ଅଧୀନରେ ଜଣେ ମହିଳାଙ୍କର ଶରୀର ପରୀକ୍ଷା କରାଯିବ, ସେପରି ସ୍ଥଳେ ଜଣେ ପଞ୍ଜିକୃତ କାର୍ଯ୍ୟରତ ଡାକ୍ତର, ଯେ କି ଜଣେ ମହିଳା ହୋଇଥିବେ, ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବା ତାଙ୍କ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ଏହା କରାଯିବ ।

ଦଫା-୫୪. ଗିରଫ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଅନୁରୋଧ କ୍ରମେ ତାଙ୍କୁ କାର୍ଯ୍ୟରତ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରୀକ୍ଷା-

ଗିରଫ ହୋଇଥିବା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ନିକଟରେ ହାଜର କଲାବେଳେ ଅଥବା ହାଜତରେ ଅଟକ ଥିବା ଭିତରେ ସେ ଯଦି ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ଆଗରେ ଫେରାଦ୍ ହୁଅନ୍ତି ଯେ, ତାଙ୍କ ଶରୀରକୁ ପରୀକ୍ଷା କରାଗଲେ ସେଥିରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ପ୍ରମାଣ ବଳରେ ସେ ଅପରାଧ ଘଟାଇଛନ୍ତି ବୋଲି ଆଗତ ଅଭିଯୋଗଟି ଅସିଦ୍ଧ ହୋଇଯିବ, ଅଥବା ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆଉ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଅପରାଧ ଘଟାଇଥିବାର ତଥ୍ୟକୁ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିଦେବ, ଏବଂ ପୁଣି ଯଦି ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍

ବିବେଚନା କରନ୍ତି ଯେ, ଏଭଳି ଏକ ଫେରାଦ୍ ଜଟିଳତା ସୃଷ୍ଟି ଅଥବା କାଳକ୍ଷେପଣ ଅଥବା ନ୍ୟାୟବିଚାରର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ପଣ୍ଡ କରିଦେବା ପାଇଁ ଅଭିପ୍ରେତ ନୁହେଁ, ତେବେ ସେ ଏପରି ଗିରଫ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଅନୁରୋଧ କ୍ରମେ ତାଙ୍କର ଶରୀରକୁ ଜଣେ ପଞ୍ଜିକୃତ କାର୍ଯରତ ୟଡାକ୍ତରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରୀକ୍ଷା କରାଇବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବେ। ଯେଉଁସ୍ଥଳେ ଉପରୋକ୍ତ ମତେ ଗୋଟିଏ ପରୀକ୍ଷା କରଯାଇଥାଏ, ଉକ୍ତ ପରୀକ୍ଷାର ବିବରଣୀର ଏକ ନକଲ ପରୀକ୍ଷାକାରୀ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗିରଫ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ନତୁବା ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମନୋନୀତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ।

ଦଫା-୫୬. ଗିରଫ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ବା ପୋଲିସ୍ ଥାନାର ଭାରପ୍ରାପ୍ତ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ସାମନାରେ ହାଜର-

କୌଣସି ପୋଲିସ୍ ଅଧିକାରୀ ବିନା ପରଓ୍ୱାନାରେ ଗିରଫ କଲେ, ସେ ଅନାବଶ୍ୟକ ବିଳମ୍ବ ନକରି ଓ ଏହି ସଂହିତାରେ ଥିବା ଜାମିନ୍-ସଂକ୍ରାନ୍ତ ପ୍ରାବଧାନଗୁଡିକର ସାପେକ୍ଷତା ଅଧୀନରେ ରହି ଗିରଫ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ସଂପୃକ୍ତ ମାମଲାରେ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର ଥିବା ଜଣେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଅଥବା ଥାନାର ଭାରପ୍ରାପ୍ତ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ନିକଟକୁ ନେଇଯିବେ ବା ପଠାଇଦେବେ।

ଦଫା-୭୦. ଗିରଫ ପରଓ୍ୱାନାର ପ୍ରରୂପ ଓ କାଳାବଧି-

ଅଦାଲତ ଦ୍ୱାରା ଜାରି କରାଯାଉଥିବା ପ୍ରତି ଗିରଫ ପରଓ୍ୱାନା ଲିଖିତ ଆକାରରେ ଅଦାଲତର ପୀଠାସୀନ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସାକ୍ଷରିତ ତଥା ଅଦାଲତର ମୋହର-ଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବ।

ଦଫା-୭୧. ଜାମିନ୍ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବାର କ୍ଷମତା-

ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଗିରଫ ପାଇଁ ପରଓ୍ୱାନା ଜାରି କରୁଥିବା କୌଣସି ଅଦାଲତ ନିଜେ ଉଚିତ୍ ମନେ କରୁଥିବା ମତେ ଗିରଫ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଜାମିନ୍‌ରେ ଖଲାସ ହେବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇପାରିବେ। ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଏହିସବୁ ତଥ୍ୟ ସୂଚୀତ ହୋଇଥିବ, ଯଥା କେତେ ସଂଖ୍ୟକ ଜାମିନ୍‌ଦାର ଆବଶ୍ୟକ; ଜାମିନ୍‌ଦାରମାନେ କେତେ ପରିମାଣର ଅର୍ଥରାଶି ଦାଖଲ କରିବେ ତଥା କେଉଁ ସମୟରେ ଗିର' ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଅଦାଲତ୍‌ଙ୍କ ସାମନାରେ ହାଜର୍ ହେବେ।

ଦଫା-୭୫. ଗିରଫ ପରଓ୍ୱାନାର ସାରାର୍ଥକୁ ବିଜ୍ଞପ୍ତି କରିବା-

ଗିରଫ ପରଓ୍ୱାନାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରୁଥିବା ପୋଲିସ୍ ଅଧିକାରୀ ପରଓ୍ୱାନାର ସାରାର୍ଥକୁ ଗିରଫ ହେବାକୁ ଯାଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ବିଜ୍ଞପ୍ତି କରିବେ ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳେ ତାଙ୍କୁ ପରଓ୍ୱାନା ଦେଖାଇବେ।

ଦଫା-୭୬. ଗିରଫ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଅବିଳମ୍ବେ ଅଦାଲତଙ୍କ ସାମନାକୁ ଅଣାଯିବା –

ସଂପୃକ୍ତ ପୋଲିସ୍ ଅଧିକାରୀ ଗିରଫ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଅନାବଶ୍ୟକ ବିଳମ୍ବ ନକରି ଅଦାଲତଙ୍କ ସାମନାରେ ହାଜର କରାଇବେ, ଏବଂ ଗିରଫ ସ୍ଥାନଠାରୁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ଅଦାଲତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗସ୍ତ ପାଇଁ ଯେତିକି ସମୟ ଆବଶ୍ୟକ, ତାକୁ ଛାଡି ଏପରି ବିଳମ୍ବ କୌଣସି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଚବିଶ ଘଣ୍ଟାରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ହେବନାହିଁ।

ଦଫା-୧୦୦. ମହିଳାଙ୍କ ସ୍ଥାନ ବା ଶରୀର ତଲାସି ବେଳେ-

ଯଦି ଜଣେ ମହିଳା ନିଜ ସ୍ଥାନ ଆଖପାଖରେ ବା ନିଜ ଶରୀରରେ କୌଣସି ଏକ ବସ୍ତୁକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିଛନ୍ତି ବୋଲି ଯଥାର୍ଥ ସନ୍ଦେହ ଉପୁଜିବ, ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ତଲାସ୍ କରାଯିବ, ତେବେ ଶାଳୀନତା ପ୍ରତି କଠୋର ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯିବ ସହିତ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ମିହିଳାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କର ତଲାସି ନିଆଯିବ।

ଦଫା-୧୬୦. ମହିଳା ଓ ନାବାଳକ ସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କୁ ହାଜର କରାଇବା କ୍ଷେତ୍ରରେ କଟକଣା-

ଜଣେ ତଦନ୍ତକାରୀ ପୋଲିସ୍ ଅଧିକାରୀ ପନ୍ଦର ବର୍ଷରୁ କମ୍ ବୟସର ଗୋଟିଏ ପୁଅ ପିଲା କିମ୍ବା କୌଣସି ଜଣେ ମହିଳାଙ୍କୁ ସେମାନେ ବାସ କରୁଥିବା ସ୍ଥାନ ବ୍ୟତିରେକ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେବା ପାଇଁ ହାଜର୍ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ।

ହାତକଡି ପକାଇବା ଉପରେ ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟଙ୍କ କଟକଣା -

ଗିରଫ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଥାନା ବା ଜେଲ୍‌ରୁ ଅଦାଲତକୁ ବା ଅଦାଲତରୁ ହାଜତ୍ ବା ଜେଲ୍‌କୁ ନେବା ଆଣିବା ବେଳେ ତାଙ୍କୁ ହାତକଡି ପକାଇବା ସାଧାରଣତଃ ଅନୁଚିତ୍। କେବଳ କେତେକ ସତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥଳରେ ଲିଖିତ କାରଣ ଦର୍ଶାଇ ହାତକଡି ପକାଯାଇପାରେ ; ଯଥା, ଅପରାଧୀ ଜଣକ ଗୁରୁତର ଜାମିନ୍ ବିହୀନ ଅପରାଧରେ ଜଡିତ, ପୂର୍ବରୁ ଏଭଳି ଗୁରୁତର ଅପରାଧ ଘଟାଇଛନ୍ତି , ଖସିଯାଇ ପାରନ୍ତି ବା ଆତ୍ମହତ୍ୟା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରିପାରନ୍ତି । ପୁଣି ରାଜନୈତିକ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ହାତକଡି ପିନ୍ଧାଇ ରାସ୍ତା ଚଲାଇଚଲାଇ ନେବା ନିଷିଦ୍ଧ ଅଟେ ***[ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ: ପ୍ରେମ୍ଶଙ୍କର ଶୁକ୍ଲା ବନାମ ଦିଲ୍ଲୀ ପ୍ରଶାସନ , ୧୯୮୦ ଏବଂ ସୁନୀଲ୍ ବାତ୍ରା (୨) ବନାମ ଦିଲ୍ଲୀ, ୧୯୮୦ କେଶ୍‌ରେ ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟ୍‌ଙ୍କ ରାୟ]***

- କେଶ୍‌ର କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ପ୍ରକ୍ରିୟା -

ଅନୁସନ୍ଧାନ କାର୍ଯ୍ୟଆରମ୍ଭ

↓

ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କର ଅଦାଲତରେ ହାଜର ହେବା ବାଧତାମୂଳକ

↓

ସରକାରୀ ସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କୁ ଜେରା

↓

ଯଦି ପ୍ରାଥମିକ ଅନୁସନ୍ଧାନରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ପ୍ରମାଣିତ ହୁଅନ୍ତି, ତେବେ ସେ ଖଲାସ ହୁଅନ୍ତି ।

ଯଦି ପ୍ରାଥମିକ ଅନୁସନ୍ଧାନରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ଦୋଷୀ ପ୍ରମାଣିତ ହୁଅନ୍ତି, ତାଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଅଭିଯୋଗ ଫର୍ଦ୍ଦ ଦାଖଲ କରାଯାଏ ।

↓

ଯଦି ଅଭିଯୁକ୍ତ ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଅପରାଧ ସ୍ୱୀକାର କରନ୍ତି ତେବେ ଦଣ୍ଡବିଧାନ ଘୋଷଣା କରାଯାଏ ।

ଯଦି ଅଭିଯୁକ୍ତ ଅପରାଧ ସ୍ୱୀକାର ନକରନ୍ତି ତେବେ ସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କୁ ଜେରା କରାଯାଏ ।

↓

ପ୍ରତିବାଦୀ ପକ୍ଷର ସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କୁ ଜେରା

↓

ଉଭୟ ଅଭିଯୁକ୍ତ ଓ ଅଭିଯୋକ୍ତାଙ୍କ ବୟାନ ଶୁଣାଯାଏ

↓

ଯଦି ଅଭିଯୁକ୍ତ ଦୋଷୀ ପ୍ରମାଣିତ ନହେବେ, ତେବେ ସେ ଖଲାସ ହୋଇଯିବେ ।

ଯଦି ଅଭିଯୁକ୍ତ ଦୋଷୀ ପ୍ରମାଣିତ ହେବେ, ତେବେ ସେ ଦଣ୍ଡିତ ହେବେ ତେବେ ସେ ଦଣ୍ଡିତ ହେବେ ।

↓

ଏହା ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦିଆଯାଏ

↓

ଦଣ୍ଡ ବିଧାନ ଘୋଷିତ ହୁଏ